ΟΜΗΡΟΥ

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ

Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

Δ.Φ. ΚΑΙ ΠΡΩΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΡΤΙ ΤΕΛΕΣΘΕΝΤΑ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1901—1906

ΕΚΔΟΣΙΣ Θ'. ΔΙΑΣΚΕΥΑΣΘΕΙΣΑ

κατὰ τὰς περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων διατάξεις τοῦ νόμου τῆς 12 Ἰουλίου 1895 καὶ τὴν προκήρυξιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1895.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκδοτικὸς οἶκος Γεωργίου Δ. Φέξη

1901

ΟΜΗΡΟΥ
ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ

Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

Δ.Φ. ΚΑΙ ΠΡΩΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΡΤΙ ΤΕΛΕΣΘΕΝΤΑ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1901—1906

ΕΚΔΟΣΙΣ Θ'. ΔΙΑΣΚΕΥΑΣΘΕΙΣΑ

κατὰ τὰς περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων
διατάξεις τοῦ νόμου τῆς 12 Ἰουλίου 1895 καὶ τὴν προκήρυξιν
τοῦ Ὑπουργείου τῆς 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1895.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Ἐκδοτικὸς οἶκος Γεωργίου Δ. Φέξη
1901

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Γεωργίου Δ. Φέξη.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ
(Ὁδὸς Λέκα, Στοὰ Σιμοπούλου)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρὸς συγγραφὴν τοῦ βιβλίου τούτου ὡδηγήθημεν τὸ μὲν ἐκ τῶν ἐν χρήσει παρὰ Γερμανοῖς τοιούτων, χάριν τῶν μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων συγγραφέντων, ὧν ἄριστον κρίνομεν τὸ τοῦ Willmann (Lesebuch aus Homer, Leipzig), τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου κειμένου καὶ τῆς ἐμμέτρου μεταφράσεως τοῦ Ἰακώβου Πολυλᾶ καὶ ἄλλων. Τὸ ἡμέτερον φιλοπόνημα δὲν σκοποῦμεν νὰ ἐξυψώσωμεν ὑπὲρ τὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἴδους προεκδεδομένα· ἡ κρίσις τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων καὶ ἀμερολήπτως τὴν ἀλήθειαν ἐκφερόντων προθύμως θέλει ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τοῦ συντάξαντος τὸ βιβλίον, οἷς καὶ χάριτας ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τῆς σήμερον ὁμολογοῦμεν. Τῶν τοιούτων τὴν κρίσιν μετὰ θάρρους ἀπεκδεχόμεθα εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἔργου ἀφορῶντες. Χρέος ὅμως ἔχομεν ἐν τῷ προλόγῳ νὰ διαλάβωμεν, ὁποίᾳ τινὶ μεθόδῳ πρὸς κατάταξιν τῆς ὕλης ἐχρησάμεθα πρὸς πληροφορίαν τῶν μελλόντων νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν βίβλον ταύτην πρὸς διδασκαλίαν.

Διείλομεν τὴν βίβλον ταύτην εἰς τέσσαρα ἀνίσου μεγέθους μέρη. Ἐν τῷ Α′ ἐξητάσαμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ σημερινὴν Ἑλλάδα γεωγραφικῶς, κατὰ τρόπον ἐποπτικὸν καὶ μέθοδον γενετικήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, εἶναι πραγματικὴ σύνθεσις καὶ λογικὴ ἀνάλυσις. Πρὸς τοῦτο δὲ δύο γεωγραφικοὺς χάρτας παρενεβάλομεν τῷ βιβλίῳ, λαβόντες τὸν μὲν ἐκ τῆς ἄρτι μνημονευθείσης ἐκδόσεως τοῦ Willmann, τὸν δὲ ἐκ τῶν ἐθνογραφικῶν καὶ ἱστορικῶν χαρτῶν τοῦ Spruner [1]. Τούτων δ' ὁ μὲν πρῶτος, ὁ τῆς Ὀδυσσείας, εἰκονίζει τὰς δύο χερσονήσους,

[1] Spruner-Meykr :Hist. Handatlas. Gotha : Justus Perthes 1871

τήν τε Ἑλληνικὴν καὶ τὴν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὁρίζει ὡς οἷόν τε ἀκριβῶς τὴν χώραν, ἐν ᾗ κατῴκουν οἱ Ἴωνες, Ἀχαιοὶ καὶ Δωριεῖς, καὶ τοὺς διαφόρους λαούς, πόλεις καὶ νήσους, ὧν μνεία γίνεται ἐν τῷ Ὁμηρικῷ ποιήματι. Ὁ δὲ δεύτερος εἰκονίζει τὴν γῆν καθ' Ὅμηρον· διὰ τοῦ δευτέρου δὲ τούτου χάρτου αἰσθητοποιοῦνται αἱ πλάναι τοῦ Ὀδυσσέως καὶ γίνονται γνωσταὶ αἱ γεωγραφικαὶ γνώσεις τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν τότε ἀνθρώπων.

Ἐν τῷ Β' δὲ μέρει πραγματευόμεθα εἰδικώτερον περὶ τῶν δύο Χερσονήσων καὶ ὁρίζομεν λεπτομερέστερον αὐτάς. Ἑπομένως δὲ τούτοις διαλαμβάνομεν περὶ τῆς Τρωάδος καὶ τῆς ἐπισημοτάτης τῶν πόλεων αὐτῆς Ἰλίου, καὶ ποιοῦμεν σύντομον εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Τρωικὸν πόλεμον, ἣν θεωροῦμεν ἀναγκαίαν πρὸς κατάληψιν τῆς Ὀδυσσείας. Οὕτω διηγούμεθα τὸν πλοῦν τοῦ Πάριδος εἰς Λακεδαίμονα, τὴν ἁρπαγὴν τῆς Ἑλένης, τὰς προπαρασκευὰς τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀποστολὴν πρεσβείας εἰς Ἴλιον, καταλέγομεν τοὺς μετασχόντας τοῦ πολέμου ἥρωας ἀμφοτέρων τῶν λαῶν, καὶ διαλαμβάνομεν βραχέα τινὰ περὶ τῶν δύο ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου.

Ἐν τῷ Γ' μέρει διηγηθέντες ἐπεισόδιά τινα, δι' ὧν ὁ ποιητὴς περικοσμεῖ τὴν Ὀδύσσειάν του, οἷον τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Πάριδος καὶ τὴν ἅλωσιν τοῦ Ἰλίου, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὕλης λαμβάνεται ἐκ τῆς Ὀδυσσείας. Ἐκρίναμεν δὲ χρήσιμον νὰ ὑποβάλωμεν ὡς οἷόν τε πλήρη ἐξιστόρησιν τῶν περιπλανήσεων καὶ παθημάτων τοῦ Ὀδυσσέως, διότι ἐν αὐτοῖς πολλὴ ἡ μορφωτικὴ δύναμις καὶ ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεων, πολυειδῶς δὲ καὶ πολυτρόπως καὶ τὸ διαφέρον τῶν παίδων ἐξεγείρεται.—Ἐν τῇ διηγήσει δὲ ταύτῃ ἀπεβλέψαμεν εἰς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν παίδων, καὶ διὰ τοῦτο ἐτηρήσαμεν τὴν χρονολογικὴν τάξιν οὐχὶ οἵαν ὁ Ὅμηρος ποιητικῇ ἀδείᾳ καὶ τέχνῃ προείλετο. Ἐπράξαμεν δὲ οὕτως, ἵνα διατηρήσωμεν τὴν ἑνότητα τῶν γεγονότων καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σκηνῶν. Ὁ νοῦς τῶν παίδων ἥκιστα ἀντιλαμβάνεται κανόνων ποιητικῶν, θέλει ἀρχήν, συνέχειαν καὶ τέλος, ἵνα δυνηθῇ νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν μνήμην του τὰ γεγονότα.

Διὰ ταῦτα ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Ἰλίου καὶ διηγούμεθα κατὰ πρῶτον τὴν τύχην τῶν διασήμων ἡρώων, οὓς ὁ παῖς γινώσκει καὶ περὶ τῆς τύχης τῶν ὁποίων διαφέρεται.

Προβαίνοντες δ' ἔπειτα διηγούμεθα τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς Ἰλίου, τὴν περιπλάνησιν αὐτοῦ εἰς Κίκονας, Λωτοφάγους, Κύκλωπας, εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου, εἰς τοὺς Λαιστρυγόνας, εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης, τὴν κατάβασιν εἰς τὸν Ἅδην, τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων, τὰ τῆς Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως, τὴν ἄφιξιν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου καὶ τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. Ἔπειτα δὲ φθάνοντες ὅπου ἄρχεται ὁ Ὅμηρος, διηγούμεθα τὴν συνέλευσιν τῶν θεῶν ἐν Ὀλύμπῳ, τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν, τὸν ἀπόπλουν τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς νήσου, τὸ ναυάγιον καὶ τὴν διάσωσιν αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, καὶ διεξοδικῶς διεξερχόμεθα τὴν ὀλιγοχρόνιον διατριβὴν αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, τὴν ἀναχώρησιν ἐκεῖθεν καὶ τὸν κατάπλουν εἰς Ἰθάκην. Εἶτα δὲ συντόμως διηγούμεθα τὸ σύγχρονον τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς Ὠγυγίας ταξείδιον τοῦ Τηλεμάχου, καὶ περιγράφομεν τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὰ κατὰ τὴν Πηνελόπην καὶ τοὺς μνηστῆρας. Τότε δὲ πλέον τὰ συμβάντα διαδέχονται ἄλληλα μέχρι τῆς μνηστηροφονίας, τῆς μάχης καὶ τῆς εἰρήνης τῶν διαμαχομένων, ὅπου καὶ ἡ Ὀδύσσεια τελευτᾷ.

Τοιαύτη ἡ τάξις, ᾗ ἠκολουθήσαμεν οὐχὶ ἄνευ λόγου, ἀλλὰ περὶ τούτων οἱ σοφοὶ κρινόντων.

Τελευταῖον ἐν τῷ Δ' μέρει προστίθεται παράρτημα, περιέχον τὰ ἑξῆς πρὸς ἐξήγησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ:

1) Ὁποία τις ἦν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ Ὀδυσσέως.
2) Πόλις καὶ οἶκος παρ' Ἕλλησιν.
3) Ἡ οἰκογένεια παρ' Ἕλλησιν.
4) Ὁ λαὸς παρ' Ἕλλησι καὶ
5) Οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ὕλη δὲ τῆς Ὀδυσσείας ἐκτίθεται καθόλου μὲν ἐν πεζῷ, ἐνιαχοῦ ὅμως παρενείρομεν καὶ ἔμμετρα ἀποσπάσματα, λαβόντες αὐτὰ ἐκ τῆς ἀρίστης εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν μεταφράσεως τοῦ Ἰακώβου Πολυλᾶ,

ἀνδρὸς λογίου καὶ πεπαιδευμένου, συνδέσαντος, ὡς ἡμεῖς οἰόμεθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀδιασπάστως μετὰ τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ, τοῦ ἐπὶ χιλιετηρίδας τέρποντος καὶ διδάσκοντος τὸν κόσμον.

Περικοσμοῦσι δὲ τὸ βιβλίον εἰκόνες εἴκοσιν ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς ἀρχαιότητος ἔργων εἰλημμέναι, ὧν τινες καὶ ὁλοσέλιδοι.

Μ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄·

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ

1) Περὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῶν πυλῶν αὐτῆς.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἶναι ἡ γνωστοτάτη τῶν θαλασσῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, κειμένη μεταξὺ τριῶν ἠπείρων, Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, εἶναι τὸ συντομώτατον μέσον ἐπιμιξίας τῶν κατοίκων αὐτῶν. Δύο πύλαι, τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι παλαιοτάτη, ἡ δὲ ἄλλη νεωτάτη, ἑνώνουσι τὴν θάλασσαν ταύτην μετὰ δύο ὠκεανῶν, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ. Ὁ πορθμὸς τῶν Γαδείρων ἢ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ὁ τοῦ Ἰνδικοῦ. Ὁ πορθμὸς τῶν Γαδείρων ἢ τοῦ Γιβραλτάρ, ὁ ἀρχαιότατος, δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, καὶ χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς· ἡ δὲ διῶρυξ τοῦ Σουὲζ εἶναι ἔργον θαυμαστὸν τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Λεσὲψ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν συντελεσθεῖσα. Διὰ τῆς διώρυχος ταύτης χωρίζονται ἡ Ἀφρικὴ καὶ ἡ Ἀσία, καὶ τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς σχηματιζομένης ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, συγκοινωνοῦσι μετὰ τῶν τῆς Μεσογείου· διὰ τῆς διώρυχος τέλος τοῦ Σουέζ, ἡ Ἀραβία, αἱ Ἰνδίαι καὶ ἡ Σινικὴ ἀποστέλλουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ προϊόντα αὐτῶν.

2) Περὶ τῶν χωρῶν τῶν κειμένων ἐντὸς τῆς Μεσογείου καὶ τῶν θαλασσῶν, πελαγῶν, κόλπων καὶ πορθμῶν τῶν σχηματιζομένων ὑπ' αὐτῆς.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα βρέχει τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Εὐρώπης. Τὰ ὕδατα ταύτης ἀπὸ τοῦ Γιβραλτὰρ ἀρχόμενα βρέ-

χουσι κατὰ πρῶτον τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ Ἰβηρικὸν πέλαγος, ἔπειτα τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Γαλλίας, εἰσχωροῦντα δὲ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν αὐτῆς σχηματίζουσι τὸν κόλπον τοῦ Λέοντος, εἰς οὗ τὸν μυχὸν κεῖται ἡ Μασσαλία καὶ τὸ Λιγυστικὸν πέλαγος· μετὰ δὲ ταῦτα περιβρέχουσι τὴν χερσόνησον τῆς Ἰταλίας καὶ σχηματίζουσι τὸν κόλπον τῆς Γενούης, τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης, περίφημον διὰ τοὺς δύο πολυθρυλήτους σκοπέλους, τὴν Σκύλλαν, κειμένην ἐπὶ τῆς Σικελικῆς, καὶ τὴν Χάρυβδιν ἀπέναντι τῆς Σκύλλης· προχωροῦσα δὲ ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἀνωτέρω σχηματίζει τὸ Ἰόνιον καὶ Σικελικὸν πέλαγος, τὸν Ταραντῖνον κόλπον, τὸν πορθμὸν τοῦ Ὀτράντου καὶ τὸν Ἀδρίαν κόλπον. Ἔπειτα, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρία, ὅπου κεῖται ἡ πόλις τῆς Τεργέστης, βρέχονται ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς Μεσογείου τὰ παράλια τῆς Ἰστρίας, Λιβυρνίας, Δαλματίας, Μαυροβουνίου καὶ τῆς Ἠπείρου. Τὸ Ἰόνιον δὲ τέλος πέλαγος ἀρχόμενον ἀπὸ Κερκύρας βρέχει τὰς Ἰονίους νήσους καὶ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου. Σχηματίζει δ' αὐτοῦ ἡ Μεσόγειος πολλὰ ἄλλα πελάγη, οἷον τὸ Μυρτῷον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου μέχρι Εὐβοίας καὶ τὸ Αἰγαῖον. Εἰσχωροῦντα δὲ τὰ πελάγη ταῦτα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζουσι πολλοὺς κόλπους· τὸν Ἀμβρακικόν, τὸν τῶν Πατρῶν, τὸν Κορινθιακόν, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, τὸν Κυπαρισσιακόν, τὸν Μεσσηνιακόν, τὸν Λακωνικόν, τὸν Ἀργολικόν, τὸν Σαρωνικόν, τὸν Εὐβοϊκόν, τὸν Μαλιακόν, τὸν Παγασητικὸν καὶ τὸν Θερμαϊκόν, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν μυχὸν κεῖται ἡ Θεσσαλονίκη. Ἔπειτα προβαίνουσα ἡ Μεσόγειος βορειοανατολικῶς τῆς Μακεδονίας πρὸς τὴν Θράκην, περιβρέχει τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Θρακικὴν χερσόνησον, ὅπου ἡ Εὐρώπη προσεγγίζει εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ σχηματίζει τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν

Προποντίδα καὶ τὸν Βόσπορον, δι' οὗ τὰ ὕδατα αὐτῆς ἐξέρχονται εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

3) Περὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ὁ Εὔξεινος πόντος περιβρέχει μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, βρέχων δὲ και μέρος τῆς Ῥουμανίας, δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Δουνάβεως· εἶτα τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν, ὅπου κεῖται ἡ Ταυρικὴ χερσόνησος, καὶ διὰ πορθμοῦ στενοῦ εἰσερχόμενος βαθύτατα εἰς τὴν ξηράν, σχηματίζει τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν· μετὰ δὲ ταῦτα βρέχει τὰς Καυκασίους χώρας καὶ τὸ βόρειον μέρος τῆς χερσονήσου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ φθάνει εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ Προποντὶς καὶ ὁ Ἑλλήσποντος βρέχουσι τὰς βορειοδυτικὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὸ δὲ Αἰγαῖον πέλαγος τὸ δυτικὸν μέρος αὐτῆς. Σχηματίζει δ' ἐκεῖ ἡ Μεσόγειος ἄλλα πελάγη καὶ βρέχει τὰ παράλια τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης μέχρι τῆς διώρυχος τοῦ Σουέζ. Μετὰ δὲ ταῦτα σχηματίζει τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος, ὅπερ δέχεται τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου, καὶ βρέχει πᾶσαν τὴν βόρειον Ἀφρικήν, περατοῦται δὲ εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ.

4) Περὶ τῶν νήσων τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα, ὡς εἴδομεν, σχηματίζει πολλὰς τοπικὰς θαλάσσας, πελάγη, κόλπους καὶ πορθμούς. Εἰσχωρεῖ δὲ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζει χερσονήσους καὶ ἀκρωτήρια. Ὅλον τὸ νότιον μέρος τῆς Εὐρώπης ὑπ' αὐτῆς, ὡς εἴδομεν, τῆς θαλάσσης περιβρέχεται, καὶ τέσσαρες μεγάλαι χερσόνησοι, ἡ Ἰβηρική, ἡ Ἰταλική, ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξαπλοῦνται εἰς τὰ ὕδατά της. Ἐντὸς δὲ τῆς θα-

λάσσης ταύτης κεῖνται πλῆθος νήσων μεγάλων καὶ μικρῶν, εἴτε μεμονωμένων, εἴτε κατ' ἀθροίσματα καὶ διαποικίλλουσιν αὐτήν. Πλέων τις ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτὰρ ἀπαντᾷ εἰς τὸ Ἰβηρικὸν πέλαγος τὰς Πιτυούσας καὶ Βαλεαρίδας νήσους· μεταξὺ δὲ τοῦ Λιγυστικοῦ καὶ Τυρρηνικοῦ πελάγους τὰς νήσους Κύρνον ἢ Κορσικὴν καὶ Σαρδώ, χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἁγίου Βονιφατίου. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὅπου πάλιν ἡ Εὐρώπη πλησιάζει πρὸς τὴν Ἀφρικήν, ἀπαντᾷ τις τὴν μεγάλην νῆσον Σικελίαν, χωριζομένην τῆς Ἰταλίας διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀφρικῆς δι' ἄλλου πορθμοῦ εὐρέος. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Σικελίας κεῖνται αἱ νῆσοι τοῦ Αἰόλου ἢ Ἡφαίστειοι, ἔνθα κατὰ τοὺς ποιητὰς ἐβασίλευεν ὁ θεὸς τῶν ἀνέμων Αἴολος, νοτιοδυτικῶς δέ, ὅπου σήμερον ἡ Μελίτη, ἡ Ὠγυγία, φημιζομένη ὡς κατοικία τῆς νύμφης Καλυψοῦς.

Ϛ) Περὶ τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Μεταξὺ δὲ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Μυρτῴου πελάγους κεῖνται αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ὧν βορειοτάτη εἶναι ἡ Κέρκυρα, κειμένη ἀντικρὺ τῆς Ἠπείρου. Ἡ νῆσος αὕτη λέγεται ὅτι κατῳκεῖτο τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν Φαιάκων. Κατωτέρω δὲ τῆς Κερκύρας πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν κεῖνται οἱ Παξοὶ ἀντικρὺ τῆς Πάργας· ἔπειτα ἡ Λευκάς, ἥτις ἀπετέλει τὸ πάλαι χερσόνησον τῆς Ἀκαρνανίας. Πρὸς νότον δὲ τῆς Λευκάδος κεῖται ἡ Κεφαλληνία, ἡ μεγίστη τῶν Ἰονίων νήσων, Σάμη ἐπὶ Ὁμήρου καλουμένη. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῆς Κεφαλληνίας κεῖται ἡ Ἰθάκη πατρὶς τοῦ Ὀδυσσέως. Κατωτέρω δὲ πρὸς νότον εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου κεῖται ἡ Ζάκυνθος, καὶ τελευταία, ἀντικρὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα, τὰ Κύθηρα, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θεὰ Ἀφροδίτη. Μεταξὺ δὲ τοῦ Κρητικοῦ καὶ Λιβυκοῦ πελάγους

κεῖται ἡ μεγαλόνησος Κρήτη πατρὶς τοῦ Ἰδομενέως. Βορειοανατολικῶς δὲ τῆς Κρήτης καὶ πρὸς νότον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κεῖται ἡ Κύπρος· εἰς δὲ τὸ νοτιοδυτικὸν καὶ δυτικὸν τῆς μεγάλης ταύτης χερσονήσου κεῖνται, ἡ Ρόδος, ἡ Κῶς, ἡ Κάλυμνος, ἡ Λέρος, ἡ Πάτμος, ἡ Ἰκαρία, ἡ Σάμος, πατρὶς τοῦ Πυθαγόρου, ἡ Χίος, τὰ Ψαρά, ἡ Λέσβος καὶ ἡ Τένεδος ἀντικρὺ τῆς Τροίας καὶ εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου. Εἰς δὲ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς κεῖνται αἱ Κυκλάδες νῆσοι. Εἰς τὰ παράλια δὲ τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Λοκρίδος καὶ Φθιώτιδος ἐκτείνεται ἡ μεγάλη νῆσος Εὔβοια, καὶ βορειοανατολικῶς αὐτῆς αἱ Βόρειοι Σποράδες. Εἰς δὲ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης κεῖνται ἡ Σαμοθράκη, ἡ Ἴμβρος, ἡ Λῆμνος, ἔνθα εἶχε τὰ ἐργαστήριά του ὁ Ἥφαιστος, καὶ ἡ Θάσος. Εἰς τὴν εἴσοδον τέλος τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου κεῖνται αἱ ναυτικαὶ νῆσοι Σπέτσαι καὶ Ὕδρα, εἰς δὲ τὸν Σαρωνικὸν ἡ Καλαυρία (Πόρος), ἡ Αἴγινα, πατρὶς τοῦ Αἰακοῦ, καὶ ἡ Σαλαμίς, πατρὶς τοῦ Αἴαντος. Εἰσερχόμενος δέ τις διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Προποντίδα ἀπαντᾷ τὴν Προκόννησον, ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ εἴσπλου εἰς τὸν Βόσπορον τὰ τερπνὰ καὶ εὐάερα νησύδρια Ἀντιγόνην, Πρίγκηπον καὶ Χάλκην.

ΜΕΡΟΣ Β'

6) Περὶ τῶν δύο χερσονήσων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ θέλομεν διηγηθῇ πολλοῦ λόγου ἄξια συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο εἰς ἀρχαίους χρόνους ἐπὶ χώρας, βρεχομένης ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τὸ πέλαγος τοῦτο εἶναι μέρος τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ βρέχει μεγάλην χερ-

σόνησον, καλουμένην Μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ χερσόνησος αὕτη ὁρίζεται ἀπὸ τοῦ ὄρους Ταύρου, τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Συρίας, καὶ περιβρέχεται ὑπὸ θαλασσῶν. Πρὸς δυσμὰς δὲ τῆς χερσονήσου ταύτης κεῖται ἄλλη χερσόνησος, ἥτις καλεῖται Ἑλληνική. Ἡ χερσόνησος αὕτη χωρίζεται πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τῆς ἄλλης Εὐρώπης διὰ γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ἤθελέ τις φέρει ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον· πρὸς ἀνατολὰς δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Ἀμφότεραι δὲ αἱ χερσόνησοι αὗται σχηματίζουσι πλῆθος παραλίων, κόλπων, ἀκρωτηρίων, νήσων. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης ἀριθμεῖ τοσαῦτα παράλια, κόλπους, ἀκρωτήρια καὶ νήσους, ὅσα ἡ Ἑλλάς, καὶ μάλιστα ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία, τὴν ὁποίαν θὰ διηγηθῶμεν, πραγματεύεται περὶ πλῶν, παραλίων, πόλεων, νήσων, κόλπων, λιμένων, ἀνέμων, σκοπέλων, ὑφάλων, τρικυμιῶν καὶ ναυαγίων.

γ) Περὶ τῆς Τρῳάδος.

Κέντρον τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν θέλομεν διηγηθῇ ἐφεξῆς, εἶναι κυρίως ἡ χώρα ἡ κειμένη εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ μικρὰ αὕτη χώρα, καλουμένη Τρῳάς, διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν ποταμῶν, ἐκβαλλόντων εἰς τὸ Αἰγαῖον, περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ὑψωμάτων καὶ μόνον πρὸς βορρᾶν ἐξαπλοῦται πρὸς τὴν θάλασσαν. Στενὸς πόρος χωρίζει ἀπ' ἀλλήλων τὰς δύο γνωστὰς ἠπείρους τοῦ παλαιοῦ κόσμου, τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, καὶ ἑνώνει δύο θαλάσσας, τὸ Αἰγαῖον μετὰ τῆς Προποντίδος. Ὁ στενὸς οὗτος πόρος καλεῖται Ἑλλήσποντος. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι ἐκεῖ ὀλισθήσασα

ἡ Ἕλλη ἀπὸ τῆς ῥάχεως χρυσομάλλου κριοῦ, ἐφ' οὗ ἐφέρετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Φρίξου, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη.

Ἐκεῖ λοιπὸν κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἀσίας ἔκειτο ἡ χώρα τῆς Τρωάδος, ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὰς πολλὰς αὐτῆς πόλεις, τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν κατοίκων της. Πλουσιωτάτη δὲ καὶ μεγίστη πασῶν τῶν πόλεων τῆς Τρωάδος ἦτο ἡ Τροία, ἡ καὶ ἄλλως ὀνομαζομένη Ἴλιος. Ἐπὶ ὑψηλῆς ἐκτισμένης θέσεως, ὀλίγον μακρὰν τῆς θαλάσσης, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σιμμόεντος καὶ Σκαμάνδρου, ἐφυλάσσετο ὑπὸ ὑψηλῶν τειχῶν καὶ ἐδέσποζεν ὅλης τῆς χώρας διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της, τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἔργα τῆς τέχνης.

Βασιλεὺς τῆς χώρας ταύτης, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Ἴλιον, ἦτο ὁ Πρίαμος, μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ δόξης μέχρι γήρατος διοικῶν τοὺς Τρῶας. Ἔζη δὲ ὡς ἔγγιστα περὶ τὸ 1200 ἔτος πρὸ Χριστοῦ γεννήσεως καὶ εἶχε πολλὰ πλούτη, μεγάλην δύναμιν καὶ πολλοὺς υἱοὺς καὶ θυγατέρας. Τὴν εὐδαιμονίαν του ὅμως ταύτην ἠφάνισεν ὁ υἱός του Πάρις, ὁ καὶ ἄλλως Ἀλέξανδρος καλούμενος. Ὁ Πάρις ὑπερεῖχε μὲν πάντων τῶν υἱῶν τοῦ Πριάμου διὰ τὴν μεγάλην ὡραιότητα, ἀλλ' εἶχεν ἄστατον καὶ ἀνήσυχον πνεῦμα. Δὲν εὐχαριστεῖτο μήτε νὰ ἡσυχάζῃ εἰς τὰ μέγαρα τοῦ πατρός του, μήτε νὰ βόσκῃ τὰς πολυαρίθμους αὐτοῦ ἀγέλας καὶ ποίμνια ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ τῆς Ἴδης ὄρους. Ἤθελε νὰ ταξειδεύσῃ μακρὰν τῆς πατρίδος του, νὰ διέλθῃ θαλάσσας καὶ ἐπισκεφθῇ ξένας χώρας καὶ πόλεις. Ὁ πατήρ του Πρίαμος δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τοῦ τολμηροῦ τούτου σκοποῦ του· ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Πάριδος καὶ ἐπέτρεψεν εἰς

Πάρις.

αὐτὸν νὰ πλεύσῃ πρὸς ἐπίσκεψιν ξένων τόπων. Ἐξοπλίσας λοιπὸν οὗτος ταχὺ πλοῖον καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἱκανοὺς ναύτας, ἐπέβη εἰς αὐτὸ καὶ ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος. Διηύθυνε τὴν πρῷραν πρὸς τὴν χώραν τὴν βρεχομένην ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου, τὴν πατρίδα ἡμῶν, ἥτις τότε μὲν εἶχε διάφορα ὀνόματα, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ὠνομάσθη Ἑλλάς.

8) Πλοῦς τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Σπάρτην.

Ἡ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου εἶναι ὡραιοτάτη, καὶ στολίζεται ὑπὸ πολλῶν τερπνῶν καὶ εὐφόρων νήσων καὶ μαγευτικῶν κόλπων καὶ παραλίων. Αἱ νῆσοι αὗται, ὡς καὶ ἡ πληθὺς τῶν κόλπων καὶ παραλίων, καθιστῶσιν εὔκολον τὸν πλοῦν καὶ ἀσφαλῆ. Εὐθύς, ὡς τὸ πλοῖον καταληφθῇ ὑπὸ τρικυμίας, δύναται νὰ καταφύγῃ ταχέως εἰς λιμένα, μέχρις οὗ κοπάσῃ ὁ ἄνεμος καὶ ὁ σάλος τῆς θαλάσσης. Ὁ Ἀλέξανδρος διέπλευσεν αἰσίως τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἔρριψε τὴν ἄγκυραν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Λακεδαίμονος.

Ἡ χώρα αὕτη κεῖται εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξαπλοῦται διὰ δύο ὀρεινῶν γλωσσῶν εἰς τὴν Μεσόγειον. Κατῳκεῖτο δὲ ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ Ἀχαιῶν, οἵτινες κατεῖχον καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Βασιλεὺς αὐτῶν ἦτο ὁ Μενέλαος, υἱὸς τοῦ Ἀτρέως καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἰσχυροῦ Ἀγαμέμνονος, βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Πρωτεύουσα δὲ τῆς Λακεδαίμονος ἦτο ἡ Σπάρτη, πόλις μεσόγειος, ἐπὶ τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ. Ἐκεῖ ὁ Πάρις ἐλθὼν ἐφιλοξενήθη εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑπὸ τῆς Ἑλένης, συζύγου τοῦ Μενελάου. Ἡ Ἑλένη ἐφημίζετο ὡς ἡ ὡραιοτάτη πασῶν τῶν γυναικῶν τῆς ἐποχῆς της. Ὅτε δὲ ὁ Πάρις μετέβη εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ Μενέλαος εὑρίσκετο εἰς τὴν Κρήτην ἕνεκα ὑποθέσεών του.

θ) Ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης ὑπὸ τοῦ Πάριδος.

Ἅμα ὁ Ἀλέξανδρος εἶδε τὴν ὡραίαν Ἑλένην, εὐθὺς κατελήφθη ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας ν' ἀποκτήσῃ αὐτήν, καί, ἀφοῦ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ τὴν νυμφευθῇ. Δὲν ἐσκέφθη ὁ ἀνόητος, ὅτι αὕτη ἦτο σύζυγος ἄλλου καὶ ὅτι αὐτὸς ἐφιλοξενεῖτο ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ προσβάλῃ μήτε τὴν εἰρήνην, μήτε τὴν τιμὴν τοῦ φιλοξενοῦντος αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος παρεκάλεσε τὴν Ἑλένην νὰ φύγῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Τρωάδα. Ἡ Ἑλένη κατὰ πρῶτον ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐπιμόνων αὐτοῦ παρακλήσεων ἐκλονίσθη καὶ τέλος συγκατετέθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα καὶ τὸν σύζυγον. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠρκέσθη ὅτι παρεβίασε τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς τῆς φιλοξενίας, ἀλλ' ἥρπασε καὶ μέρος τῶν θησαυρῶν τοῦ Μενελάου καὶ ἀνασπάσας τὴν ἄγκυραν ἀνήχθη μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ πέλαγος.

Ὅταν ὁ Μενέλαος ἔμαθε τὴν εἴδησιν τῆς φυγῆς τῆς ἀπίστου συζύγου, ἦτο πλέον ἀργά· κατεδίωξε μὲν τὸν ἀπαγωγέα, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν φθάσῃ. Ἀγανακτῶν δὲ διὰ τὴν ὕβριν ταύτην, ἦλθεν εἰς τὰς Μυκήνας πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἀγαμέμνονα. Ὁ Ἀγαμέμνων ἦτο βασιλεὺς τῶν Ἀχαιῶν τῶν κατοικούντων τὸ Ἄργος, κείμενον πρὸς βορρᾶν τῆς Λακεδαίμονος, καὶ εἶχε μέγιστον κράτος καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ δύναμιν καὶ πλούτη. Σημεῖα δὲ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ πλούτου του φαίνονται ἀκόμη καὶ τώρα τὰ θαυμαστὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, κειμένης ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ· σῴζονται δὲ ἐκεῖ καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Ἀτρέως καὶ ἡ πύλη, ὑπεράνω τῆς ὁποίας βλέπει τις δύο λιθίνους λέοντας[1].

---

[1] Ἀνασκαφαὶ γενόμεναι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ Σχλεῖμαν ἔφερον εἰς φῶς πολλὰ περίεργα καὶ πλούσια ἔργα, δι' ὧν μαρτυρεῖται, ὅτι εἰς τὴν

10) Προπαρασκευαὶ τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἐκστρατείαν.

Ὁ Ἀγαμέμνων ὠργίσθη πολὺ κατὰ τοῦ ἅρπαγος, καὶ ὑπεσχέθη νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀδελφόν του, ἵνα λάβῃ ὀπίσω τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυρούς του. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ δυνάμεις τῶν δύο ἀδελφῶν δὲν ἦσαν ἀρκεταί, ὁ Ἀγαμέμνων πέμψας πρέσβεις εἰς τοὺς Ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν αὐτῶν. Πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων ἐδέχθησαν προθύμως νὰ βοηθήσωσι τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτρέως, διότι ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Πάριδος ἐθεωρήθη ὡς προσβολὴ καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καί τινες ἐκ τῶν γενναιοτάτων Ἑλλήνων προσεπάθησαν δι' ἀπατηλῶν τρόπων ν' ἀποφύγωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν δύσκολον ταύτην ἐπιχείρησιν. Ὁ Ὀδυσσεύς, υἱὸς τοῦ Λαέρτου, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ἀνὴρ γενναῖος καὶ ἀτρόμητος, ὁ ὁποῖος πολλοὺς μικροὺς πολέμους εἶχε φέρει εἰς πέρας ἐπιτυχῶς, μαθὼν παρὰ τοῦ μαντείου, ὅτι θὰ διατρίψῃ εἴκοσιν ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος του, προσεποιήθη τὸν μανιακόν, ἵνα μὴ ἐκστρατεύσῃ. Ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος, εἶχε σταλῆ ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σκύρου Λυκομήδην, καὶ ἔζη ἐκεῖ κρυπτόμενος μεταξὺ τῶν θυγατέρων τοῦ βασιλέως, ἐνδεδυμένος ὡς κόρη, πρὸς ἣν ὡμοίαζε διὰ τὴν νεότητα καὶ ὡραιότητά του. Ἀλλὰ τοῦ μὲν Ὀδυσσέως ἡ προσποιητὴ μανία ἀνεκαλύφθη διὰ τεχνάσματος τοῦ Παλαμήδους, υἱοῦ τοῦ Ναυπλίου, βασιλέως τῆς Εὐβοίας, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἀνευρέθη διὰ πανουργίας τοῦ πολυμηχάνου Ὀδυσσέως. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἠναγκάσθησαν καὶ οὗτοι νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατείαν.

ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν ὑπῆρχεν ἱκανὴ πρόοδος καὶ τῆς τέχνης· εἶναι δὲ ταῦτα κατατεταγμένα ἐν ἰδίᾳ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Ἀθήναις μουσείου.

11) Πρεσβεία εἰς Ἴλιον.

Πρὶν ἢ ὅμως κινήσωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς ἐκστρατείαν, ἐνόμισαν καλὸν νὰ μεταχειρισθῶσι συμβιβαστικοὺς τρόπους. Ἔπεμψαν λοιπὸν πρέσβεις εἰς τὸν βασιλέα τῆς Τρωάδος Πρίαμον καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀπόδοσιν τῆς Ἑλένης καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν θησαυρῶν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἴλιον ὁ Μενέλαος καὶ ὁ συνετὸς καὶ εὔγλωττος Ὀδυσσεύς. Ἐλθόντες δὲ οὗτοι ἐκεῖσε, ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντήνορος, φρονίμου ἀνδρός, ὅστις ἦτο συγγενὴς τοῦ Πριάμου. Ὅτε δὲ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς παρουσιάσθησαν εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Τρώων καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀπόδοσιν τῆς Ἑλένης καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν θησαυρῶν, μέγας ἠγέρθη θόρυβος καὶ ταραχή. Οἱ Τρῶες ἦσαν διῃρημένοι τὰς γνώμας. Ὁ μὲν Πρίαμος καὶ οἱ συνετοὶ γέροντες τῶν Τρώων ἦσαν ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῶν προτάσεων, ἀλλ' ὁ Πάρις ἀντέστη κατὰ τῆς φρονίμου ταύτης γνώμης καὶ ἠρνήθη νὰ παραδεχθῇ τὰς αἰτήσεις τῶν Ἑλλήνων. Ἔπεισε τοὺς ἀδελφούς του νὰ παραδεχθῶσι τὴν γνώμην του καὶ συνεβούλευσε τὸν λαὸν ν' ἀπορρίψῃ τὰς προτάσεις τῶν Ἑλλήνων. Ὀλίγον δ' ἔλειψε μάλιστα νὰ θανατωθῇ ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἂν δὲν ἔσῳζεν αὐτὸν ὁ Ἀντήνωρ. Οὕτω λοιπὸν ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι οἱ πρέσβεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ διηγήθησαν τὰ συμβάντα εἰς αὐτούς.

Ὀδυσσεύς.

12) Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἰλίου.

Μετὰ τὴν ἄπρακτον ἐπιστροφὴν τῶν πρέσβεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤρχισαν αἱ πολεμικαὶ παρασκευαί. Τόπος συναθροίσεως

Ἄρτεμις.

τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων ὡρίσθη ἡ Αὐλίς, λιμὴν τῆς Βοιωτίας, ἀντικρὺ τῆς Χαλκίδος, πόλεως τῆς Εὐβοίας εἰς τὸν Εὔριπον. Χίλια καὶ διακόσια πλοῖα καὶ ἑκατὸν χιλιάδες Ἑλλήνων

συνεκεντρώθησαν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σπουδαιοτάτων καὶ ἀνδρειοτάτων ἡγεμόνων καὶ ἡρώων. Ὁ Ἀγαμέμνων ὡδήγει τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως καὶ εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Μετὰ τοῦτον ἤρχετο ὁ σύζυγος τῆς Ἑλένης Μενέλαος. Ἔπειτα ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Νέστωρ, ὁ βασιλεὺς τῆς Πύλου μετὰ τῶν Πυλίων, φρόνιμος καὶ συμβιβαστικὸς γέρων. Ὁ Ἰδομενεύς, βασιλεὺς τῆς Κρήτης, οἱ δύο Αἴαντες καὶ οἱ τῶν ἄλλων φυλῶν ἡγεμόνες καὶ λαοί. Οἱ δὲ Μυρμιδόνες συνεξεστράτευσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀχιλλέως, υἱοῦ τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος, τοῦ ὡραιοτάτου καὶ γενναιοτάτου πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡρώων.

13) Ἀπόπλους τῶν Ἑλλήνων εἰς Τροίαν.

Ἐν τῇ Αὐλίδι παρέμειναν οἱ Ἕλληνες πολὺν χρόνον ἕνεκα τῶν σφοδρῶν ἐναντίων ἀνέμων. Προληπτικοὶ καὶ δεισιδαίμονες οἱ τῶν τότε χρόνων Ἕλληνες ἀπέδωκαν τὴν ἐναντιότητα τῶν ἀνέμων εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν θεῶν. Ὁ Ἀγαμέμνων τότε, ἵνα ἐξιλεώσῃ τὴν παρωργισμένην Ἄρτεμιν, συγκατανεύει νὰ θυσιάσῃ κατὰ συμβουλὴν τοῦ μάντεως Κάλχαντος τὴν ἰδίαν θυγατέρα Ἰφιγένειαν, ἣν ὅμως ἔσωσεν ἡ Ἄρτεμις, καὶ οἱ ἄνεμοι κοπάζουσιν. Οὕτω λοιπὸν ἀπέρχονται τῆς Αὐλίδος καὶ φθάνουσιν αἰσίως εἰς τὴν Τρωάδα.

14) Πολεμικαὶ ἑτοιμασίαι τῶν Τρώων.

Καὶ οἱ Τρῶες ὅμως δὲν ἔμενον ἀργοί, ἀλλ' ἡτοιμάζοντο ν' ἀποκρούσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Πρίαμος ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς πάντας τοὺς γείτονας καὶ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους λαούς, καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν αὐτῶν. Πολλοὶ λαοὶ ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων· ἐκ μὲν τῆς Εὐρώπης,

Ἕκτωρ.

ἦλθον οἱ Θρᾷκες, τῶν ὁποίων τὴν χώραν βρέχει ἐκ μεσημβρίας τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ ἥτις ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου· ἐκ δὲ τῆς Ἀσίας, ἦλθον οἱ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες νοτιοανατολικῶς τῆς Τροίας. Εἶχον δὲ καὶ οἱ Τρῶες πολλοὺς ἀνδρείους ἀρχηγούς· ἀλλ' ὁ ἐπισημότερος πάντων ἦτο ὁ Ἕκτωρ, ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἴσος σχεδὸν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα κατὰ τὴν ἀνδρείαν.

15) Περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου.

Ὁ Ὅμηρος ἔγραψε δύο μεγάλα ποιήματα, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν.

Ἐν τῇ Ἰλιάδι περιγράφονται μετὰ χάριτος ἀπαραμίλλου σπουδαιότατα συμβάντα· ἡ ἔρις δηλαδὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως, ἥτις ἐγένετο αἰτία πολλῶν κακῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἡ μονομαχία τοῦ Μενελάου καὶ Πάριδος, τοῦ Ἕκτορος καὶ Αἴαντος, ὁ θάνατος τοῦ Πατρόκλου, ἀγαπητοῦ φίλου τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ πολλαὶ ἄλλαι λεπτομέρειαι τοῦ πολέμου τούτου.

Ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ πάντα ταῦτα θέλομεν παραλείψῃ καὶ θέλομεν διηγηθῇ περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσέως, ἑνὸς τῶν διασημοτάτων ἡρώων, ὅστις διεκρίθη καθ' ὅλον τὸν πόλεμον διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν. Ἡ ἱστορία αὕτη περιγράφει τὰς περιπλανήσεις τούτου καὶ τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστη, ζητῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην. Ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι χαριεστάτη καὶ λίαν διαφέρουσα, καὶ εὑρίσκεται εἰς τὸ ποίημα, τὸ καλούμενον Ὀδύσσεια. Ποιητὴς δὲ ἀμφοτέρων τούτων τῶν ποιημάτων, τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας, εἶναι ὁ Ὅμηρος, ὅστις ἔζη τριάκοντα σχεδὸν ἔτη μετὰ

τὸν τρωικὸν πόλεμον. Εἰς τὸ ποίημα δὲ ἰδίως τῆς Ὀδυσσείας ἀναγινώσκομεν πολλὰς πληροφορίας περὶ τοῦ τρωικοῦ πολέμου. Ἐκεῖ εὑρίσκομεν τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Πάριδος, καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἰλίου. Ταῦτα δὲ θέλομεν διηγηθῇ, πρὸ τοῦ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν.

ΜΕΡΟΣ Γ'

16) Ἀχιλλέως θάνατος.

Εὐθύς, ὡς ἥρως τις ἀπέθνησκεν εἰς τὴν μάχην, οἱ περὶ αὐτὸν δεινὸν συνῆπτον ἀγῶνα, ἵνα ἀναλάβωσι τοὐλάχιστον τὸν νεκρὸν αὐτοῦ καὶ τὰ ὅπλα του. Τότε ἔλουον τὸ σῶμα καὶ ἤλειφον μὲ μύρα καὶ ἔκαιον ἐπὶ πυρᾶς. Μετὰ ταῦτα συνῆγον τὴν τέφραν καὶ ἔθετον ἐντὸς κάλπης καὶ ἔθαπτον, κτίζοντες μεγαλοπρεπῆ τάφον. Τελευταῖον δὲ ἐτελοῦντο ἀγῶνες πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ δῶρα ἐδίδοντο εἰς τοὺς νικητάς.

Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν ὁ ἥρως οὗτος ὤφειλε νὰ ἀποθάνῃ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἰλίου, χωρὶς νὰ ἐπανίδῃ τὴν πατρίδα του. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ γενναιότατος οὗτος τῶν Ἑλλήνων ἐθανάτωσε πλείστους τῶν ἐπισήμων Τρώων καὶ τελευταῖον τὸν Ἕκτορα, ἦλθε καὶ αὐτοῦ ἡ τελευταία ἡμέρα. Δὲν ἐφονεύθη ὅμως εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἀλλ' ἔπεσε θῦμα δολοφόνου χειρὸς κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

Ὅτε ὁ Πρίαμος ἦλθε πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ἵνα ζητήσῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Ἕκτορος, καί περ φονέα ὄντα τοῦ υἱοῦ του, ἠγάπησεν ὅμως διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ κάλλος του, καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν σώσῃ ἐκ τῆς καταστροφῆς. Συνεφώνησαν δὲ τότε· ὁ μὲν Πρίαμος νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν σύζυγον τὴν καλλίστην αὐτοῦ θυ-

γατέρα Πολυξένην, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς νὰ πείσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ μὴ καταστρέψωσι τὴν Ἴλιον.

Ἐν Θύμβρῃ, κειμένῃ πλησίον τῆς Ἰλίου, ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐκεῖ ἦτο συμπεφωνημένον νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Ἀχιλλέα ἡ ὡραία τοῦ Πριάμου θυγάτηρ καὶ νὰ ἑορτασθῇ ὁ ὑμέναιος. Ἀλλ' ὁ θεὸς Ἀπόλλων, ὅστις διέκειτο πάντοτε δυσμενῶς πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, δὲν ἤθελε νὰ τελεσθῇ ὁ γάμος οὗτος. Συνεβούλευσε λοιπὸν τὸν ἄπιστον Πάριν νὰ τοξεύσῃ τὸν

Ἀχιλλέως θάνατος.

Ἀχιλλέα, καὶ διηύθυνεν αὐτὸς ὁ θεὸς τὸ βέλος οὕτως, ὥστε ἐκτύπησεν ἀκριβῶς τὴν πτέρναν τοῦ ἥρωος, ἥτις ἦτο τὸ μόνον τρωτὸν μέρος τοῦ Ἀχιλλέως. Οὕτω δὲ διὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς προδοσίας ἔπεσεν ὁ δυνατώτατος τῶν Ἑλλήνων, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς φωνῆς του μόνον ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τὰς φάλαγγας τῶν Τρώων. Μετὰ πολλῆς δὲ δυσκολίας, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἴας, ὁ υἱὸς τοῦ Τελαμῶνος, οἱ ὁποῖοι εἶχον παρακολουθήσῃ τὸν Ἀχιλλέα ὡς μάρτυρες τῆς παραδόσεως τῆς Πολυξένης, ἠδυνήθησαν ν' ἀποκρούσωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ σώσωσι τὸν νεκρὸν καὶ τὰ ὅπλα τοῦ υἱοῦ τοῦ Πηλέως. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀχιλλέως γενόμενος

γνωστὸς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, ἐνέβαλεν αὐτοὺς εἰς πολλὴν λύπην καὶ ἀθυμίαν. Πανταχοῦ θρῆνοι καὶ οἰμωγαὶ ἠκούοντο. Ἤκουσεν αὐτοὺς ἡ θεὰ Θέτις, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως, εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης καθημένη, καὶ εὐθὺς ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων καὶ ἔσπευσε πρὸς τὸν φονευθέντα υἱόν της. Ἐκεῖ δὲ παρὰ τῷ νεκρῷ αὐτῆς υἱῷ καθημένη ὠδύρετο. Δέκα καὶ ἑπτὰ ἡμέρας διήρκεσεν ὁ κοπετὸς καὶ ὁ θρῆνος τῶν Ἑλλήνων, τὴν δὲ δεκάτην ὀγδόην ἐκάη ἐπὶ τῆς πυρᾶς τὸ νεκρὸν αὐτοῦ σῶμα.

Ἡ τέφρα δ' αὐτοῦ ἡνώθη ἔπειτα μὲ τὴν τέφραν τοῦ Πατρόκλου, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ τάφῳ ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ καὶ ὁρατοῦ ἀπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἑλλησπόντου. Οὕτως ὁ θάνατος ἥνωσε δύο σώματα, ὧν αἱ ψυχαὶ ἦσαν ἀχώριστοι ἐν τῷ βίῳ.

17) Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πάριδος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάρις, ὁ αἴτιος τοῦ φρικτοῦ τούτου πολέμου, δὲν ἐπέζησε πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως. Ἂν καὶ πολλοὶ γενναῖοι ἥρωες καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρώων ἀπέθανον πρὸ αὐτοῦ, ἦλθεν ὅμως καὶ αὐτοῦ ἡ σειρά. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ κακὸς δὲν μένει μέχρι τέλους ἀτιμώρητος. Τὸ δὲ χειρότερον πάντων εἶναι, ὅτι ἀπέθανεν ἐλεεινὸν καὶ ἄθλιον θάνατον. Ὁ δειλὸς οὗτος τοῦ Πριάμου υἱὸς ἐβοηθεῖτο πάντοτε ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἄλλων θεῶν· διὰ τῆς βοηθείας δὲ τούτων ἠδυνήθη πολλάκις ν' ἀποφύγῃ τὸν θάνατον καὶ νὰ σωθῇ κατησχυμμένος ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου. Ἀλλ' ὁ Φιλοκτήτης, ὁ φίλος τοῦ Ἡρακλέους, ἐπλήγωσεν αὐτὸν διὰ βέλους. Εὐθὺς δέ, ὡς παρετήρησεν ὁ Πάρις, ὅτι ἡ πληγή του ἦτο θανατηφόρος, προσέδραμεν εἰς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Οἰνώνης, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐγκαταλείψῃ χάριν τῆς Ἑλένης. Ἦτο δὲ αὕτη εἰδήμων τῆς ἰατρικῆς καὶ ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν τοῦ ἀχαρίστου τούτου, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησεν. Ἐνθυμη-

θεῖσα αὕτη τὴν περιφρόνησιν, τὴν ὁποίαν ὁ Πάρις ἔδειξεν εἰς αὐτήν, τὸν ἐπέπληξε πικρῶς διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀπέπεμψεν.

Ἅμα ὁ Πάρις ἀπεμακρύνθη ἀβοήθητος καὶ ἀπαρηγόρητος, εὐθὺς ἤρχισεν ἡ Οἰνώνη νὰ μετανοῇ διὰ τὴν σκληρότητα, τὴν ὁποίαν ἔδειξε πρὸς αὐτόν. Τότε ἀνεμνήσθη τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, τὰς ὁποίας ὁμοῦ ἔζησαν, καὶ ἔσπευσε νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά! Ὁ Πάρις εἶχε παραδώσῃ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πνοήν, ὅτε ἡ Οἰνώνη ἔφθασεν εἰς τὴν Ἴλιον. Πικρῶς δὲ τότε μεταμελουμένη καὶ βασανιζομένη ὑπὸ τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος ἀπώλεσε τὸ λογικὸν καὶ ἀπηγχονίσθη.

18) Ἅλωσις τῆς Ἰλίου.

Ἐπὶ δέκα ἔτη οἱ Ἕλληνες ἐπολιόρκουν τὴν ὀχυρὰν πόλιν τῆς Ἰλίου, καὶ συχνὰς ἔκαμνον ἐφόδους, ἵνα τὴν κυριεύσωσιν, ἀλλ' εἰς μάτην. Οἱ Τρῶες ἀπέκρουον τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐματαίωνον πᾶσαν αὐτῶν ἔφοδον. Αἱ συχναὶ μάχαι, αἱ νόσοι, οἱ θάνατοι καὶ πολλαὶ ταλαιπωρίαι καὶ συμφοραὶ κατέβαλον πλέον τοὺς Ἕλληνας καὶ εἶχον ἀποθαρρύνει αὐτούς. Ὁ πολυμήχανος ὅμως Ὀδυσσεὺς εἰργάζετο, κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἰλίου. Οὗτος εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν τῶν Τρώων μετὰ τοῦ Διομήδους καὶ ὑπεξαιρεῖ τὸ ἱερὸν Παλλάδιον, ἵνα ἐκπληρώσῃ χρησμόν, ὅτι τότε ἤθελε κυριευθῇ ἡ Ἴλιος, ὅταν οἱ Ἕλληνες λάβωσι τοῦτο. Ἄλλοτε πάλιν φέρει πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐκ τῆς Λήμνου τὸν Φιλοκτήτην, ἔχοντα τὰ ὅπλα τοῦ Ἡρακλέους. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μετὰ τὰς ἀποτυχίας ταύτας δὲν ἐσκέπτοντο πλέον ἄλλο τι, ἢ πῶς νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω εἰς τὰς πατρίδας των. Ἦσαν δὲ ἕτοιμοι νὰ πράξωσι τοῦτο, ἐὰν ὁ Κάλχας δὲν ἠμπόδιζεν αὐτούς. Οὗτος διηγήθη εἰς τοὺς Ἕλληνας σημεῖον, τὸ ὁποῖον εἶδε, καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἐνεθάρρυνεν.

«Ἀκούσατε, τοῖς εἶπε, τί σημεῖον εἶδον χθές. Ἀετὸς κατεδίωκε περιστεράν, ἥτις, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν διώκτην, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ῥωγμὴν βράχου. Ὠργισμένος ὁ ἀετὸς διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, πολὺν χρόνον ἵστατο πρὸ τῆς κρύπτης ἐκείνης, ἀναμένων, ἵνα ἐξέλθῃ ἡ περιστερά· ἀλλ' αὕτη δὲν ἐξήρχετο. Ἡ περιστερά, μὴ βλέπουσα τὸν ἀετὸν καὶ νομίσασα ὅτι ἔφυγεν, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κρύπτης της· ἀλλ' εὗρεν ἐκεῖ τὸν θάνατον. Ἂς μιμηθῶμεν, προσέθηκεν ὁ Κάλχας τὸν ἀετόν, καὶ ἂς φροντίσωμεν νὰ κυριεύσωμεν τὴν πόλιν τῶν Τρώων διὰ δόλου καὶ οὐχὶ διὰ βίας».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κάλχαντος οἱ ἥρωες τῶν

Δούρειος ἵππος.

Ἑλλήνων συνεσκέπτοντο, ἀλλ' οὐδεὶς εὕρισκε μέσον, ἵνα δοθῇ πέρας εἰς τὸν σκληρὸν τοῦτον πόλεμον. Ἐνῷ δὲ πάντες εὑρίσκοντο εἰς ἀπορίαν, ἐγερθεὶς ὁ Ὀδυσσεὺς κατ' ἔμπνευσιν τῆς Ἀθηνᾶς συνεβούλευσε νὰ κατασκευασθῇ ἵππος ξύλινος καὶ εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ νὰ κρυβῶσιν οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων· οἱ δὲ λοιποὶ νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ πλεύσωσιν εἰς Τένεδον, ἀφοῦ πρότερον καύσωσι πάντα τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ πράγματα. Εἶπε δὲ νὰ καταχαύσωσι τὰ πράγματά των, διὰ νὰ πιστεύσωσιν οἱ Τρῶες, ὅτι ἀληθῶς οἱ Ἕλληνες ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των.

Ἡμέραν λοιπόν τινα εἶδον οἱ Τρῶες ἐκ τῶν τειχῶν τὰς πρὸς ἀναχώρησιν ἑτοιμασίας τῶν Ἑλλήνων, εἶδον τὰς πυράς, ἐφ' ὧν ἔκαιον τὰ πράγματά των καὶ τοὺς στρατιώτας, ὅτι ἐπέβη-

σαν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος. Πλήρεις χαρᾶς ἐξῆλθον τότε οἱ Τρῶες τῆς πόλεως καὶ ὥρμησαν εἰς τὴν παραλίαν περιεργαζόμενοι τὸν τόπον, ἔνθα πρὸ μικροῦ ἐστρατοπέδευεν ὁ ἐχθρός. Ἰδόντες δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας τὸν ξύλινον ἵππον, ἐνόμισαν αὐτὸν ἀφιέρωμα τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς θεούς, ἵνα οὗτοι βοηθήσωσιν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν αἰσίως εἰς τὴν πατρίδα των· τὸν μετέφεραν λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν των κρημνίσαντες μέρος τοῦ τείχους, διότι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν διαβιβάσωσι διὰ τῶν πυλῶν.

Ἔπειτα οἱ Τρῶες παρεδόθησαν εἰς τὴν χαρὰν καὶ εὐωχίαν· ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐξέρχονται οἱ ἐντὸς τοῦ ἵππου κεκρυμμένοι Ἕλληνες, ὑψώνουσι τὸ συμπεφωνημένον σημεῖον εἰς τοὺς ἐν Τενέδῳ εὑρισκομένους Ἕλληνας καὶ ἀνοίγουσι τὰς πύλας τῆς πόλεως. Τότε ἤρξατο τρομερὰ σφαγὴ κατὰ τῶν Τρώων· πανταχοῦ ἠκούοντο στεναγμοὶ καὶ θρῆνοι τῶν πληγωμένων καὶ φονευμένων, καὶ ἡ πόλις εἰς πολλὰ μέρη ἐκαίετο. Ὀλίγοι τῶν Τρώων ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς, οἱ πλεῖστοι ὅμως ἐφονεύθησαν καὶ ᾐχμαλωτίσθησαν. Ὁ βασιλεὺς Πρίαμος καὶ οἱ υἱοί του ἀνηλεῶς ἐφονεύθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδία δὲν εὗρον χάριν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν παρωργισμένων Ἑλλήνων. Ἡ Ἴλιος κατεστράφη καὶ ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Οὕτως ἐν μιᾷ νυκτὶ ἡ μεγάλη καὶ ὑπερήφανος πόλις, ἡ ἐπὶ δέκα ἔτη γενναίως ἀποκρούσασα τοὺς Ἕλληνας, ἔπεσε καὶ ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ὕβριν, τὴν ὁποίαν ὁ Πάρις, ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου, εἶχε κάμη εἰς τὰ ἱερὰ ἔθιμα τῆς ξενίας. Τοῦτο δὲ συνέβη τῷ 1184 ἔτος π. Χ. γεννήσεως.

19) Ἡ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ τύχη τῶν διασήμων ἡρώων.

Μετὰ δεκαετῆ πολιορκίαν, ἀφοῦ τέλος οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν Τροίαν διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπέβησαν

εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ἐπανέλθῃ ἕκαστος εἰς τὴν πατρίδα του. Τότε ἦλθον εἰς διχογνωμίαν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Μενέλαος· καὶ ὁ μὲν Ἀγαμέμνων ἤθελε νὰ μὴ ἀναχωρήσωσι πρότερον ἐκ τῆς Τροίας, πρὶν ἢ ἐξιλεώσωσι διὰ μεγάλων θυσιῶν τὴν Ἀθηνᾶν, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ παρωργισμένη κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δὲ Μενέλαος ἐπρότεινε νὰ ἐμβῶσιν εὐθὺς εἰς τὰ πλοῖα καὶ ν' ἀναχωρήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους, οἱ ἡμίσεις μετὰ τοῦ Μενελάου ἔρριψαν τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐμβάντες εἰς αὐτὰ ἔπλεον. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν Τένεδον, ἦραξαν καὶ προσέφεραν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ταξειδίου των.

Δευτέρα δὲ ἔρις ἠγέρθη μεταξὺ τούτων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπανῆλθε μὲ τὰ πλοῖά του εἰς τὴν Τροίαν, ἵνα ἀναχωρήσῃ ἔπειτα μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ὁ δὲ Νέστωρ μὲ τὰ πλοῖά του ἐπανῆλθε καὶ ἐπέστρεψεν εὐτυχῶς εἰς τὴν Πύλον, τὴν πατρίδα του.

Καὶ οἱ μὲν Μυρμιδόνες εὐτυχῶς ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των, καλῶς ὡσαύτως ἐπέστρεψε καὶ ὁ Ἰδομενεὺς μετὰ πάντων τῶν συντρόφων του εἰς τὴν Κρήτην. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἅμα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ἄργος, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔπειτα ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε οὗτος ἔφθασεν εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν.

Τελευταῖος δὲ πάντων ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ Μενέλαος, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺν χρόνον περιεπλανήθη εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὴν Αἴγυπτον.

20) Ὀδυσσέως περιπλάνησις εἰς τοὺς Κίκονας.

Ἐκ τῆς Ἰλίου μὲ τὰ δώδεκα πλοῖά του ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν πόλιν τῶν Κικόνων Ἴσμαρον, τὴν

ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσε, φονεύσας τοὺς ἄνδρας αὐτῆς. Ἔλαβε δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Ἰσμαρίων καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐμοιράσθη μετὰ τῶν συντρόφων του. Τότε παρεκίνει ὁ Ὀδυσσεὺς τοὺς συντρόφους του ν' ἀπέλθωσιν, οὗτοι ὅμως οἱ ἀνόητοι δὲν ἐπείθοντο εἰς τοὺς λόγους του, ἀλλ' ἔπινον πολὺν οἶνον καὶ ἔσφαζον πλησίον τῆς παραλίας πολλὰ πρόβατα καὶ βοῦς.

Ἀλλὰ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ὅσοι τῶν Κικόνων διέφυγον τὸν θάνατον, ἐφώναξαν τοὺς ἄλλους Κίκονας τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὰ μεσόγεια, οἵτινες ἦσαν καὶ πολυαριθμότεροι καὶ ἱκανώτεροι, καὶ ἐκ τῶν ἵππων νὰ μάχωνται κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ πεζοί, ὅπου ἦτο ἀνάγκη· οὗτοι δὲ ἦλθον τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τόσοι πολλοί, ὅσα εἶναι τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη τοῦ ἔαρος. Ἡ μάχη ἤρχισε πλησίον τῶν πλοίων· καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἦτο πρωὶ καὶ ἡ ἡμέρα προεχώρει, ἀπέκρουον οἱ Ἕλληνες τὰς ἐφόδους αὐτῶν· ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἔκλινεν εἰς τὴν δύσιν, τότε οἱ Κίκονες κατεδάμασαν τοὺς Ἕλληνας καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγήν. Ἐχάθησαν δὲ ἓξ ἄνδρες ἐξ ἑκάστου πλοίου, οἱ δ' ἄλλοι ἐσώθησαν.

21) Ἄφιξις εἰς τοὺς Λωτοφάγους.

«Θλιμμένοι ἐμπρὸς ἐπλέομεν, μακρὰν ἀπὸ τὸν Χάρο,
»πρόθυμ', ἀλλὰ τῶν ποθητῶν συντρόφων στερημένοι·
»ἀλλὰ δέν μου 'ξεκίνησαν τὰ ἰσόμετρα καράβια,
»πρὶν τρεῖς φωνάξωμε φοραῖς τοὺς δυστυχεῖς συντρόφους,
»ὅσους 'ς τὸν κάμπον ἔστρωταν τὰ δόντια τῶν Κικόνων·
»καὶ ὁ Δίας μᾶς ἐσήκωσεν ὁ νεφελοσυνάκτης
»ζάλην φρικτὴν ἀπ' τὸν Βορειᾶ, κ' ἐτύλιξε 'ς τὰ νέφη
»πόντον καὶ γῆν, κ' ἐχύθηκεν ἀπ' τὸν αἰθέρα νύκτα·
»κ' ἔτρεχαν ἐπικέφαλα, καὶ τὰ πανιά τους ὅλα
»ἔσχισεν, ἐκομμάτιασεν ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου·

»κάτω τὰ ἐσύραμεν εὐθύς, μή μας καταποντίσουν,
»καὶ λάμνοντας ἐφέραμεν εἰς τὴν στερηὰ τὰ πλοῖα.
»ἀσάλευτοι αὐτοῦ 'μείναμε δυὸ 'μέραις καὶ δυὸ νύκταις,
»καὶ τὴν καρδιὰ μᾶς ἔτρωγεν ἡ μέριμνα καὶ ὁ κόπος.
»ἡ τρίτη ὡς ἔλαμψεν αὐγή, τὰ κάτασπρα πανία
»εἰς τὰ κατάρτια ἁπλώσαμε, καθήσαμε καὶ ὡδήγουν
»τὰ πλοῖά μας ὁ ἄνεμος ὁμοῦ καὶ οἱ κυβερνήταις·
»καὶ ἄβλαπτος τότε θά 'φθανα 'ς τὴν ποθητὴν πατρίδα,
»ἀλλ' ὡς τὸν Μαλιᾶ 'γύριζα, τὸ κῦμα καὶ τὸ ῥεῦμα
»καὶ ὁ Βορειᾶς πολὺ μακρὰν μ' ἐδιώξαν τῶν Κυθήρων.
»κατόπιν ἄνεμοι κακοὶ μ' ἐδέρναν ἐννηὰ 'μέραις
»'ς τὴν ἰχθυοφόρο θάλασσαν· ἤλθαμε τὴν δεκάτη
»τῶν Λωτοφάγων εἰς τὴν γῆ, πῶχουν τροφήν των ἄνθη·
»'ς τὴν γῆν ἐβγήκαμεν, νερὸ ἐπήραμε ἀπὸ βρύσι,
»καὶ οἱ σύντροφοι ἐγευμάτισαν πρὸς τὰ γοργὰ καράβια.
»καὶ τὸ φαγὶ καὶ τὸ πιοτὸ ἅμα εὐφρανθήκαμ' ὅλοι,
»τότε συντρόφους ἔστειλα νὰ ὑπάγουν καὶ νὰ μάθουν
»ποιοὶ σιτοφάγοι ἄνθρωποι 'ς τὴν γῆν ἐκείνην ἦσαν,
»δυὸ διαλεκτούς, καὶ κήρυκα μ' αὐτοὺς ἔσμιξα τρίτον.
»ἐπῆγαν καὶ πλησίασαν τοὺς Λωτοφάγους ἄνδρας,
»καὶ τοῦτοι τῶν συντρόφων-μας κακὸ δὲν 'μελετοῦσαν
»κανένα, ἀλλά τους ἔδοσαν λωτὸ νὰ δοκιμάσουν·
»καὶ ἅμα ἐγευόνταν τὸν καρπό, ποῦ ἦταν γλυκὸς 'σὰν μέλι,
»νὰ γύρουν πειὰ δὲν ἔστεργαν, οὐδ' εἴδησι νὰ φέρουν,
»ἀλλὰ νὰ μένουν ἤθελαν σιμὰ τῶν Λωτοφάγων,
»λωτὸ νὰ τρώγουν, τὴ γλυκειὰ πατρίδα λησμονοῦντες.
»εἰς τὰ καράβια ἐγὼ μὲ βιὰ τοὺς 'γύρισα κ' ἔκλαῖαν,
»καὶ εἰς τὰ ζυγὰ 'πὸ κάτωθε τοὺς ἔσυρα δεμένους.
»ν' ἀναίβουν τότ' ἐπρόσταξα τῶν ἄλλων τῶν συντρόφων
»'ς τὰ γοργὰ πλοῖα μὲ σπουδή, μὴ κἄποιος ἀπ' ἐκείνους
»φάγῃ λωτό, καὶ τὴν γλυκειὰ πατρίδα λησμονήσῃ.
»ἐμβῆκαν, ἀραδιάσθηκαν εἰς τὰ σανίδια 'κεῖνοι,
»καὶ τὴν λευκὴ τὴν θάλασσα μὲ τὰ κουπιὰ βροντοῦσαν».

22) Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς Κύκλωπας.

Ἐκεῖθεν ἔπλευσεν ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν συντρόφων του περαιτέρω καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀλαζόνων καὶ ἀνόμων Κυκλώπων, οἵτινες τὰ πάντα περιμένουσιν ἐκ τῶν θεῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε φυτεύουσι διὰ τῶν χειρῶν των φυτά, οὔτε δι' ἀρότρου καλλιεργοῦσι τὴν γῆν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἄσπαρτα καὶ ἀγεώργητα φυτρώνουσι, καὶ ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθὴ καὶ αἱ ἄμπελοι, αἵτινες παράγουσιν οἶνον δυνατόν. Οὗτοι οὔτε συνελεύσεις γερόντων ἔχουσιν, οὔτε νόμους, ἀλλὰ κατοικοῦσιν ἐντὸς σπηλαίων ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ εἶναι ἕκαστος κυϐερνήτης καὶ δικαστὴς τῶν παίδων καὶ τῆς οἰκογενείας του· οὐδεὶς δὲ φροντίζει περὶ τοῦ ἄλλου.

Νῆσος ἔρημος δασώδης ἐξαπλοῦται ἐκτὸς τοῦ λιμένος τῆς χώρας τῶν Κυκλώπων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἄπειροι ἄγριαι αἶγες· διότι οὔτε κυνηγοί, οὔτε ποιμένες οὐδὲ γεωργοὶ ἐπάτησάν ποτε ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἀείποτε εἶναι ἄσπαρτος καὶ ἀκαλλιέργητος· διότι οἱ Κύκλωπες δὲν ἔχουσι πλοῖα, ἵνα περαιῶνται εἰς αὐτήν. Δὲν εἶναι δὲ ἡ γῆ της κακή, ἀλλὰ δύναται νὰ παραγάγῃ ὅλων τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους τὰ προϊόντα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὴν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι λειμῶνες κάθυγροι, διὰ τοῦτο πολὺ ὡραῖαι ἄμπελοι καὶ πολὺ ὡραῖα σπαρτὰ δύνανται νὰ γείνωσιν εἰς αὐτήν. Ὡσαύτως εἰς αὐτὴν ὑπάρχει ὡραῖος λιμήν, εἰς τὸν ὁποῖον οὔτε πρυμνήσια σχοινία εἶναι χρεία νὰ δέσωσιν, οὔτε ἀγκύρας νὰ ῥίψωσιν. Εἰς τὸ βαθύτατον δὲ μέρος τοῦ λιμένος ῥέει ὡραῖον ὕδωρ καὶ βρύσις ὑπάρχει ὑποκάτω σπηλαίου. Τριγύρω δ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι λεῦκαι.

Ἐντὸς αὐτοῦ ἔπλεεν ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν πλοίων του, ὡσὰν θεός τις νὰ τὰ ὡδήγει ἐντὸς τοῦ λιμένος· οὐδεὶς δὲ ἐξ

αὐτῶν διέκρινε τὴν νῆσον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του, οὐδὲ παρετήρησε κύματα μεγάλα ἀφρίζοντα πρὸς τὴν ξηράν, πρὸ τοῦ τὰ πλοῖά των ν' ἀράξωσιν εἰς τὸν λιμένα της. Τότε δὲ κατεβίβασαν ὅλα τὰ πανία καὶ ἐξελθόντες ἐκοιμήθησαν ὅλοι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς πρωίας.

Ἅμα δὲ ἐφάνη ἡ αὐγή, περιήρχοντο καὶ ἐθαύμαζον τὴν νῆσον· αἶγες ἄγριαι ἐνεφανίσθησαν ἔμπροσθεν αὐτῶν. Εὐθὺς δὲ ἐπῆγαν καὶ ἔφεραν ἐκ τῶν πλοίων τόξα καὶ ἀκόντια καὶ διαιρεθέντες εἰς τρία, ἐκτύπουν τὰς ἀγρίας αἶγας, καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς αὐτοὺς λαμπρὸν κυνήγιον· ἕκαστον τῶν δώδεκα πλοίων ἔλαβεν εἰς μερίδιον ἐννέα αἶγας, τὸ δὲ τοῦ Ὀδυσσέως μόνον κατ' ἐξαίρεσιν δέκα. Τοιουτοτρόπως δὲ τότε ὅλην τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἐκάθηντο καὶ ἔτρωγον κρέατα αἰγῶν καὶ ἔπινον οἶνον γλυκύν· διότι, ὅτε ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν Ἴσμαρον, εἶχον λάβη ἐξ αὐτῆς πολὺν οἶνον, καὶ ἦσαν ἀκόμη ἐντὸς τῶν πλοίων πολλοὶ *ἀμφορεῖς* πλήρεις ἐξ αὐτοῦ.

Ἔβλεπον δὲ τὴν νῆσον τῶν Κυκλώπων, ἥτις ἦτο πολὺ πλησίον τῆς νήσου, καὶ τοὺς καπνούς των, καὶ ἤκουον τὰς φωνὰς αὐτῶν καὶ τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν. Ὅτε δὲ ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἐκοιμήθησαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης. Ὅτε δὲ πάλιν ἐφώτισεν, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκάλεσε τοὺς συντρόφους καὶ τοῖς εἶπε· «Τώρα σεῖς μὲν οἱ ἄλλοι μὲ τὰ πλοῖά σας μείνατε ἐδῶ, ἐγὼ δὲ μὲ τὸ πλοῖόν μου καὶ μὲ τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ συντρόφους μου θὰ ὑπάγω νὰ ἴδω, ποῖοι ἄνθρωποι κατοικοῦσιν ἐκεῖ· εἶναι ἄγριοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἄδικοι, ἢ φιλόξενοι καὶ θεοφοβούμενοι».

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνέβη ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ διέταξε τοὺς συντρόφους του ν' ἀναβῶσι καὶ αὐτοί, ἀφοῦ λύσωσι τὰ σχοινία τῆς πρύμνης. Ἐκεῖνοι δὲ ἐπέβησαν ἔπειτα εἰς τὸ πλοῖον καὶ καθίσαντες κατὰ σειρὰν ἐπὶ τῶν σανίδων ἐκωπηλάτουν· ὅτε δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ, εἶδον εἰς τὴν ἄκραν τῆς θαλάσσης σπή-

λαιον ὑψηλὸν καὶ δαφνοσκέπαστον· ἐντὸς δὲ τούτου διενυκτέρευον ποίμνια πολλὰ αἰγῶν καὶ προβάτων· ἦτο δὲ πέριξ τοῦ σπηλαίου αὐλὴ ὑψηλή, τὴν ὁποίαν ἔφρασσον δένδρα ὑψηλά, ἐκεῖ δὲ διενυκτέρευεν ἀνὴρ ὑψηλότατος, ὁ ὁποῖος μόνος ἔβοσκε τὰ ποίμνια καὶ δὲν συνανεστρέφετο μετ' ἄλλων. Δὲν ὡμοίαζεν οὗτος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς κορυφὴν ὄρους, ἥτις ὑψοῦται ἐν μέσῳ ἄλλων ὀρέων.

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς τοὺς μὲν ἄλλους ναύτας ἀφῆκεν εἰς τὸ πλοῖον, αὐτὸς δὲ μὲ δώδεκα ἐκλεκτοὺς συντρόφους ἐκίνησε πρὸς τὸ σπήλαιον, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἀσκὸν πλήρη μαύρου καὶ γλυκέος οἴνου.

Ταχέως δὲ φθάσαντες εἰς τὸ σπήλαιον δὲν εὗρον αὐτὸν ἐντός, διότι ἔβοσκον ἔξω τὰ ποίμνιά του· εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸ σπήλαιον περιειργάζοντο τὰ καθ' ἕκαστα· τὰ τυροβόλιά του *ἔβριθον* ἀπὸ τυρία, τὰ δὲ μανδρία ἦσαν πλήρη ἀρνίων καὶ ἐριφίων Καὶ εἰς χωριστὸν μὲν μανδρίον ἦσαν κεκλεισμένα τὰ πρώϊμα ἀρνία καὶ τὰ ἐρίφια, εἰς ἄλλο δὲ τὰ μέσης ἡλικίας, καὶ εἰς ἄλλο τὰ ὄψιμα· ὡσαύτως ὅλα τὰ ἀγγεῖά του, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἤμελγεν, ἦσαν πλήρη ἀπὸ τυρόγαλον καὶ αἱ καρδάραι καὶ τὰ γαυάθια.

Τότε δὲ πρῶτον πάντων οἱ σύντροφοι παρεκάλουν τὸν Ὀδυσσέα νὰ λάβωσι τυρία, ἔπειτα νὰ ἐκβάλωσι τὰ ἀρνία καὶ τὰ ἐρίφια ἐκ τῶν μανδρίων καὶ νὰ τὰ ὁδηγήσωσιν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ταχέως νὰ ἀπέλθωσιν. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐπείσθη· διότι ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸν κύριον τοῦ σπηλαίου.

Ἥναψαν δ' ἐνταῦθα πῦρ καὶ προσέφεραν θυσίαν εἰς τοὺς θεούς· ἔπειτα ἔλαβον τυρίον καὶ ἔφαγον καὶ καθήμενοι ἐντὸς τοῦ σπηλαίου περιέμενον αὐτόν, ἕως ὅτου ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς βοσκῆς· ἔφερε δὲ βαρὺ φορτίον ἐκ ξηρῶν ξύλων διὰ νὰ τῷ χρησιμεύσωσι πρὸς φωτισμὸν κατὰ τὸ δεῖπνον. Ῥίψας δὲ αὐτὰ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἔκαμε μέγαν κρότον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐφοβήθησαν καὶ

ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ βαθύτατον μέρος τοῦ σπηλαίου. Ἐκεῖνος δ' εἰσήγαγεν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τὰς προβατίνας καὶ τὰς αἶγας, τὰ δὲ ἀρσενικὰ καὶ τοὺς κριοὺς καὶ τοὺς τράγους ἀφῆκεν ἔξω τῆς αὐλῆς. Ἔπειτα ἐσήκωσεν ὑψηλὰ μεγάλην καὶ βαρεῖαν πέτραν, καὶ ἔφραξε τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου. Ἦτο δὲ τόσον βαρεῖα ἡ πέτρα αὐτή, ὥστε μόλις εἴκοσι δύο καλὰ μὲ τέσσαρας τροχοὺς ἁμάξια θὰ ἠδύναντο νὰ τὴν μετακινήσωσιν.

Μετὰ ταῦτα ἤμελγε τὰ πρόβατα· καὶ τὸ γάλα, τὸ μὲν ἥμισυ, τὸ ἔπηξεν εἰς τυρόν, τὸ δ' ἄλλο ἥμισυ ἀφῆκε διὰ νὰ πίνῃ εἰς τὸ δεῖπνόν του. Ἀφοῦ δὲ ταχέως ἐτελείωσεν ὅλας ταύτας τὰς ἐργασίας, ἐστράφη πρὸς ἡμᾶς καὶ εἶπε· «Τίνες εἴσθε; ἐκ τίνος χώρας πλέοντες ἤλθετε ἐνταῦθα; εἴσθε ἔμποροι ἢ πλανᾶσθε εἰς τὴν θάλασσαν ὡς πειραταί; οἱ πειραταὶ κινδυνεύουσι τὴν ζωήν των πρὸς βλάβην τῶν ἄλλων». Ἡμεῖς ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους ἐτρομάξαμεν· ἦτο τέρας, καὶ ἡ φωνή του ὡμοίαζε πρὸς μούγκρισμα θηρίου. Ἐγὼ ὅμως ἀπήντησα εἰς αὐτόν· «Εἴμεθα Ἕλληνες ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Τροίας, καὶ οἱ ἄνεμοι μᾶς ἔφεραν ἐδῶ. Οὕτω πως ἠθέλησεν ὁ Ζεύς. Εἴμεθα στρατιῶται τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἔγεινε γνωστὴ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἀφοῦ ἐκυρίευσε τὴν ἰσχυρὰν πόλιν τῆς Ἰλίου. Ἐλθόντες λοιπὸν ἐνταῦθα πίπτομεν εἰς τὰ γόνατά σου καὶ σὲ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς φιλοξενήσῃς. Εἴμεθα ἱκέται σου· ὁ Ζεὺς τιμωρεῖ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι βλάπτουσι τοὺς ξένους».

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐκεῖνος δὲ ἀσπλάγχνως ἀπήντησεν εἰς αὐτόν· «Ἀνόητος εἶσαι, ὦ ξένε, ἢ ἀπὸ πολὺ μακρὰν ἔρχεσαι, ἐπειδὴ μὲ συμβουλεύεις νὰ φοβῶμαι τοὺς θεοὺς καὶ νὰ φυλάττωμαι ἀπὸ τὴν ὀργὴν αὐτῶν· οἱ Κύκλωπες ἀδιαφοροῦσι περὶ τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ἐπειδὴ εἴμεθα πολὺ ἰσχυρότεροι αὐτῶν. Δὲν θὰ φεισθῶ ἐγώ, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ Διός, οὔτε σοῦ, ἂν ἡ καρδία μου δὲν μοῦ τὸ λέγῃ. Ἀλλ' εἰπέ μοι,

πού ἄφησες τὸ πλοῖόν σου μακρὰν ἢ πλησίον, ἵνα γνωρίζω;».

Ταῦτα δ' εἶπε ζητῶν νὰ δοκιμάσῃ τὸν Ὀδυσσέα, ἀλλ' οὗτος δὲν ἠπατήθη, διὰ δολίων δὲ λόγων ἀπήντησε πρὸς αὐτόν·

«Τὸ πλοῖον κατασυνέτριψεν ὁ Ποσειδῶν κτυπήσας ἐπάνω τῶν βράχων εἰς τὰ ἄκρα τῆς χώρας σου, ἐγὼ δὲ μετὰ τούτων μόνον ἐσώθην ἀπὸ τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς».

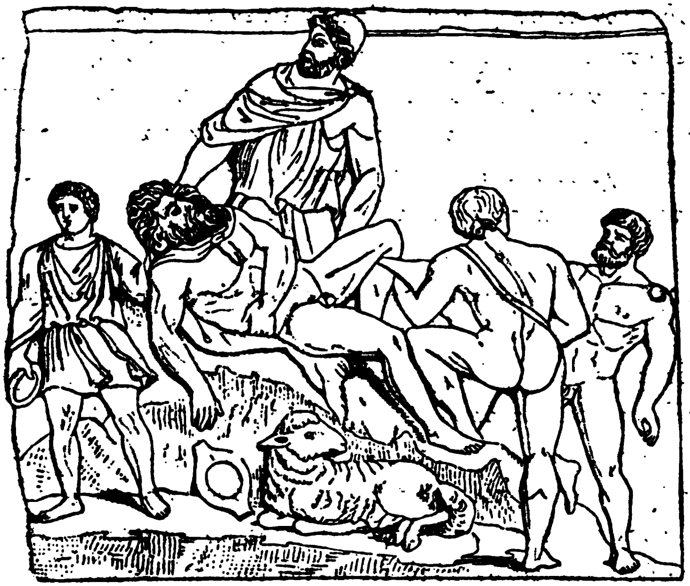

Ποσειδῶν.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, αὐτὸς δὲ δὲν ἀπήντησε διόλου εἰς τοὺς λόγους του, ἀλλ' ἐγερθεὶς ἥπλωσε τὰς χεῖρας καὶ ἁρπάσας ὁμοῦ δύο ἐκ τῶν ναυτῶν τοὺς κατασυνέτριψεν ὡς σκυλάκια ἐπὶ τῶν πετρῶν, ἐξέρρευσε δὲ χαμαὶ ὁ ἐγκέφαλός των καὶ κατέβρεξε τὴν γῆν· ἔπειτα δὲ κομματιάσας αὐτούς, ἡτοίμασε τὸ δεῖπνόν του. Τοὺς ἔτρωγε δέ, ὅπως τρώγει ὁ λέων τὸ κυνήγιόν του, καὶ δὲν ἄφινε τίποτε, οὔτε ἐντόσθια, οὔτε σάρκας, οὔτε ὀστᾶ· ἔκλαιε δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ καὶ ἐζήτουν τὴν βοήθειαν τοῦ Διός. Ἀφοῦ δὲ ὁ Κύκλωψ ἐγέμισε τὴν ἀχόρταστον κοιλίαν του, τρώγων ἀνθρωπίνας σάρκας καὶ πίνων ἄδολον γάλα, ἐξηπλώθη ἔπειτα ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἐν τῷ μέσῳ τῶν προβάτων του. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσκέφθη τότε νὰ πλησιάσῃ καὶ τὸν κτυπήσῃ μὲ τὸ ξίφος εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ' ἠμποδίσθη· δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ κινήσωσιν ἐκ τῆς θύρας τὸν βαρὺν ἐκεῖνον λίθον, καὶ ἤθελον ἀπολεσθῇ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου.

Οὕτω λοιπὸν τότε μὲ μεγάλους στεναγμοὺς διῆλθον οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐκείνην τὴν νύκτα, ὅτε δὲ ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, εὐθὺς οὗτος ἥναψε πῦρ καὶ ἤμελγε τὰς προβατίνας καὶ τὰς αἶγάς του κατὰ σειράν, καὶ εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν ὑπέλυε τὸ μικρόν της.

Ἀφοῦ δὲ ἔπραξε ταῦτα ταχέως, ἥρπασε πάλιν δύο ὁμοῦ ἐκ τῶν ναυτῶν καὶ ἡτοίμασε τὸ πρόγευμά του. Ἔπειτα δὲ ἀφοῦ ἔφαγεν, ἀφήρεσε μετὰ πολλῆς εὐκολίας τὸν μέγαν καὶ βαρὺν ἐκεῖνον λίθον, καὶ ἐξέβαλε τοῦ σπηλαίου τὸ ποίμνιόν του. Εὐ-

Ὁ Κύκλωψ Πολύφημος.

θὺς δὲ πάλιν ἐτοποθέτησε τὸν λίθον ἐκεῖνον εἰς τὴν θύραν μὲ μεγάλην εὐκολίαν.

Μετὰ πολλὰ συρίγματα ἔτρεπεν αὐτὸς τὸ ποίμνιόν του πρὸς τὸ ὄρος διὰ νὰ βοσκήσῃ, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἐσχεδίαζεν εἰς τὸν νοῦν του, πῶς νὰ ἐκδικηθῇ αὐτὸν καὶ νικήσῃ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐσκέφθη δὲ ὡς ἑξῆς. Εἰς τὸ μανδρίον ἔκειτο μέγα ῥόπαλον τοῦ Κύκλωπος, χλωρὸν ἐξ ἐλαίας, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔκοψεν, ἵνα τὸ κρατῇ εἰς τὰς χεῖράς του, ἀφ' οὗ ξηρανθῇ, ὅμοιον τὸ μῆκος καὶ τὸ πάχος μὲ ἱστὸν φορτηγοῦ πλοίου. Ἐκ

τούτου ἔκοψεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἓν τεμάχιον ἕως μίαν ὀργυιάν, τὸ ἔδωκεν εἰς τοὺς συντρόφους του καὶ τοῖς εἶπε νὰ τὸ ξύσωσι καὶ καταστήσωσι λεῖον· αὐτὸς δὲ ἔπειτα ἔκαμεν ὀξὺ τὸ ἄκρον του καὶ τὸ ἐπυράκτωσεν εἰς τὴν καλῶς ἀνημμένην φωτίαν καὶ τέλος τὸ ἔκρυψε κάτω εἰς τὴν κόπρον, ἥτις ἦτο ἀφθόνως σωρευμένη καθ' ὅλον τὸ σπήλαιον. Ἔπειτα εἶπεν εἰς τοὺς συντρόφους νὰ ἐκλέξωσι διὰ κλήρου ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον λάβῃ τὴν τόλμην νὰ σηκώσωσι μετ' αὐτοῦ τὸν μοχλόν, καὶ νὰ τὸν ἐμπήξωσιν εἰς τὸν ὀφθαλμόν του, ὅτε ἤθελε τὸν καταλάβῃ γλυκὺς ὕπνος. Ἔλαχε δὲ ὁ κλῆρος εἰς τέσσαρας, ὅσους ὁ Ὀδυσσεὺς ἤθελεν, αὐτὸς δὲ πέμπτος συγκατελέχθη μετ' αὐτῶν.

23) Πολυφήμου ὑπὸ Ὀδυσσέως τύφλωσις.

Ἐπέστρεψε δὲ ὁ Κύκλωψ τὴν ἑσπέραν καὶ εἰσήγαγεν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τὰ πρόβατα. Ἀφοῦ δὲ ἔβαλε πάλιν τὸν βράχον εἰς τὴν θύραν, ἤμελξε μὲ τάξιν τὰ πρόβατά του. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν του ἥρπασε πάλιν δύο ναύτας καὶ τοὺς ἔφαγε. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν μὲ ἓν ποτήριον πλῆρες οἴνου καὶ δίδων αὐτὸ εἰς αὐτὸν τῷ εἶπε νὰ πίῃ· «σοὶ τὸ ἔφερα, εἶπε, δῶρον ἐκ τοῦ πλοίου μου καὶ εἶναι θαυμάσιον· πίε νὰ εὐχαριστηθῇς, ἴσως καὶ μὲ λυπηθῇς καὶ μὲ ἀποστείλῃς σῶον εἰς τὴν πατρίδα μου».

Οὕτως ὡμίλησεν ὁ Ὀδυσσεύς, αὐτὸς δὲ ἐδέχθη καὶ τὸ ἔπιεν ὅλον· εὐχαριστήθη δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐζήτησε νὰ τῷ δοθῇ καὶ δεύτερον εἰπών·

«Δός μοι ἀκόμη καὶ εἰπέ μοι εὐθὺς τώρα τὸ ὄνομά σου, ἵνα σοὶ δώσω δῶρον ξενίας, διὰ τὸ ὁποῖον νὰ εὐχαριστῆσαι· καὶ ἡμεῖς ἐδῶ ἔχομεν οἶνον ἐξ ὡραίων σταφυλῶν, ἀλλ' ὁ ἰδικός σου οἶνος εἶναι στάλαγμα τῆς ἀμβροσίας καὶ τοῦ νέκταρος».

Ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς πάλιν τρεῖς φορὰς γεμίσας τὸ

ποτήριον, τοῦ ἔδωκε· καὶ τὰς τρεῖς φορὰς ὁ ἀνόητος ὅλον τὸ ἔπιεν. Ὅτε δ' ὁ οἶνος καλὰ τὸν ἐζάλισε, τότε ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ γλυκεῖς λόγους τῷ εἶπε· «Κύκλωψ, μὲ ἐρωτᾷς διὰ τὸ ὄνομά μου; ἐγὼ θὰ σοὶ τὸ εἴπω· σὺ ὅμως νὰ μοὶ δώσῃς τὸ δῶρον, καθὼς μοὶ ὑπεσχέθης. Οὖτις εἶναι τὸ ὄνομά μου, Οὖτιν δὲ μὲ ὀνομάζουσιν ἡ μήτηρ, ὁ πατὴρ καὶ ἅπαντες οἱ φίλοι μου».

Οὕτως εἶπεν, αὐτὸς δὲ ἀσπλάγχνως ἀπεκρίθη· «Τὸν Οὖτιν ἐγὼ θὰ φάγω τελευταῖον ὅλων τῶν συντρόφων του· τοῦτο θὰ εἶναι τὸ πρὸς αὐτὸν δῶρόν μου».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπλαγίασε καὶ ἔπεσεν ἀνάσκελα, ἔπειτα δ' ἔκειτο, καὶ ἀφοῦ ἔκλινε πρὸς τὰ πλάγια τὸν παχὺν λαιμόν του, ἀπεκοιμήθη· ἐκ τοῦ φάρυγγός του δὲ ἤρχισε νὰ ἐξερεύγηται οἶνος καὶ κομμάτια ἀνθρωπίνων κρεάτων. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔχωσε τὸν μοχλὸν ὑπὸ καλῶς ἀνημμένην στάκτην, ἵνα θερμανθῇ· ἔπειτα διὰ λόγων ἐνεθάρρυνεν ὅλους τοὺς συντρόφους του, ἵνα μὴ φοβηθῇ τις καὶ ὑποχωρήσῃ. Ὅτε δὲ ὁ μοχλὸς ἤρχισε νὰ ἀνάπτῃ, ἂν καὶ τὸ ξύλον ἦτο χλωρόν, καὶ παρὰ πολὺ ἔλαμπε, τότε αὐτὸς μὲ τοὺς συντρόφους του τὸν ἐξέβαλον καὶ τὸν ἔφερον πλησίον· μετὰ μεγίστης δὲ τόλμης αὐτοὶ μὲν τὸν ἔχωσαν εἰς τὸν ὀφθαλμόν του, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ὑπεράνω αὐτοῦ στηριχθεὶς συνέστρεφε μετ' αὐτῶν ὡς τρυπάνην ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ του τὸν πεπυρακτωμένον κατὰ τὸ ἄκρον μοχλόν, ἕως οὗ ὁ ὀφθαλμός του ὅλως διόλου κατεκάη.

Τότε ὁ Κύκλωψ ἐμούγκρισε φρικωδῶς, οἱ δὲ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως φοβηθέντες ἐχώθησαν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ σπηλαίου· ὡς μανιώδης δὲ ἔσυρε τὸν δαυλὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸν ἔρριψε μακράν, καὶ ἤρχισε μὲ μεγάλας κραυγὰς νὰ καλῇ τοὺς Κύκλωπας. Οὗτοι δὲ ἀκούσαντες τὰς κραυγάς του ἦλθον καὶ πέριξ τοῦ σπηλαίου ἱστάμενοι ἠρώτων αὐτόν, τί ἔχει καὶ φωνάζει· «μήπως κανεὶς», τῷ εἶπον, «τῶν ἀνθρώπων, σοῦ ἁρπάζῃ τὰ πρόβατα ἢ σὲ φονεύῃ μὲ δόλον ἢ μὲ βίαν;»: «Φεῦ!», ἀπεκρίθη ὁ Πολύφη-

μος, «Οὔτις μὲ φονεύει μὲ δόλον, Οὔτις μὲ βίαν». Ἐκεῖνοι δὲ ἀπήντησαν εἰς αὐτὸν τοιουτοτρόπως· «Ἀφοῦ οὐδεὶς σ' ἐνοχλεῖ, τότε ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ σὲ ὠφελήσωμεν. Πρὸς θεραπείαν τῶν πόνων σου κάλεσον τὸν μέγαν Ποσειδῶνα, τὸν πατέρα σου». Ταῦτα εἰπόντες ἀνεχώρησαν, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἐγέλασε, διότι μὲ τὴν εὐφυΐαν του ἐξηπάτησε τοὺς Κύκλωπας. Ὁ Κύκλωψ τότε ἤρχισε νὰ ψηλαφᾷ διὰ τῶν χειρῶν του, ἵνα μᾶς εὕρῃ, ἀλλ' ἡμεῖς ἐφεύγομεν. Ἀφοῦ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς πιάσῃ, ἦλθεν εἰς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου καὶ κυλίσας τὸν λίθον ἐκ τῆς εἰσόδου, ἐζήτει νὰ συλλάβῃ αὐτούς, ἂν ἐξήρχοντο μὲ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς κριούς. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἔσωσεν ἑαυτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του παρατάξας ἡσύχως κατ' εὐθεῖαν ἀνὰ τρεῖς ἐκ τῶν μεγάλων καὶ δασυμάλλων κριῶν καὶ δέσας εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ἀνὰ ἕνα ἐκ τῶν ναυτῶν μὲ βοῦρλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐκεῖ· οὕτω τρεῖς κριοὶ ἔφερον ἀνὰ ἕνα ἄνδρα· ὁ μὲν ἐν τῷ μέσῳ ἐβάσταζεν αὐτόν, οἱ δ' ἄλλοι δύο ἔνθεν καὶ ἔνθεν συνεβάδιζον καὶ ἐπροστάτευον τοὺς ἄλλους. Τὸν μέγιστον δὲ τέλος κριὸν ἐναγκαλισθεὶς ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξηπλώθη ὑπὸ τὴν δασύμαλλον αὐτοῦ κοιλίαν καὶ ἐβαστάζετο κρατῶν μὲ τὰς χεῖράς του σφιγκτὰ τὸ πλούσιον αὐτοῦ μαλλίον.

Τοιουτοτρόπως δὲ τότε βαρυστενάζοντες ἔμειναν μέχρι τῆς πρωίας. Καθὼς δὲ ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, τότε εὐθὺς ἐξήρχοντο εἰς τὴν βοσκὴν τὰ ἄρρενα πρόβατα, τὰ δὲ θήλεα ἐβέλαζον ἀνάμικτα εἰς τὸ μανδρίον, διότι οἱ μαστοί των ἦσαν πολὺ φορτωμένοι ἐκ τοῦ γάλακτος. Ὁ δὲ κύριός των σπαραττόμενος ὑπὸ φοβερῶν πόνων ἐψηλάφα τὴν ῥάχιν ὅλων τῶν προβάτων, καὶ δὲν ἐνόησεν ὁ ἀνόητος, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν δεδεμένοι ὑπὸ τὰ στήθη τῶν πυκνομάλλων προβάτων. Τελευταῖος δὲ ὁ κριὸς τοῦ Ὀδυσσέως ἐβάδιζε πρὸς τὴν θύραν· διότι δὲν ἠδύνατο νὰ περιπατῇ ταχέως ἐμποδιζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν μαλλίων καὶ ὑπὸ τοῦ βάρους, τὸ ὁποῖον ἔφερε. Τοῦτον δὲ ἐψηλάφησεν ὁ Κύκλωψ καὶ τῷ εἶπε·

«Καλέ μου κριέ, διατί τελευταῖος ὅλων τῶν προβάτων ἐξέρχεσαι τοῦ σπηλαίου ; Ἄλλοτε δὲν ἤρχεσο κατόπιν τῶν ἄλλων προβάτων, ἀλλὰ πολὺ πρῶτος μὲ μεγάλα βήματα ἐξήρχεσο καὶ ἔκοπτες τοὺς τρυφεροὺς βλαστοὺς τῶν χόρτων· πρῶτος δὲ ἔφθανες εἰς τὰ ῥεύματα καὶ πρῶτος τὴν ἑσπέραν ἐπεθύμεις νὰ ἐπανέρχησαι εἰς τὸ μανδρίον, τώρα δὲ πάλιν ὅλως διόλου τελευταῖος ἔρχεσαι. Τῷ ὄντι αἰσθάνεσαι λύπην διὰ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κυρίου σου, τὸν ὁποῖον ὁ ἀχρεῖος ἀνήρ, Οὖτις καλούμενος, μετὰ τῶν συντρόφων του ἐξώρυξεν, ἀφοῦ μὲ

κατέβαλε δι' οἴνου· δὲν πιστεύω ὅμως νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον. Ἐὰν ᾐσθάνεσο ὅσα ἐγὼ καὶ εἶχες τὴν δύναμιν νὰ εἴπῃς, ποῦ ἐκεῖνος μακρὰν ἐμοῦ εἶναι κρυμμένος, ἀμέσως ὁ ἐγκέφαλός του ἤθελε διασκορπισθῇ ἔνθεν κἀκεῖσε εἰς ὅλον τὸ σπήλαιον, καὶ ἡ καρδία μου τότε ἤθελεν ἀνακουφισθῇ ὀλίγον ἐκ τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα ὁ οὐτιδανὸς Οὖτις μοὶ ἐπροξένησεν».

Ταῦτα εἶπε καὶ ἀπέλυσε τὸν κριὸν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν βοσκήν.

Ἅμα δὲ ἐξῆλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς αὐλῆς, ἔλυσε τοὺς συντρόφους του, λαβόντες δὲ πολλὰ ἀρνία κρυφίως, ἔφθασαν εἰς τὸ πλοῖον. Χαρὰ καὶ λύπη κατέλαβε τότε τὴν ψυχὴν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ συντρόφων διὰ τοὺς σωθέντας καὶ διὰ τοὺς κατασπαραχθέντας ὑπὸ τοῦ Κύκλωπος· ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἔνευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ παύσωσι τὰ δάκρυα, καὶ ἀφοῦ ῥίψωσιν εἰς τὸ πλοῖον τὰ πρόβατα, νὰ σηκωθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. Ὅτε δὲ ἦσαν μακρὰν τόσον, ὅσον νὰ ἀκούηται ἡ φωνή, τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ὑβρίζει τὸν Κύκλωπα διὰ τὰ κακουργήματά του. «Ἡ ὀργὴ σ' ἐπῆρε», τῷ εἶπε», τοῦ Διὸς καὶ τῶν θεῶν, διότι ἄνευ φόβου κατέφαγες τοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι κατέφυγον εἰς τὴν στέγην σου».

Οὕτως ὡμίλησεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐκεῖνος δὲ ἀκούσας τοὺς λόγους

τούτους ὠργίσθη μεγάλως καὶ ἀποσπάσας μεγάλην κορυφὴν ὄρους, τὴν ἔρριψεν ἔμπροσθεν τοῦ πλοίου· ἐσηκώθησαν δὲ κύματα μεγάλα, ἅμα κατεποντίσθη ὁ βράχος, καὶ ἔφεραν πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν ξηρὰν τὸ πλοῖον. Ὁ Ὀδυσσεὺς δὲ τότε ἔλαβεν εἰς χεῖρας κοντάριον, ἔσπρωξε τὸ πλοῖον πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ νεύματος διέταξεν εὐθὺς τοὺς συντρόφους νὰ κωπηλατήσωσι μὲ δύναμιν, ἵνα διαφύγωσι τὴν καταστροφήν. Ἀλλ' ὅτε ἤδη ἔπλεον, καὶ ἀπεῖχον αὐτοῦ διπλάσιον διάστημα ἢ πρότερον, τότε ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ πάλιν ἐφώναζεν, εἰ καὶ οἱ σύντροφοί του τὸν προέτρεπον νὰ μὴ ἐρεθίζῃ τὸν ἄγριον ἄνδρα.

«Κύκλωψ, ἐὰν σὲ ἐρωτήσῃ τις διὰ τὴν τύφλωσίν σου, εἰπέ τῳ ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Λαέρτου ἐκ τῆς Ἰθάκης, ὁ πορθητὴς τῶν πόλεων, σὲ ἐτύφλωσεν».

Οὕτως εἶπεν, ὁ δὲ Κύκλωψ ἀπήντησε μεγαλοφώνως· «Τῷ ὄντι πάντα ταῦτα μοὶ τὰ προεῖπεν ὁ μεταξὺ τῶν Κυκλώπων γηράσας μάντις Τήλεμος, ὅτι θέλω τυφλωθῇ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, ἀλλὰ περιέμενον νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα ἀνὴρ μεγαλόσωμος, ὡραῖος καὶ πολὺ δυνατός· τώρα δὲ μοῦ ἐξέβαλε τὸν ὀφθαλμὸν μικρόν, μηδαμινὸν καὶ ἀδύνατον ἀνθρωπάριον, ἀφοῦ πρῶτον μ' ἐμέθυσε δι' οἴνου. Ἀλλ' ἐλθὲ ἐδῶ, Ὀδυσσεῦ, νὰ σοὶ δώσω δῶρα ξενίας καὶ νὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα μου Ποσειδῶνα νὰ σὲ ἀποστείλῃ εἰς τὴν πατρίδα σου· αὐτός, ἐὰν θέλῃ, θὰ ἰατρεύσῃ καὶ τὸν ὀφθαλμόν μου».

Πρὸς τοῦτον δ' ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς· «Εἴθε νὰ ἠδυνάμην νὰ σοῦ στερήσω καὶ τὴν ζωὴν καὶ νὰ σὲ στείλω ἀμέσως εἰς τὸν Ἅδην· τότε οὐδ' ὁ πατήρ σου Ποσειδῶν θὰ ἠδύνατο νὰ ἰατρεύσῃ τὸν ὀφθαλμόν σου».

Οὕτως ὡμίλησεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐκεῖνος δὲ εὐχόμενος εἶπεν εἰς τὸν Ποσειδῶνα· «Ἐπάκουσόν μου, Πόσειδον, ἐὰν ἀληθῶς εἶμαι υἱός σου· μὴ ἀφήσῃς, σὲ παρακαλῶ, τὸν Ὀδυσσέα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του· ἀλλ' ἂν ἡ μοῖρά του εἶναι νὰ ἐπα-

νέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, τότε ἀργὰ καὶ ἐπὶ ξένου πλοίου νὰ ἐπανέλθῃ, ἀφοῦ δοκιμάσῃ πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ ἀπολέσῃ πάντας τοὺς συντρόφους του, νὰ εὕρῃ δὲ πολλὰς συμφορὰς εἰς τὸν οἶκόν του».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐσήκωσεν ἄλλον μέγαν βράχον καὶ τὸν ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ πλοίου· ἔπεσε δὲ πλησίον τοῦ πηδαλίου, καὶ ἡ θάλασσα ἐταράχθη καὶ ἔσπρωξε τὸ πλοῖον πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἀφ' οὗ δὲ ἦλθον εἰς τὴν νῆσον, ὅπου ἦσαν ἠραγμένα τὰ πλοῖα, εὗρον τοὺς συντρόφους των περιμένοντας αὐτοὺς μετὰ δακρύων. Τότε ἔκαμον τὴν διανομὴν τῶν προβάτων ἀναμεταξύ των, τὸν δὲ κριὸν ἔδωκαν εἰς τὸν Ὀδυσσέα· οὗτος δὲ προσέφερεν αὐτὸν θυσίαν εἰς τὸν Δία. Ἀλλ' ὁ θεὸς οὗτος οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν θυσίαν ταύτην, ἀλλ' ἐφρόντιζε, πῶς νὰ καταστρέψῃ τὰ πλοῖα καὶ τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως.

24) Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου.

Οὕτω δὲ διῆλθον τὴν ἡμέραν ἐκεῖ εἰς τὴν νῆσον τρώγοντες καὶ πίνοντες. Ἅμα δὲ ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἐκοιμήθησαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης. Καθὼς δὲ ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, διέταξεν ὁ Ὀδυσσεὺς τοὺς συντρόφους ν' ἀναβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ λύσωσι τὰ πρυμνήσια σχοινία. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνοι ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα, ἐκάθισαν κατὰ σειρὰν καὶ ἤρχισαν νὰ κωπηλατῶσιν. Ἔπλεον λοιπὸν πρὸς τὰ ἐμπρὸς χαίροντες μέν, ὅτι διέφυγον τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ λυπούμενοι διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν συντρόφων των.

Ἔφθασαν δὲ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν νῆσον Αἰολίαν· ἐκεῖ κατῴκει ὁ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς θεοὺς Αἴολος. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο πλωτή, περιεβάλλετο ὑπὸ ἀδιαρρήκτου χαλκίνου τείχους καὶ ἀπὸ τῆς παραλίας ἕως ἐπάνω ἀνυψοῦτο ὡς λεία πέτρα. Εἶχε δὲ αὐτὸς δώδεκα παῖδας, ἓξ υἱοὺς καὶ ἓξ θυγατέρας, εἰς τὰ ἀνάκτορα,

ἐντὸς τῶν ὁποίων ἦσαν δι' αὐτοὺς πάντοτε παρατεθειμένα διάφορα φαγητά.

Εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Αἰόλου ἦλθον οὗτοι καὶ ὁλόκληρον μῆνα ἐφιλοξενοῦντο ὑπ' αὐτοῦ.

Αὐτὸς ἐκεῖ ἠρώτα αὐτοὺς περὶ τῆς Ἰλίου καὶ περὶ τῶν πλοίων τῶν Ἑλλήνων καὶ περὶ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα· ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς τῷ διηγεῖτο τὰ πάντα ἀκριβῶς. Ὅτε δὲ ἐζήτησε ν' ἀναχωρήσῃ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἐκεῖνος δὲν ἠρνήθη, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέδαρεν ἕνα ἐκ τῶν βοῶν καὶ ἐντὸς τοῦ ἀσκοῦ ἔκλεισε τοὺς ἀνέμους καὶ τὸν ἔδωκεν εἰς αὐτόν· διότι ὁ Ζεὺς τὸν εἶχε καταστήσῃ φύλακα τῶν ἀνέμων. Τὸν ἔδεσε δ' ἔπειτα ἐντὸς τοῦ πλοίου μὲ ἀργυροῦν σχοινίον, ἵνα μὴ ἐξέρχηται ἐξ αὐτοῦ ἡ παραμικρὰ πνοή· πρὸς χάριν δὲ τοῦ Ὀδυσσέως ἀφῆκε νὰ πνέῃ μόνον ὁ Ζέφυρος.

Ἐννέα ἡμέρας καὶ τόσας νύκτας ἔπλεον συνεχῶς, τὴν δὲ δεκάτην κατὰ μικρὸν ἤρχισε νὰ φαίνηται ἡ γῆ τῆς Ἰθάκης καὶ ἤδη ἔβλεπον πλησίον ἐπ' αὐτῆς πυρὰ ἀνημμένα. Τότε κατέλαβε τὸν Ὀδυσσέα γλυκὺς ὕπνος, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποκάμῃ ἐκ τῶν κόπων· διότι αὐτὸς πάντοτε ἐκράτει τὸ σχοινίον τοῦ μεγάλου πανίου, διὰ νὰ φθάσωσι ταχύτερον εἰς τὴν πατρίδα· οἱ σύντροφοί του ὅμως ἔλεγον ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, ὅτι φέρει εἰς τὸν οἶκόν του παρὰ τοῦ Αἰόλου πολλὰ δῶρα εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἄργυρον. Καὶ εἶπον ἐπὶ τέλους· «ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς ὁποίαν πόλιν καὶ ἂν ἔλθῃ, ἀγαπᾶται παρὰ πάντων καὶ τιμᾶται, καὶ πολλὰ λαμπρὰ κειμήλια φέρει ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Τροίας· ἡμεῖς δὲ τὸ ἐναντίον, ἐν ᾧ ἐκάμαμεν τὴν αὐτὴν ἐκστρατείαν, ἐπανερχόμεθα μὲ κενὰς χεῖρας. Καὶ τώρα ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Αἴολος τὰ δῶρα ταῦτα· ἀλλ' ἔλθετε νὰ ἴδωμεν τί εἶναι τὰ δῶρα ταῦτα, πόσος χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἶναι ἐντὸς τοῦ ἀσκοῦ».

Οὕτως ὡμίλησαν, ἡ κακὴ δὲ σκέψις αὐτῶν ὑπερίσχυσεν, ἔλυσαν τὸν ἀσκὸν καὶ εὐθὺς ἅπαντες οἱ ἄνεμοι ὥρμησαν πρὸς τὰ

ἔξω. Τὰ πλοῖα δ' εὐθὺς ἥρπασαν θύελλαι καὶ τὰ ἔφεραν εἰς τὸ πέλαγος μακρὰν τῆς Ἰθάκης· ὁ Ὀδυσσεὺς ἀμέσως ἠγέρθη καὶ ἐσκέφθη ἢ νὰ πέσῃ ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ πνιγῇ, ἢ νὰ ἀνεχθῇ ἡσύχως καὶ νὰ μείνῃ ἀκόμη μεταξὺ τῶν ζώντων. Ὑπέμεινε δὲ καὶ ἔμεινε, καὶ καλύψας τὸ πρόσωπόν του ἔκειτο ἐντὸς τοῦ πλοίου. Τὰ πλοῖα δὲ ἔπειτα ὑπὸ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων ὠθούμενα ἐφέροντο εἰς τὴν νῆσον Αἰολίαν.

Ἅμα δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ, ὁ Ὀδυσσεὺς παραλαβὼν τὸν κήρυκα καὶ ἕνα ἐκ τῶν συντρόφων του, μετέβη εἰς τὰ δωμάτια τοῦ Αἰόλου. Εὗρον δὲ αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του· «Ποία κακὴ μοῖρα σὲ ἔφερεν, Ὀδυσσεῦ, πάλιν ὀπίσω ;», τῷ εἶπον. «Οἱ κακοὶ σύντροφοι καὶ ὁ ὀλέθριος ὕπνος», ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ τὸν στείλωσιν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν πατρίδα. «Φύγε, εἶπε τότε ὁ Αἴολος, φύγε, κατηραμένε ὑπὸ τῶν θεῶν», καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν εὐθὺς ἀπὸ τὴν νῆσόν του.

25) Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς Λαιστρυγόνας.

Οὕτως ὡμίλησεν ὁ Αἴολος καὶ ἀπέπεμψεν αὐτοὺς τῶν ἀνακτόρων του· ἐκεῖθεν δὲ ἀπῆλθον μὲ τὰ πλοῖά των. Ἓξ ἡμέρας καὶ ἓξ νύκτας ἔπλεον ἀδιακόπως, τὴν δὲ ἑβδόμην ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Λαιστρυγόνων Τηλέπυλον. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸν λιμένα, ὅστις κλείεται τριγύρω ὑπὸ ὑψηλῶν βράχων, οἱ μὲν ἄλλοι ἧραξαν τὰ πλοῖα ἐντὸς τοῦ λιμένος κατὰ σειράν, μόνος δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκράτησε τὸ ἰδικόν του ἐκτὸς τοῦ λιμένος εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ, δέσας τὰ πρυμνήσια σχοινία ἐκ τοῦ βράχου· ἔπειτα δὲ ἀνέβη ἐπὶ ὑψηλοῦ πετρώδους τόπου καὶ ἠρεύνα τὰ πέριξ. Ἐνταῦθα δὲν ἐφαίνοντο οὔτε γεωργικά, οὔτε ἄλλα ἔργα ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀνέβαινε μακρὰν καπνὸς ἐκ τῆς γῆς. Τότε αὐτὸς ἐξέλεξε δύο συντρόφους καὶ ἕνα κήρυκα ὡς τρίτον, ἵνα ὑπά-

γωσι καὶ μάθωσι ποῖοι ἄνθρωποι κατοικοῦσιν ἐκεῖ. Οὗτοι δέ, πορευθέντες εἰς τὴν ὁμαλὴν ὁδόν, ἀπήντησαν τὴν κόρην τοῦ βασιλέως τῶν Λαιστρυγόνων Ἀντιφάντου, ἥτις ἐπήγαινεν εἰς τὴν βρύσιν νὰ πάρῃ νερόν. Ὡς τὴν εἶδον, τὴν ἐχαιρέτισαν καὶ τὴν ἠρώτησαν τίς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ταύτης· ἐκείνη δὲ εὐθὺς τοῖς ἔδειξε τὰ ἀνάκτορα τοῦ πατρός της.

Οὗτοι δὲ εἰσελθόντες εἰς τὰ ἀνάκτορα, εὗρον ἐντὸς αὐτῶν τὴν σύζυγον τοῦ βασιλέως καὶ ἐτρόμαξαν, διότι ἦτο τόσον μεγάλη, ὅσον κορυφὴ ὄρους. Εὐθὺς δ' αὕτη ἐκάλεσεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸν σύζυγόν της, ἅμα εἰσῆλθεν, ἥρπασε τὸν ἕνα ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τὸν ἔφαγεν· οἱ δ' ἄλλοι δύο ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἦλθον εἰς τὰ πλοῖα. Συγχρόνως δὲ ὁ Ἀντιφάντης προσεκάλει μὲ μεγάλας φωνὰς τοὺς Λαιστρυγόνας, οἵτινες ἔτρεχον ἄπειροι πανταχόθεν πρὸς αὐτόν, ὅμοιοι οὐχὶ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς γίγαντας. Οὗτοι δ' ἀπέσπων ἐκ τῶν βράχων λίθους μεγάλους καὶ τοὺς ἔρριπτον καθ' ἡμῶν καὶ τῶν πλοίων, καὶ τὰ μὲν πλοῖα κατέσπασαν, τοὺς δὲ ἄνδρας ἐφόνευσαν, καὶ ὡς ἰχθῦς διαπεράσαντες αὐτοὺς εἰς ξύλα τοὺς ἔφερον ἵνα τοὺς φάγωσι. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς σύρας τὸ ξίφος ἀπέκοψε τὰ πρυμνήσια καὶ διέταξε τοὺς συντρόφους νὰ πιάσωσι τὰ κωπία, ἵνα σωθῶσιν. Οὕτω δὲ τὰ ἄλλα πλοῖα καὶ οἱ ἄνδρες των ἐχάθησαν, καὶ μόνον τὸ τοῦ Ὀδυσσέως διεσώθη ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ πέλαγος.

26) Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης.

Ἀπὸ τοὺς Λαιστρυγόνας ἦλθον εἰς τὴν νῆσον Αἰαίαν, ὅπου κατῴκει ἡ θεὰ Κίρκη, θυγάτηρ τοῦ Ἡλίου. Σιωπηλοὶ ἤραξαν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ξηράν· δύο δὲ ἡμέρας ἐταλαιπωροῦντο ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ καμάτου καὶ τῆς λύπης. Τὴν δὲ τρίτην λαβὼν ὁ Ὀδυσσεὺς τὸ ξίφος καὶ τὸ δόρυ ἀνέβη εἰς

ὕψωμα, ἵνα περιεργασθῇ τὴν χώραν. Ἐξ ἐκείνου τοῦ τόπου εἶδεν, ὅτι καπνὸς ὑψοῦτο ἐντὸς πυκνοῦ δάσους· κατέβαινε λοιπὸν ἐκεῖθεν, ἵνα εἰδοποιήσῃ τοὺς συντρόφους· εἰς τὸν δρόμον ἀπήντησε μεγάλην ἔλαφον, ἥτις κατήρχετο ἐκ τοῦ δάσους, ἵνα πίῃ ὕδωρ εἰς τὸν ποταμόν. Ταύτην ἀκοντίσας ἐφόνευσεν· ἔπειτα ἐκ κλαδίων λυγαριᾶς ἔπλεξε σχοινίον καὶ δέσας τοὺς πόδας, τὴν ἐφορτώθη ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἔφερεν εἰς τὸ πλοῖον. Εἶπε δὲ εἰς τοὺς λυπημένους συντρόφους νὰ παρηγορηθῶσι, διότι οὐδεὶς

Κίρκη καὶ χοῖροι.

δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὸ γραπτὸν τῆς μοίρας του· ἔπειτα προπαρεσκεύασαν φαγητὸν καὶ καθήμενοι ἔτρωγον καὶ ἔπινον ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἅμα δὲ ἐνύκτωσεν, ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ.

Τὸ πρωὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐρευνήσωσι τὴν νῆσον καὶ ἴδωσιν ὑπὸ τίνων κατοικεῖται, οὐδεὶς ὅμως ἤθελε νὰ ὑπάγῃ νὰ ἴδῃ, ἐπειδὴ κατεῖχεν αὐτοὺς φόβος διὰ τὸν ἀφανισμὸν τῶν συντρόφων των, καὶ ἤρχισαν νὰ κλαίωσιν. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἔδωκε προσοχὴν εἰς αὐτούς, διήρεσε τοὺς συντρόφους του εἰς δύο καὶ διώρισεν ἀρχηγὸν εἰς ἕκαστον τῶν μερῶν· τοῦ ἑνὸς ἦτο αὐτός, τοῦ δ' ἄλλου ὁ Εὐρύλοχος. Ἔπεσε δὲ ὁ κλῆρος εἰς τὸν Εὐρύλοχον νὰ ὑπάγῃ νὰ ἴδῃ· τὸν ἠκολούθησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι σύντροφοι κλαίοντες. Οὗτοι ἔφθασαν εἰς μίαν κοιλάδα ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς, ὅπου ἦτο τὸ ἀνάκτορον τῆς θεᾶς Κίρκης. Ἦτο δὲ τοῦτο

κατεσκευασμένον ἐκ λίθων καλῶς εἰργασμένων, πέριξ δὲ αὐτοῦ ἦσαν λύκοι καὶ λέοντες· οὗτοι δὲ δὲν ὥρμησαν κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπήδων πέριξ αὐτῶν καὶ ἔσειον τὰς οὐράς των, ὡς οἱ κύνες πέριξ τοῦ κυρίου των. Ὁ Εὐρύλοχος καὶ οἱ ἄλλοι σύντροφοι φοβηθέντες ἐστάθησαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς οἰκίας, καὶ ἤκουον τὴν Κίρκην νὰ ψάλλῃ μὲ λαμπρὰν φωνήν, ἐν ᾧ ὕφαινε λαμπρὸν πανίον.

Ἐκεῖ δὲ ἀπεφάσισαν νὰ τὴν φωνάξωσι νὰ τοῖς ἀνοίξῃ τὴν θύραν. Ἡ Κίρκη, ἅμα ἤκουσε τὴν φωνήν, ἀμέσως ἐσηκώθη καὶ ἤνοιξε τὰς θύρας καὶ τοὺς προσεκάλει μὲ γλυκεῖαν φωνὴν νὰ εἰσέλθωσιν. Οἱ φίλοι ὑπήκουσαν καὶ εἰσῆλθον, μόνος δὲ ὁ Εὐρύλοχος ἔμεινεν ἔξω, διότι ἔλαβεν ὑποψίαν. Ἡ νύμφη ἐκάθισεν αὐτοὺς ἐπὶ ὡραίων θρόνων καὶ τοῖς ἔδωκε νὰ φάγωσι καὶ νὰ πίωσιν· ἐντὸς δὲ τοῦ οἴνου ἡ μάγισσα ἀνεμίγνυε κρυφίως καὶ βότανα φθοροποιά. Ἀφοῦ δὲ ἔπιον, τοὺς ἐκτύπησεν ἔπειτα ὅλους διὰ μαγικῆς ῥάβδου καὶ τοὺς μετέβαλεν εἰς χοίρους· ὁ νοῦς των ὅμως ἦτο, ὡς καὶ πρότερον, εἰς τὴν κεφαλήν των. Εὐθὺς δὲ τοὺς ἔκλεισεν εἰς τὸν στάβλον καὶ ἔρριψεν εἰς αὐτοὺς νὰ τρώγωσι βαλάνους ὡς οἱ χοῖροι.

Πάντα ταῦτα ἰδὼν ὁ Εὐρύλοχος, δρομαίως ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἀπὸ τὴν λύπην του καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ δάκρυα δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ. Ἔπειτα δὲ ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐρωτήσεις ἤνοιξε τὸ στόμα του καὶ διηγήθη τὸ τρομερὸν συμβάν. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνεπήδησε καί, ἀφοῦ ἔρριψε τὸ ξίφος καὶ τὰ τόξα εἰς τοὺς ὤμους του, εἶπεν εἰς τὸν Εὐρύλοχον νὰ τῷ δείξῃ τὸν δρόμον «Θέλω», εἶπε, νὰ «σώσω τοὺς συντρόφους μου, ἢ νὰ ἀποθάνω καὶ ἐγώ.» Ἀλλ' ὁ Εὐρύλοχος, πεσὼν εἰς τοὺς πόδας του, τὸν παρεκάλει μετὰ δακρύων μήτε αὐτὸς νὰ ἔλθῃ, μήτε ἐκεῖνος νὰ ὑπάγῃ. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως δὲν τὸν ἤκουσε καὶ μόνος του ἐπήγαινεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Κίρκης. Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίαζεν, ἀπήντησε τὸν Ἑρμῆν, ὁ ὁποῖος τῷ διηγήθη τὴν συμφορὰν τῶν

συντρόφων του καὶ τῷ ἔδωκε φάρμακον, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὸ ποτὸν τῆς Κίρκης. «Ὅταν δέ», προσέθηκεν ὁ Ἑρμῆς, «σὲ κτυπήσῃ ἡ θεὰ διὰ τῆς ῥάβδου της, τότε σὺ νὰ σύρῃς τὸ ξίφος καὶ νὰ ὁρμήσῃς κατ' αὐτῆς, ὡσὰν νὰ θέλῃς νὰ τὴν φονεύσῃς. Αὕτη τότε θὰ φοβηθῇ καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ σὲ καταπραΰνῃ διὰ λόγων γλυκέων, ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ πεισθῇς, πρὶν αὐτὴ σοῦ ὀμόσῃ μέγαν ὅρκον, ὅτι δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ σὲ βλάψῃ.»

27) Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἑρμῆς καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὄλυμπον. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς κρατῶν προσεκτικῶς τὸ φάρμακον καὶ ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ὁ Ἑρμῆς τῷ εἶπεν, ἦλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Κίρκης. Ἀφοῦ δὲ ἐφώνησεν, ἔσπευσεν ἡ Κίρκη καὶ τῷ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἐκάθισε δὲ οὗτος ἐπὶ ὡραίου θρόνου, ἡ δὲ θεὰ τῷ προσέφερε τὸ ὀλέθριον ποτόν, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρριψε κρυφίως τὸ ἀντιφάρμακον καὶ ἔπιε χωρὶς φόβον. Ἔπειτα ἡ Κίρκη κτυπήσασα αὐτὸν μὲ τὴν ῥάβδον της, τῷ εἶπε· «Πήγαινε καὶ σὺ τώρα εἰς τὴν χοιρομάνδραν, ὅπου εἶναι καὶ οἱ σύντροφοί σου». Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ὥρμησε μὲ τὸ ξίφος γυμνὸν κατ' αὐτῆς, ὡς θέλων νὰ τὴν φονεύσῃ. Τότε ἡ Κίρκη πίπτει εἰς τὰ γονατά του τρομασμένη καὶ κλαίουσα λέγει πρὸς αὐτὸν τοιούτους λόγους· «Τίς εἶσαι καὶ δὲν σὲ ἔβλαψαν τὰ βότανά μου ; Αὐτὰ οὐδεὶς θνητὸς ἠδυνήθη νὰ τὰ ὑποφέρῃ ἅμα τὰ πίῃ. Πλὴν σὺ εἶσαι γενναῖος. Βεβαίως θὰ εἶσαι ὁ Ὀδυσσεύς, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἑρμῆς μοὶ εἶχε προείπῃ, ὅτι γέρων πλέον ἤθελε διέλθῃ ἐντεῦθεν ἐκ τῆς Τροίας».

Τότε ἡ Κίρκη τὸν παρακαλεῖ νὰ ἔλθῃ νὰ φάγῃ καὶ νὰ εὐφρανθῇ εἰς τὴν τράπεζάν της, ἀλλ' οὗτος δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ,

ἂν καὶ ἡ θεὰ ὑπέσχετο, ὅτι δὲν θὰ τὸν βλάψῃ. «Τότε μόνον θὰ πιστεύσω», τῇ εἶπεν, «ὅτι δὲν σκέπτεσαι νὰ μοὶ κάμῃς κακόν, ὅταν ὁρκισθῇς τὸν μέγαν ὅρκον». Ἡ Κίρκη τότε ὡρκίσθη, καὶ αὐτὸς ἐκάθισεν εἰς πολυτελῆ τράπεζαν μὲ ποικίλα φαγητά, τὴν ὁποίαν ἔστρωσαν αἱ ὑπηρέτριαι. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὄρεξιν μήτε νὰ φάγῃ μήτε νὰ πίῃ σκεπτόμενος τὴν τύχην τῶν δυστυχῶν συντρόφων του. Τοῦτο ἰδοῦσα ἡ Κίρκη, τῷ εἶπε· «Διατί, Ὀδυσσεῦ, κάθησαι εἰς τὴν τράπεζαν ὡς ἄλαλος καὶ δὲν ἁπλώνεις νὰ φάγῃς καὶ νὰ πίῃς;» — «Ὦ Κίρκη», ἀπήντησεν οὗτος, «τίς ἄνθρωπος ὑπάρχει, ἔχων καρδίαν, ὅστις θὰ ἐδοκίμαζε νὰ φάγῃ καὶ νὰ διασκεδάσῃ, ἐν ᾧ οἱ σύντροφοί του πάσχουσιν; Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ φάγω καὶ νὰ πίω, φέρε ἐδῶ νὰ τοὺς ἴδω».

Τότε ἡ Κίρκη ἐξάγει τοὺς εἰς χοίρους μεταβληθέντας συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοποθετεῖ κατὰ σειράν. Λαμβάνει δ' ἔπειτα ἄλλο διάφορον φάρμακον καὶ ἀλείφει αὐτούς· τότε οὗτοι γίνονται πάλιν ἄνθρωποι, ὡραιότεροι μάλιστα ἀφ' ὅ,τι ἦσαν πρότερον. Γνωρίσαντες δὲ τὸν Ὀδυσσέα, ἐνηγκαλίσθησαν αὐτὸν καὶ ἔκλαιον μὲ γοερὰν φωνήν, ὥστε καὶ ἡ Κίρκη συνεκινήθη. Εἶπε δὲ ὕστερον ἡ θεὰ εἰς τὸν Ὀδυσσέα νὰ μεταβῇ εἰς τὴν παραλίαν καὶ νὰ σύρῃ τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν ξηρὰν καί, ἀφοῦ κρύψῃ εἰς τὰ σπήλαια τὰ πράγματα, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ἀνάκτορον μεθ' ὅλων τῶν συντρόφων του.

Αὐτὸς ὑπήκουσε τότε εἰς τοὺς λόγους τῆς Κίρκης καὶ μετέβη εὐθὺς εἰς τὸ πλοῖον· ἐκεῖ εὗρε τοὺς συντρόφους του νὰ κλαίωσι χύνοντες ἄφθονα δάκρυα. Καθὼς δὲ τὸν εἶδον, ἐχύθησαν ὅλοι ἐπάνω του καὶ τὸν κατησπάζοντο. Τόσην χαρὰν ᾐσθάνθησαν, ὥστε τοῖς ἐφαίνετο, ὅτι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅπου ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν. Τὸν ἠρώτησαν ἔπειτα περὶ τοῦ θανάτου τῶν συντρόφων, ἀλλ' αὐτὸς εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ σύρωσι τὸ πλοῖον καὶ νὰ κρύψωσι τὰ πράγματα εἰς σπήλαια. Ἀφοῦ δὲ ἔπραξαν οὕτως, εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα

τῆς Κίρκης, ὅπου θὰ ἴδωσι καὶ τοὺς συντρόφους των. Ὅλοι τὸ ἤκουσαν μὲ προθυμίαν, ἀλλ' ὁ Εὐρύλοχος τοὺς ἠμπόδιζε λέγων ὅτι ἡ Κίρκη θὰ μεταμορφώσῃ αὐτοὺς εἰς χοίρους. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ὠργίσθη καὶ ὥρμησε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλ' οἱ ἄλλοι τὸν ἐκράτησαν· οὕτω λοιπὸν ἐκίνησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης, κατόπιν δὲ αὐτῶν ἤρχετο καὶ ὁ Εὐρύλοχος. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὰ ἀνάκτορα, εὗρον καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους, οἵτινες ἔτρωγον καὶ ἔπινον. Τότε δὲ καθὼς εἶδον ὁ εἷς τὸν ἄλλον, ἤρχισαν νὰ κλαίωσι καὶ νὰ θρηνῶσι.

Τότε ἦλθε πλησίον των ἡ Κίρκη καὶ τοῖς εἶπε νὰ παύσωσι τοὺς θρήνους· «Γνωρίζω», εἶπε, «πόσα κακὰ ἔχετε πάθῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πόσον σᾶς ἔχουσιν ἀδικήσῃ οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν ξηράν. Τώρα ὅμως ἡσυχάσατε καὶ ἀναπαύθητε τρώγοντες καὶ πίνοντες, ἕως ὅτου πάλιν ἡ καρδία σας λάβῃ ἀναψυχήν. Λάβετε πάλιν τὴν πρώτην σας διάθεσιν, καθὼς ὅτε τὸ πρῶτον ἀφήσατε τὴν πατρίδα σας Ἰθάκην. Ὅταν ἡ ψυχὴ ἐνθυμῆται τὰς δυστυχίας καὶ τὰς συμφοράς, τὰς ὁποίας εἶχε πάθῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐδεμίαν αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν».

Οἱ λόγοι τῆς Κίρκης ἐπαρηγόρησαν τὸν Ὀδυσσέα καὶ τοὺς συντρόφους του, καὶ ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος ἐκάθηντο τρώγοντες ἄφθονα κρέατα καὶ πίνοντες γλυκὺν οἶνον. Μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ ἔτους οἱ σύντροφοι ἐκάλεσαν τὸν Ὀδυσσέα καὶ εἶπον, ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν πατρίδα, ἂν ὁ θεὸς ἔχῃ ὁρίσῃ νὰ σωθῶσι καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτήν. Μετὰ τὸ φαγητὸν ἀνέβη ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Κίρκης καὶ προσπεσὼν εἰς τὰ γόνατά της, παρεκάλει νὰ τοὺς ἀφήσῃ ν' ἀναχωρήσωσιν.

Ἡ δὲ θεὰ πεισθεῖσα εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ, τῷ δίδει τὴν ἄδειαν ν' ἀπέλθῃ τῆς νήσου. Λέγει ὅμως εἰς αὐτὸν νὰ καταβῇ πρότερον εἰς τὸν Ἄδην καὶ νὰ συμβουλευθῇ τὴν ψυχὴν τοῦ μάντεως Τειρεσίου, ὅστις μόνος αὐτὸς μεταξὺ τῶν νεκρῶν διατηρεῖ

τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας του, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ὡς σκιαὶ περιφέρονται.

«Μὴ φρόντιζε περὶ ὁδηγοῦ, Ὀδυσσεῦ, καὶ κάθου ἥσυχος, διότι ὁ βορρᾶς θὰ ὁδηγήσῃ τὸ πλοῖόν σου διὰ τοῦ ὠκεανοῦ. Ὅταν δὲ ἀπαντήσῃς ἀκτὴν δασώδη καὶ ἄλσος τῆς Περσεφόνης, ἄραξε ἐκεῖ τὸ πλοῖόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὰ σκοτεινὰ καὶ μουχλιασμένα ἀνάκτορα τοῦ Ἅδου· ἐκεῖ ἐπὶ πλατείας κοιλάδος ὁ Πυριφλεγέθων καὶ ὁ Κωκυτὸς χύνουσι τὰ ὕδατά των εἰς τὸν Ἀχέροντα. Σκάψον τότε λάκκον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ χύσε σπονδὴν εἰς ἅπαντας τοὺς νεκροὺς πρῶτον διὰ κράματος μέλιτος καὶ γάλακτος, δεύτερον δὲ μὲ γλυκὺν οἶνον, καὶ τρίτον μὲ ὕδωρ, καὶ σκόρπισον ἐπάνω αὐτῶν ἄλευρα. Παρακάλεσον δὲ τοὺς θεοὺς τοῦ Ἅδου καὶ τάξε εἰς τὰς σκιὰς τῶν νεκρῶν, ὅτι, ὅταν ἐπανέλθῃς εἰς τὴν Ἰθάκην, θὰ θυσιάσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν ἀρίστην στεῖραν ἀγελάδα. Εἰς δὲ τὸν Τειρεσίαν ὑποσχέθητι, ὅτι θέλεις ἰδιαιτέρως θυσιάσῃ μέλανα κριόν, τὸν ἄριστον τῶν ποιμνίων σου».

«Μετὰ ταῦτα λάβε ἕνα κριὸν καὶ μίαν μαύρην προβατίναν καί, ἀφοῦ στρέψῃς αὐτὰ πρὸς τὸ σκοτεινὸν βασίλειον τῶν νεκρῶν, σφάξον αὐτά. Τότε εἰπὲ εἰς τοὺς συντρόφους σου νὰ ἐκδάρωσι τὰ πρόβατα καὶ νὰ τὰ καύσωσι καὶ νὰ εὐχηθῶσιν εἰς τοὺς θεούς, καὶ εἰς τὸν Πλούτωνα καὶ εἰς τὴν Περσεφόνην. Ἀμέσως δὲ θὰ ἔλθωσιν ἐκεῖ αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν, θέλουσαι νὰ πίωσιν αἷμα, ἀλλὰ σὺ ἔκβαλε τὸ ξίφος σου καὶ ἐμπόδισον αὐτάς, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ Τειρεσίας καὶ ἐρωτήσῃς αὐτὸν περὶ τοῦ ταξειδίου σου καὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα σου».

Ἐνῷ δὲ διελέγοντο, ἤρχισε νὰ φέγγῃ ἡ ἡμέρα. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς μετέβη ὅπου ἐκοιμῶντο οἱ σύντροφοι, καὶ τοὺς ἐξύπνισεν, ἵνα ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλὰ καὶ τότε συνέβη εἰς αὐτοὺς τὸ δυστύχημα νὰ χάσωσι τὸν νεώτατον τῶν συντρόφων, Ἐλπήνορα. Οὗτος μεθυσμένος ὢν καὶ ζητήσας δροσερὸν ἀέρα, ἀνέβη εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας καὶ ἐκεῖ ἀπεκοιμήθη. Ἀκούσας δὲ τὴν πρωίαν

τὸν θόρυβον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν συντρόφων, ἀντὶ νὰ καταβῇ διὰ τῆς μακρᾶς κλίμακος ἐβάδισε κατ' εὐθεῖαν καὶ ἔπεσεν ἐκ τῆς ὀροφῆς. Ἐκ τῆς πτώσεώς του δὲ ταύτης ἐθραύσθη ὁ αὐχήν του καὶ ἡ ψυχή του κατέβη εἰς τὸν Ἅδην.

Ἀπελθόντες δὲ ἐκ τῶν ἀνακτόρων, κατέβησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἡτοιμάζοντο πρὸς ἀναχώρησιν. Τότε εἶπεν εἰς τοὺς συντρόφους του, ὅτι πρὶν ἢ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα, πρέπει κατὰ συμβουλὴν τῆς Κίρκης νὰ καταβῶσιν εἰς τὸν Ἅδην, ἵνα ἐρωτήσῃ αὐτὸς περὶ τοῦ ταξειδίου τὴν ψυχὴν τοῦ μάντεως Τειρεσίου. Τὴν εἴδησιν ταύτην ἤκουσαν οἱ σύντροφοί του μετὰ κλαυθμῶν καὶ θρήνων, ἀλλ' ἀνωφελῶς· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἦλθε καὶ ἡ θεὰ κρυφίως καὶ ἔδεσε πλησίον τοῦ πλοίου κριὸν καὶ μαύρην προβατίναν.

28) Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ἅδην.

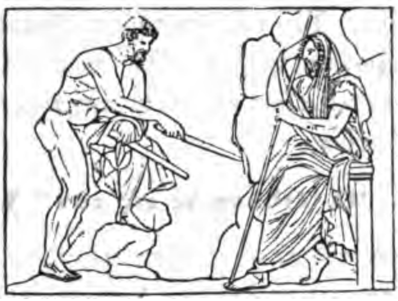
Ἀφοῦ ἐπέβησαν τοῦ πλοίου λυπούμενοι, ἔπλεον μὲ οὔριον ἄνεμον καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς θεᾶς ὑποδειχθὲν μέρος. Τότε ἔπραξεν ὁ Ὀδυσσεὺς κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς Κίρκης. Πρώτη ἦλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ἐλπήνορος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐνταφιασθῇ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης. Ἅμα τὸν εἶδεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐδάκρυσε καὶ εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους·

«Ἐλπῆνορ, πῶς σὺ πεζὸς μ' ἐπρόλαβες καὶ ἦλθες ἐνταῦθα;». —«Ὀδυσσεῦ», ἀπήντησεν ἐκεῖνος, «ἔγεινα θῦμα ὀργῆς τοῦ θεοῦ καὶ τῆς πολυποσίας μου. Εἶχον κοιμηθῇ ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ ἐλησμόνησα νὰ καταβῶ ἀπὸ τῆς κλίμακος, ἐξ ἧς ἀνέβην. Ἔπεσον ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, καὶ ἐθραύσθη ὁ τράχηλός μου, ἡ δὲ ψυχή μου κατέβη εἰς τὸν Ἅδην. Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ, μὲ ὑγείαν νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ νὰ εὕρῃς ὅλους τοὺς ἰδικούς σου, ὅπως ἐπιθυμεῖς, νὰ μὲ θάψῃς, ἅμα ἐπιστρέψῃς ὀπίσω εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης. Καῦσόν με μὲ τὰ ὅπλα μου καὶ θάψον με πλησίον τῆς παραλίας, καὶ θὲς τὴν κώπην, τὴν ὁποίαν ἤλαυνον,

ἐπὶ τοῦ τάφου εἰς μνημόσυνον». Ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ πράξῃ πάντα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του.

29) Ὁμιλία τοῦ Ὀδυσσέως μετὰ τοῦ Τειρεσίου.

Κατόπιν ἦλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ Τειρεσίου. Ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας του χρυσοῦν σκῆπτρον καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ Ὀδυσσέως νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πίῃ αἷμα. Ἀφοῦ δὲ ἔπιεν, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ σκήπτρου καὶ τῷ εἶπε· «διατί, δυστυχῆ, ἀφῆκες τὸ φῶς τῆς ἡμέ-

Τειρεσίας καὶ Ὀδυσσεύς.

ρας καὶ ἦλθες ἐνταῦθα; Ἐπιθυμεῖς νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, ἀλλ᾽ ὁ Ποσειδῶν δυσκόλως θὰ σοὶ ἐπιτρέψῃ τοῦτο. Εἶναι ὁ θεὸς οὗτος ὠργισμένος κατὰ σοῦ, διότι τοῦ ἐτύφλωσες τὸν υἱόν του. Ἴσως ὅμως πάλιν σωθῆτε, ἂν δὲν βλάψητε, ὅταν ἔλθητε εἰς τὴν νῆσον Τριναχρίαν, τὰς βοῦς καὶ τὰ πρόβατα τοῦ Ἡλίου. Ἂν δὲ φονεύσητε αὐτάς, τότε θὰ καταστραφῇ τὸ πλοῖον καὶ οἱ σύντροφοί σου. Σὺ δὲ μόλις θὰ σωθῇς ἐπὶ ξένου πλοίου εἰς τὴν πατρίδα σου, ἀφοῦ πάθῃς πολλὰς συμφοράς. Καὶ τὰ πράγματα τοῦ οἴκου σου θέλεις εὕρῃ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν· ἄνθρωποι αὐθάδεις καὶ ἀλαζόνες θὰ κατασπαταλῶσι τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ θὰ ζητῶσιν εἰς γάμον τὴν ἐνάρετον γυναῖκά σου. Τελευταῖον δὲ θέλεις τοὺς φονεύσῃ καὶ τιμωρήσῃ αὐτοὺς διὰ τὰς κακάς των πράξεις».

»Ἔπειτα ὅμως θὰ ἀναγκασθῇς νὰ ἐγκαταλείψῃς πάλιν τὴν πατρίδα σου καὶ φύγῃς εἰς χώραν, ὅπου ἀγνοοῦσι τὴν θάλασσαν. Λάβε τότε ἐπὶ τῶν ὤμων σου κωπίον καὶ ὅταν ὁδοιπόρος σ' ἀπαντήσῃ καὶ σοὶ εἴπῃ, ὅτι κρατεῖς λυχνιστῆρι, τότε ἔμπηξον εἰς τὴν γῆν αὐτό, ἀφοῦ δὲ προσφέρῃς θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα, ἐπίστρεψον εἰς τὴν πατρίδα σου. Ὁ θάνατός σου θὰ εἶναι ἥσυχος καὶ ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, ἀφοῦ φθάσῃς εἰς γῆρας βαθὺ καὶ εὐτυχές. Πάντα δὲ ταῦτα, τὰ ὁποῖα σοὶ λέγω, θὰ πραγματοποιηθῶσιν ἀφεύκτως».

30) Ὀδυσσέως ὁμιλία μετὰ τῆς μητρός του.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ἡ μήτηρ του πλησίον τοῦ λάκκου, ἔπιεν ἐκ τοῦ αἵματος καὶ τὸν ἀνεγνώρισεν εὐθὺς. «Τέκνον μου», εἶπεν ἀναστενάζουσα», πῶς ἦλθες εἰς τὸ τρομερὸν τοῦτο σκότος ζωντανός ; Μήπως ἐπιστρέφεις ἐκ τῆς Τροίας καὶ περιεπλανήθης ἐνταῦθα ; Δὲν ἐπῆγες ἀκόμη εἰς τὴν Ἰθάκην, οὔτε εἶδες τὴν γυναῖκά σου ; Αὐτὸς δὲ τότε ἀπεκρίθη· «Κατέβην ἐδῶ, ὦ μῆτέρ μου, ἵνα συμβουλευθῶ τὸν Τειρεσίαν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς μου. Ἀκόμη δὲν ἐπλησίασα εἰς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ περιπλανῶμαι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πάσχω ἄπειρα δεινά. Εἰπέ μοι τώρα πῶς ἀπέθανες καὶ τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πατρός μου καὶ τοῦ υἱοῦ μου καὶ τῆς συζύγου μου».

«Ἡ σύζυγός σου τέκνον μου», τῷ ἀπεκρίθη ἐκείνη, «εἶναι κλεισμένη εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ κλαίει ἡμέραν καὶ νύκτα· καὶ ὁ υἱός σου Τηλέμαχος ζῇ καὶ μεγαλώνει· ὁ πατήρ σου ὅμως μένει εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ποτὲ δὲν καταβαίνει εἰς τὴν πόλιν· ἡ ἀπουσία σου τὸν λυπεῖ πολὺ καὶ θὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸν τάφον, καθὼς ἔφερε καὶ ἐμέ».

31) Ὁ Ὀδυσσεὺς ζητεῖ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν μητέρα του.

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐζήτησε νὰ πιάσῃ τὴν ψυχὴν τῆς μητρός

του· τρὶς ὥρμησε νὰ τὴν πιάσῃ καὶ τρὶς ἔφυγεν ἐκ τῶν χειρῶν του ὡς σκιά. Τότε μεγαλειτέρα λύπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν· «Διατί φεύγεις, ὦ μῆτερ, καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νὰ σὲ πιάσω; ἄφησέ με νὰ σὲ ἐναγκαλισθῶ καὶ αἰσθανθῶ μαζί σου τὴν ἡδονὴν τῶν δακρύων. Μὴ εἶσαι φάντασμα, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν ἡ Περσεφόνη, ἵνα πληθύνῃ τὴν λύπην μου;». Ἡ μήτηρ του δὲ τότε ἀπήντησεν εἰς αὐτόν· «Εἶσαι ὁ δυστυχέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων. Δὲν σὲ ἀπατᾷ ἡ Περσεφόνη· ὁ ἄνθρωπος μετὰ θάνατον δὲν ἔχει οὔτε σάρκας, οὔτε ὀστᾶ· αὐτὰ τὰ καίει τὸ πῦρ· ἅμα τὸ πνεῦμα ἀφήσῃ τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ εὐθὺς πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα ὡς ὄνειρον. Ἀλλ' ἐπίστρεψον πάλιν εἰς τὴν γῆν καὶ μάθε ταῦτα, ἵνα τὰ διηγηθῇς κατόπιν εἰς τὴν σύζυγόν σου».

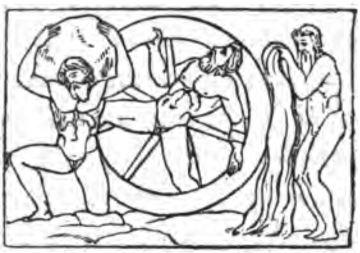
32) Ὁ Ὀδυσσεὺς βλέπει τὸν Τάνταλον, Ἰξίονα καὶ Σίσυφον.

Μετὰ τὴν μητέρα του εἶδεν ὁ Ὀδυσσεὺς πολλὰς ἄλλας γυναῖκας, καθὼς τὴν Ἀλκμήνην, τὴν μητέρα τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μητέρα τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους καὶ ἄλλας πολλάς. Ἔπειτα συνδιελέχθη μὲ τὰς ψυχὰς τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου· μόνη ἡ ψυχὴ τοῦ Αἴαντος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Τελαμῶνος, δὲν τὸν ἐπλησίασεν, ἀλλ' ἐστέκετο μακρὰν ὠργισμένη διὰ τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὁ Ἀχιλλεὺς διόλου δὲν ἦτο εὐχαριστημένος εἰς τὸν Ἅδην. «Θὰ προετίμων», τῷ εἶπε «νὰ ἤμην χωρικὸς καὶ νὰ ὑπηρετῶ εἰς ἄλλον χωρικὸν ἀκτήμονα παρὰ νὰ εἶμαι ἄρχων εἰς τὸ βασίλειον τῶν νεκρῶν».

Ἔπειτα εἶδε τὸν Τάνταλον, ὅστις ἔπασχε καὶ φρικτῶς ἐβασανίζετο. Ἐνῷ ἵστατο ἐντὸς τῆς λίμνης, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῆς τὸν ἔβρεχε μέχρι τοῦ γενείου, ἐδίψα δὲ ὑπερβολικῶς, δὲν ἠδύνατο

νὰ κορέσῃ τὴν δίψαν του Ὅτε ἔσκυπτε νὰ πίῃ, τὸ ὕδωρ κατέβαινε καὶ ἐχάνετο, καὶ εἰς τοὺς πόδας του ἐφαίνετο ἡ μαύρη γῆ. Ὑπεράνω δὲ τῆς κεφαλῆς του ἐκρέμαντο δένδρα φορτωμένα ἀπὸ καρπούς, ἀπιδέαι, ῥοδέαι, μηλέαι, συκέαι καὶ ἐλαῖαι· ἀλλ' ἅμα ὁ πεινασμένος γέρων ὕψωνε τὰς χεῖράς του νὰ κόψῃ, ὁ ἄνεμος ἐσήκωνε τὰ δένδρα ὑψηλὰ μέχρι τῶν νεφῶν.

Εἶδε πρὸς τούτοις καὶ τὸν Σίσυφον, ὅστις ὑπέφερε τρομερὰν τιμωρίαν. Ἐκράτει οὗτος μὲ τὰς δύο του χεῖρας πελώριον λί-

Σίσυφος, Ἰξίων, Τάνταλος.

θον, ἔσπρωχνε δὲ αὐτὸν μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, μὲ χεῖρας καὶ μὲ πόδας στηριζομένους εἰς τὸ ἔδαφος, ἵνα τὸν ἀναβιβάσῃ ἐπάνω εἰς λόφον· ἀλλ' ὅτε τὸν ἐπλησίαζεν εἰς τὴν κορυφήν, τότε ὁ λίθος μὲ μεγάλην ὁρμὴν ἐστρέφετο εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἐκυλίετο πάλιν εἰς τὴν πεδιάδα. Εὐθὺς δὲ πάλιν ἤρχιζε τὸ αὐτὸ ἐπίπονον ἔργον· ἱδρὼς δὲ ἔρρεεν ἐκ τοῦ σώματός του καὶ κονιορτὸς ἠγείρετο ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του. Ἐκεῖ δὲ τέλος εἶδε καὶ τὸν Ἰξίονα δεδεμένον ἐπὶ τροχοῦ.

33) Ἐπάνοδος τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης καὶ ἀπόπλους.

Ἀφοῦ εἶδε πάντα ταῦτα, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ πλοῖον. Διέταξε δὲ τότε τοὺς συντρόφους του εὐθὺς νὰ λύσωσι τὰ πρυμνήσια σχοινία καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πλοῖον. Οὔριος δὲ μετ'

ὀλίγον ἄνεμος πνεύσας τὸν ἔφερεν ὀπίσω εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης. Τότε ἔσυραν τὸ πλοῖον εἰς τὴν ἄμμον καὶ ἐκοιμήθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἀναμένοντες τὴν πρωίαν.

Ἅμα δ' ἐξημέρωσεν, ἔστειλε τοὺς συντρόφους εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης, καὶ μετέφεραν τὸν νεκρὸν τοῦ Ἐλπήνορος. Ἔπειτα κόψαντες ξύλα, ἥναψαν πυρὰν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς παραλίας καὶ ἔκαυσαν αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων. Μετὰ ταῦτα συναθροίσαντες τὴν στάκτην ἔρριψαν ἐπ' αὐτῆς πολὺ χῶμα καὶ ἤγειραν τύμβον ὑψηλόν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἔστησαν κώπην.

Μετ' ὀλίγον ἔπειτα ἦλθεν ἡ Κίρκη συνοδευομένη ὑπὸ τῶν θαλαμηπόλων της, φέρουσα εἰς αὐτοὺς ἄρτον, κρέατα καὶ οἶνον. Ἀφοῦ δὲ ἔφαγον καὶ οἱ σύντροφοι ἐκοιμήθησαν πλησίον τῶν πρυμνησίων, ἡ θεὰ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸν ὡδήγησε μακρὰν καὶ ἠρώτησε λεπτομερῶς περὶ τοῦ ταξειδίου του εἰς τὸν Ἅδην. Ἀφοῦ ἐτελείωσε, τότε τῷ εἶπε τὰ ἑξῆς·

«Ὀδυσσεῦ, ἐκεῖνα μὲν ἐτελείωσαν, τώρα ὅμως νέοι κίνδυνοι καὶ ταλαιπωρίαι σὲ περιμένουσι. Κατὰ πρῶτον θὰ ἔλθῃς εἰς τὰς Σειρῆνας, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ θελκτικὸν αὐτῶν ᾆσμα μαγεύουσι τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι ἔρχονται πρὸς αὐτάς. Οὐδεὶς δὲ ἐκ τῶν ἀνδρῶν, ὅσοι ἀκούουσι τὴν φωνήν των, θέλει πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ λησμονεῖ καὶ σύζυγον καὶ τέκνα. Πέριξ δὲ τοῦ λιβαδίου εἶναι μέγας σωρὸς ὀστέων, τὰ ὁποῖα σήπονται· εἶναι δὲ αὐτὰ ἀνθρώπων, οἵτινες ἔμενον ἐκεῖ ἕνεκα τῶν ᾀσμάτων καὶ ἀπέθνησκον. Σὺ ὅμως νὰ διέλθῃς δι' αὐτῶν ταχέως, ἀφοῦ φράξῃς τὰ ὦτα τῶν ναυτῶν διὰ κηροῦ, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ κανεὶς τὰ ᾄσματά των. Διάταξον δὲ νὰ σὲ δέσωσι σφιγκτότερον, ὅταν τοὺς παρακαλῇς νὰ σὲ λύσωσιν.

»Ἔπειτα ἄλλος κίνδυνος σὲ περιμένει, ὅταν φθάσητε εἰς τὸ στενόν, ὅπου μένουσιν ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ στενοῦ εἶναι δύο βράχοι ἀπόκρημνοι· ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν φθάνει μέχρις οὐρανοῦ, ἔχει ὀξεῖαν

κορυφὴν καὶ σκεπάζεται πάντοτε ὑπὸ νεφέλης. Ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναβῇ ἐπ' αὐτοῦ, διότι εἶναι λεία πέτρα. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ σκοπέλου ὑπάρχει σπήλαιον σκοτεινόν, τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον εἶναι ἐστραμμένον πρὸς δυσμάς, ὅπου θὰ διευθύνητε τώρα σεῖς τὸ πλοῖόν σας. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σπηλαίου κατοικεῖ ἡ Σκύλλα, ἥτις ὑλακτεῖ ὡς κύων. Εἶναι δὲ φοβερὸν τέρας καὶ ὄχι μόνον ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ τὴν ἴδῃ, ἀλλ' οὔτε Θεὸς νὰ τὴν ἀντικρύσῃ. Ἔχει δὲ αὕτη ἓξ μακροὺς λαιμούς, καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἑκάστου αὐτῶν μίαν φοβερὰν κεφαλήν, καὶ δώδεκα πόδας. Εἰς ἕκαστον δὲ στόμα εἶναι τρεῖς πυκναὶ σειραὶ τρομερῶν ὀδόντων, διὰ τῶν ὁποίων κατασυντρίβει δελφῖνας καὶ λοιπὰ κήτη. Κανὲν πλοῖον διερχόμενον ἀπ' ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ ἄνευ βλάβης· δι' ἑκάστης κεφαλῆς διαρπάζει ἕνα ἄνδρα ἐξ αὐτοῦ».

»Ὁ ἄλλος βράχος εἶναι χαμηλότερος, ἀλλ' ἐπικινδυνότερος. Ἐκεῖ ὑπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα ἀγρίας συκῆς ἡ Χάρυβδις ἀναρροφᾷ τὸ μέλαν ὕδωρ. Τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν ῥοφᾷ καὶ τρεῖς τὸ ξερνᾷ. Ἐὰν τύχῃς ἐκεῖ, ὅτε θὰ ῥοφήσῃ τὸ ὕδωρ, ἐχάθης· οὔτε αὐτὸς ὁ Ποσειδῶν ἤθελε δυνηθῇ νὰ σὲ σώσῃ ἐκ τοῦ βεβαίου θανάτου. Σοὶ συμφέρει λοιπὸν καλλίτερον νὰ διέλθῃς πλησίον τοῦ σκοπέλου τῆς Σκύλλης, καὶ νὰ κλαύσῃς διὰ τὴν ἀπώλειαν ἓξ συντρόφων παρὰ νὰ χαθῆτε ὅλοι ὁμοῦ».

»Ἔπειτα θέλεις ἔλθῃ εἰς τὴν νῆσον Τριναχρίαν, ὅπου βόσκουσιν αἱ ἀγελάδες τοῦ Ἡλίου. Προσέξατε μὴ βλάψητε καμμίαν τούτων, διότι σοὶ προλέγω, ὅτι θὰ καταστραφῶσι καὶ τὸ πλοῖόν σου καὶ οἱ σύντροφοί σου· ἂν δὲ σὺ μόνος σωθῇς, μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ πολὺ ἀργὰ θὰ ἐπανίδῃς τὴν πατρίδα σου».

Ἀφοῦ δὲ ἡ θεὰ ἔπαυσε νὰ ὁμιλῇ, ἐφώτισε καὶ ἡ ἡμέρα· τότε ὁ Ὀδυσσεὺς παρεκίνησε τοὺς συντρόφους του νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ λύσωσι τὰ σχοινία. Ἤρχισαν κατ' ἀρχὰς

νὰ κωπηλατῶσιν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ θεὰ τοῖς ἔπεμψεν οὔριον ἄνεμον, καὶ τὸ πλοῖον πλησίστιον διέσχιζε τὰ κύματα τῆς θαλάσσης.

34) Ὁ Ὀδυσσεὺς διέρχεται τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων.

Ἐνῷ δὲ ἔπλεον τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων καὶ δὲν ἀπεῖχον μακρὰν αὐτῆς, τότε περίλυπος ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους εἰς τοὺς συντρόφους του·

«Ὦ φίλοι, δὲν εἶναι καλὸν εἷς ἢ δύο μόνον νὰ εἰξεύρωσι τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπεν εἰς ἐμὲ ἡ Κίρκη. Κατὰ πρῶτον μοὶ παρήγγειλε νὰ φύγωμεν τὰ ᾄσματα τῶν Σειρήνων· μόνον εἰς ἐμὲ ἐπέτρεψεν ἡ θεὰ νὰ τὰ ἀκούσω, ἀλλὰ πρέπει πρότερον νὰ μὲ δέσητε μὲ δυνατὰ σχοινία ὀρθὸν εἰς τὸν ἱστόν· καὶ ἂν σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ λύσητε, σεῖς τότε νὰ μὲ σφίγγητε μὲ περισσότερα σχοινία».

Ἐνῷ δὲ ἔλεγε ταῦτα εἰς τοὺς συντρόφους, τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων, διότι τὸ ἔσπρωχνεν ὁ οὔριος ἄνεμος. Ἀλλ' εὐθὺς ἔπεσεν ὁ ἄνεμος καὶ ἔγεινε γαλήνη· οἱ σύντροφοι τότε ἐσηκώθησαν καὶ ἐμάζευσαν τὰ πανία καὶ ἤρχισαν νὰ κωπηλατῶσιν. Οὗτος δὲ ἔλαβε κηρὸν καὶ τὸν ἔκοψε εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ ἐζύμωσε μὲ τὰς χεῖράς του, ἕως ὅτου τὸν ἐμαλάκωσε βοηθείᾳ καὶ τῆς θερμότητος τοῦ Ἡλίου. Μὲ αὐτὸν δὲ ἔφραξε τὰ ὦτα πάντων τῶν συντρόφων. Ἐκεῖνοι δὲ ἔπειτα ἔδεσαν αὐτὸν ὀρθὸν εἰς τὸν ἱστόν, ὡς τοῖς προεῖπε, καὶ ἐξηκολούθουν νὰ κωπηλατῶσιν. Ὅταν δὲ ἐπλησίασαν εἰς τὴν ξηράν, ὅσον ν' ἀκούηται ἡ φωνή, τότε αἱ Σειρῆνες ἤρχισαν νὰ τραγῳδῶσι μὲ μελῳδικὴν φωνήν.

35. Τὸ ᾆσμα τῶν Σειρήνων.

Ὦ καύχημα τῶν Ἀχαιῶν, πολύμνητε Ὀδυσσέα,
τὸ πλοῖον κράτησ', ἔλα ἐδῶ ν' ἀκούσῃς τὴν φωνήν μας,
ὅτι δὲν πέρασε κανεὶς ἐδῶθε μὲ καράβι,
χωρὶς τὸ γλυκολάλημα ν' ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μας·
εὐφραίνεται κα ἀναχωρεῖ μὲ γνώσεις πλουτισμένος·
ἠξεύρομ' ὅσα ἐμόχθησαν εἰς τὴν πλατεια Τρωάδα
Τρῶες καὶ Ἀργεῖοι, τῶν θεῶν ὡς ἤθελεν ἡ γνώμη·
καὶ ὅ,τι συμβαίν' εἰξεύρουμε 'ς τὴν γῆ τὴν πολυθρέπτρα.

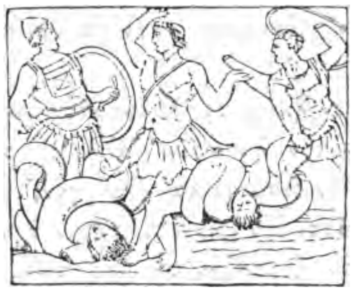
Ὁ Ὀδυσσεύς, ὅσον ἤκουε τὸ γλυκύτατον τῶν Σειρήνων ᾆσμα, τόσον παρεκάλει νὰ τὸν λύσωσιν· ἀλλ' οἱ σύντροφοί του τὸν ἔδενον διὰ πλειοτέρων δεσμῶν καὶ ἔσφιγγον, ἕως ὅτου ἀπεμακρύνθησαν τόσον, ὥστε δὲν ἠκούετο πλέον ἡ φωνή των. Τότε τὸν ἔλυσαν, αὐτοὶ δὲ ἐξέφραξαν τὰ ὦτά των.

36. Ὁ Ὀδυσσεὺς διέρχεται τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν.

Ἀφοῦ δὲ ἀφῆκαν ὀπίσω τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων, εὐθὺς εἶδον φοβερὸν καπνὸν τῆς θαλάσσης καὶ κύματα ὑψηλὰ καὶ ἤκουσαν μέγαν κτύπον. Τότε κατέλαβε τοὺς ναύτας τόσος φόβος ὥστε ἔφυγον τὰ κωπία ἐκ τῶν χειρῶν των καὶ τὸ πλοῖον ἐστάθη. Διὰ γλυκέων δὲ λόγων παρώτρυνεν ἕνα ἕκαστον ὁ Ὀδυσσεύς, τρέχων ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ πλοίου. «Μὲ καρδίαν», εἶπε, «φίλοι, πιάσατε τὰ κωπία σας, καὶ σύ, ὦ πηδαλιοῦχε, ἀπομάκρυνον τὸ πλοῖον ἀπὸ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν κυμάτων καὶ πλησίασε πρὸς τὸν βράχον, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν χώνην τῆς Χαρύβδεως. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Διὸς ἐλπίζω νὰ διαφύγωμεν καὶ τὸν φοβερὸν τοῦτον κίνδυνον· ἔχετε,

φίλει, πεποίθησιν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ τὴν φρόνησίν μου, ἥτις μᾶς ἔσωσεν ἄλλοτε ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Κύκλωπος».

Περὶ τῆς Σκύλλης ὅμως δὲν ἀνέφερεν εἰς αὐτοὺς τίποτε, διότι ἐφοβήθη μὴ δειλιάσωσι καὶ κρυφθῶσιν εἰς τὸ βάθος τοῦ πλοίου. Αὐτὸς δὲ παρετήρει τὸν ἀντικρυνὸν βράχον, ὅπου ἡ Χάρυβδις μετὰ τρομεροῦ κρότου ἀνερρόφησε τὸ ἁλμυρὸν ὕδωρ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐξέρνα, καὶ τὸ ὕδωρ ἐταράσσετο καὶ

Σκύλλα.

ἔβραζεν, ὡς ὕδωρ λέβητος ἐπὶ τοῦ πυρός· ἔφθανε δὲ ὁ ἀχνὸς τῶν ὑδάτων μέχρι τῶν κορυφῶν καὶ τῶν δύο βράχων· ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐρρόφα τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, καὶ τότε ὁλόκληρος μὲν ἡ θάλασσα συνεταράττετο, ὁ δὲ βράχος τριγύρω μετὰ τρομεροῦ κρότου ἐβρυχᾶτο καὶ ἐφαίνετο ἡ μαύρη γῆ. Παγετώδης φόβος κατέλαβε τότε αὐτούς· ἐνῷ δὲ ταραχθέντες ἐκ τοῦ κινδύνου ἔστρεψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν Χάρυβδιν, ἡ Σκύλλα ἥρπασεν ἐκ τοῦ πλοίου ἓξ τῶν ἀνδρειοτάτων ναυτῶν. Στρέψας δὲ τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸ πλοῖον, διέκρινε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τῶν ἓξ συντρόφων του, οἵτινες ἡρπάζοντο εἰς τὰ ὕψη καὶ ἤκουσε τὴν σπαρακτικὴν αὐτῶν φωνήν, ζητούντων παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. Ἔπειτα δὲ ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς

βράχους, καὶ ἡ Σκύλλα τοὺς κατέτρωγεν. Ἦτο δὲ τὸ δυστύχημα τοῦτο τὸ τρομερώτατον πάντων, ὅσα εἶδον περιπλανώμενοι εἰς τὴν θάλασσαν.

37.) Αἱ ἀγελάδες τοῦ Ἡλίου.

Ἀφοῦ δὲ διέφυγον τὴν φοβερὰν Χάρυβδιν καὶ Σκύλλαν, ἦλθον εἰς τὴν ὡραίαν νῆσον τοῦ θεοῦ Ἡλίου. Ἐκεῖ ἔβοσκον ὡραῖαι ἀγελάδες καὶ παχέα πρόβατα καὶ ἠκούετο ὁ μυκηθμὸς ἐκείνων καὶ ὁ βληχηθμὸς τούτων. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Τειρεσίου καὶ τὴν συμβουλὴν τῆς Κίρκης, καὶ εἶπεν εἰς τοὺς συντρόφους του νὰ μὴ ἀράξωσιν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, ἀλλὰ νὰ διέλθωσι μακρὰν αὐτῆς. Οἱ σύντροφοί του ὅμως δὲν τὸν ἤκουσαν καὶ τὸν ἠνάγκασαν ν' ἀράξῃ ἐκεῖ. Τοὺς ὥρκισε δὲ νὰ μὴ φονεύσῃ κανεὶς μήτε ἀγελάδα, μήτε πρόβατον. Ὅτε ἐξῆλθον εἰς τὴν ξηράν, ἡτοίμασαν δεῖπνον καί, ἀφοῦ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ἤρχισαν νὰ ἐνθυμῶνται τοὺς συντρόφους, τοὺς ὁποίους ἔφαγεν ἡ Σκύλλα, καὶ ἔκλαιον ἀπαρηγόρητα, μέχρις οὗ τοὺς κατέλαβεν ὁ ὕπνος.

Ἐπὶ ἕνα μῆνα ἔμενον ἐκεῖ ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων· καί, ἕως ὅτου μὲν εἶχον τροφάς, ἀπεῖχον οἱ σύντροφοι ἀπὸ τὰς ἀγελάδας τοῦ Ἡλίου. Ἀφοῦ δὲ αὗται ἐσώθησαν ὅλως διόλου, περιεπλανῶντο ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἐθήρευον πτηνὰ ἢ ἐψάρευον ἰχθῦς, καὶ οὕτω διετηροῦντο εἰς τὴν ζωήν.

38.) Οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως σφάζουσιν ἀγελάδας τοῦ Ἡλίου.

Μίαν ὅμως ἡμέραν, ἐνῷ ὁ Ὀδυσσεὺς περιεπλανᾶτο ἐπὶ τῆς νήσου καὶ παρεκάλει τοὺς θεούς, κατελήφθη ὑπὸ ὕπνου. Τότε

εἰς τὴν ἀπουσίαν του ὁ Εὐρύλοχος ἔπεισε τοὺς συντρόφους του νὰ παραβῶσι τὸν ὅρκον των διὰ τῶν ἑξῆς λόγων·

Σ' ὅ,τι θὰ 'πῶ προσέξατε, πολυπαθεῖς μου φίλοι·
ὅλ' εἶναι οἱ θάνατοι πικροὶ τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων,
ἀλλ' ὁ πολὺ φρικτότερος, τῆς πείνας ν' ἀποθάνῃς·
τοῦ Ἡλίου ταῖς καλλίτεραις ἄς σύρουμ' ἀγελάδαις,
πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ σφάξωμε τοὺς οὐρανοκατοίκους·
κι' ἂν 'ς τὴν Ἰθάκη φθάσωμε, τὴν ποθητὴ πατρίδα,
τοῦ Ἡλίου τοῦ Ὑπερίονος κτίζομ' εὐθὺς ὡραῖον
ναόν, καὶ μέσ' ἀτίμητα πολλὰ κρεμᾶμε δῶρα·
ἀλλ' ἂν γιὰ βώδια ὀρθόκερα χολιάσῃ καὶ θελήσῃ
τὸ πλοῖο νὰ συντρίψῃ αὐτός, κ' οἱ ἄλλοι θεοὶ τὸ στέργουν,
κάλλιο 'ς τὸ κῦμα χάσκοντας μὲ μιὰ νὰ ξεψυχήσω
παρὰ νὰ τήκωμαι καιροὺς εἰς ἕνα ἐρημονῆσι.

Τοὺς λόγους τούτους παρεδέχθησαν καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ εὐθὺς ὡδήγησαν τὰς παχυτάτας βοῦς τοῦ θεοῦ, τὰς ἐθυσίασαν καὶ ἔφαγον ἐξ αὐτῶν. Τότε ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ ὕπνος, καὶ ἐκίνησε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ πλοῖον. Ὅτε δὲ ἐπλησίαζε, τῷ ἦλθεν εἰς τὴν ὄσφρησιν ἡ νόστιμος εὐωδία τῆς κνίσσης καὶ ἀναστενάξας παρεπονέθη εἰς τὸν Δία, ὅτι τὸν ἀπεκοίμισε διὰ νὰ βλάψῃ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του ἕνεκα φοβεροῦ ἀνοσιουργήματος, τὸ ὁποῖον ἔπραξαν. Εὐθὺς δὲ ἡ βοσκὸς ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὸν Ἥλιον, ὅστις ὀργισθεὶς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ναύτας διὰ τὴν σφαγὴν τῶν βοῶν του. «Ἐάν», εἶπεν, «οἱ ἄλλοι θεοὶ δὲν θελήσωσι νὰ μὲ ἱκανοποιήσωσιν, ὡς πρέπει, θὰ χωθῶ εἰς τὸν Ἅδην καὶ θὰ φέγγω εἰς τοὺς νεκρούς». Ὁ Ζεὺς τότε ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν νὰ κτυπήσῃ τὸ πλοῖον διὰ κεραυνοῦ καὶ ν' ἀφανίσῃ αὐτὸ ἐντὸς τοῦ πελάγους.

39) Ὄλεθρος τῶν συντρόφων καὶ κίνδυνος τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἓξ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐπέβησαν τοῦ πλοίου καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος. Ἀφοῦ δὲ ἐπροχώρησαν καὶ δὲν ἐφαίνετο ἄλλο τι παρὰ οὐρανὸς καὶ θάλασσα, τότε ὁ Ζεὺς ἔστησεν ὑπεράνω τοῦ πλοίου μαῦρα σύννεφα, καὶ ἡ γῆ ἐσκεπάσθη ὑπὸ σκότους. Αἴφνης δὲ ἤρχιζε νὰ συρίζῃ ὁ ἄνεμος καὶ καταιγὶς ἔσπασε τὰ μεγάλα σχοινία τοῦ ἱστοῦ, ὁ δὲ ἱστὸς ἔπεσε μὲ ὁρμὴν καὶ ἐκτύπησεν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν κυβερνήτην καὶ τὸν ἐφόνευσε. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Ζεὺς ἐβρόντησε καὶ ἔρριψε κεραυνὸν ἐντὸς τοῦ πλοίου· ἐγέμισε δὲ τὸ πλοῖον ἀπὸ ὀσμὴν θείου καὶ οἱ σύντροφοι ἔπεσον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν. Μόνος δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔμεινεν ἐντὸς τοῦ πλοίου, μέχρις οὗ τὰ κύματα ἐξέσπασαν τὰς σανίδας τῆς τρόπιδος καὶ διέλυσαν αὐτό. Ἐπὶ τῆς τρόπιδος εἶχε πέσῃ καὶ ὁ ἱστός, ὅστις ἦτο δεμένος διὰ σχοινίου· ἐπὶ ταύτης ἀναβάς, ἀφέθη εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ κυμάτων.

Αἴφνης ὅμως ἤλλαξεν ὁ ἄνεμος, καὶ τὰ κύματα τὸν ἔσπρωξαν εἰς τὴν χώνην τῆς Χαρύβδεως, ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Διότι, ὅτε ἡ σφοδρὰ ὁρμὴ τοῦ κύματος τὸν ἔφερεν εἰς τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον κατέπιε τὴν τρόπιν, τότε ἐπιάσθη ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς ἀγρίας συκῆς καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ κρεμάμενος ὡς νυκτερίς. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐξήμεσεν ἡ Χάρυβδις τὸν ἱστὸν μετὰ τῆς τρόπιδος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς τότε πεσὼν ἐπ' αὐτῆς ἐκάθισε καὶ διὰ τῶν χειρῶν του ἐκωπηλάτει μὲ δύναμιν καὶ ἔφυγε βαθέως εἰς τὸ πέλαγος.

40) Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

Ὑπάρχει μακρὰν εἰς τὸ πέλαγος νῆσος, καλουμένη Ὠγυγία, ὅπου κατοικεῖ ἡ θεὰ Καλυψώ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος. Εἰς

αὐτὴν οὐδεὶς ἐκ τῶν θεῶν οὔτε ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἔρχεται· ἐκεῖ ἔρριψεν ἡ μοῖρα τὸν Ὀδυσσέα, ἀφοῦ ὁ Ζεὺς ἐκτύπησε μὲ κεραυνὸν τὸ πλοῖόν του καὶ τὸ συνέτριψεν ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους. Ἡ Καλυψὼ τότε ἐδέχθη αὐτὸν εὐχαρίστως καὶ πολὺ τὸν περιεποιεῖτο. Ἤθελε δὲ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀθάνατον καὶ ἀγήραστον εἰς

Καλυψώ.

αἰῶνα τὸν ἅπαντα καὶ νὰ τὸν κρατήσῃ πλησίον της. Ἀλλ' οὗτος ἐπόθει τὴν πατρίδα του καὶ ἔβρεχε τὰ ἐνδύματά του μὲ δάκρυα. Ἑπτὰ ἔτη συνεχῶς ἔμενεν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην.

41) Συνέλευσις τῶν θεῶν ἐν Ὀλύμπῳ.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅσοι ἐσώθησαν ἐκ τῆς καταστροφῆς καὶ διέφυγον τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς θαλάσσης, ἦσαν εἰς τὰς πατρίδας των. Μόνος δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῆς νύμφης Καλυψοῦς, εἰ καὶ ἐπεθύμει πολὺ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκόν του. Οἱ θεοὶ δὲ πάντες εὐσπλαγχνίζοντο αὐτὸν καὶ ἤθελον νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὴν Ἰθάκην, μόνος δὲ ὁ Ποσειδῶν ἠναντιοῦτο.

Μίαν ἡμέραν ὅλοι οἱ θεοί, πλὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ἔλειπεν εἰς τοὺς Αἰθίοπας, ἦσαν συνηθροισμένοι εἰς τὰ μέγαρα τοῦ Διός. Ἡ Ἀθηνᾶ τότε εἶπεν εἰς τὸν Δία τοὺς ἑξῆς λόγους·

«Ἡ καρδία μου, ὦ πάτερ μου, σπαράσσεται διὰ τὸν φρόνιμον Ὀδυσσέα, ὁ ὁποῖος πολὺν χρόνον μακρὰν τῶν φίλων του πάσχει εἰς νῆσον δασώδη πολλὰ δυστυχήματα. Κατοικεῖ δὲ εἰς

Ἀθηνᾶ.

Ζεύς.

τὴν νῆσον ταύτην ἡ Καλυψώ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος, καὶ διὰ λόγων γλυκέων καὶ θελκτικῶν τὸν ἀποπλανᾷ διὰ νὰ λησμονήσῃ τὴν Ἰθάκην. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς κλαίει καὶ ὀδύρεται καὶ ὄχι μόνον δὲν λησμονεῖ τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ, φθάνει μόνον μακρόθεν νὰ ἴδῃ καὶ καπνὸν ἀνυψούμενον ἐξ αὐτῆς. Δὲν κάμπτεται λοιπὸν ἡ καρδία σου, Ὀλύμπιε, δι' αὐτόν; Δὲν προσέφερε καὶ ἐκεῖνος τόσας θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς πλησίον τῶν

πλοίων εἰς τὴν εὐρύχωρον Τροίαν ; Διατί ὠργίσθης τόσον πολὺ κατ' αὐτοῦ, ὦ πάτερ;».

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Ζεύς· «Πῶς ἠδυνάμην ἐγὼ νὰ λησμονήσω τὸν Ὀδυσσέα τὸν φρονιμώτατον πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος περισσὰς θυσίας προσέφερεν εἰς τοὺς ἀθανάτους θεούς ; Ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν εἶναι ὠργισμένος κατ' αὐτοῦ, διότι ἐτύφλωσε τὸν υἱόν του Πολύφημον, τὸν ἰσχυρότατον πάντων τῶν Κυκλώπων. Καὶ δὲν φονεύει μὲν αὐτόν, ἀλλὰ τὸν ἀποδιώκει μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐδῶ ἂς σκεφθῶμεν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὴν πατρίδα· ἀπέναντι τῆς θελήσεως ὅλων τῶν θεῶν δὲν δύναται ὁ Ποσειδῶν νὰ ἐπιμένῃ».

Πρὸς τὸν Δία ἀπήντησεν ἔπειτα ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ· «ὦ πάτερ μου, ἐὰν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τοὺς θεοὺς νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του, ἂς παροτρύνωμεν τὸν Ἑρμῆν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν καὶ νὰ εἴπῃ εἰς τὴν εὐπλόκαμον νύμφην τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Ἰθάκην».

42) Ἀποστολὴ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν.

Ὁ Ζεὺς τότε διέταξε τὸν Ἑρμῆν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν νύμφην Καλυψὼ καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν τῶν θεῶν περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν πατρίδα του. «Αὐτὴ εἶναι», εἶπεν, «ἡ μοῖρά του, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς τὸν οἶκόν του καὶ νὰ ἴδῃ τοὺς ἀγαπητούς του φίλους. Οὐδεὶς θεός, οὔτε ἄνθρωπος θὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὸ ταξείδιόν του, ἀλλὰ θὰ εἶναι μόνος ἐπὶ τῆς σχεδίας καὶ θὰ ὑποφέρῃ πολλὰς ταλαιπωρίας. Τὴν εἰκοστὴν ὅμως ἡμέραν θὰ φθάσῃ εἰς τὴν νῆσον Σχερίαν, ὅπου θὰ τὸν ὑποδεχθῶσιν ὡς θεόν, καὶ

θὰ τὸν ἀποστείλωσι μὲ πλοῖον ταχὺ καὶ μὲ πλούσια δῶρα εἰς τὴν πατρίδα του».

Αὐτὰ εἶπε, καὶ εὐθὺς ὑπήκουσεν ὁ Ἑρμῆς· ἐφόρεσε λοιπὸν τὰ ὑποδήματά του καὶ ἔλαβε τὴν ῥάβδον του καὶ μετ' αὐτῆς

Ἑρμῆς.

ἐπέτα εἰς τὸν ἀέρα· ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Πιερίαν, κατέβη εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἔτρεχεν ὡς λάρος ἐπάνω τῶν κυμάτων. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον, τότε ἐπάτησεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἦλθεν εἰς τὸ μέγα σπήλαιον, ὅπου κατῴκει ἡ νύμφη Καλυψώ.

43) Τὸ σπήλαιον τῆς Καλυψοῦς.

Εὗρε δὲ τὴν Καλυψὼ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου. Ξύλα δὲ ἐκ τῶν κέδρων ἔκαιον ἐπὶ τῆς ἑστίας καὶ πολλὴν διέχυνον εἰς τὴν νῆσον εὐωδίαν· ἐντὸς δὲ τοῦ σπηλαίου μὲ γλυκεῖαν φωνὴν ἐτραγῴδει ἡ Καλυψὼ ὑφαίνουσα πανίον μὲ χρυσῆν κερκίδα. Δάσος δὲ χλοερὸν ἦτο τριγύρω τοῦ σπηλαίου ἐκ σκλήθρων, λευκῶν καὶ κυπαρίσσων· ἐπὶ τῶν κλάδων δὲ τῶν δένδρων τούτων εἶχον τὰς φωλεάς των γλαῦκες, ἱέρακες καὶ κορῶναι· γύρω δὲ τοῦ

σπηλαίου ἐξηπλοῦτο ἥμερον κλῆμα, εὐθαλὲς καὶ πλῆρες σταφυλῶν· τέσσαρες δὲ βρύσεις ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης ἔτρεχον, τὸ διαυγὲς δὲ καὶ καθαρὸν ὕδωρ ἑκάστης ἐκυλίετο χωριστὰ εἰς διάφορον μέρος. Πέριξ δὲ αὐτῶν ἦτο ὡραῖον λιβάδιον πλῆρες ἀπὸ ἴα καὶ σέλινα. Εἰς τοῦτον τὸν τόπον καὶ θεὸς ἂν ἤρχετο, ἤθελε τὸν θαυμάσῃ καὶ μεγάλην εὐχαρίστησιν θὰ ᾐσθάνετο, Ἐνταῦθα ἐστάθη ὁ Ἑρμῆς καὶ παρετήρει μετὰ θαυμασμοῦ, ἔπειτα δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ εὐρύχωρον σπήλαιον.

44) Συνομιλία Ἑρμοῦ καὶ Καλυψοῦς.

Ἅμα τὸν εἶδεν ἡ Καλυψώ, εὐθὺς τὸν ἐγνώρισεν· ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως δὲν ἦτο τότε ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἀλλ' ἐκάθητο μακρὰν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἔκλαιε, καὶ μὲ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς στεναγμοὺς ἔφθειρε τὴν ζωήν του.

Ἀφοῦ δὲ ἡ Καλυψὼ τὸν ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον, τὸν ἠρώτησε·

«Διατί ἦλθες, σεβαστὲ καὶ ἠγαπημένε Ἑρμῆ χρυσόρραβδε, νὰ μὲ εὕρῃς; Δὲν σὲ εἶδον νὰ ἔρχησαι ἕως τώρα συχνά. Λέγε μοι εὐθύς, τί ἐπιθυμεῖς, καὶ θέλω τὸ πράξῃ, ἂν τοῦτο εἶναι δυνατὸν καὶ περνᾷ ἀπὸ τὰς χεῖράς μου. Πλησίασον ὅμως νὰ σὲ φιλοξενήσω».

Μετὰ ταῦτα τῷ ἔστρωσε τράπεζαν πλήρη ἀμβροσίας καὶ τὸν ἐκέρασε νέκταρ. Ἔπειτα δὲ τὸν ἠρώτησε, διατί ἦλθεν εἰς τὴν νῆσόν της. Ὁ δὲ Ἑρμῆς τότε ἐξήγησε τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς του καὶ διέταξεν αὐτὴν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Διός, ἤτοι νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὴν πατρίδα του.

45) Ὁ Ὀδυσσεὺς ναυπηγεῖ πλοῖον.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἑρμοῦ βαθεῖαν ᾐσθάνθη λύ-

πην ἡ Καλυψώ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Διός, καὶ παρεδέχθη ν' ἀποστείλῃ τὸν Ὀδυσσέα εἰςτὴν πατρίδα του.

Ἀφοῦ δὲ ἀνεχώρησεν ὁ Ἑρμῆς, ἡ Καλυψὼ μετέβη εἰς τὴν ἀκτήν, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκάθητο κλαίων, καὶ τῷ εἶπεν· «Ὀδυσσεῦ, μὴ κλαίῃς πλέον, διότι ἀπεφάσισα νὰ σὲ στείλω εἰς τὴν πατρίδα σου. Ἐλθὲ λοιπόν, κόψε ξύλα μακρὰ καὶ κατασκεύασον σχεδίαν· ἐντὸς δ' αὐτῆς ἐγὼ θὰ σοῦ βάλω ἄρτον, ὕδωρ καὶ οἶνον· θὰ σὲ ἐνδύσω δὲ μὲ λαμπρὰ ἐνδύματα καὶ θὰ σοὶ στείλω οὔριον ἄνεμον, ἵνα ἐπιστρέψῃς σῶος εἰς τὴν πατρίδα σου».

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐχάρη πολὺ διὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς θεᾶς, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπίστευεν· ἐζήτησε δὲ παρ' αὐτῆς νὰ τῷ ὀμόσῃ ὅρκον. Ἡ θεὰ τότε ὡρκίσθη καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους της. Τὴν ἐπαύριον ἡ Καλυψὼ ἔδωκεν εἰς τὸν Ὀδυσσέα μέγαν χαλκοῦν πέλεκυν καὶ σκεπάρνιον καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ δάσος, ὅπου ἦσαν ξύλα ξηρά. Ὁ Ὀδυσσεὺς τότε κόψας ξύλα, τὰ ἐπελέχησε, τὰ ἔξεσε, τὰ ἐτρύπησε καὶ τὰ προσήρμοσε διὰ ξυλίνων καρφίων· τέλος δὲ ἔβαλε τριγύρω μακρὰς δοκοὺς καὶ συνέδεσε τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου του. Μετὰ ταῦτα κατεσκεύασεν ἱστὸν καὶ προσήρμοσεν εἰς αὐτὸν κεραίαν καὶ κατεσκεύασε πηδάλιον. Ἔθεσε δὲ ἕρμα ἐντὸς αὐτοῦ καὶ κατεσκεύασε πανία καὶ ἔδεσε τὸν ἱστὸν καὶ τὴν κεραίαν διὰ σχοινίων· καὶ διὰ μοχλῶν ἔρριψε τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν θάλασσαν.

46) Ὀδυσσέως ἀναχώρησις ἐκ τῆς νήσου Ὠγυγίας.

Καθὼς ἐτελείωσε τὸ πλοῖον, ἡ Καλυψὼ ἐνέδυσε τὸν Ὀδυσσέα διὰ λαμπρῶν ἐνδυμάτων, ἔθεσε δὲ ἐντὸς αὐτοῦ ἄρτον, οἶνον καὶ τροφάς, καὶ τῷ ἐξαπέστειλεν οὔριον ἄνεμον. Πλήρης

χαρᾶς ὁ Ὀδυσσεὺς ἤνοιξε τὰ πανία καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ πηδάλιον.

Ὕπνος δὲν ἔκλειε τὰ βλέφαρά του, ἀλλὰ παρετήρει τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ εἶχεν αὐτοὺς ὁδηγοὺς εἰς τὸν πλοῦν. Δεκαεπτὰ ἡμέρας ἔπλεεν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ πέλαγος, τὴν δὲ δεκάτην ὀγδόην ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν τὰ σκιερὰ ὄρη τῶν Φαιάκων.

Τότε εἶδεν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν καὶ ὠργίσθη ἔτι μᾶλλον κατ' αὐτοῦ· ἐκίνησε λοιπὸν τὴν κεφαλήν του καὶ εἶπε·

«Τῷ ὄντι ἄλλην ἀπόφασιν ἔλαβον οἱ θεοὶ περὶ τοῦ Ὀδυσσέως, ὅτε ἐγὼ ἤμην ἀπὼν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ μοῖρά του εἶναι νὰ παύσωσι πλέον τὰ δεινά του· ἀλλὰ δύναμαι ἀκόμη νὰ κάμω αὐτὸν νὰ ὑποφέρῃ πολλὰς ταλαιπωρίας».

47) Ναυάγιον τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἅμα εἶπε τοὺς λόγους τούτους ὁ Ποσειδῶν, συνετάραξε μὲ τὴν τρίαιναν τὴν θάλασσαν, ἀφῆκε τὰς θυέλλας τῶν ἀνέμων καὶ ἐκάλυψε τὸν οὐρανὸν μὲ νέφη· σκότος δὲ τότε μέγα ἐκάλυψε τὴν γῆν. Τότε ἐλύθησαν τὰ γόνατα καὶ ἡ καρδία τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ βαρὺν ἀφῆκεν ἀναστεναγμόν.

«Πόσα», εἶπεν, «ἔχω ὁ δυστυχὴς νὰ δοκιμάσω ἀκόμη! Ἤδη ἀληθεύουσιν ὅσα μοὶ εἶπεν ἡ θεά, ὅτι θὰ ὑποφέρω μεγάλας ταλαιπωρίας, πρὶν ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Αἱ κακαὶ προφητεῖαι ἐκτελοῦνται τώρα. Ἡ καταστροφή μου εἶναι πλέον ἄφευκτος. Εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπέθανον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τροίας! Εἴθε καὶ ἐγὼ νὰ ἐφονευόμην τότε ἐκεῖ! Ἤθελον τοὐλάχιστον ἐνταφιασθῆ μὲ τιμὴν καὶ δόξαν· ἤδη ὅμως ἀποθνήσκω ἐλεεινὸν θάνατον».

Ἐνῷ δ' ἀκόμη ὡμίλει, μέγα κῦμα τὸν ἐκτύπησε μὲ ὁρμὴν καὶ ἔρριψε μακράν· φοβερὰ δὲ θύελλα ἔσπασε τὸν ἱστὸν καὶ ἔρ-

ριψε μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ πανίον καὶ τὴν κεραίαν· πολλὴν δ' ὥραν ἔμεινεν ὑπὸ τὰ κύματα καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Δύο τινὰ τὸν ἠμπόδιζον, τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἐφόρει, καὶ τὰ μεγάλα κύματα. Ἀργὰ δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἔπτυεν ἁλμυρὸν ὕδωρ ἐκ τοῦ στόματός του.

Ἀλλ' ἂν καὶ εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, δὲν ἐλησμόνησε τὸ πλοῖόν του· ὥρμησε λοιπὸν διὰ τῶν κυμάτων, τὸ ἔπιασε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ. Ἔφερον δὲ αὐτὸ τὰ κύματα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅπως ὁ ἄνεμος φέρει τὰς ξηρὰς ἀκάνθας εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἐνῷ δ' εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, εἶδεν αὐτὸν ἡ Λευκοθέα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου, καὶ τὸν εὐσπλαγχνίσθη. Ἐκάθισε λοιπὸν ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου του καὶ τῷ εἶπε· «Ταλαίπωρε, διὰ τί εἶναι ὁ Ποσειδῶν τόσον πολὺ ὠργισμένος κατὰ σοῦ; Λάβε ὅμως θάρρος, διότι δὲν θέλει σὲ καταστρέψει. Πρᾶξον δὲ ὅπως λέγω. Ἐκδύσου τὰ ἐνδύματά σου, ἄφησε τὸ πλοιάριόν σου καὶ κολυμβῶν προσπάθησον νὰ φθάσῃς εἰς τὴν ξηράν. Λάβε δὲ τὸν κεφαλόδεσμον τοῦτον καί, ἐν ὅσῳ τὸν φέρεις, δὲν εἶναι φόβος, μὴ χαθῇς. Ὅταν ὅμως φθάσῃς εἰς τὴν ξηράν, ῥῖψε αὐτὸν μακρὰν αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν».

Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τῆς θεᾶς φοβούμενος ἀπάτην· κῦμα ὅμως τρομερὸν ἐκτύπησεν αὐτὸν καὶ διεσκόρπισε τὰ ξύλα τοῦ πλοιαρίου, ὡς ὁ ἄνεμος τὰ ξηρὰ ἄχυρα. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπέβη ἐπὶ ἑνὸς ξύλου, καὶ ἐκδυθεὶς τὰ ἐνδύματά του ἐξήπλωσεν ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸν κεφαλόδεσμον καὶ ἐρρίφθη πρηνὴς εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸν εἶδε δ' ὁ Ποσειδῶν καὶ κινήσας τὴν κεφαλήν του εἶπε καθ' ἑαυτόν· «Καλά, περιπλανήσου τώρα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ταλαιπωρήσου· ἕως οὗ φθάσῃς εἰς τὴν ξηράν, νομίζω, ὅτι δὲν θὰ λησμονήσῃς καὶ τοῦτο τὸ πάθημα».

48) Ὁ Ὀδυσσεὺς σῴζεται εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων.

Οὕτως εἰπὼν ὁ Ποσειδῶν ἐμάστιξε τοὺς ἵππους του καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ Ἀθηνᾶ ὅμως κατέπαυσε τοὺς ἄλλους ἀνέμους καὶ ἀφῆκε μόνον τὸν βορρᾶν.

Δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἐκολύμβα ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἐπλανᾶτο εἰς τὴν θάλασσαν. Τὴν τρίτην ὅμως ἡμέραν ἔπεσεν ὁ ἄνεμος καὶ ἔγεινε γαλήνη. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὴν ξηράν, ἤκουσε τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα ἐμαίνοντο εἰς τοὺς βράχους, καὶ εἶδε τὰ πάντα σκεπασμένα ὑπὸ τοῦ ἀφροῦ· δὲν ὑπῆρχον ἐκεῖ λιμένες, ἀλλὰ βραχώδεις παραλίαι. Τότε πάλιν ἐφοβήθη ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀνεστέναξε· «Δυστυχὴς ἐγώ», εἶπε, «μάταιοι εἶναι οἱ κόποι, τοὺς ὁποίους ἔκαμα· δὲν φαίνεται τόπος ἀποβάσεως εἰς τὴν ξηράν· πανταχοῦ εἶναι βράχοι ὀξεῖς καὶ πέριξ αὐτῶν βρυχᾶται τὸ ὁρμητικὸν κῦμα, ἡ θάλασσα μέχρι τῆς ξηρᾶς εἶναι βαθεῖα καὶ δὲν δύναμαι νὰ πατήσω καὶ σταθῶ. Φοβοῦμαι δὲ μήπως, ἐνῷ ἐξέρχομαι, μὲ πάρῃ τὸ κῦμα καὶ μὲ ρίψῃ ἐπάνω εἰς τὰς πέτρας· ἐὰν προχωρήσω μακρύτερα, φοβοῦμαι πάλιν, μήπως μὲ ἁρπάσῃ ἡ θύελλα καὶ μὲ φέρῃ εἰς τὸ πέλαγος, ἢ κῆτός τι μὲ καταφάγῃ».

Ἐνῷ δὲ ταῦτα διελογίζετο, κῦμα μέγα τὸν ἔρριψεν ἐπὶ τῶν βράχων, ἤθελε δὲ φονευθῇ, ἂν μὴ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν του ἐπιάνετο εἰς τὸν βράχον. Ἐκεῖ δὲ ἔμεινεν, ἕως οὗ ἄλλο κῦμα ἐπιστρέψαν τὸν ἔρριψε μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν. Οὕτως ἐκολύμβα καὶ παρετήρει τὴν ἀκτήν, ἵνα εὕρῃ θέσιν κατάλληλον νὰ ἐξέλθῃ. Εὗρε δὲ ταύτην εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ, ὅπου δὲν ὑπῆρχον πέτραι.

Ἐκεῖ ἐξῆλθεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ λυγίσῃ τοὺς πόδας του καὶ νὰ κινήσῃ τὰς χεῖράς του. Τὸ δέρμα του ἦτο φου-

σκωμένον, τὸ δὲ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἔτρεχεν ἐκ τοῦ στόματος καὶ τῆς ῥινός του· ἔκειτο δὲ ἐκεῖ εἰς τὴν ἄμμον λιποθυμημένος ἀπὸ τὸν πολὺν κόπον. Μετ᾽ ὀλίγον ὅμως ἀνέπνευσε καὶ συνῆλθεν εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ τότε ἔλυσε τὸν κεφαλόδεσμον ἐκ τοῦ στήθους καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔπειτα ἐφίλησε τὴν γῆν καὶ κατεκλίθη ὑποκάτω εἰς σχοῖνον. Φοβηθεὶς ὅμως, μήπως τὸν παγώσῃ τὸ ψῦχος τῆς νυκτός, ἦλθεν εἰς μέρος δασῶδες πλησίον τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ ἐχώθη ὑποκάτω δύο θάμνων καὶ ἐσκεπάσθη μὲ φύλλα ξηρά, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄφθονα. Ἐκεῖ δὲ ἐκοιμήθη ὅλην τὴν νύκτα.

49) Ὀδυσσέως σωτηρία ὑπὸ τῆς Ναυσικάας.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔπεσεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, τῶν ὁποίων βασιλεὺς ἦτο ὁ Ἀλκίνοος, βασίλισσα δὲ ἡ Ἀρήτη. Εἶχον δὲ οὗτοι πέντε ἄρρενα τέκνα, ὧν δύο ἦσαν νυμφευμένα, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν ὡραίαν Ναυσικάαν, ἥτις ἦτο ἀνύπανδρος. Ἡ κόρη αὕτη τὴν νύκτα, καθ᾽ ἣν ὁ Ὀδυσσεὺς καταβεβλημένος ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τοῦ κόπου ἐκοιμᾶτο πλησίον τοῦ ποταμοῦ, εἶδεν εἰς τοὺς ὕπνους της τὴν Ἀθηνᾶν, ἥτις τῇ εἶπε νὰ ζητήσῃ τὸ πρωὶ τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πατρός της, ἵνα ὑπάγῃ νὰ πλύνῃ εἰς τὸν ποταμὸν τὰ ἐνδύματά της.

Ἡ ὡραία Ναυσικάα, εὐθύς, ὅτε ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἐπῆγεν εἰς τὰ δωμάτια τῶν γονέων της. Συνήντησε δὲ τὸν πατέρα της εἰς τὴν θύραν ἕτοιμον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν συνεδρίαν τῶν ἡγεμόνων τῶν Φαιάκων· σταθεῖσα δὲ πλησίον του, τῷ εἶπε·

«Πάτερ, ἑτοίμασόν μοι ὑψηλὴν καὶ καλλίτροχον ἅμαξαν, ἵνα δι᾽ αὐτῆς μεταφέρω τὰ ὡραῖα φορέματά μου, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀκάθαρτα καὶ τὰ πλύνω εἰς τὸν ποταμόν. Ἁρμόζει εἰς σέ, ὅστις εἶσαι ἔξοχος μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων, νὰ συνεδριάζῃς φορῶν

καθαρὰ ἐνδύματα· ἔχεις δὲ εἰς τὸν οἶκον πέντε ἀγαπητοὺς υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν δύο εἶναι νυμφευμένοι, οἱ δ' ἄλλοι τρεῖς ἄγαμοι, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ ἔρχωνται εἰς τὸν χορὸν ἐνδεδυμένοι πάντοτε καθαρὰ ἐνδύματα· περὶ τούτου ἐγὼ μόνη φροντίζω».

Ὁ πατὴρ τότε διέταξε τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἑτοιμάσωσι τὴν ἅμαξαν. Ἡ δὲ Ναυσικάα μετέφερεν ἐκ τῆς ἀποθήκης τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἔβαλεν ἐντὸς τῆς ἁμάξης, ἡ δὲ μήτηρ της διάφορα φαγητὰ ἐντὸς κιβωτίου καὶ οἶνον ἐντὸς ἀσκοῦ καὶ ἔλαιον ἐντὸς χρυσῆς ληκύθου, ἵνα ἀλειφθῇ μετὰ τὸ λουτρόν. Ἀνέβη ἔπειτα εἰς τὴν ἅμαξαν ἡ Ναυσικάα καὶ πιάσασα τὴν μάστιγα καὶ τὰ ἡνία, ἐκτύπησε τοὺς ἡμιόνους καὶ ἐξῆλθε τῆς πόλεως· τὴν ἠκολούθουν δὲ πεζῇ καὶ αἱ θεραπαινίδες. Καθὼς δ' ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμόν, ἔρριψαν τὰ ἐνδύματα εἰς τοὺς πλήρεις ὕδατος πλυνούς, καὶ ἤρχισαν νὰ τὰ πλύνωσιν. Ἀφοῦ δὲ τὰ ἔπλυναν, τὰ ἥπλωσαν ἐπὶ τῶν καθαρῶν χαλικίων τῆς παραλίας. Ἐνῷ δὲ τὰ ἐνδύματα ἐστέγνωνον, ἡ Ναυσικάα μετὰ τῶν θεραπαινίδων της ἐλούσθησαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἠλείφθησαν μὲ εὐῶδες ἔλαιον. Ἔπειτα δὲ ἐκάθισαν καὶ ἐπρογευμάτισαν. Μετὰ τὸ φαγητὸν ἡ Ναυσικάα ἐτραγῴδησε θελκτικὸν ᾆσμα, αἱ δὲ θεραπαινίδες ἐχόρευσαν καὶ ἔπαιζον τὴν σφαῖραν. Διέπρεπε δὲ ἡ Ναυσικάα μεταξὺ τῶν θεραπαινίδων της, καθὼς ἡ θεὰ Ἄρτεμις μεταξὺ τῶν νυμφῶν της. Ἐνῷ δὲ ἔζευξαν τοὺς ἡμιόνους καὶ ἐδίπλωσαν τὰ ἐνδύματα ἑτοιμαζόμεναι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἡ βασιλόπαις ἔρριψε πρὸς μίαν τῶν θεραπαινίδων της σφαῖραν. Ἡ σφαῖρα ὅμως δὲν ἐπέτυχεν αὐτήν, ἀλλ' ἔπεσεν ἐντὸς βαθέος ῥεύματος. Τότε ὅλαι αἱ θεράπαιναι ἐξέβαλον φωνὴν δυνατὴν καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξύπνησεν. Ἠγέρθη λοιπὸν μετὰ περιεργίας, ἔτριψε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ εἶπε καθ' ἑαυτόν·

«Δυστυχία μου, εἰς ποῖον πάλιν τόπον, κατοικούμενον ὑπ' ἀνθρώπων ἦλθον ; Εἶναι ἆρά γε ὑβρισταί, βίαιοι καὶ ἄδικοι, ἢ φι-

λόξενοι καὶ θεοφοβούμενοι; Ἦλθεν εἰς τὰς ἀκοάς μου φωνὴ γυναικεία· ἴσως εἶναι αὕτη φωνὴ παρθένων νυμφῶν, αἵτινες κατοικοῦσιν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν καὶ τῶν χλοερῶν λειμώνων, ἢ ἀνθρώπων κατοικούντων ἐδῶ πλησίον. Ἀλλ' ἔλα, ἂς ἴδω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ ἂς ἐξετάσω».

30) Ὁ Ὀδυσσεὺς συνομιλεῖ μετὰ τῆς Ναυσικάας.

Οὕτως εἰπὼν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν θάμνων καί, ἐπειδὴ ἦτο γυμνός, ἔσπασεν ἐκ δένδρου πυκνόφυλλον κλάδον καὶ ἐσκέπασε τὴν γυμνότητά του. Οὕτω πως εὑρισκόμενος ἐπορεύθη εἰς τὸ μέρος, ὁπόθεν ἤρχοντο αἱ φωναί. Καθὼς δὲ αἱ θαλαμηπόλοι τὸν εἶδον, εὐθὺς ἔντρομοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Μόνη δὲ ἡ Ναυσικάα ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν της.

Ἰδὼν δὲ ταύτην ὁ Ὀδυσσεὺς ἐστάθη μακρὰν αὐτῆς καὶ τῇ εἶπε τοὺς λόγους τούτους·

«Εὐσπλαγχνίσου με, βασίλισσα, εἴτε θεὰ εἶσαι· εἴτε θνητή. Ἂν εἶσαι θεά, σὲ παρομοιάζω μὲ τὴν Ἄρτεμιν καὶ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ κατὰ τὸ ἀνάστημα, ἂν δὲ θνητή, εὐτυχεῖς εἶναι ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, οἵτινες χαρούμενοι καμαρώνουσι τοιοῦτον ὡραῖον βλαστὸν νὰ λάμπῃ εἰς τὸν χορόν. Εὐτυχέστατος δὲ πάντων θὰ εἶναι ὅστις, ἀφοῦ νικήσῃ τοὺς ἄλλους μὲ τὰ πολλὰ δῶρά του, σὲ λάβῃ σύζυγόν του. Τοιοῦτον πλάσμα δὲν εἶδον ποτέ μου, οὔτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα, ὡς σέ. Σὲ θαυμάζω λοιπόν, ὦ γύναι, καὶ φοβοῦμαι νὰ σὲ πλησιάσω καὶ νὰ προσπέσω εἰς τοὺς πόδας σου, ἂν καὶ μεγάλη μὲ κατέχει δυστυχία».

»Εἴκοσιν ἡμέρας μὲ ἦγον καὶ ἔφερον ἀπὸ τὴν νῆσον Ὠγυγίαν τὰ φοβερώτατα κύματα καὶ οἱ σφοδρότατοι ἄνεμοι· ἐνταῦθα δὲ μὲ ἔρριψεν ἡ μοῖρά μου, διὰ νὰ πάθω καὶ ἄλλας δυσ-

τυχίας, διότι δὲν πιστεύω, ὅτι θὰ παύσωσι τὰ δεινά μου, ἀλλὰ νέα πάλιν οἱ θεοὶ μοὶ ἑτοιμάζουν δυστυχήματα. Ἐλέησόν με, βασίλισσα, διότι σὲ πρώτην ἀπαντῶ μετὰ τόσας δυστυχίας μου· οὐδένα γνωρίζω ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης καὶ χώρας. Δεῖξόν μοι τὴν πόλιν καὶ δός μοι ἓν ῥάκος νὰ καλύψω τὴν γυμνότητά μου. Εἴθε δὲ οἱ θεοὶ νὰ σοὶ δώσωσιν ὅσα ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου. Σύζυγον νὰ σοὶ χαρίσωσι καὶ οἰκίαν καὶ καλὴν ὁμόνοιαν· διότι ἀναμφιβόλως οὐδεμία εὐτυχία ἐν τῷ βίῳ εἶναι λαμπροτέρα, ἢ ὅταν ἐν τῷ οἴκῳ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ συζῶσιν ἐν ὁμονοίᾳ, ἔχοντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην· τοῦτο εἶναι λύπη εἰς τοὺς ἐχθρούς των καὶ χαρὰ εἰς τοὺς φίλους των· ἐκεῖνοι πρῶτοι μάλιστα ἀκούουσι ταῦτα».

Πρὸς τοῦτον ἀπήντησεν ἡ Ναυσικάα.

«Ξένε, δὲν μοὶ φαίνεσαι οὔτε ταπεινῆς καταγωγῆς οὔτε ἀνόητος. Ἂν εἶσαι σήμερον δυστυχής, παρηγορήσου· ὁ θεὸς διανέμει τὰ ἀγαθὰ καὶ εἰς τοὺς καλοὺς καὶ εἰς τοὺς κακοὺς ὅπως θέλει. Εἰς σὲ δὲ ἔδωκε τώρα τὰς δυστυχίας ταύτας καὶ πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ τὰς ὑποφέρῃς. Ἀφοῦ δὲ τώρα σ' ἔρριψεν ἡ τύχη σου εἰς τὴν χώραν μας, ἔσο ἥσυχος· δὲν θὰ σοῦ λείψῃ οὔτε ἐνδύματα οὔτε ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον χρειάζεσαι. Θὰ σοὶ δείξω καὶ τὴν πόλιν καὶ θὰ σοὶ εἴπω περὶ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ τὴν χώραν ταύτην. Εἶναι οὗτοι οἱ Φαίακες, ἐγὼ δὲ εἶμαι θυγάτηρ τοῦ Ἀλκινόου τοῦ βασιλέως των».

Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους εὐθὺς διέταξεν ἡ Ναυσικάα τὰς θεραπαινίδας νὰ πλησιάσωσι καὶ δώσωσιν εἰς τὸν ξένον τροφὴν καὶ ἐνδύματα. Τὴν διαταγὴν δὲ τῆς Ναυσικάας μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐξετέλεσαν αὗται, διότι ὁ ξένος εἶχε φοβερὰν ὄψιν. Ἀφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐλούσθη παράμερα καὶ ἠλείφθη μὲ ἔλαιον καὶ ἐφόρεσε τὰ ὁποῖα ἡ Ναυσικάα τῷ ἔστειλεν ἐνδύματα, ἐφάνη ὅλως διαφορετικὸς ἀπὸ πρότερον. Ἡ Ἀθηνᾶ τοῦ περιέχυσε θείαν χάριν καὶ κατέστησεν αὐτὸν ὑψηλότερον, ὅσον ἐφάνη κατ' ἀρχάς·

Ἡ κόμη του, ἥτις πρότερον ἦτο αὐχμηρά, μετεβλήθη τώρα εἰς ὡραίους καὶ λαμπροὺς βοστρύχους κατερχομένους εἰς τὸν τράχηλόν του. Ἔλαμπε τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ χαρὰν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ἡ Ναυσικάα καὶ αἱ θεράπαιναι ἐθαύμασαν τὴν ὡραιότητά του.

Ἀφοῦ δὲ ἔφαγεν ὁ Ὀδυσσεύς, τότε ἡ Ναυσικάα συνεβούλευσεν αὐτόν, τί πρέπει νὰ πράξῃ. «Ἀκολούθησον μετὰ τῶν θεραπαινίδων τὴν ἅμαξαν καί, ἀφοῦ πλησιάσῃς εἰς τὴν πόλιν, παραμέρισον ὀλίγον καὶ μεῖνον, μέχρις οὗ αὗται φθάσωσιν εἰς τὴν οἰκίαν. Τότε ἐρώτησον, ποῦ εἶναι τὰ ἀνάκτορα τοῦ πατρός μου, καὶ ἐλθὲ εἰς αὐτά, ὡς ξένος, καὶ παρακάλεσον αὐτόν. Πιστεύω δὲ ὅτι ὁ πατήρ μου θέλει σὲ ὑποδεχθῇ καὶ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν σου».

31) Ὁ Ὀδυσσεὺς γίνεται δεκτὸς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου.

Εἶχε δὲ φθάσῃ ἡ Ναυσικάα εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ πατρός της, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκίνησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἐνῷ δ' ἔμελλεν οὗτος νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν, παρουσιάσθη ἔμπροσθέν του ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφὴν κόρης φερούσης στάμναν· «Κόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεύς, δύνασαι νὰ μὲ ὁδηγήσῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως Ἀλκινόου ; Εἶμαι ξένος καὶ πολυπαθής, καὶ ἔρχομαι ἐνταῦθα ἐκ χώρας πολὺ μακρυνῆς· διὰ τοῦτο δὲν γνωρίζω κανένα ἐκ τῶν κατοίκων». Ἡ Ἀθηνᾶ δὲ τῷ εἶπεν·

«Ἐγὼ θὰ σοὶ δείξω τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀλκινόου, τὴν ὁποίαν ζητεῖς· ὁ βασιλεὺς εἶναι γείτων ἡμῶν. Ἀκολούθει με σιγὰ καὶ ἐγὼ θέλω σὲ ὁδηγήσῃ ἕως ἐκεῖ. Μὴ ἐρωτήσῃς κανένα, διότι οἱ ἄνθρωποι ἐνταῦθα δὲν ἀγαπῶσι τοὺς ξένους».

Οὕτω λοιπὸν προηγεῖτο ἡ Ἀθηνᾶ, ἠκολούθει δὲ ὁ Ὀδυσσεύς. Οὗτος δὲ ἐθαύμαζε τοὺς λιμένας, τὰ πλοῖα, τὰς ἀγορὰς καὶ τὰ

ὑψηλὰ τείχη τῆς πόλεως, οὐδεὶς δὲ τὸν εἶδε, διότι ἡ Ἀθηνᾶ τὸν εἶχε καλύψῃ μὲ ὁμίχλην.

Ὅτε δὲ ἔφθασαν, λέγει εἰς αὐτόν ἡ κόρη· «Ἰδοὺ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου· εἴσελθε εἰς αὐτὰ μετὰ θάρρους· θὰ εὕρῃς τοὺς οἰκοδεσπότας εἰς τὴν τράπεζαν. Θὰ ἀπαντήσῃς κατὰ πρόσωπον τὴν βασίλισσαν, τὴν ὁποίαν τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ πολὺ ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλοι οἱ Φαίακες διὰ τὴν σύνεσίν της. Ἐὰν αὕτη συμπαθήσῃ εἰς σέ, εἶναι ἐλπὶς νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου».

Εἰσῆλθε δ' ἔπειτα ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπαρατήρητος καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ, ὅπου ἐκάθητο ἡ Ἀρήτη καὶ ὁ Ἀλκίνοος. Ἔπεσε δὲ εἰς τοὺς πόδας τῆς βασιλίσσης καὶ τὴν ἱκέτευε λέγων·

«Ἀρήτη, κόρη τοῦ Ῥηξήνορος, ἄνθρωπος δυστυχὴς προσπίπτει εἰς τοὺς πόδας σου καὶ ἱκετεύει καὶ σὲ καὶ τὸν βασιλέα καὶ πάντας τοὺς παρόντας συνδαιτυμόνας. Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ δώσωσιν εἰς σᾶς βίον ἄλυπον καὶ νὰ ἀφήσητε εἰς τὰ τέκνα σας τὴν περιουσίαν καὶ τὴν τιμήν, τὴν ὁποίαν ἐλάβετε παρὰ τοῦ λαοῦ. Ἐμὲ δὲ βοηθήσατε νὰ ἐπιστρέψω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν πατρίδα μου, διότι πολὺν καιρὸν πάσχω καὶ ὑποφέρω μακρὰν τῶν συγγενῶν μου».

Ταῦτα εἰπὼν ἐκάθισε πλησίον τῆς ἑστίας εἰς τὴν στάκτην, πάντες δ' ἐσιώπων. Μετ' ὀλίγον δὲ γέρων σοφὸς καὶ ἔμπειρος τοῦ κόσμου διέκοψε τὴν σιωπὴν καὶ εἶπεν·

«Ἀλκίνοε, δὲν εἶναι πρέπον νὰ κάθηται εἰς τὴν στάκτην ὁ ξένος, ἔγειρε αὐτὸν καὶ κάθισον ἐπὶ θρόνου· ἡμεῖς δὲ ἂς κάμωμεν σπονδὴν εἰς τὸν Δία, τὸν προστάτην τῶν ἱκετῶν, καὶ ἂς παραθέσῃ ἡ οἰκονόμος δεῖπνον εἰς τὸν ξένον».

Ὁ Ἀλκίνοος τότε ἔλαβεν ἐκ της χειρὸς τὸν Ὀδυσσέα καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ θρόνου, μία δὲ ὑπηρέτρια ἔφερεν ἀργυρᾶν λεκάνην καὶ ἔχυσε διὰ χρυσῆς προχόου εἰς αὐτὸν νὰ νίψῃ τὰς χεῖράς του. Ἔπειτα δὲ ἔστρωσεν ἡ οἰκονόμος τράπεζαν πλήρη φαγητῶν.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔτρωγε καὶ ἔπινε, κῆρυξ ἔβαλεν οἶνον εἰς τὰ ποτήρια πάντων καὶ προσέφερε σπονδὴν εἰς τὸν Δία. Μετὰ δὲ τὴν σπονδὴν ἐκάλεσεν ὁ Ἀλκίνοος τοὺς παρόντας, νὰ ἔλθωσιν αὔριον μετὰ τῶν ἄλλων προκρίτων, ἵνα προσφέρωσι θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ σκεφθῶσι περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ξένου εἰς τὴν πατρίδα του, ἂν δὲν εἶναι μετημφιεσμένος θεός.

«Ἀλκίνοε», εἶπε τότε ὁ Ὀδυσσεύς, «ἔχεις ἐνώπιόν σου ὄχι θεόν, ἀλλ᾽ ἄνθρωπον δυστυχέστατον, πρὸς τὸν ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξισωθῇ κατὰ τὰ παθήματα. Ἀφήσατέ με δὲ τώρα νὰ φάγω, διότι, ἂν καὶ εἶμαι καταλυπημένος, ὅμως ἐπιθυμῶ πολὺ τοῦτο· ἡ πεῖνα εἶναι ἀνωτέρα τῆς λύπης. Φροντίσατε δέ, ἵνα αὔριον μ᾽ ἀποστείλητε τὸν δυστυχῆ εἰς τὴν πατρίδα μου· Ἂς ἴδω τὰ κτήματά μου, τοὺς ὑπηρέτας μου καὶ τὸν οἶκόν μου, καὶ ἂς ἀποθάνω».

Τότε ὅλοι ἐπεδοκίμασαν τοὺς λόγους τοῦ Ὀδυσσέως καὶ εἶπον ν᾽ ἀποστείλωσι τὸν ξένον εἰς τὴν πατρίδα του, διότι φρονίμως ὡμίλησε. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἀφῆκαν ἐκεῖ τὸν Ὀδυσσέα.

Ἐνῷ δὲ ὑπηρέτριαι ἐσήκωσαν τὴν τράπεζαν, ἡ Ἀρήτη ἀνεγνώρισε τὸ ἐπανωφόριον καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ Ὀδυσσέως, ὡς ἔργα τῶν χειρῶν της, καὶ ἠρώτησεν αὐτόν, τίς καὶ πόθεν εἶναι καὶ τίς τῷ ἔδωκε τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φορεῖ.

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς διηγεῖται συντόμως τὴν ἑπταετῆ διαμονήν του ἐν τῇ νήσῳ τῆς Καλυψοῦς, τὸ ναυάγιόν του καὶ τὴν περιποίησιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Ναυσικάαν, τὴν ὁποίαν καὶ ὑπερεπῄνεσε. Τότε ὁ Ἀλκίνοος ὑπόσχεται καὶ πάλιν, ὅτι θὰ τὸν ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀκούσας ἐκ νέου τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Ἀλκινόου, πολλὴν ᾐσθάνθη χαρὰν καὶ εὐχαριστεῖ αὐτόν. Ἔπειτα ἔστρωσαν αἱ ὑπηρέτριαι κατὰ διαταγὴν τῆς Ἀρήτης κλίνην ἀναπαυτικὴν εἰς τὸν Ὀδυσσέα, ὁ ὁποῖος εὐχαρίστως μετέβη εἰς αὐτήν, ἵνα κοιμηθῇ.

32) Συνέλευσις τῶν Φαιάκων.

Ἅμα ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἠγέρθησαν τῆς κλίνης ὁ Ἀλκίνοος καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ἐνδυθέντες δὲ ἐκίνησαν καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Φαιάκων. Ἦτο δὲ ἡ ἀγορὰ πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ περιεῖχε λιθίνας ἕδρας λελαξευμένας. Συνήχθη δὲ ἐκεῖ ἐκ περιεργίας πολὺς κόσμος καὶ ὅλαι αἱ ἕδραι ἐγέμισαν. Ὅλοι δὲ παρετήρουν τὸν Ὀδυσσέα καὶ ἐθαύμαζον αὐτὸν διὰ τὴν χάριν, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀθηνᾶ τὸν εἶχε περιβάλῃ, καὶ διὰ τὸ ὑψηλόν του ἀνάστημα καὶ τὴν εὐσαρκίαν του. Ἔλεγον δὲ πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ξένος χαριέστερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος οὐδέποτε εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν των. Ἀφοῦ λοιπὸν συνήχθη ὁ λαός, τότε ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Ἀλκίνοος καὶ εἶπεν·

«Ἀκούσατε, ὦ Φαίακες, ὅσα ἔχω νὰ σᾶς εἴπω· ὁ ξένος οὗτος περιεπλανήθη πολὺν καιρὸν καὶ ἦλθε τώρα εἰς τὸν οἶκόν μου ἱκέτης καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀποστείλω ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα του. Κατὰ τὴν συνήθειάν μας λοιπὸν πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ τὸν ἐξαποστείλωμεν. Ὅστις ξένος ἦλθε μέχρι τοῦδε εἰς τὰ ἀνάκτορά μου καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν ἐξαποστείλω εἰς τὴν πατρίδα του, ταχέως ἐπέτυχε τοῦτο.

«Ἂς ῥίψωμεν λοιπὸν εἰς τὴν θάλασσαν πρωτοταξείδευτον πλοῖον, καὶ ἂς ἐκλεχθῶσιν ἐκ τοῦ λαοῦ πεντήκοντα δύο νέοι νὰ τὸ ἑτοιμάσωσιν. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἑτοιμάσωσι διὰ τὸ ταξείδιον, ἂς ἔλθωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορά μου νὰ γευματίσωσι. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ὦ ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων, νὰ ἔλθητε εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ ξένου συμπόσιον· νὰ μὴ λείψῃ δὲ κανείς· καλέσατε δὲ καὶ τὸν ἀοιδὸν Δημόδοκον νὰ μᾶς διασκεδάσῃ ἐν καιρῷ τοῦ συμποσίου διὰ τῶν ᾀσμάτων καὶ τῆς κιθάρας».

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀλκίνοος ἐκίνησεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῶν Φαιάκων. Εὐθὺς δὲ ἐκλε-

χθέντες οἱ πεντήκοντα δύο νέοι, κατέβησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἡτοίμασαν τὸ πλοῖον διὰ τὸ ταξείδιον.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἦλθον καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου εἶχον συναθροισθῆ τόσον πολλοὶ ἄνδρες, ὥστε ἐγέμισαν καὶ αἱ αἴθουσαι καὶ τὰ δωμάτια καὶ τὰ προπύλαια τῶν ἀνακτόρων.

33) Τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀδυσσέως συμπόσιον.

Ὁ Ἀλκίνοος πλούσιον καὶ μεγαλοπρεπὲς γεῦμα εἶχεν ἑτοιμάση πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀδυσσέως. Εἶχε σφάξη δώδεκα πρόβατα, ὀκτὼ χοίρους καὶ δύο βόας, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ ἔγδαραν καὶ ἐμαγείρευσαν, ἡτοίμασαν τὴν τράπεζαν.

Ἐνῷ δὲ ἡ τράπεζα ἦτο ἑτοίμη, ἔρχεται καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἀοιδὸς Δημόδοκος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κήρυκος. Οὗτος δὲ ὁ ἀοιδὸς ἦτο μὲν τυφλός, ἀλλ' εἶχε τὸ θεῖον δῶρον νὰ τραγῳδῇ μὲ πολλὴν γλυκύτητα. Ὁ κῆρυξ ὁδηγήσας αὐτὸν τὸν ἐκάθισεν ἐπὶ θρόνου μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων, καὶ τοῦ ἐκρέμασε τὴν λύραν ἐπὶ πασσάλου ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του.

Ἀφοῦ δὲ πάντες οἱ συνδαιτυμόνες ἐχόρτασαν ἀπὸ φαγητὸν καὶ ποτόν, τότε ὁ Δημόδοκος ἤρχισε νὰ τραγῳδῇ τὴν ἔριδα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἔλεγεν, ὅτι ἡ Ἴλιος θὰ κυριευθῇ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς ἀνδρείας, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς διὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης.

Εἰς τὸ γλυκὺ ᾆσμα τοῦ Δημοδόκου ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά του· ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸν βλέπωσιν οἱ συνδαιτυμόνες, ἔλαβε τὸ ἐπανωφόριόν του καὶ μὲ τοῦτο ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ἐφ' ὅσον ὁ ἀοιδὸς ἔψαλλεν, ἀφήρει δέ, ὅτε ἔπαυε νὰ τραγῳδῇ. Τὸ ᾆσμα ἦτο ὡραῖον καὶ πολὺ ἤρεσκεν εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας τῶν Φαιάκων· παρεκίνουν λοιπὸν αὐτὸν νὰ ἐξακολουθῇ ψάλλων αὐτό. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως ἐλάμβανε πάλιν τὸ ἐπανωφόριόν του καὶ ἐσκεπάζετο, διὰ

νὰ μὴ φαίνωνται τὰ δάκρυά του. Τοῦτο δὲ ἐννοήσας μόνος ἐξ ὅλων ὁ Ἀλκίνοος, εἶπεν εἰς τοὺς Φαίακας· «Ἀκούσατε πάντες οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Φαιάκων· ἤδη ἀπελαύσαμεν ἀφθόνως τὰ ἀγαθὰ τῆς τραπέζης καὶ τὴν καλὴν αὐτῆς σύντροφον τὴν γλυκύφθογγον κιθάραν. Ἂς ἐξέλθωμεν τώρα νὰ ἀγωνισθῶμεν εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας, ἵνα, ὅταν ἐπιστρέψῃ ὁ ξένος εἰς τὴν πατρίδα του, δυνηθῇ νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἀγαπητούς του, ὅτι εἴμεθα ἀνώτεροι τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὴν πυγμὴν καὶ εἰς τὴν πάλην καὶ εἰς τὸ πήδημα καὶ εἰς τὸν δρόμον».

54) Οἱ ἀγῶνες τῶν Φαιάκων.

Πάντες δὲ τότε ἐξῆλθον ἐκ τῶν ἀνακτόρων, ἵνα ὑπάγωσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, πολὺς δὲ λαὸς τοὺς ἠκολούθησεν. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ἀλκίνοος καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων ἐκάθισαν εἰς τὰς ἕδρας των, πολλοὶ νέοι ἐσηκώθησαν καὶ ἠγωνίσθησαν, ἄλλοι μὲν εἰς τὸν δρόμον, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν πάλην, ἄλλοι εἰς τὸ ἅλμα, ἄλλοι εἰς τὸν δίσκον καὶ ἄλλοι τέλος εἰς τὴν πυγμήν.

Ἀφοῦ δὲ ηὐχαριστήθησαν ἐκ τῆς θέας τῶν ἀγώνων, τότε ὁ Λαοδάμας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκινόου, εἶπεν εἰς τοὺς φίλους του·

«Ὦ φίλοι, ἂς ἐρωτήσωμεν τὸν ξένον, μήπως γνωρίζῃ ἀγῶνά τινα· διότι τὸ σῶμά του δὲν εἶναι παντάπασι κακῶς πεπλασμένον· αἱ κνῆμαι, οἱ μηροί, οἱ βραχίονες καὶ ὁ ἰσχυρὸς αὐτοῦ τράχηλος δεικνύουσιν, ὅτι ἔχουσι μεγάλην δύναμιν, συγχρόνως δὲ ἔχει καὶ ἡλικίαν ἀκμαίαν. Τὰ πολλὰ ὅμως παθήματα ἔχουσι καταβάλῃ αὐτόν, διότι κατὰ τὴν γνώμην μου οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον τῆς θαλάσσης δύναται νὰ παραλύσῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ γενναῖος ἂν τύχῃ νὰ εἶναι οὗτος».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος οὗτος ἤρεσεν, ὁ Λαοδάμας μετέβη εἰς τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸν προσεκάλεσεν εἰς τοὺς ἀγῶνας διὰ τῶν ἑξῆς λόγων·

«Πάτερ ξένε, ἐλθὲ καὶ σύ, ἂν γινώσκῃς ἀγῶνά τινα, δοκίμασε, διότι φαίνεται, ὅτι ἠξεύρεις ν' ἀγωνίζησαι· ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον ζῇ, τοῦτο θεωρεῖ ὡς πρώτην αὐτοῦ δόξαν, ὅ,τι δύναται νὰ κατορθώνῃ ἡ ῥώμη τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Ἐλθέ, ἀγωνίσθητι, καὶ λησμόνησον τοὺς πόνους τῆς καρδίας σου· μὴ φοϐηθῇς, μήπως βραδύνῃ τὸ ταξείδιόν σου· τὸ πλοῖον ἐρρίφθη ἤδη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ οἱ ναῦται εἶναι ἕτοιμοι».

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν οὕτω·

«Λαοδάμα, διατί μὲ περιπαίζετε, καλοῦντές με εἰς ταῦτα ; ἐγὼ φροντίδας ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ὄχι ἀγῶνας, διότι ἔχω πάθη ἐγὼ πολλὰ καὶ μοχθήσῃ· παρακαλῶ δὲ τὸν βασιλέα καὶ τὸν λαὸν νὰ μὲ ἀποστείλωσιν εἰς τὴν πατρίδα μου».

Τότε ὁ Εὐρύαλος ἀπήντησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν προσέϐαλε κατὰ πρόσωπον.

«Ἀληθῶς, μοὶ φαίνεσαι, ὦ ξένε, ὅτι δὲν εἶσαι γεγυμνασμένος εἰς τὰ πολλὰ ἀγωνίσματα, ὅσα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' εἶσαι ἀνήρ, ὅστις μὲ τὸ μακρὺ αὐτοῦ πλοῖον περιφέρεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἀρχηγὸς ἐμπόρων, τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς προσέχει πάντοτε εἰς τὸ φορτίον καὶ φροντίζει περὶ τῶν ἐμπορευμάτων του καὶ τοῦ κέρδους μόνον· δὲν φαίνεσαι, ὅτι εἶσαι ἀγωνιστής».

Τοῦτον μὲ βλέμμα ἄγριον ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς τῷ εἶπεν·

«Ὦ ξένε, οἱ λόγοι σου δὲν ἔχουσι τάξιν καὶ φαίνεσαι αὐθάδης, οἱ θεοὶ δὲν χαρίζουσιν εἰς πάντας πάντα τὰ δῶρα, οὔτε τὸ καλὸν σῶμα, οὔτε τὸν νοῦν, οὔτε τὴν εὐγλωττίαν. Οὗτος μὲν δὲν ἔτυχεν εὔμορφος, ἀλλ' ὁ Θεὸς στολίζει μὲ κάλλη πάντα αὐτοῦ λόγον, καὶ οἱ ἄνθρωποι εὐφραίνονται βλέποντες αὐτὸν νὰ ὁμιλῇ ἀπροσκόπτως, μὲ πρᾷον ἦθος, ἔξοχος ἐνώπιον τοῦ συνηθροισμένου πλήθους, καὶ παρατηροῦσιν αὐτόν, διερχόμενον, ὡς Θεόν. Οὗτος δὲ πάλιν ὁμοιάζει μὲν ὡς πρὸς τὸ σῶμα μὲ τοὺς θεούς, ἀλλ' οἱ λόγοι του δὲν ἔχουσι χάριν. Καὶ σὺ μὲν ἔχεις σῶμα λαμπρόν, τὸ ὁποῖον οὐδὲ ὁ Θεὸς θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ πλάσῃ ὡραιότερον, ἀλλὰ

δὲν ἔχεις παντάπασι νοῦν. Ἐτάραξες βαθέως τὴν καρδίαν μου διὰ τοῦ ἀπρεποῦς λόγου σου· δὲν εἶμαι ἐγὼ ἀπαίδευτος εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὡς φλυαρεῖς· ἤμην πρῶτος ἐγὼ εἰς τούτους, ἕως ὅτου εἶχον θάρρος εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ εἰς τὴν νεότητά μου· τώρα μὲ κατέβαλον αἱ λῦπαι καὶ οἱ πόνοι, διότι ἔχω πάθη ἄπειρα κακὰ εἰς τοὺς πολέμους καὶ εἰς τὰ φρικτὰ πελάγη· ἀλλ' ὅμως, ὅσον καὶ ἂν ἔχω κακοπάθη, θὰ λάβω μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας, διότι ὁ λόγος σου πολὺ μὲ ἔχει πικράνη».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐγερθείς, χωρὶς νὰ ἐκβάλῃ τὸ ἐπανωφόριόν του, ἔλαβε δίσκον μέγαν καὶ πολὺ βαρύτερον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἔρριπτον οἱ Φαίακες· καί, ἀφοῦ τὸν ἐγύρισε μὲ τὴν ἰσχυράν του χεῖρα, τὸν ἔρριψεν· ἐβόμβησε δὲ τότε ὁ λίθος καὶ ἀπὸ τὴν ὁρμήν του ἐφοβήθησαν οἱ Φαίακες καὶ ἐζάρωσαν· ὁ δὲ λίθος πεσὼν ὑπερέβη ὅλα τὰ σημεῖα. Ἡ Ἀθηνᾶ δέ, λαβοῦσα μορφὴν ἀνδρός, ἔβαλε τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ δίσκος ἔπεσε, καὶ εἶπε· «Καὶ τυφλὸς δύναται, ὦ ξένε, νὰ διακρίνῃ τὸ σημεῖον διὰ τῆς ἀφῆς, διότι δὲν ἔχει ἀνακατωθῇ μὲ τὰ ἄλλα, ἀλλ' εἶναι μακράν, χωριστὰ τῶν ἄλλων. Κάθισε λοιπὸν καὶ μὴ φοβοῦ, διότι κανεὶς ἐκ τῶν Φαιάκων οὔτε θὰ τὸ φθάσῃ οὔτε θὰ τὸ περάσῃ».

Ἐχάρη δὲ ὁ πολυπαθὴς θεῖος Ὀδυσσεύς, διότι εὑρέθη ἄνθρωπος νὰ τὸν ἐπαινέσῃ.

Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ὀδυσσέως ἔληξαν οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ Ἀλκίνοος διέταξε νὰ στήσωσι τὸν χορόν. Ἤθελεν ὁ βασιλεὺς νὰ δείξῃ εἰς τὸν ξένον ὅτι οἱ Φαίακες, ἂν δὲν εἶναι καλοὶ ἀγωνισταί, εἶναι ὅμως καλοὶ χορευταί.

Εὐθὺς δὲ ὁ κῆρυξ ἔδραμεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔφερε τὴν κιθάραν εἰς τὸν Δημόδοκον. Ἐκλεκτοὶ δὲ ἀγωνοφύλακες ἰσοπέδωσαν τὸ μέρος, ὅπου ἔμελλε νὰ στηθῇ ὁ χορός. Πέριξ δὲ νέοι ἔφηβοι ἐχόρευον κτυποῦντες μὲ τοὺς πόδας των τὸ ἔδαφος, καὶ ὁ Δημόδοκος εἰς τὸ μέσον τοῦ χοροῦ ἔπαιζε τὴν κιθάραν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἔβλεπε καὶ ἐθαύμαζε τὰς κανονικὰς κινήσεις τῶν

ποδῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλκίνοος διέταξε τοὺς υἱούς του Ἅλιον καὶ Λαοδάμαντα νὰ χορεύσωσι μόνοι. Ὁ εἷς τούτων ἔλαβε τότε εἰς τὰς χεῖράς του ὡραίαν πορφυρᾶν σφαῖραν καί, λυγίζων τὸ σῶμα πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔρριπτεν αὐτὴν ὑψηλὰ μέχρι τῶν νεφῶν, ὁ δὲ ἄλλος ἐπήδα εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἔπιανε, χωρὶς νὰ πατήσῃ εἰς τὴν γῆν. Ἔπειτα δὲ ἐχόρευον καὶ οἱ δύο καὶ ἔκαμνον πολυειδεῖς καὶ συχνὰς περιστροφάς, οἱ δ' ἄλλοι νέοι πέριξ ἱστάμενοι ἐκτύπουν τὰς χεῖράς των τακτικῶς, καὶ ὅλος ὁ τριγύρω τόπος ἀντήχει.

Ὁ Ὀδυσσεὺς δὲ τότε εἶπεν εἰς τὸν Ἀλκίνοον· «Βασιλεῦ, δίκαιον εἶχες, ὅτε ἐπῄνεις τοὺς Φαίακας· τῷ ὄντι οὗτοι εἶναι ἄριστοι χορευταί, ὡς τὰ πράγματα τὸ βεβαιοῦσι· κανεὶς δὲν δύναται νὰ τοὺς ὑπερβῇ εἰς τὸν χορόν· δὲν χορταίνω νὰ τοὺς βλέπω χορεύοντας».

35) Φαιάκων δῶρα εἰς τὸν Ὀδυσσέα.

Ὁ Ἀλκίνοος ἐχάρη πολὺ διὰ τοὺς συνετοὺς λόγους τοῦ Ὀδυσσέως καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς Φαίακας εἶπεν· «Ἀκούσατε, ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων· ὁ ξένος μοὶ φαίνεται ὅτι ἔχει πολλὴν φρόνησιν καὶ νοῦν. Ἁρμόζει λοιπὸν νὰ τῷ δώσωμεν δῶρα ξενίας. Εἰς τὴν χώραν ταύτην εἶναι δώδεκα βασιλεῖς καὶ ἐγὼ δέκατος τρίτος. Ἂς δώσῃ λοιπὸν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν δῶρον εἰς αὐτὸν ἀνὰ ἓν ἐπανωφόριον, ἕνα χιτῶνα καὶ ἓν τάλαντον χρυσοῦ· ἀφοῦ δὲ τὰ φέρωμεν, ἂς τὰ δώσωμεν νὰ τὰ ἔχῃ εἰς τὰς χεῖράς του καὶ καθίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν νὰ φάγῃ εὐχαριστημένος· ὁ Εὐρύαλος δὲ ἂς καταπραΰνῃ διὰ λόγων τὸν ξένον, τὸν ὁποῖον ἂς προσέβαλε, καὶ ἂς δώσῃ εἰς αὐτὸν ἓν δῶρον».

Ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ Ἀλκίνοος, πάντες δὲ οἱ βασιλεῖς παρεδέχθησαν τοὺς λόγους του καὶ ἔπεμψαν εἰς τοὺς οἴκους των ἕκαστος νὰ φέρῃ τὰ δῶρα. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Εὐρύαλος εἰς τὸν Ἀλκί-

νοον· «Βασιλεῦ Ἀλκίνοε, θὰ ἱκανοποιήσω τὸν ξένον τοῦτον, ὡς διατάττεις· θέλω τῷ δώσῃ ὁλόκληρον τοῦτο τὸ ξίφος μου, τοῦ ὁποίου ἡ λαβὴ εἶναι ἀργυρᾶ καὶ ἡ θήκη ἐξ ἐλέφαντος».

Εὐθὺς δὲ δίδει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ὀδυσσέως τὸ ξίφος του καὶ τῷ λέγει·

«Πάτερ ξένε, χαῖρε, καὶ ἂν ἐλέχθη λόγος βαρύς, ἃς τὸν πάρωσιν οἱ ἄνεμοι, καὶ οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἃς δώσωσιν εἰς σὲ νὰ ἐπανίδῃς τὴν σύντροφόν σου καὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, διότι πολὺν χρόνον εὑρίσκεσαι μακρὰν τῶν ἀγαπητῶν σου».

Πρὸς τοῦτον δ' ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς·

«Φίλε, καὶ σὺ χαῖρε πολύ, καὶ οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἃς δώσωσιν εἰς σὲ πᾶν ἀγαθόν, καὶ νὰ μὴ ποθήσῃς ποτὲ τὸ ξίφος τοῦτο, τὸ ὁποῖον χαρίζεις εἰς ἐμέ, ἀφοῦ μὲ κατεπράϋνες διὰ λόγων».

Εἶπε καὶ ἐκρέμασε τὸ ξίφος ὁ θεῖος Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς ὤμους του. Ἔδυσε δ' ὁ ἥλιος καὶ οἱ κήρυκες ἔφερον τὰ δῶρα εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου· ταῦτα δὲ ἔλαβον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν κηρύκων οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλκινόου καὶ τὰ ἔδωκαν εἰς τὴν μητέρα των. Προηγήθη δὲ πάντων ὁ βασιλεὺς Ἀλκίνοος, ἠκολούθησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν οἶκον. Ἀφοῦ δὲ ἐκάθισαν ὅλοι εἰς τὰ ὑψηλὰ θρανία, εἶπεν ὁ Ἀλκίνοος εἰς τὴν βασίλισσαν·

«Γύναι, φέρε τὸ λαμπρότερον κιβώτιον, τὸ ὁποῖον ἔχεις, καὶ θὲς ἐντὸς αὐτοῦ καθαρὰν χλαμύδα καὶ χιτῶνα· εὐθὺς δὲ θερμάνατε ὕδωρ, ἵνα λουσθῇ ὁ ξένος, καὶ ἀφοῦ ἴδῃ πάντα τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα τῷ ἔδωκαν οἱ Φαίακες, βαλμένα κατὰ τάξιν, χαρῇ εἰς τὴν τράπεζάν μας καὶ εἰς τὸν ὕμνον τῆς ᾠδῆς· καὶ ἐγὼ δὲ τῷ δίδω αὐτὸ τὸ εὔμορφον χρυσοῦν ποτήριον, ἵνα μ' ἐνθυμῆται καθ' ἅπαντα τὸν βίον, ὅταν εἰς τὰ μέγαρά του προσφέρῃ σπονδὰς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἀθανάτων θεῶν».

Ἡ Ἀρήτη εὐθὺς ἔφερεν ἐκ τοῦ θαλάμου ὡραῖον κιβώτιον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἔβαλε τὰ λαμπρὰ δῶρα τῶν Φαιάκων καὶ τὰ ἰδικά των. Ἐκάλεσε δ' ἔπειτα τὸν Ὀδυσσέα καὶ τῷ εἶπε νὰ δέσῃ κα-

λῶς τὸν κόμβον, μήπως εἰς τὸ ταξείδιον ὁπότε, θὰ κοιμᾶται, ἀνοίξῃ κανεὶς καὶ τοῦ κλέψῃ τι.

Ἀφοῦ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκλεισε τὸ κιβώτιον καὶ τὸ ἐσφράγισεν ἀσφαλῶς, ὡδηγήθη εἰς τὸν λουτρῶνα ὑπὸ τῶν ὑπηρετριῶν καὶ ἐλούσθη. Μετὰ τὸ λουτρὸν ἠλείφθη μὲ ἔλαιον, ἐνεδύθη λαμπρὰ ἐνδύματα καὶ ἦλθεν ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἄνδρες καὶ διεσκέδαζον. Ἡ δὲ ὡραία Ναυσικάα ἐστέκετο εἰς τὸν παραστάτην τῆς θύρας καὶ παρετήρει μὲ θαυμασμὸν τὸν Ὀδυσσέα· εἶπε δὲ εἰς αὐτὸν τοὺς ἑξῆς λόγους·

«Χαῖρε, ὦ ξένε, πάντοτε· ὅταν δὲ ἔλθῃς εἰς τὴν πατρικήν σου γῆν, τότε νὰ μὲ ἐνθυμῆσαι, διότι εἰς ἐμὲ ὀφείλεις κατὰ πρῶτον τὴν ζωήν».

Ἀμέσως δὲ ἀπήντησε πρὸς αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεύς·

«Κόρη τοῦ μεγαθύμου Ἀλκινόου, Ναυσικάα, εἴθε ὁ υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ σύζυγος τῆς Ἥρας νὰ θελήσῃ νὰ ἴδω ταχέως τὴν ποθητήν μου πατρίδα, καὶ τότε ἐγὼ πάντοτε θὰ προσφέρω ἐκεῖ εἰς σὲ εὐχάς, ὡς εἰς θεάν, διότι εἰς σέ, ὦ παρθένε, ὀφείλω τὴν ζωήν».

Ἔπειτα δὲ ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς πλησίον τοῦ Ἀλκινόου· ἤρχισαν δὲ νὰ τρώγωσι καὶ νὰ πίνωσι. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀποκόψας ὡραῖον τεμάχιον χοίρου εἶπε·

«Κῆρυξ, λάβε τοῦτο τὸ κρέας, καὶ δὸς αὐτὸ εἰς τὸν Δημόδοκον νὰ τὸ φάγῃ. Οἱ ἀοιδοὶ μεγάλων τιμῶν ἀπολαύουσι παρὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων, διότι καθιστῶσι τερπνὸν τὸν βίον διὰ τῶν ᾀσμάτων καὶ τῆς λύρας. Τοὺς ἀγαπᾷ δὲ ἡ Μοῦσα καὶ διδάσκει αὐτοὺς ᾄσματα τερπνά».

36) Ὁ Ὀδυσσεὺς διηγεῖται τὰς πλάνας του.

Ἀφοῦ δὲ ἔφαγον καλῶς καὶ ἔπιον, τότε ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπεν εἰς τὸν ἀοιδὸν Δημόδοκον νὰ ψάλῃ τὴν κατασκευὴν τοῦ Δουρείου

ἵππου, καὶ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ διὰ δόλου εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Τροίας. Ἐνῷ δὲ ὁ Δημόδοκος ἔψαλλεν, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐτήκετο ὑπὸ τῆς λύπης, καὶ τὰ δάκρυα ἄφθονα κατέβρεχον τὰς παρειάς του. Τότε ὁ Ἀλκίνοος διέταξε νὰ παύσῃ τὸ ᾆσμα ὁ Δημόδοκος, διότι εἶπεν, ὅτι δὲν ἦτο ἀρεστὸν εἰς ὅλους τοὺς συνδαιτυμόνας. «Ἀφ' ὅτου δειπνοῦμεν», εἶπεν εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῶν Φαιάκων, «ὁ ξένος ἡμῶν δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ κλαίῃ. Ἂς παύσῃ λοιπὸν τὸ ᾆσμα, διὰ νὰ εἴμεθα ὅλοι εὔθυμοι καὶ μάλιστα ὁ ξένος ἡμῶν, διότι χάριν αὐτοῦ γίνονται πάντα ταῦτα. Σὺ δέ, ὦ ξένε, μὴ κρύπτῃς τίποτε, ἀλλ' εἰπὲ εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνομά σου καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν σου, ἵνα σὲ φέρωσιν εἰς αὐτὴν τὰ πλοῖά μας. Εἰπὲ προσέτι εἰς ἡμᾶς εἰς τίνας τόπους περιεπλανήθης καὶ τίνας πόλεις ἐπεσκέφθης. Εἰπὲ τέλος, διατί κλαίεις καὶ θρηνεῖς, ὁσάκις ἀκούεις νὰ διηγῆται ὁ Δημόδοκος τὰ παθήματα τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Τροίαν. Μὴ ἐφονεύθη ἐκεῖ συγγενής σού τις, ἢ γαμβρός, ἢ πενθερός, ἢ φίλος ἀγαπητός ; Διότι καὶ ὁ καλὸς φίλος εἶναι ἴσος πρὸς ἀδελφόν».

Ἀπαντῶν δ' ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπε τὰ ἑξῆς·

«Τῳόντι, βασιλεῦ Ἀλκίνοε, τερπνὸν καὶ εὐχάριστον εἶναι νὰ ἀκούῃ τις τοιοῦτον ἀοιδόν, ὁποῖος εἶναι ὁ Δημόδοκος· οὗτος ὁμοιάζει κατὰ τὴν φωνὴν πρὸς τοὺς θεούς. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἄλλο τερπνότερον ἐν τῷ βίῳ, ἢ ὅταν ὁ λαὸς εἶναι εὔθυμος καὶ οἱ ἄνθρωποι κάθηνται πέριξ τραπεζῶν γεμάτων ἀπὸ φαγητά, καὶ ὁ οἰνοχόος κερνᾷ ἀπὸ μεγάλου κρατῆρος γλυκὺν οἶνον εἰς τὰ ποτήρια. Ὡραῖον δὲ εἶναι τότε νὰ ἀκούωσιν οἱ εὐωχούμενοι εἰς τὰς τραπέζας τὰ ᾄσματα περιφήμου ἀοιδοῦ.

«Σὺ ὅμως τώρα, ὦ βασιλεῦ, ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς τὰς συμφοράς μου, διὰ τὰς ὁποίας στενάζω· ἀλλὰ τοῦτο θ' αὐξήσῃ περισσότερον τὴν θλῖψίν μου. Τί ὅμως νὰ σοὶ διηγηθῶ πρῶτον, καὶ τί ἔπειτα, καὶ τί τελευταῖον, ἐπειδὴ πολλὰ βάσανα ὑπέφερα; Καὶ πρῶτον θὰ σοὶ εἴπω τὸ ὄνομά μου, ἵνα πάντες τὸ γνωρί-

σητε καὶ μὲ ἔχητε φίλον,ὅσον μακρὰν καὶ ἂν κατοικῶ, ἐὰν πρότερον δυνηθῶ ν' ἀποφύγω τὸν θάνατον. Εἶμαι ὁ Ὀδυσσεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Λαέρτου,τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἔχει φθάση μέχρις οὐρανοῦ. Κατοικῶ δὲ εἰς τὴν περίβλεπτον Ἰθάκην, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τὸ δασῶδες ὄρος Νήριτον. Πέριξ δ' αὐτῆς εἶναι πολλαὶ νῆσοι, ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης, τὸ Δουλίχιον, ἡ Σάμη καὶ ἡ δασώδης Ζάκυνθος. Καὶ ἡ μὲν Ζάκυνθος κεῖται χαμηλὰ εἰς τὸ πέλαγος πρὸς δυσμάς, αἱ δὲ ἄλλαι πρὸς ἀνατολάς. Καὶ εἶναι μὲν πετρώδης ἡ πατρίς μου, γεννᾷ ὅμως γενναίους ἄνδρας. Ταύτης δ' ἐγὼ τῆς χώρας οὐδὲν ἄλλο γλυκύτερον δύναμαι νὰ ἴδω. Ναὶ μὲν ἡ θεὰ Καλυψὼ ἐπεθύμει νὰ μὲ κρατήση πλησίον της καὶ νὰ μὲ καταστήση ἀθάνατον, καὶ ἡ Κίρκη ὁμοίως· ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔβλεπον τὴν στιγμήν, πότε νὰ ἴδω τὴν ἀγαπητήν μου πατρίδα· κανὲν πρᾶγμα δὲν εἶναι γλυκύτερον τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονέων· ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὰ ξένα, καὶ πλούσιος ἂν εἶναι, δὲν εἶναι διόλου εὐτυχής».

Μετὰ ταῦτα διηγήθη ὁ Ὀδυσσεὺς τὰς περιπλανήσεις του καὶ συμφοράς του, ἀφ' οὗ χρόνου ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Τροίας. Διηγήθη, πῶς ἦλθεν εἰς τοὺς Κίκονας καὶ ἔχασεν ἐκεῖ ἓξ ἄνδρας ἐξ ἑκάστου πλοίου του εἰς τὸν τρομερὸν ἐκεῖνον πόλεμον. Ἔπειτα τὸ ταξείδιόν του εἰς τοὺς Λωτοφάγους, οἱ ὁποῖοι ἔδωκαν εἰς τοὺς συντρόφους καὶ ἔφαγον λωτόν, καὶ ἐλησμόνησαν τὴν πατρίδα των καὶ τοὺς συγγενεῖς των. Ἔπειτα τὸ ταξείδιόν του εἰς τοὺς Κύκλωπας καὶ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεξαν νὰ καταφαγωθῶσιν ὅλοι ὑπὸ τοῦ Πολυφήμου. Μετὰ τὴν σωτηρίαν του ἐκ τῆς νήσου τῶν Κυκλώπων διηγήθη τὸ ταξείδιόν του εἰς τὴν νῆσον τοῦ Αἰόλου. Ἔπειτα τὴν καταστροφὴν τῶν πλοίων του ὑπὸ τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων, καὶ πῶς μόνος μὲ τὸ πλοῖόν του καὶ μὲ τοὺς ἐν αὐτῷ συντρόφους του ἐσώθη καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης. Ἔπειτα διηγήθη ὅλα τὰ παθήματά του ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ τῆς μάγου θεᾶς, καὶ πῶς κατὰ συμβουλὴν αὐτῆς ἔπλευ-

σεν εἰς τὸν Ἅδην. Ἔπειτα τὴν διάβασιν μὲ τὸ πλοῖόν του ἐκ τῆς νήσου τῶν Σειρήνων καὶ τοὺς τρομεροὺς κινδύνους, ὅτε διήρχετο μὲ τὸ πλοῖόν του τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν. Ἔπειτα διηγήθη, πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἡλίου καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν συντρόφων του ἕνεκα τῆς σφαγῆς τῶν ἀγελάδων τοῦ Ἡλίου. Τέλος τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, τὴν διατριβήν του παρ' αὐτῇ, καὶ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ τῆς Ὠγυγίας, μέχρις οὗ ναυαγήσας ἔπεσεν εἰς τὴν φιλόξενον χώραν τῶν Φαιάκων.

37) Ὀδυσσέως ἀπόπλους παρὰ τῶν Φαιάκων.

Ἄκρα ἡσυχία ἐβασίλευεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ Ὀδυσσεὺς διηγεῖτο τὰς περιπλανήσεις του. Οἱ πάντες ἦσαν καταγοητευμένοι ἐκ τῆς διηγήσεώς του καὶ ἔμενον ἐκστατικοὶ καὶ ἄφωνοι. Τὴν σιωπὴν δὲ ταύτην πρῶτος διέλυσεν ὁ Ἀλκίνοος εἰπὼν εἰς τὸν Ὀδυσσέα τοὺς ἑξῆς λόγους·

«Ἀφοῦ ἦλθες τώρα εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, πιστεύω, ὦ Ὀδυσσεῦ, ὅτι δὲν θὰ περιπλανηθῇς πλέον, ἀλλὰ θὰ φθάσῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, ἂν καὶ πολλὰ ἔχεις πάθῃ μέχρι τοῦδε. Σεῖς δέ, ὦ ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων, μάθετε, ὅτι τὰ διὰ τὸν ξένον ἐνδύματα καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δῶρα, ὅσα ἐφέρατε, κεῖνται ἐντὸς τοῦ καλῶς καὶ τεχνικῶς κατεσκευασμένου κιβωτίου. Ἀλλ' ἔλθετε νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸν ἕκαστος ἀνὴρ ἀνὰ ἕνα μέγαν τρίποδα καὶ λέβητα, ἡμεῖς δὲ μετέπειτα τὰ συναθροίζομεν ἐκ τοῦ λαοῦ».

Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Ἀλκινόου ἐφάνη ἀρεστὸς εἰς ὅλους· καὶ τότε μὲν μετέβησαν ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν του, ἵνα κοιμηθῶσιν. Ἅμα δὲ ἐφώτισεν, ἔπεμψαν εἰς τὸ πλοῖον τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα καλῶς ἐτοποθέτησεν ὁ Ἀλκίνοος ὑπὸ τὰ καθίσματα τῶν κωπηλατῶν, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν εἰς τὴν κωπηλασίαν. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων μετέβησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου καὶ ἐφρόντιζον περὶ τοῦ γεύματος.

Ὁ δὲ Ἀλκίνοος προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Δία βοῦν καὶ ἔκαυσε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τοὺς μηρούς· ἔπειτα δ' ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ εὐφραίνοντο τρώγοντες καὶ πίνοντες· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἔψαλλε καὶ ὁ Δημόδοκος ὡραῖα ᾄσματα. Ἀλλ' ὁ Οδυσσεὺς δὲν προσεῖχεν εἰς αὐτά, συχνὰ δὲ ἔστρεφε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὸν λαμπρὸν ἥλιον, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενε τὴν δύσιν του· τόσην ἐπιθυμίαν εἶχε,πῶς νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν πατρίδα του!

Καθὼς δὲ ὁ γεωργός,ὅστις ὅλην τὴν ἡμέραν μὲ τοὺς δύο μαύρους βόας του ἀροτριᾷ τὴν γῆν,εἶναι δὲ κατάκοπος ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν, καὶ βλέπει μὲ χαρὰν τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκόν του καὶ φάγῃ καὶ ἀναπαυθῇ, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐχάρη, ἅμα ὁ Ἥλιος ἐβασίλευσεν. Εὐθὺς δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπεν εἰς τὸν Ἀλκίνοον καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τῶν Φαιάκων·

«Λαμπρὲ καὶ ἀγαπητὲ εἰς τὸν λαὸν Ἀλκίνοε, τώρα ἅμα προσφέρητε σπονδάς, ἀποστείλατέ με σῶον εἰς τὴν πατρίδα μου· σεῖς δὲ χαίρετε, διότι ἔλαβον πέρας πάντα, ὅσα ἤθελεν ἡ ψυχή μου· εἴθε δὲ οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ νὰ μὲ βοηθήσωσι νὰ εὕρω εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν ἄψογον γυναῖκά μου καὶ πάντας τοὺς ἀγαπητούς μου· καὶ εἰς σᾶς δέ, οἱ ὁποῖοι μένετε ἐνταῦθα, εὔχομαι νὰ εἶσθε χαρὰ εἰς τὰς γυναῖκάς σας καὶ εἰς τὰ τέκνα σας, καὶ οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἂς δώσωσιν εἰς ὑμᾶς πᾶν ἀγαθόν, καὶ οὐδέποτε νὰ εὕρῃ ὑμᾶς κοινὴ συμφορά».

Τότε πάντες εὐχαριστήθησαν καὶ ἔλεγον νὰ στείλωσι τὸν ξένον εἰς τὴν πατρίδα του, διότι ὡμίλει φρονίμως. Ἔπειτα ὁ Ἀλκίνοος εἶπεν εἰς τὸν κήρυκα νὰ χύσῃ εἰς τὰ ποτήρια πάντων οἶνον, ἵνα κάμωσι σπονδὰς εἰς τὸν Δία, καὶ ἀποστείλωσι τὸν ξένον εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἀφοῦ δὲ ὁ κῆρυξ ἐκέρασεν ὅλους, καὶ ἔκαμαν σπονδὴν εἰς τοὺς θεούς, ἠγέρθη τότε ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ θέσας εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ἀρήτης ποτήριον εἶπε πρὸς αὐτήν·

«Χαῖρε, καλὴ βασίλισσα, καθ' ὅλον τὸν βίον, ἕως οὗ ἔλθῃ τὸ γῆρας καὶ ὁ θάνατος, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ εἰς ὅλους· ἀναχωρῶ τώρα καὶ εὔχομαι μὲ χαρὰν ν' ἀπολαύῃς τὰ τέκνα σου, τὸν λαὸν καὶ τὸν βασιλέα Ἀλκίνοον».

Εἶπε καὶ κατέβη τὸ κατώφλιον τῆς θύρας· ὁ δὲ Ἀλκίνοος προέπεμψε κήρυκα, ἵνα τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἦτο ἕτοιμον τὸ πλοῖον. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ Ἀρήτη ἔστειλεν ὑπηρετρίας, τῶν ὁποίων ἡ μία ἔφερεν εἰς τὸ πλοῖον ἐπανωφόριον καὶ χιτῶνα, ἡ δὲ ἄλλη ἐκράτει τὸ μετὰ τέχνης κατεσκευασμένον κιβώτιον τῶν δώρων· καὶ ἡ τρίτη τροφὰς καὶ οἶνον.

Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν εἰς τὸ πλοῖον, παρέλαβον οἱ ναῦται τὰ πράγματα καὶ τὰ κατέθεσαν ἐντὸς τοῦ πλοίου· ἔπειτα ἔστρωσαν τάπητας καὶ λινὸν ὕφασμα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἵνα ἀναπαυθῇ ἡσύχως ὁ Ὀδυσσεύς. Ἔλυσαν δὲ τότε τὰ πρυμνήσια σχοινία, ἐκάθισαν εἰς τὰς ἕδρας των καὶ προθύμως ἐκωπηλάτουν. Γλυκὺς δὲ ἐπὶ τῶν βλεφάρων τοῦ Ὀδυσσέως ἐπεκάθισεν ὕπνος, τὸ δὲ πλοῖον ἔσχιζε τὴν θάλασσαν, φέρον ἄνδρα ὅμοιον πρὸς τοὺς θεούς, καὶ ἔτρεχε ταχύτερον τοῦ ἱέρακος.

38) Ἄφιξις τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ἰθάκην.

Ὅτε δὲ ἐφάνη ὁ λαμπρότατος ἀστήρ, ὁ προάγγελος τῆς ἡμέρας, τότε καὶ τὸ πλοῖον ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ εἰσήρχετο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Φόρκυνος. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἀκτήν, ἐκάθισεν εἰς τὴν ἄμμον διὰ τῆς βοηθείας τῶν κωπηλατῶν. Τότε οἱ ναῦται ἐξῆλθον τοῦ πλοίου εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐξήγαγον τὸν Ὀδυσσέα ἐπὶ τοῦ τάπητος βαθέως κοιμώμενον καὶ τὸν ἀφῆκαν ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἔπειτα ἐξέβαλον καὶ τὰ δῶρα καὶ τὰ ἐτοποθέτησαν ὑποκάτω ἐλαίας καὶ μακρὰν τῆς ὁδοῦ, ἵνα μὴ διέλθῃ τις καὶ ἀφαιρέσῃ ταῦτα, πρὶν ἐγερθῇ ὁ Ὀδυσσεύς.

Εἶχε δὲ ἀναχωρήσει τὸ πλοῖον καὶ ἡ ἡμέρα ἐφώτιζε πλέον, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἠγέρθη ἐκ τοῦ ὕπνου. Δὲν ἐγνώρισεν ὅμως τὴν

πατρικήν του γῆν, διότι ἔλειπε πολὺν καιρὸν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἔχυσε πέριξ αὐτοῦ ὁμίχλην. Ἐνόμισε λοιπόν, ὅτι οἱ ναῦται τὸν ἔφερον εἰς ἄλλην χώραν, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ κτυπῆται διὰ τῶν χειρῶν του. Ἤρχισε νὰ καταρᾶται τοὺς Φαίακας, οἵτινες τὸν ἠπάτησαν, καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Δία νὰ τιμωρήσῃ αὐτούς. Φοβηθεὶς δέ, μὴ οἱ ναῦται τὸν ἔκλεψαν, ἤρχισε νὰ μετρῇ τὰ πράγματά του. Εὗρε δὲ πάντα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, καὶ τοὺς τρίποδας καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὰ ὡραῖα ἐνδύματα. Ἐνῷ δὲ ἐξηκολούθει νὰ κλαίῃ, τὸν ἐπλησίασεν ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀνδρὸς ποιμένος· ὡμοίαζε δὲ πρὸς βασιλόπαιδα καὶ ἦτο ἐνδεδυμένη ὡραῖον διπλοῦν ἐπανωφόριον, εἶχεν εἰς τοὺς πόδας ὡραῖα πέδιλα, καὶ ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας ἀκόντιον.

Ἅμα τὴν εἶδεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐχάρη, ὑπῆγε πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ εἶπεν·

«Ὦ φίλε, χαῖρε· μὴ μὲ δεχθῇς μὲ κακὴν γνώμην, ἀλλὰ σῶσον καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς θησαυρούς μου. Ἰδοὺ πίπτω εἰς τὰ γόνατά σου καὶ σὲ δοξάζω ὡς θεόν. Εἰπέ μοι δὲ ἀληθῶς εἰς ποίαν χώραν εὑρίσκομαι· εἶναι νῆσος αὕτη, ἢ ἄκρα ἠπείρου κειμένης εἰς τὴν θάλασσαν;».

Τότε ἀπήντησεν ἡ Ἀθηνᾶ·

«Ὦ ξένε, ἢ ἀνόητος εἶσαι ἢ ἔρχεσαι ἐκ χώρας πολὺ μακρυνῆς, ἀφοῦ ἀγνοεῖς τὸν τόπον τοῦτον, τὸν ὁποῖον οἱ πάντες γνωρίζουσι· δὲν εἶναι μὲν κατάλληλος ἵνα τρέφῃ ἵππους, ἀλλὰ παράγει ἄφθονον σῖτον καὶ οἶνον. Συχνὰ τὸν ἐπισκέπτονται αἱ βροχαὶ καὶ τὸν ῥαντίζει ἡ δρόσος καὶ ἔχει πολλὰ ὕδατα. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡ Ἰθάκη, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἔχει ἀκουσθῇ καὶ μέχρι τῆς Τροίας, ἥτις ἀπέχει πολὺ μακρὰν τῆς Ἑλλάδος».

59) Ἡ Ἀθηνᾶ ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ὀδυσσέα.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀκούσας, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν πατρίδα του ἐχάρη, ἀλλὰ δὲν ἐφανέρωσεν εἰς τὸν ποιμένα οὔτε τὸ ὄνομά του,

οὔτε πόθεν ἤρχετο. Ἔπλασε πλαστὴν ἱστορίαν· εἶπεν ὅτι ἔρχεται ἐκ Κρήτης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, διότι ἐφόνευσε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, τὸν ἅρπαγα τῶν κτημάτων του.

Ἡ Ἀθηνᾶ τότε ἐγέλασε καὶ ἔλαβε σχῆμα ὡραίας καὶ μεγαλοσώμου παρθένου. Τὸν ὠνόμασε πανοῦργον καὶ παμπόνηρον διὰ τὴν εὐκολίαν, ἣν ἔχει ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας εἰς τὸ ψεύδεσθαι, καὶ τῷ εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους·

«Σὺ εἶσαι ὁ πρῶτος τῶν θνητῶν κατὰ τὰς σκέψεις καὶ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἡ πρώτη τῶν θεῶν κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν σοφίαν. Εἶμαι ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις εἰς τὰς δυστυχίας σου παρίσταμαι πάντοτε καὶ σὲ φυλάττω· ἐγὼ ἐνήργησα νὰ σὲ ἀγαπήσωσιν οἱ Φαίακες, καὶ τώρα πάλιν ἦλθον ἐδῶ, ἵνα φροντίσω περὶ τῶν θησαυρῶν σου καὶ σοὶ προείπω τὰ δυστυχήματα τοῦ οἴκου σου. Ἔχε ὑπομονὴν νὰ τὰ ἀκούσῃς καὶ εἰς οὐδένα νὰ μὴ εἴπῃς ὅτι ἐπέστρεψας ἀπὸ τὰ ξένα· νὰ ὑπομένῃς δὲ πᾶσαν προσβολήν, ἥτις θὰ σοὶ γείνῃ ἀπὸ ἀνθρώπους αὐθάδεις».

60) Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναγνωρίζει τὴν πατρίδα του.

Δὲν ἐπίστευσεν ὅμως ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἀθηνᾶς· καὶ ἐξορκίζει αὐτὴν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός της νὰ τῷ εἴπῃ ἂν εἶναι ἀληθές, ὅτι πατεῖ τὴν γῆν τῆς πατρίδος του. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ τῷ ἀποκρίνεται· «Ἐὰν δὲν πιστεύῃς εἰς ἐμέ, ὦ Ὀδυσσεῦ, πείσθητι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου. Ἰδοὺ ὁ λιμὴν τοῦ Φόρκυνος, δὲν τὸν ἀναγνωρίζεις; Ἰδοὺ ἐκεῖ ἡ ἐλαία. Ἰδοὺ τὸ σπήλαιον τῶν νυμφῶν, ὅπου τοσάκις ἐθυσίασες εἰς τοὺς θεούς· ἰδοὺ καὶ τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο δασῶδες ὄρος, τὸ γνωστὸν Νήριτον». Οὕτως εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ καὶ εὐθὺς διέλυσε τὴν ἀχλὺν τὴν περικαλύπτουσαν τοὺς τόπους τούτους. Ἅμα δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδε τοὺς γνωστοὺς τόπους τῆς νήσου του καθαρά, ηὐφράνθη καὶ

πεσὼν ἐφίλησε τὴν γῆν τῆς πατρίδος του· ὕψωσε δὲ τὰς χεῖράς του καὶ ἐδεήθη εἰς τὰς νύμφας καὶ εἶπε·

«Νύμφαι Ναϊάδες, κόραι τοῦ Διός, ἐγὼ πλέον δὲν ἤλπιζον νὰ σᾶς ἴδω· τώρα χαίρετε καὶ θέλω σᾶς προσφέρει τοῦ λοιποῦ δῶρα, ὡς πρότερον, ἂν δώσῃ ἡ κόρη τοῦ Διὸς Ἀθηνᾶ ζωὴν εἰς ἐμὲ καὶ προκοπὴν εἰς τὸν ἀγαπητόν μου υἱόν».

61) Ἡ Ἀθηνᾶ βουλεύεται μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἔπειτα ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς μετέβησαν εἰς τὸ σπήλαιον τῶν νυμφῶν καὶ ἔκρυψαν τὰ πράγματα. Πρὸς ἀσφάλειαν δὲ τούτων ἔβαλεν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου λίθον. Ἐκάθισαν δ' ἔπειτα εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ἐλαίας καὶ ἐσχεδίαζον τὸν ὄλεθρον τῶν αὐθαδῶν μνηστήρων. Τῷ εἶπε δὲ ἡ Ἀθηνᾶ τὴν κατάστασιν τοῦ οἴκου του· ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν οἱ μνηστῆρες φέρονται εἰς τὸν οἶκόν του ὡς κύριοι καὶ ζητοῦσι διὰ δώρων νὰ λάβωσιν εἰς γάμον τὴν σύζυγόν του. Ἐκείνη ὅμως ἀκαταπαύστως ὀδύρεται καὶ περιμένει τὴν ἐπιστροφήν του, ἀπατᾷ δὲ δι' ὑποσχέσεων καὶ ἐλπίδων τοὺς μνηστῆρας.

«Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ, εἶπε τότε ὁ Ὀδυσσεύς· τί θὰ ἔπασχον, ἂν δὲν μοὶ ἔλεγες, ὦ θεά, πάντα ταῦτα; Ἐξ ἅπαντος θὰ ἐφονευόμην, ὡς ὁ Ἀγαμέμνων εἰς τὰς Μυκήνας. Βοήθησόν μοι, ὦ κόρη τοῦ Διός, νὰ τιμωρήσω τοὺς αὐθάδεις τούτους· ἂν σὺ ἵστασαι πλησίον μου, δύναμαι καὶ κατὰ τριακοσίων νὰ ἀγωνισθῶ».

Ἡ Ἀθηνᾶ δὲ τῷ ἀπήντησε· «Πλησίον σου θὰ μὲ ἔχῃς, ὦ Ὀδυσσεῦ, μέχρις οὗ καταστραφῶσιν οἱ μνηστῆρες, οἵτινες σοῦ καταφθείρουσι τὴν περιουσίαν σου. Ἤδη δὲ θὰ σὲ μεταμορφώσω, ἵνα μηδεὶς σὲ γνωρίσῃ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Μετὰ τοῦτο σοὶ ἀναγγέλλω νὰ ἀναζητήσῃς τὸν πιστόν σου χοιροβοσκὸν καὶ μάθῃς παρ' αὐτοῦ τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ οἴκῳ σου. Ἐγὼ δὲ

θὰ εἰδοποιήσω τὸν υἱόν σου Τηλέμαχον περὶ τῆς ἐπιστροφῆς σου. Τὸν ἔχω στείλῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μενελάου».

«Καὶ διατί, ὦ θεά, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἀφοῦ τὰ πάντα ἠξεύρεις, νὰ τὸν στείλῃς εἰς ταξείδιον καὶ νὰ ὑποφέρῃ, οἱ δὲ μνηστῆρες νὰ καταστρέφωσι τὴν περιουσίαν ;».

«Μὴ φοβῆσαι, τῷ εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, περὶ τοῦ υἱοῦ σου, διότι ἐγὼ ἀγρυπνῶ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν κακὸν αὐτὸς πάσχει. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἐνεδρεύουσιν αὐτὸν οἱ μνηστῆρες, ἵνα τὸν φονεύσωσιν, ἀλλὰ θάρρει, διότι ἐγὼ ὁδηγῶ τὰ βήματά του. Ἔπρεπε νὰ μεταβῇ εἰς ξένους τόπους, ἵνα διδαχθῇ πολλὰ καὶ ἀποκτήσῃ φήμην».

Αὐτὰ εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἤγγισεν αὐτὸν διὰ ῥάβδου· εὐθὺς δὲ τὸ εὐλύγιστον αὐτοῦ σῶμα συνεστάλη καὶ ἔπεσεν ἡ ξανθὴ αὐτοῦ κόμη καὶ ἔγεινε γέρων· τότε δὲ ἠμβλύνθη καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του, οἵτινες πρότερον ἤστραπτον, τὰ δὲ φορέματά του ἔγειναν παλαιὰ καὶ ῥυπαρά, καὶ ἐπάνω αὐτῶν ἐρρίφθη δέρμα μακρὸν ἐξ ἐλάφου μαδημένον. Ἔδωκε δὲ εἰς αὐτὸν ἡ θεὰ ῥόπαλον καὶ δισάκκιον παλαιὸν καὶ πολύτρυπον, τὸ ὁποῖον ἐκρέματο διὰ χονδροῦ σχοινίου.

62) Τὰ κατὰ τὴν Πηνελόπην καὶ τὸν Τηλέμαχον.

Ἐνῷ ὁ Ἑρμῆς ἀπεστέλλετο ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἵνα τὴν διατάξῃ ν' ἀφήσῃ τὸν Ὀδυσσέα, ἡ Ἀθηνᾶ μετέβαινεν εἰς τὴν Ἰθάκην, ἵνα πείσῃ τὸν υἱόν του Τηλέμαχον νὰ ὑπάγῃ εἰς Πύλον καὶ Σπάρτην καὶ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ πατρός του. Ὁ Τηλέμαχος πεισθεὶς εἰς τὸν Μέντην, οὗ τὴν μορφὴν εἶχε λάβει ἡ Ἀθηνᾶ, ἑτοιμάζει, κρυφίως τῆς μητρός του καὶ τῶν μνηστήρων, πλοῖον, καὶ πλέει κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πύλου Νέστορα καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν βασιλέα Μενέλαον. Μανθάνει δὲ παρ' αὐτῶν περὶ τοῦ πατρός του

καὶ λαμβάνει θάρρος ν' ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῶν μνηστήρων.

Ὁ Τηλέμαχος ἦτο βρέφος, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀφῆκεν αὐτὸν καὶ ἀνεχώρησε μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς Τροίαν. Πολλὰ ἔτη εἶχον παρέλθῃ ἔκτοτε· ὁ Τηλέμαχος εἶχε γείνῃ νέος καὶ ἐπόθει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πατρός. Ἡ μήτηρ του, ἡ ὡραία καὶ συνετὴ Πηνελόπη, μεθ' ὑπομονῆς ἀνέμενε τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἠδύνατο αὐτὴ νὰ ὑπανδρευθῇ πάλιν, ἀφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐφαίνετο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔπραξε· πολλοὶ νέοι ἡγεμόνες ἐκ τῆς Ἰθάκης καὶ ἔξωθεν ἦλθον καὶ τὴν ἐζήτουν εἰς γάμον, ἀλλ' αὐτὴ

Πηνελόπη

ἔμενε πιστὴ εἰς τὸν Ὀδυσσέα. Δὲν ἦτο δὲ ὡραία μόνον ἀλλὰ καὶ πλουσία· ὅστις θὰ τὴν ἐνυμφεύετο, θὰ εἶχεν ἐλπίδας καὶ δύναμιν νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ βασιλεύσῃ τῆς Ἰθάκης.

Ἀλλ' ἡ καρδία τῆς Πηνελόπης ἦτο πιστὴ καὶ καθαρά, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ λησμονήσῃ τὸν προσφιλῆ καὶ γενναῖον αὐτῆς σύζυγον. Ἀνέμενε λοιπὸν αὐτὸν καί, ἂν καὶ ὁ χρόνος παρήρχετο, αὐτὴ ἐξηκολούθει καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ κλαίῃ, ἐλπίζουσα νὰ τὸν ἴδῃ μίαν ἡμέραν ἐπιστρέφοντα. Τὸ ἓν ἔτος διεδέχετο τὸ ἄλλο καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος δὲν ἐτελείωνε. Τέλος φθάνει ἡ εἴδησις, ὅτι ἡ Τροία κατεστράφη. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπανέρχονται. Ἡ συνετὴ Πηνελόπη λαμβάνει θάρρος, ὅτι θὰ ἴδῃ

τέλος τὸν ἀγαπητόν της Ὀδυσσέα, ἀλλὰ μάτην. Τὰ ἔτη πάλιν παρήρχοντο καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐφαίνετο.

Ἡ Πηνελόπη πάντα ἐρχόμενον εἰς τὴν Ἰθάκην ἐκάλει εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἠρώτα περὶ τῆς τύχης τῶν ἡρώων. Ἐπληροφορεῖτο συνεχῶς, ὅτι πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων εἶχον ἐπιστρέψῃ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Ὀδυσσέως οὐδεὶς ἤξευρέ τι. Εἶχον δὲ δέκα ἐννέα ἔτη παρέλθῃ, ἀφ' ὅτου ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπῆλθε τῆς Ἰθάκης. Ὁ Τηλέμαχος ἦτο ἡ μόνη της παρηγορία· εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔβλεπε τὸν ἀπόντα σύζυγον καὶ ἐλάμβανε νέας πάντοτε δυνάμεις νὰ ὑπομένῃ τὴν στέρησιν ἐκείνου. Ἀλλ' ἄνθρωποι αὐθάδεις ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν, υἱοὶ ἡγεμόνων γνωστῶν καὶ ἀγνώστων, συνηθροίζοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἔτρωγον καὶ ἔπινον καταστρέφοντες τὴν περιουσίαν τοῦ Τηλεμάχου. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐζήτουν εἰς γάμον τὴν Πηνελόπην καὶ διὰ τοῦ τρόπου των τούτου προσεπάθουν νὰ ἐξαναγκάσωσι τὸν Τηλέμαχον ν' ἀποστείλῃ τὴν μητέρα του εἰς τὸν πατρικόν της οἶκον. Κατὰ τὰ τότε δὲ ἔθιμα ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ πατρός της ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ εἰς γάμον.

Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ προσήρχοντο οἱ μνηστῆρες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ὀδυσσέως, ἔσφαζον τοὺς βόας, τὰ πρόβατα καὶ τοὺς χοίρους, καὶ τρώγοντες καὶ πίνοντες διεσκέδαζον ὅλην τὴν ἡμέραν. Οἱ ὑπηρέται τοῦ Ὀδυσσέως ἦσαν ὄργανα τῶν ὀρέξεών των· οἱ μνηστῆρες ὅ,τι ἤθελον ἔπραττον καὶ κατεφρόνουν τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσέως, τὸν οἰκοδεσπότην καὶ κύριον. Ὅλην τὴν ἡμέραν αἱ στοαὶ τῶν ἀνακτόρων ἀντήχουν ὑπὸ ᾀσμάτων, ἀλαλαγμῶν καὶ σκωμμάτων· τὸ πλῆθος τῶν ἀγελῶν καὶ ποιμνίων ἠλαττοῦτο καθ' ἡμέραν, ὁ σῖτος καὶ ὁ οἶνος ἐξωδεύετο καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀποδιώξῃ τοὺς θρασεῖς καὶ αὐθάδεις μνηστῆρας.

63) Ὁ Τηλέμαχος παραπονεῖται κατὰ τῶν μνηστήρων ἐνώπιον τοῦ λαοῦ.

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπισκέψεως τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Τηλέμαχος συγκαλεῖ συνέλευσιν τοῦ λαοῦ τῆς Ἰθάκης, λαμβάνει πλήρης θάρρους τὸ σκῆπτρον εἰς χεῖρας καὶ λέγει τοὺς ἑξῆς λόγους·

«Ἰθακήσιοι, ἐκάλεσα ὑμᾶς ἵνα σᾶς ἀναγγείλω τὸ διπλοῦν δυστύχημα τοῦ οἴκου μου. Πρῶτον ἀπώλεσα τὸν πατέρα μου, ὅστις ἦτο βασιλεὺς ὑμῶν καὶ διῴκει ὡς πατὴρ ἠπίως· δεύτερον ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἰθάκης ζητοῦσι τὴν μητέρα μου εἰς γάμον, ἐνῷ αὐτὴ δὲν θέλει νὰ ὑπανδρευθῇ, καὶ κατατρώγουσι τὴν περιουσίαν μου. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἀποδιώξωμεν αὐτοὺς ἐκ τῆς οἰκίας ἡμῶν, ἀφοῦ δὲν εἶναι πλέον ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ τοῦτο. Ἀλλ', Ἰθακήσιοι, τοῦτο φέρει αἰσχύνην εἰς ὑμᾶς. Ἐντράπητε τοὺς πέριξ ἡμῶν οἰκοῦντας λαοὺς καὶ φοβήθητε τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, οἵτινες τιμωροῦσι τοὺς πράττοντας τοιαῦτα ἀνομήματα. Παρακαλῶ ὑμᾶς, Ἰθακήσιοι, ἐμποδίσατε τοὺς μνηστῆρας νὰ φέρωνται τοιουτοτρόπως εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀφήσατέ με νὰ κατατήκωμαι ὑπὸ τῆς λύπης μου».

Τότε ὁ Ἀντίνοος, εἷς τῶν μνηστήρων, ἀποκριθεὶς εἰς τὸν Τηλέμαχον, εἶπε·

«Τί μᾶς μέμφεσαι, ὦ Τηλέμαχε; δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ αἴτιοι τούτου, ἀλλ' ἡ μήτηρ σου. Τρία ἔτη εἶναι ἤδη, ὅπου μᾶς ἀπατᾷ, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ περάσῃ καὶ τὸ τέταρτον. Δίδει εἰς ἡμᾶς πάντοτε ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις, ἀλλ' ἄλλα σχέδια ἔχει εἰς τὸν νοῦν της. Ἐμηχανεύθη δὲ ἡ μήτηρ σου καὶ ἄλλην πονηρίαν· ἔστησεν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων μέγαν ἐργαλειὸν καὶ ὕφαινε λεπτὸν ὕφασμα· καὶ μᾶς εἶπε· «μνηστῆρές μου, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Ὀδυσσεύς, καθὼς λέγετε, μὴ βιάζεσθε νὰ μὲ νυμφευθῆτε, μέχρις οὗ τελειώσω τὸ ὕφασμά μου, τὸ ὁποῖον θὰ

χρησιμεύση ὡς σάβανον εἰς τὸν πενθερόν μου Λαέρτην, ὅταν ἀποθάνῃ».

«Τοιαῦτα μᾶς ἔλεγε καὶ μᾶς ἐξηπάτα. Τρία ἔτη παρῆλθον καὶ τὸ ὕφασμα ἔμενεν ἀτελείωτον, διότι ἐξύφαινε τὴν νύκτα ὅσον ὕφαινε τὴν ἡμέραν. Τὸ τέταρτον ἔτος μᾶς ἐμαρτύρησε μία ὑπηρέτρια τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς μητρός σου καὶ τότε τὴν ἠναγκάσαμεν νὰ τελειώσῃ τὸ ὕφασμα καὶ ν' ἀποφασίσῃ νὰ ὑπανδρευθῇ ἕνα ἐξ ἡμῶν».

«Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς τὴν ἡσυχίαν σου, Τηλέμαχε, στεῖλε τὴν μητέρα σου εἰς τὸν πατέρα της καὶ παρακίνησον αὐτὴν νὰ ὑπανδρευθῇ ὅντινα θέλει. Ἐὰν ὅμως ἐξακολουθῇ νὰ πονηρεύηται, καὶ ἡμεῖς θὰ μένωμεν εἰς τὴν οἰκίαν σου καὶ θὰ καταστρέφωμεν τὴν περιουσίαν σου».

«Ἀντίνοε», εἶπεν ὁ Τηλέμαχος, «πῶς δύναμαι νὰ ἀποδιώξω τὴν μητέρα μου ἐκ τῆς οἰκίας μου, ἥτις μὲ ἐγέννησε καὶ μὲ ἀνέθρεψε; Δὲν γνωρίζω ἀκόμη θετικῶς, ἂν ὁ πατήρ μου ζῇ ἢ ἀπέθανεν· ἐὰν δὲ τὴν διώξω αὐτοβούλως, θὰ πληρώσω πολλὰ εἰς τὸν πατέρα της Ἰκάριον· ἐὰν δὲ ἐπιστρέψῃ ὁ πατήρ μου, θὰ πάθω χειρότερα ἀπὸ αὐτόν. Ἔπειτα καὶ ἡ μήτηρ μου θὰ μὲ καταρασθῇ, ἂν τὴν ἐκβάλω τῆς οἰκίας μου, καὶ θὰ μὲ τιμωρήσωσιν οἱ θεοί, οἱ δὲ ἄνθρωποι θὰ μὲ μισήσωσι διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην. Παύσατε λοιπόν, μνηστῆρες, νὰ κατατρώγητε τὴν περιουσίαν μου καὶ ἐξέλθετε τῆς οἰκίας μου. Εἰ δὲ μή, θὰ ἐπικαλεσθῶ καθ' ὑμῶν τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ συνέλευσις διελύθη ἄπρακτος. Ὁ Τηλέμαχος ἐξοπλίζει διὰ τῆς Ἀθηνᾶς πλοῖον καὶ ἀναχωρεῖ κρυφίως ἐκ τῆς Ἰθάκης, ἵνα μάθῃ τι περὶ τοῦ πατρός του.

64) Συμβούλιον τῶν μνηστήρων κατὰ τοῦ Τηλεμάχου.

Ἡμέραν τινά, ἐνῷ ὁ Τηλέμαχος εὑρίσκετο πλησίον τοῦ Με-

νελάου, οἱ μνηστῆρες διεσκέδαζον πρὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσέως ῥίπτοντες τὴν πέτραν καὶ τὸ ἀκόντιον. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐκάθηντο οἱ πρῶτοι τῶν μνηστήρων Ἀντίνοος καὶ Εὐρύμαχος· ἦλθε δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ Νοήμων καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀντίνοον·

«Ἀντίνοε, γνωρίζεις, πότε θὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Τηλέμαχος ἐκ τῆς Πύλου; Μοῦ ἐπῆρε τὸ πλοῖόν μου καὶ τὸ χρειάζομαι τώρα ἵνα μεταβῶ εἰς τὴν Ἤλιδα καὶ λάβω ἕνα πῶλον».

Ἅμα δ' ἐκεῖνοι ἤκουσαν, ὅτι ὁ Τηλέμαχος ἐπῆγεν εἰς τὴν Πύλον, ἔμειναν ἔκπληκτοι, διότι ἐνόμιζον, ὅτι εἶναι εἰς τὰ πρόβατα ἢ εἰς τὸν χοιροβοσκόν του.

Τότε ὁ Ἀντίνοος εἶπεν εἰς τὸν Νοήμονα·

«Εἰπέ μοι ἀληθῶς, πότε ἀνεχώρησεν ὁ Τηλέμαχος καὶ ποῖοι νέοι τὸν ἠκολούθησαν, καὶ ἂν τὸ πλοῖον ἔδωκες εἰς αὐτὸν μὲ τὴν θέλησίν σου».

«Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ ἀρνηθῶ εἰς τὸν Τηλέμαχον», ἀπεκρίθη οὗτος, «ἀφοῦ εἶχε χρείαν αὐτοῦ. Οἱ σύντροφοί του δὲ εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς Ἰθάκης· ἀρχηγὸς δὲ αὐτῶν εἶναι ὁ Μέντωρ· τοῦτο ὅμως μοὶ φαίνεται περίεργον, διότι εἶδον αὐτὸν χθὲς τὴν πρωίαν ἐνταῦθα. Τότε ὅμως εἶδον, ὅτι ἐμβῆκε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πλοῖον».

Τότε οἱ μνηστῆρες παραιτήσαντες τοὺς ἀγῶνας συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου· ἀπεφασίσθη δέ, ἵνα ὁ Ἀντίνοος ἐπιβῇ πλοίου καὶ ἐνεδρεύσῃ τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸν πορθμὸν μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Σάμης. Ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ ἔσωσεν αὐτὸν καὶ ἔφερε σῶον εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου τὸν ἀνέμενεν ὁ πατήρ του.

65) Ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ τῷ Εὐμαίῳ.

Ἀφοῦ ἡ Ἀθηνᾶ μετεμόρφωσε τὸν Ὀδυσσέα εἰς ἐπαίτην, τῷ παρήγγειλε νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν χοιροβοσκὸν Εὔμαιον. Οὗτος ἦτο πιστὸς εἰς τὸν Ὀδυσσέα ὑπηρέτης, ἠγάπα αὐτὸν καὶ ἐφρόντιζε περὶ τῆς περιουσίας του.

Εὗρε δ' αὐτὸν καθήμενον ἔξω τῆς μάνδρας· πέριξ αὐτῆς ἦτο ἐκτισμένη ὡραία καὶ μεγάλη αὐλή· τὴν εἶχε κτίση ὁ Εὔμαιος μόνος του εἰς τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τὴν εἶχε φράξῃ διὰ κλάδων ἀγριαχλαδεῶν. Εἶχε δὲ ἐμπήξῃ τριγύρω πασσάλους πολλοὺς ἐκ δρυὸς τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ τοὺς ἐκαθάρισεν ἐκ τοῦ φλοιοῦ των. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δὲ τῆς αὐλῆς εἶχε κατασκευάσῃ δώδεκα χοιρομάνδρας, ἵνα κοιμῶνται οἱ χοῖροι· εἰς ἑκάστην δὲ χοιρομάνδραν ἐκλείοντο ἀνὰ πεντήκοντα χοῖροι θηλυκοί, οἵτινες ἐγέννων· ἔξω τῶν χοιρομανδρῶν ἐκοιμῶντο οἱ ἀρσενικοί, οἵτινες ἦσαν πολὺ ὀλιγώτεροι, διότι καθημερινῶς τοὺς ἔτρωγον οἱ μνηστῆρες. Ὁ Εὔμαιος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ στέλλῃ καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς μνηστῆρας τὸν καλλίτερον ὅλων τῶν χοίρων. Ὅλοι οἱ ἀρσενικοὶ χοῖροι ἦσαν τριακόσιοι ἑξήκοντα καὶ ἐφυλάττοντο ὑπὸ τεσσάρων κυνῶν μεγάλων ὡς θηρίων.

Τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην ὁ χοιροβοσκὸς ἔκοπτε δέρμα βοὸς καὶ κατεσκεύαζε πέδιλα πρὸς χρῆσίν του. Εἶχε δὲ τέσσαρας βοηθούς, ὧν οἱ τρεῖς ἔβοσκον τοὺς χοίρους, ἄλλος εἰς ἄλλο μέρος, ὁ δὲ τέταρτος εἶχε μεταφέρῃ εἰς τὴν πόλιν χοῖρον, ἵνα φάγωσιν οἱ ἀναίσχυντοι μνηστῆρες.

Ὅτε δὲ οἱ κύνες εἶδον τὸν Ὀδυσσέα, ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἐκάθισε κάτω καὶ ἔρριψεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὴν ῥάβδον· ἤθελε δὲ ἐκεῖ πάθει μέγα κακόν, ἂν μὴ ὁ Εὔμαιος ἔτρεχε καὶ ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς μὲ τὰς φωνάς του καὶ μὲ τὰς πέτρας. Ἔπειτα δὲ τῷ εἶπεν·

«Παρ' ὀλίγον, ὦ γέρον, θὰ σὲ ἐξέσχιζον οἱ κύνες, καὶ ἐξ αἰτίας σου θὰ εἶχον πολὺ ὄνειδος· καὶ ἄλλα οἱ θεοὶ παθήματα καὶ στεναγμοὺς μοὶ ἔδωκαν· εἶχον ἐγὼ κύριον ἰσόθεον καὶ πάντοτε τὸν κλαίω ἐνταῦθα καὶ τρέφω δι' ἄλλους τώρα τὰ παχύτατα ταῦτα ζῷα, αὐτὸς δὲ στερούμενος τροφῆς βασανίζεται εἰς χώρας ἀλλογλώσσων ἀνθρώπων, ἂν ἀκόμη ζῇ καὶ βλέπῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ἀκολούθει, ὦ γέρον, νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν

καλύβην, καί, ἅμα εὐφρανθῇς ἐκ τοῦ φαγητοῦ καὶ τοῦ οἴνου, ἔπειτα θὰ εἴπῃς εἰς ἐμὲ πόθεν εἶσαι καὶ τὰ ὅσα ἔπαθες».

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἠκολούθησε τὸν χοιροβοσκὸν εἰς τὴν καλύβην, οὗτος δὲ ἔστρωσεν εἰς τὴν γῆν χαμόκλαδα πυκνὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἥπλωσε μέγα δέρμα δασυτρίχου αἰγός. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐχάρη διὰ τὴν φιλόξενον ὑποδεξίωσιν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Εὔμαιον·

« Ὁ Ζεὺς καὶ πάντες οἱ ἀθάνατοι θεοὶ νὰ σοὶ χαρίσωσιν, ὦ ξένε, πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδία σου, ἀφοῦ μὲ ἐδέχθης τόσον καλῶς».

Ὁ δὲ Εὔμαιος ἀπαντῶν εἶπε·

«Δὲν πρέπει τις νὰ καταφρονῇ τὸν ξένον, καὶ ἂν εἶναι καὶ κατώτερός του. Οἱ ξένοι καὶ πτωχοὶ πάντες ἀνήκουσιν εἰς τὸν Δία. Ὅ,τι δὲ δίδω εἰς τοὺς ξένους εἶναι μικρόν, ἀλλ' ἀρεστόν, διότι οἱ ὑπηρέται δὲν ἔχουσι πολλά, ἵνα χαρίζωσι. Πολὺ δ' ὀλιγώτερα δύναμαι ἐγὼ νὰ χαρίζω, διότι φοβοῦμαι τοὺς νέους κυρίους, τοὺς ὁποίους ἔχω».

Ἐνῷ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς εὐχαρίστως ἔτρωγε καὶ ἔπινεν, ἠκροᾶτο τὸν Εὔμαιον διηγούμενον περὶ τῶν μνηστήρων, τῆς συζύγου του Πηνελόπης καὶ τοῦ υἱοῦ του Τηλεμάχου. Ἔπλαττε διαφόρους ψευδεῖς ἱστορίας καὶ μεθ' ὅρκου ἐβεβαίου, ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Ὀδυσσεύς. Ὁ χοιροβοσκὸς ὅμως δὲν ἤθελε τίποτε ν' ἀκούσῃ ἐκ τούτων, διότι τὰ ἐθεώρει τεχνάσματα τυχοδιωκτῶν πρὸς ἰδίαν των ὠφέλειαν.

«Ὅστις ἐπαίτης ἔλθῃ εἰς τὴν Ἰθάκην», ἔλεγε, «παρουσιάζεται εἰς τὴν κυρίαν μου καὶ λέγει εἰς αὐτὴν ψεύματα· ἡ δὲ Πηνελόπη τὸν ὑποδέχεται καὶ φιλοξενεῖ, καί, ἐνῷ τὸν ἐρωτᾷ περὶ τοῦ συζύγου της, κλαίει καὶ ἄφθονα τρέχουσι τὰ δάκρυά της. Ἂν λοιπὸν καὶ σὺ ἐπιθυμῇς νὰ λάβῃς δῶρα, πλάττε τοιαῦτα ψεύδη καὶ πήγαινε νὰ τὰ εἴπῃς εἰς τὴν Πηνελόπην. Εἴθε νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅπως ἐπιθυμοῦσιν ὁ γέρων Λαέρτης καὶ ἡ Πηνελόπη καὶ ὁ υἱός του. Περὶ αὐτοῦ τώρα πρὸ πάντων κλαίω, ὦ ξένε, διότι οἱ ἀναιδεῖς μνηστῆρες αὐτὸν ἐνεδρεύουσι

κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐκ τῆς Πύλου, ὅπου μετέβη, ἵνα μάθῃ περὶ τοῦ πατρός του, ὅπως τὸν φονεύσωσιν».

Ἔπειτα δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἤρχισε νὰ διηγῆται ψευδῆ ἱστορίαν περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἦτο υἱὸς ἡγεμόνος ἐκ Κρήτης, καὶ ὅτι μετέβη εἰς Τροίαν, ὅπου ἐγνώρισε τὸν Ὀδυσσέα καὶ συνηγωνίσθη μετ' αὐτοῦ. Ὅτι τελευταῖον πρὸ ὀλίγου εἶδε τὰ πράγματά του εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπρωτῶν, αὐτὸς δὲ περιεμένετο νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς Δωδώνης.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἔλεγε καὶ διεβεβαίου, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἐξ ἅπαντος ὁ Ὀδυσσεύς, ἔδυσεν ὁ ἥλιος καὶ οἱ ὑπηρέται ἐπέστρεψαν μὲ τὰς ἀγέλας τῶν χοίρων. Τότε ὁ Εὔμαιος ἐθυσίασε πρὸς τιμὴν τοῦ ξένου πενταετῆ σιτευτὸν χοῖρον, τὸν ὁποῖον ἔψησε βραδέως καὶ διεμοίρασεν εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον τεμάχιον ἀφιέρωσεν εἰς τὰς Νύμφας καὶ τὸν Ἑρμῆν. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον, ἐκοιμήθησαν, ἐνῷ ἔξωθεν τῆς καλύβης ἐσύριζε φοβερὸς ἄνεμος.

66) Ὁ Ὀδυσσεὺς προσποιεῖται ὅτι θὰ ἀναχωρήσῃ.

Ἐνῷ ὁ Τηλέμαχος συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπεβιβάζετο εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἔπλεεν εἰς τὴν Ἰθάκην, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκάθητο εἰς τὴν καλύβην τοῦ Εὐμαίου καὶ ἐδείπνει μετὰ τῶν βοσκῶν.

Θέλων δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ δοκιμάσῃ τὸν Εὔμαιον, ἂν γίνηται βάρος μένων παρ' αὐτῷ, εἶπεν ὡς ἑξῆς·

«Ἄκουσον, Εὔμαιε· πολὺ ἐνοχλητικὸς γίνομαι εἰς σὲ μένων εἰς τὴν καλύβην σου· αὔριον τὸ πρωὶ σκέπτομαι νὰ σοῦ σηκώσω τὸ βάρος καὶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν πόλιν νὰ ἐπαιτήσω. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὲ συμβουλεύσῃς εἰς τοῦτο καὶ μοὶ δώσῃς καὶ ὁδηγόν. Θὰ περιέλθω τὴν πόλιν ἐπαιτῶν τεμάχιον ἄρτου καὶ ποτήριον οἴνου· θὰ ὑπάγω δὲ καὶ εἰς τὴν Πηνελόπην νὰ διηγη-

θῶ εἰς αὐτὴν ὅσα γνωρίζω περὶ τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ εἰς τοὺς μνηστῆρας, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι πλῆθος φαγητῶν. Θὰ παρακαλέσω δὲ αὐτοὺς νὰ μοὶ δώσωσιν ἐργασίαν τινά, ἢ νὰ συναθροίζω ἢ νὰ κόπτω ξύλα, ἢ νὰ χωρίζω τὸ κρέας εἰς τεμάχια, ἢ νὰ ψήνω, ἢ νὰ κερνῶ, διότι ταῦτα πάντα γνωρίζω».

«Ξένε», τῷ ἀπεκρίθη ὁ Εὔμαιος, «κακῶς ἐσκέφθης νὰ ὑπάγῃς εἰς τοὺς μνηστῆρας, τῶν ὁποίων ἡ αὐθάδεια καὶ οἱ κακοὶ τρόποι εἶναι ἀνυπόφοροι· φοβοῦμαι μήπως χαθῇς ἐκεῖ. Ἔπειτα ἐκεῖνοι ἔχουσιν ὑπηρέτας νέους ὡραίους, ἐνδεδυμένους μὲ λαμπρὰ ἐπανωφόρια καὶ χιτῶνας, καὶ ἔχοντας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των ἀλειμμένας μὲ εὐώδη ἔλαια. Μεῖνον καλλίτερον ἐδῶ· οὐδεὶς ἐνοχλεῖται ἐκ τῆς παρουσίας σου. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Τηλέμαχος, τότε αὐτὸς θὰ σὲ ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν πατρίδα σου, ἀφοῦ σοὶ δώσῃ ἐπανωφόριον καὶ χιτῶνα».

67) Ἄφιξις Τηλεμάχου εἰς τὴν Ἰθάκην.

Ἐφώτιζεν ἡ ἡμέρα, ὅτε ὁ Τηλέμαχος ἔφθασεν εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ χοιροβοσκοῦ. Εἶχον ἤδη ἐγερθῇ τοῦ ὕπνου ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Εὔμαιος, καὶ ἤναπτον φωτίαν, οἱ δὲ ὑπηρέται εἶχον ὁδηγήσῃ τὰς ἀγέλας τῶν χοίρων εἰς τὴν βοσκήν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Ὀδυσσεὺς ἤκουσε κτύπον ποδῶν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Εὔμαιον· «Εὔμαιε, κανεὶς γνωστός σου ἔρχεται, διότι οἱ σκύλοι δὲν γαυγύζουσι». Καὶ τῳόντι οἱ σκύλοι ὑπεδέχοντο τὸν Τηλέμαχον, ἄνευ ὑλακῶν, σείοντες τὴν οὐράν των. Ἅμα ὁ Τηλέμαχος ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κατώφλιον τῆς καλύβης, ὁ Εὔμαιος ἔμεινεν ἐκστατικὸς καὶ ἐπήδησεν ἐπάνω· ἔπεσαν δὲ τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας. Εὐθὺς δὲ ἔτρεξεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου του καὶ ἐφίλησε τὴν κεφαλήν του καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς χεῖρας, καὶ ἄφθονα ἔχυνε δάκρυα· ἔπειτα δὲ τὸν ἐνηγκαλίσθη, ὡς πατὴρ τὸν μονογενῆ υἱόν του, ἐπιστρέ-

φοντα ἀπὸ τὰ ξένα, ὅπου πολὺν χρόνον διέτριψε, καὶ τῷ εἶπε·

Ἦλθες, ὦ γλυκύ μου φῶς, Τηλέμαχε· ἐγὼ δὲν ἤλπιζον πλέον νὰ σὲ ἴδω, ἀφ' οὗ διῆλθες τὸ πέλαγος, ἵνα μεταβῇς εἰς τὴν Πύλον· ἀλλ' εἴσελθε, ἀγαπητὲ υἱέ μου, νὰ σὲ χαρῇ ἡ ψυχή μου, βλέπων σε ἐλθόντα νεωστὶ ἐκ ξένων χωρῶν. Σὺ δὲν ἔρχεσαι συχνάκις εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ εἰς τοὺς ποιμένας, ἀλλὰ κάθησαι εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἡ ψυχή σου θέλει νὰ βλέπῃ τὴν κακίστην συνάθροισιν τῶν μνηστήρων».

«Διὰ σὲ ἦλθον», ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος εἰς τὸν Εὔμαιον, «μετὰ χαρᾶς· ἀλλ' εἰπέ μοι, μένει ἡ μήτηρ μου εἰς τὰ ἀνάκτορα ἢ ἐνυμφεύθη αὐτὴν κανεὶς ἐκ τῶν μνηστήρων ;».

«Μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς», «εἶπεν ὁ Εὔμαιος, μένει εἰς τὰ μέγαρα ἀκόμη ἡ μήτηρ σου καὶ ἔρημος ἄνευ παρηγορίας διέρχεται καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας κλαίουσα».

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔλαβε τὸ δόρυ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Τηλεμάχου· οὗτος δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσηκώθη καὶ παρεχώρησε τὸ κάθισμά του εἰς τὸν Τηλέμαχον. Ἀλλ' οὗτος δὲν τὸ ἐδέχθη, ἀλλ' εἶπεν εἰς τὸν ξένον· «κάθισε, καὶ θὰ εὑρεθῇ καὶ δι' ἐμὲ κάθισμα». Τότε ἐκάθισε πάλιν ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ δὲ χοιροβοσκὸς ἔρριψεν εὐθὺς χλωρὰ κλαδία καὶ ἔστρωσεν ἐπ' αὐτῶν δέρμα, καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐκάθισεν. Ἔλαβε δ' ἔπειτα ὁ χοιροβοσκὸς πινάκια πλήρη ἐψημένων κρεάτων, καὶ ἄρτον καὶ οἶνον, καὶ ἐκάθισεν ἀντικρὺ τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἀφοῦ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ἠρώτησεν ὁ Τηλέμαχος τὸν χοιροβοσκὸν νὰ τῷ εἴπῃ, πόθεν ἦλθεν ὁ ξένος οὗτος εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ πῶς ὀνομάζεται. Ὁ δὲ Εὔμαιος διηγήθη ὅσα τῷ εἶχεν εἴπῃ περὶ ἑαυτοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ τὰς δυστυχίας του καὶ ἐν τέλει ἐπρόσθεσε· «Σοὶ τὸν παραδίδω ἐγὼ τώρα, καὶ κάμε αὐτὸν ὅπως θέλεις, διότι πρὸς σὲ οὗτος κατέφυγε καὶ ζητεῖ προστασίαν».

«Πολὺ μὲ λυπεῖς μὲ τοὺς λόγους σου, Εὔμαιε», εἶπεν ὁ Τη-

λέμαχος· «πῶς δύναμαι νὰ δεχθῶ τὸν ξένον εἰς τὰ ἀνάκτορά μου, ἀφ' οὗ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὸν ὑπερασπίσω, ἐὰν τις τῶν ἀναιδῶν μνηστήρων προσβάλῃ αὐτόν ; Κράτησον αὐτὸν εἰς τὴν καλύβην σου, καὶ διὰ νὰ μὴ σὲ ἐπιβαρύνῃ, ἐγὼ θέλω στείλῃ εἰς αὐτὸν φαγητὸν καὶ ποτόν. Θὰ τῷ στείλω δὲ καὶ χιτῶνα καὶ χλαῖναν καὶ ξίφος, καὶ θὰ τὸν ἀποστείλω ὅπου ἐπιθυμεῖ ἡ καρδία του».

«Εἰς τὴν θέσιν σου», ἀπεκρίθη ταπεινοφρόνως ὁ Ὀδυσσεύς, «δὲν θὰ ὑπέφερον τοὺς ἀναιδεῖς τούτους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι σοῦ κατατρώγουσι τὴν περιουσίαν· θὰ ἐπροτίμων νὰ μοὶ κοπῇ ἡ κεφαλή, παρὰ νὰ ἔβλεπον τοιαύτας κακὰς πράξεις γινομένας εἰς τὸν οἶκόν μου».

«Ὦ ξένε», ἀπήντησεν ὁ Τηλέμαχος, ἀγνοεῖς τὰ πράγματα καὶ ὁμιλεῖς τοιουτοτρόπως· τί δύναμαι εἷς μόνος ἐγὼ νὰ πράξω πρὸς ἑκατὸν ἡγεμόνας τῆς Ἰθάκης, τοῦ Δουλιχίου, τῆς Σάμης καὶ τῆς Ζακύνθου».

Ἔπειτα εἶπεν εἰς τὸν Εὔμαιον νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν μητέρα του μυστικῶς περὶ τῆς ἐπανόδου του. «Φυλάχθητι», τῷ εἶπε, «μὴ σὲ ἀκούσῃ κανεὶς ἐκ τῶν μνηστήρων. Εἰπὲ δὲ εἰς τὴν μητέρα μου νὰ εἰδοποιήσῃ καὶ τὸν Λαέρτην· σὺ δὲ ἐπίστρεψον ταχέως ;»

Ὁ Εὔμαιος ὑπήκουσεν ἀμέσως καὶ ἐκίνησεν εἰς τὴν πόλιν.

68) Ἀναγνώρισις Τηλεμάχου καὶ Ὀδυσσέως.

Μόλις εἶχεν ἀπέλθῃ ὁ χοιροβοσκός, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ λαβοῦσα τὴν μορφὴν μεγάλης καὶ ὡραίας κόρης ἐνεφανίσθη ἔξω τῆς καλύβης καὶ ἔνευσεν εἰς τὸν Ὀδυσσέα νὰ ἐξέλθῃ. Ὁ Τηλέμαχος δὲν παρετήρησε τὴν παρουσίαν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ μόνον ὁ Ὀδυσσεύς· οἱ κύνες ἐφοβήθησαν καὶ ἐμαζεύθησαν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς καλύβης. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς προφασισθείς τι, ἐξῆλθε καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τῆς θεᾶς, ἡ ὁποία τῷ ὡμίλησε τοιουτοτρόπως·

«Υἱὲ τοῦ Λαέρτου, πολύτεχνε Ὀδυσσεῦ, εἰπὲ τώρα τὰ πάντα εἰς τὸν υἱόν σου καὶ μὴ κρύψῃς τίποτε εἰς αὐτόν, ἵνα, ἀφ' οὗ διοργανίσητε τὸν φόνον τῶν μνηστήρων, κινήσητε εἰς τὴν λαμπρὰν πόλιν· ἐγὼ δὲ δὲν θὰ βραδύνω νὰ ἔλθω πλησίον ὑμῶν πρόθυμος εἰς τὸν ἀγῶνα».

Εἶπε καὶ ἤγγισε μὲ τὴν χρυσῆν της ῥάβδον τὸν Ὀδυσσέα· ἀμέσως τὰ παλαιὰ φορέματά του μετεβλήθησαν εἰς νέα καὶ λαμπρά, τὸ δὲ πρόσωπόν του τὸ γεροντικὸν ἔλαβεν ὄψιν νεανικήν, καὶ ἡ κεφαλή του ἐκαλύφθη ἀπὸ λαμπροὺς καὶ μέλανας βοστρύχους. Μετὰ τοῦτο ἀπῆλθεν ἡ θεά, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην.

Ὁ Τηλέμαχος, ἅμα εἶδε τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ Ὀδυσσέως, ἔμεινεν ἐκστατικὸς καὶ ἔρριψε τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὴν γῆν. Ἐφοβήθη μήπως ἦτο θεός τις, ἐλθὼν νὰ τὸν δοκιμάσῃ, καὶ τῷ εἶπε·

«Ξένε, τώρα μοὶ ἐφάνης διάφορος κατὰ τὴν μορφὴν ἢ πρότερον· ἔχεις τώρα ἄλλα φορέματα καὶ ἡ θέα σου εἶναι πολὺ μεταβεβλημένη· σὺ θὰ εἶσαί τις τῶν Ὀλυπίων Θεῶν. Ἀλλὰ γενοῦ ἵλεως εἰς ἐμὲ, καὶ θὰ δώσωμεν εἰς σὲ ὅσα σοὶ εἶναι ἀρεστὰ καὶ δῶρα χρυσοποίκιλτα· παῦσον λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, τὴν ὀργήν σου».

Ὁ Ὀδυσσεὺς τότε ἀπήντησε πρὸς αὐτόν·

«Δὲν εἶμαι ἐγὼ θεός· διατί μὲ παρομοιάζεις πρὸς τοὺς θεούς; εἶμαι ἐγὼ ὁ πατήρ σου, ὁ ἴδιος, χάριν τοῦ ὁποίου ὑποφέρεις ἀπὸ τὴν αὐθάδειαν τῶν μνηστήρων πολλὰ κακά».

Τότε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠσπάσθη τὸν υἱόν του· ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐπίστευεν ὅτι εἶναι ὁ πατήρ του, ἀλλὰ τῷ εἶπε·

«Δὲν εἶσαι σὺ ὁ πατήρ μου, ὄχι, δὲν εἶσαι σὺ ὁ Ὀδυσσεύς, ἀλλὰ θεὸς μὲ ἀπατᾷ, ἵνα αὐξήσῃ τὰ δεινά μου· νοῦς θνητοῦ δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πλάσῃ τὰ ὅσα βλέπω, ἐκτὸς ἐὰν θεὸς ἔλθῃ καὶ εὐκόλως μεταβάλῃ νέον ἢ γέροντα, ὅπως ἐκεῖνος θελήσῃ· ἦσο πρὸ ὀλίγου γέρων καὶ ἐφόρεις ἀχρεῖα ἐνδύματα,

καὶ τώρα ὁμοιάζεις πρὸς τοὺς θεοὺς τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὸν οὐρανόν».

Πρὸς αὐτὸν δὲ ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεύς· «Ἐγὼ εἶμαι ὁ πατήρ σου, τὸν ὁποῖον βλέπεις ἐνώπιόν σου· οὐδεὶς ἄλλος Ὀδυσσεὺς θὰ ἔλθῃ πλέον ἐνταῦθα. Εἴκοσιν ἔτη περιεπλανήθην καὶ ἄπειρα ἐδοκίμασα δυστυχήματα, ἀλλὰ τέλος ἡ Ἀθηνᾶ μὲ ὡδήγησεν ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα μου. Αὐτὴ εἶναι ,ἡ ὁποία ἄλλοτε μὲ μεταμορφώνει εἰς γέροντα, καὶ ἄλλοτε εἰς νέον. Μὴ ἐκπλήττεσαι· εἰς τοὺς θεοὺς ὅλα εἶναι δυνατά».

Τότε ὁ Τηλέμαχος ἐνηγκαλίσθη τὸν πατέρα του, ἔκλαιε καὶ ἀπὸ τοὺς λυγμοὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ. Ἔκλαιε δὲ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς· ἤθελον δὲ καὶ οἱ δύο κλαίῃ μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἂν δὲν εἶχον νὰ σκεφθῶσι, πῶς νὰ φονεύσωσι τοὺς μνηστῆρας. Ἀπεφασίσθη δέ, ἅμα ἐξημερώσῃ νὰ ὑπάγῃ ὁ Τηλέμαχος εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ συναναστρέφηται μὲ τοὺς μνηστῆρας, ἀργότερον δὲ νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Εὐμαίου εἰς τὴν συναναστροφήν, ὡς ἐπαίτης· «Πρόσεχε», τῷ εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, «νὰ λησμονήσῃς ὅτι εἶμαι πατήρ σου· καὶ ἂν μὲ χλευάζωσι καὶ ἂν μὲ κακομεταχειρίζωνται, νὰ τὸ ὑποφέρῃς. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τῆς ἐκδικήσεως, θὰ σοὶ νεύσω καὶ τότε νὰ σηκώσῃς ὅλα τὰ ὅπλα, ὅσα εἶναι εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ νὰ τὰ κρύψῃς. Νὰ ἀφήσῃς δὲ μόνον δύο ξίφη, δύο ἀκόντια καὶ δύο ἀσπίδας δι' ἡμᾶς. Ἂν δὲ σὲ ἐρωτήσωσιν οἱ μνηστῆρες, διατί ἐσήκωσες τὰ ὅπλα, νὰ εἴπῃς εἰς αὐτούς, ὅτι τὰ ἐμαύρισεν ὁ καπνὸς τῆς ἑστίας. Πρόσεχε δὲ νὰ μὴ μάθῃ κανείς, μήτε αὐτὴ ἡ Πηνελόπη μήτε αὐτὸς ὁ πατήρ μου, ὅτι ἦλθον. Τοῦτο νὰ τὸ κρατῇς καλῶς εἰς τὸν νοῦν σου».

69) Ὁ Τηλέμαχος ἔρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ἀφ' οὗ ἐφώτισεν, ἐσηκώθη ὁ Τηλέμαχος ἐκ τῆς κλίνης του, ἐνεδύθη καὶ ἔλαβε τὸ δόρυ του, εἶπε δὲ εἰς τὸν Εὔμαιον· «Ἐγὼ

πηγαίνω τώρα εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὲ ἴδῃ ἡ μήτηρ, ἥτις δὲν παύει τοῦ νὰ κλαίῃ τὴν ἀπουσίαν μου. Σὺ δὲ φέρε τὸν ξένον εἰς τὴν πόλιν, ὅπου δύναται ἐπαιτῶν ν' ἀνακουφίζῃ τὰς ἀνάγκας του. Ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ τρέφω πάντα ἄνθρωπον εἰς τὰ ἀνάκτορά μου, διότι ἔχω πολλὰς λύπας».

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπήντησεν· «Οὔτ' ἐγὼ θέλω νὰ μένω ἐδῶ· συμφέρει καλλίτερον εἰς τὸν πτωχὸν νὰ ἐπαιτῇ εἰς τὴν πόλιν ἢ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἔπειτα δὲν δύναμαι εἰς τοιαύτην ἡλικίαν νὰ ὑπόκειμαι εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἐπιστάτου τῶν ἀγρῶν. Πήγαινε λοιπὸν νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν πόλιν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ χοιροβοσκοῦ, καθὼς σὺ διατάττεις. Θὰ πυρωθῶ πρῶτον εἰς τὴν φωτίαν καὶ θὰ περιμένω νὰ ζεστάνῃ ἡ ἡμέρα, καὶ ἔπειτα θὰ κινήσω· διότι τὰ ἄθλια φορέματά μου δὲν δύνανται νὰ μὲ προφυλάξωσιν ἀπὸ τὴν πάχνην τῆς πρωίας».

Μετὰ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος ἀνεχώρησε καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορά του. Πρώτη τὸν εἶδεν ἡ τροφός του Εὐρύκλεια καὶ ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠσπάσθη χύνουσα πολλὰ δάκρυα· μετ' αὐτῆς δὲ ἔτρεξαν καὶ αἱ ἄλλαι ὑπηρέτριαι τοῦ Ὀδυσσέως, αἵτινες τοῦ ἠσπάζοντο τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους. Τότε ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κοιτῶνός της καὶ ἡ Πηνελόπη ὁμοία μὲ τὴν Ἄρτεμιν ἢ μὲ τὴν χρυσῆν Ἀφροδίτην· ἐνηγκαλίσθη δὲ μὲ τὰς δύο χεῖράς της τὸν ἀγαπητόν της υἱόν, τοῦ ἠσπάσθη τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τῷ εἶπε κλαίουσα·

«. . . Ἦλθες, ὦ γλυκύ μου φῶς, Τηλέμαχε· δὲν ἤλπιζον ἐγὼ νὰ σὲ ἴδω πλέον, ἀφοῦ ἔπλευσες κρυφίως εἰς τὴν Πύλον, ἄνευ τῆς θελήσεώς μου, ἵνα μάθῃς εἰδήσεις περὶ τοῦ ποθητοῦ πατρός σου. Ἀλλ' εἰπὲ πρός με ἓν πρὸς ἓν ὅσα εἶδες καὶ ἤκουσες».

Τότε ὁ Τηλέμαχος εἶπεν εἰς τὴν μητέρα του· «Μὴ μοῦ ἀνακινῇς τὴν λύπην, ὦ μῆτερ, διότι μόλις ἠδυνήθην νὰ σωθῶ ἐκ τοῦ φοβεροῦ κινδύνου. Πήγαινε μὲ τὰς ὑπηρετρίας καί, ἀφ' οὗ λουσθῇς καὶ ἐνδυθῇς μὲ καθαρὰ ἐνδύματα, παρακάλεσον τοὺς θεοὺς

καὶ κάμε εὐχὰς καὶ ταξίματα εἰς αὐτούς· ἴσως θελήση ὁ Ζεὺς ν' ἀνταποδώση τὰ ἄδικα».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ μὲν Πηνελόπη ἀνέβη εἰς τὰ δωμάτιά της νὰ κάμη ὅσα τῇ εἶπεν ὁ υἱός της, ὁ δὲ Τηλέμαχος μετέβη εἰς τὴν πόλιν.

70) Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται ὡς ἐπαίτης εἰς τὰ ἀνάκτορά του.

Μετ' ὀλίγον ἐπλησίασε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὸν Εὔμαιον εἰς τὰ ἀνάκτορα. «Εὔμαιε», εἶπε τότε ὁ Ὀδυσσεύς, «βεβαίως αὐτὰ θὰ εἶναι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσέως. Εὐκόλως τὰ διακρίνει τις τῶν ἄλλων οἰκιῶν ἀπὸ τὴν ὡραίαν αὐλήν των, ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν τοῖχον καὶ τὰς στερεὰς διφύλλους θύρας. Φαίνεται δὲ ὅτι πολλοὶ ἄνδρες εὐωχοῦνται ἐντὸς αὐτῶν, διότι μοὶ ἔρχεται εὐωδία ψημένων κρεάτων καὶ ἀκούω τὸν ἦχον τῆς κιθάρας, ἡ ὁποία εἶναι σύντροφος τοῦ συμποσίου καὶ τῆς διασκεδάσεως».

Πρὸς αὐτὸν δὲ εἶπεν ὁ Εὔμαιος· «Τὸ ηὗρες, ὦ ξένε· τίποτε δὲν δύναται νὰ σοῦ διαφύγῃ. Ἀλλ' ἂς σκεφθῶμεν, πῶς νὰ γείνη· σὺ μόνος νὰ εἰσέλθῃς εἰς τοὺς μνηστῆρας, καὶ ἐγὼ νὰ μείνω ἔξω, ἢ ἐγὼ νὰ τραβήξω ἐμπρός, καὶ σὺ νὰ ἔλθῃς μετ' ὀλίγον;» «Εἴσελθε σὺ πρῶτος», εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, «καὶ ἐγὼ ἔρχομαι μετ' ὀλίγον».

Καὶ ταῦτα λέγοντες εἰσήρχοντο εἰς τὴν αὐλήν. Ἐκεῖ δὲ ἔκειτο ἐπὶ τῆς κοπρίας κύων γέρων κάτισχνος καὶ πλήρης κροτώνων (τσιμπουρίων). Τοῦτον τὸν κύνα εὐθὺς ἀνεγνώρισεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχεν ἀναθρέψη ὁ ἴδιος, πρὶν ἀπέλθῃ εἰς Τροίαν· εἰς ἄλλους δὲ καιροὺς οἱ νέοι τὸν ἔπαιρνον εἰς τὸ κυνήγιον. Τώρα δέ, ὅτε ἀνεχώρησεν ὁ Ὀδυσσεύς, κανεὶς πλέον δὲν τὸν περιεποιεῖτο καὶ ἔκειτο ἐκεῖ εἰς τὴν κοπρίαν. Ὠνομάζετο δὲ Ἄργος.

Καθὼς δὲ ὁ κύων οὗτος ἐνόησε πλησίον τὸν Ὀδυσσέα, ἀμέσως ἐκίνησε τὴν οὐράν του καὶ ἔρριψε κάτω τὰ ὦτά του· δύναμιν ὅμως δὲν εἶχε πλέον νὰ πλησιάσῃ τὸν κύριόν του.

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐστράφη καὶ σπογγίσας τὰ δάκρυά του, εἶπεν εἰς τὸν Εὔμαιον·

«Εὔμαιε, τί θαυμαστὸς κύων εἶναι οὗτος καὶ κεῖται εἰς τὴν κόπρον; Εἶναι ὡραιότατος μὲν κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἀγνοῶ, ἂν ἦτο καλὸς καὶ εἰς τὸ τρέξιμον. Ἢ μήπως εἶναι ἐξ ἐκείνων τῶν κυνῶν τῶν εὑρισκομένων πλησίον τῶν τραπεζῶν, τοὺς ὁποίους τρέφουσι χάριν ἐπιδείξεως;».

Πρὸς τοῦτον δ' ἀπεκρίθη ὁ Εὔμαιος·

«Ὁ κύων οὗτος εἶναι βεβαίως τοῦ εἰς ξένους τόπους ἀποθανόντος ἀνδρός· ἂν τὸν ἔβλεπες, πρὶν φύγῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς Τροίαν, θὰ ἐθαύμαζες καὶ τὴν ῥώμην του καὶ τὴν ταχύτητά του· εἰς τὰ πυκνὰ βάθη τοῦ λόγγου δὲν τοῦ ἔφευγε κανὲν ἀγρίμιον, διότι ἦτο ἄριστος εἰς τὴν ἰχνηλασίαν. Τώρα τὸν κατέχει συμφορά, καὶ ὁ κύριός του ἐχάθη μακρὰν εἰς τὰ ξένα, αἱ δὲ ἄσπλαγχνοι ὑπηρέτριαι τὸν παραμελοῦσιν. Οἱ δοῦλοι, ὅταν ἴδωσι τὴν δύναμιν τῶν κυρίων των νὰ λείπῃ, δὲν θέλουσι πλέον νὰ ἐργάζωνται.

»Τὸ ἥμισυ τῆς ἀρετῆς ἀφαιρεῖ ὁ ἰσχυρὸς υἱὸς τοῦ Κρόνου παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον καταβάλλει ἡ ἡμέρα τῆς δουλείας».

Εἶπεν ὁ χοιροβοσκὸς καὶ εἰσῆλθεν εὐθὺς εἰς τὰ δώματα τῶν μνηστήρων.

Ἀλλὰ τὸν Ἄργον εὗρεν ἡ μοῖρα τοῦ μαύρου χάρου, ἅμα εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος εἶδε τὸν Ὀδυσσέα.

71) Ὁ Ὀδυσσεὺς χλευάζεται ὑπὸ τῶν μνηστήρων.

Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν μνηστήρων καὶ ἐκάθισεν ἡσύχως ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἐντὸς τῶν θυρῶν καὶ ἐστηρίχθη εἰς τὸν παραστάτην. Καθὼς δὲ εἶδεν ὁ

Τηλέμαχος τὸν Ὀδυσσέα ἐκάλεσε τὸν χοιροβοσκὸν καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ κανίστρου ἀκέραιον ἄρτον καὶ κρέατα, ὅσα ἐχώρουν αἱ χεῖρές του, τὰ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε·

«Δὸς αὐτὰ εἰς τὸν ξένον καὶ εἰπέ τῳ νὰ γυρίσῃ εἰς ὅλους τοὺς μνηστῆρας καὶ ζητήσῃ· ὁ πτωχὸς δὲν πρέπει νὰ ἐντρέπηται».

Εὐθὺς δὲ ὁ χοιροβοσκὸς ἔφερεν εἰς τὸν Ὀδυσσέα τὰς τροφὰς καὶ τῷ εἶπε τοὺς λόγους τοῦ Τηλεμάχου. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ηὐχήθη ὑπὲρ τοῦ Τηλεμάχου, ἔλαβε τὰς τροφὰς καὶ τὰς ἔθεσεν ἐπὶ τῆς πήρας του καὶ ἔτρωγεν. Ἅμα δὲ ὁ ἀοιδὸς ἐτελείωσε τὸ ᾆσμά του, τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσηκώθη καὶ περιήρχετο τοὺς μνηστῆρας ἐπαιτῶν. Οἱ μνηστῆρες δὲ ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν τῷ ἔβαλον ὀλίγον κρέας ἐντὸς τῆς πήρας του, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς εὐχαρίστει αὐτούς. Ἔπειτα δὲ ἤρχισαν νὰ περιεργάζωνται τὸν ἐπαίτην καὶ νὰ ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, τίς ἦτο αὐτὸς καὶ πόθεν ἦλθεν. Ἀφοῦ δὲ ἔμαθον, ὅτι τὸν ὡδήγησεν ὁ χοιροβοσκός, τότε εἷς τῶν μνηστήρων, ὁ Ἀντίνοος, ἐπέπληξεν αὐτόν, διότι ἔφερε τοῦτον τὸν ἐλεεινὸν ἐπαίτην εἰς τὸν οἶκον. «Δὲν φθάνουσι τόσοι κηφῆνες, τοὺς ὁποίους ἔχομεν ἐδῶ», εἶπε, «καὶ κατατρώγουσι τὴν περιουσίαν τοῦ κυρίου σου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ φέρῃς καὶ τοῦτον ἀκόμη τὸν ἐπαίτην;».

Πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη ὁ χοιροβοσκός·

«Ὅσῳ σὺ εἶσαι εὐγενής, τόσῳ ὁ λόγος σου εἶναι κακός. Ποῖος εἶναι ὅστις πηγαίνει καὶ προσκαλεῖ ξένον εἰς τὴν οἰκίαν του, ἂν δὲν εἶναι οὗτος μάντις ἢ ἰατρὸς ἢ ξυλουργὸς ἢ ἀοιδός; Οἱ ἐπαῖται ἔρχονται μόνοι των. Ἀλλὰ σύ, Ἀντίνοε, ἀνέκαθεν φέρεσαι σκληρῶς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἰδίως κατ' ἐμοῦ. Ἀλλ' ἀδιαφορῶ εἰς τὰς προσβολάς σου. Ἀρκεῖ εἰς ἐμὲ νὰ ζήσωσιν ἡ Πηνελόπη καὶ ὁ Τηλέμαχος».

Τότε ὁ Τηλέμαχος ἐπέβαλε σιωπὴν εἰς τὸν χοιροβοσκὸν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀντίνοον·

«Πολὺ φροντίζεις περὶ ἐμοῦ, Ἀντίνοε, ὡς ἂν εἶσαι πατήρ μου.

Μὴ ἐνδιαφέρεσαι περὶ τῆς περιουσίας μου, ἡ ὁποία φθείρεται· οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ μήτηρ μου λυπούμεθα δι' ὅσα δίδονται εἰς τοὺς ἐπαίτας. Ἀλλὰ σύ, φαίνεται, δὲν θέλεις νὰ δίδῃς εἰς ἄλλους, διὰ νὰ ἔχῃς πάντοτε νὰ καταβροχθίζῃς».

«Τηλέμαχε αὐθάδη», ἀπήντησεν ὁ Ἀντίνοος, «ἂν τόσον πάρῃ ὁ ξένος ἀπὸ ὅλους τοὺς μνηστῆρας, πρὸ πολλοῦ θὰ ἦτο ὁ οἶκός σου κατεστραμμένος».

Ταῦτα εἰπὼν ἔλαβε τὸ σκαμνίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποκάτω τῆς τραπέζης καὶ ἐστήριξε τοὺς πόδας του. Τέλος ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθε καὶ πρὸς τὸν Ἀντίνοον καὶ παρεκάλει αὐτὸν διὰ λόγων νὰ δώσῃ καὶ αὐτός· ἤρχισε δὲ νὰ διηγῆται καὶ τὰ παθήματά του, ὅσα ἔπαθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Κύπρον, διὰ νὰ ἑλκύσῃ τὴν συμπάθειάν του.

Τότε ὁ Ἀντίνοος ἀπαντήσας εἶπε πρὸς αὐτὸν μεγαλοφώνως· «Ποῖα μοῖρα ἔπεμψεν εἰς ἡμᾶς τὸ βασανιστήριον τοῦτο, ὅστις εἶναι πληγὴ τοῦ δείπνου; Μακρὰν τῆς τραπέζης μου στῆθι εἰς τὸ μέσον, ὅπου μένεις, ἵνα μὴ ταχέως εὕρῃς ἄλλην Αἴγυπτον πικρὰν καὶ Κύπρον, ὅπως ἁρμόζει εἰς ἀναιδῆ καὶ αὐθάδη ἐπαίτην· ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μεταβαίνεις εἰς τὸν ἄλλον κατὰ σειράν, καὶ πάντες σοῦ δίδουσιν ἄνευ λύπης πρὸς τὰ ξένα πράγματα».

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπεσύρθη ἀπ' αὐτοῦ καὶ τῷ εἶπεν·

«Οἴμοι! τὸ κάλλος τοῦ σώματός σου δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν νοῦν σου· ὁ πτωχὸς ἂς μὴ προσμένῃ οὔτε ἅλας ἐκ τῆς οἰκίας σου, ἀφ' οὗ ἠρνήθης νὰ δώσῃς ὀλίγον ἄρτον καὶ εἰς ἐμὲ ἐκ τῆς ξένης τραπέζης, ἀφ' οὗ ἀπολαμβάνεις τόσα πολλὰ ἀγαθά».

«Ἀναίσχυντε ἐπαῖτα»; εἶπε τότε μετ' ὀργῆς ὁ Ἀντίνοος καὶ ἐσφενδόνισεν ἐπὶ τὸν ὦμον τοῦ Ὀδυσσέως τὸ ξύλινον σκαμνίον. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἐστάθη ὡς βράχος καὶ διόλου δὲν ἔσεισεν αὐτὸν τὸ κτύπημα· ἐπέστρεψε δ' ἔπειτα εἰς τὸ κατώφλιον καὶ παρεπονέθη πρὸς τοὺς μνηστῆρας διὰ τὸν ἄδικον τρόπον τοῦ Ἀντινόου, τελευταῖον δὲ εἶπεν·

«Ἐμὲ ἐκτύπησεν ὁ Ἀντίνοος ἕνεκα τῆς σκληρᾶς, κοιλίας, ἥτις, ἡ κατηραμένη, παρέχει πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς θνητούς. Ἀλλ' ἂν θεοὶ ὑπερασπίζωσι τοὺς πτωχούς, ἂν ὑπάρχωσιν Ἐρινύες, ἂς καταλάβῃ τὸν Ἀντίνοον ὁ Χάρων πρὸ τοῦ γάμου».

Τότε ὁ Ἀντίνοος ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν ἢ νὰ κάθηται ἡσύχως καὶ νὰ τρώγῃ, ἢ νὰ φύγῃ, διότι ἄλλως θὰ σύρωσιν αὐτὸν οἱ ὑπηρέται καὶ θὰ τὸν ἐκδάρωσι ζῶντα.

Οἱ λόγοι ὅμως τοῦ Ἀντινόου ἠκούσθησαν μὲ μεγάλην δυσαρέσκειαν ὑπὸ τῶν ἄλλων μνηστήρων· καὶ εἷς νέος τολμηρὸς εἶπε πρὸς αὐτόν·

«Κακῶς ἔπραξας, ἄθλιε Ἀντίνοε, νὰ κτυπήσῃς τὸν τρισάθλιον ἐπαίτην· καὶ ἂν οὗτος εἶναί τις ἐκ τῶν θεῶν τῶν κατοικούντων εἰς τὸν οὐρανόν; Οἱ ἀθάνατοι θεοὶ λαμβάνουσι πολλάκις πολλὰς μορφὰς καὶ περιφέρονται εἰς τὰς χώρας τῶν ἀνθρώπων θεωροῦντες τὴν αὐθάδειαν αὐτῶν καὶ τὴν εὐνομίαν».

Ὁ Τηλέμαχος μετὰ δυσκολίας ἐκράτησε τὸν θυμόν του καὶ ἡ Πηνελόπη, ἥτις ἤκουσεν ἐκ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων τῶν δωματίων της, εὐσπλαγχνίσθη τὸν ξένον. Τότε ἐκάλεσεν αὕτη τὸν Εὔμαιον καὶ τῷ εἶπε νὰ φέρῃ τὸν ξένον ἐπάνω εἰς τὰ δωμάτιά της νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, μήπως γνωρίζῃ εἴδησίν τινα περὶ τοῦ Ὀδυσσέως.

Τότε ὁ Εὔμαιος ὑπῆγεν εἰς τὸν Ὀδυσσέα καὶ τῷ εἶπε τὴν διαταγὴν τῆς Πηνελόπης. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς εἶπεν, ὅτι θὰ ἀναβῇ εἰς τὰ δωμάτιά της, ἅμα δύσῃ ὁ ἥλιος, διότι φοβεῖται τοὺς μνηστῆρας. Ἡ Πηνελόπη, ἅμα ἤκουσε τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ξένου, ἐχάρη πολὺ διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξε φρόνησιν.

Τότε ὁ χοιροβοσκὸς ἐπλησίασεν εἰς τὸν Τηλέμαχον καὶ τῷ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς φύλαξιν τῶν χοίρων· ὁ δὲ Τηλέμαχος, ἀφοῦ τὸν ἐπήνεσε διὰ τὴν προθυμίαν καὶ πίστιν, τῷ εἶπε νὰ ἐπιστρέψῃ αὔριον τὸ πρωὶ ὀπίσω καὶ νὰ φέρῃ ὡραίους καὶ παχεῖς χοίρους.

72) Συνομιλία Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης.

Ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν πάντων τῶν μνηστήρων ἔνευσεν εἰς τὸν Τηλέμαχον νὰ μεταφέρῃ ἐπάνω εἰς τὰ δωμάτια τὰ ὅπλα. Ἵνα δὲ μὴ ἐννοήσωσι τοῦτο αἱ ὑπηρέτριαι, ἡ γραῖα καὶ σεπτὴ Εὐρύκλεια, κατὰ διαταγὴν τοῦ Τηλεμάχου, τὰς ἐ-

Ὀδυσσεὺς καὶ Πηνελόπη.

κράτησεν εἰς ἀπομεμακρυσμένον δωμάτιον. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτοποθετήθησαν τὰ ὅπλα, τότε ὁ μὲν Τηλέμαχος ἐπορεύθη εἰς τὴν κλίνην του, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν αἴθουσαν περιμένων νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῆς Πηνελόπης. Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σεβαστὴ σύζυγος τοῦ Ὀδυσσέως· εὐθὺς δὲ διέταξε νὰ ῥίψωσι ξύλα εἰς τὴν ἑστίαν καὶ νὰ θέσωσι πλησίον τοῦ πυρὸς κάθισμα διὰ τὸν ξένον· αὕτη δὲ ἐκάθισεν ἀντικρύ του καὶ ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ, ποῖος ἦτο καὶ πόθεν ἤρχετο.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς ν' ἀποφύγῃ τοῦτο, ἀλλ ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς Πηνελόπης ἤρχισε νὰ διηγῆται τὴν ψευδῆ ἐκείνην ἱστορίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠπάτησε τὸν χοιροβοσκόν. Εἰς αὐτὴν προσέθηκεν ὅτι, ὅτε ἦτο εἰς Κρήτην, εἶδε νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὅτι ἐφιλοξενήθη εἰς τὴν οἰκίαν του. Τότε ἡ Πηνελόπη θέλουσα νὰ τὸν δοκιμάσῃ, τὸν ἠρώτησε νὰ τῇ εἴπῃ, πῶς ἦτο ἐνδεδυμένος καὶ τίς τὸν συνώδευεν. «Ἐφόρει», εἶπεν ὁ ἐπαίτης, «λαμπρὸν πορφυροῦν ἐπανωφόριον, τὸ ὁποῖον συνεῖχε περόνη χρυσῆ μὲ δύο ὀπάς. Ἦτο δὲ ἐν αὐτῷ τὸ ἑξῆς τεχνούργημα. Εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας κύων ἐκράτει παρδαλὸν ἐλαφόπουλον, καὶ παρετήρει αὐτό, ἐνῷ ἐσπαρτάρα· τὸ ἐθαύμαζον δὲ ὅλοι, ὡσὰν νὰ ἦτο ἀληθινόν· τόσον τεχνικὰ ἦτο κατεσκευασμένον ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ. Χιτῶνα δὲ ἐφόρει λαμπρόν, ὁμοιάζοντα κατὰ τὸ χρῶμα πρὸς φλοιὸν ξηροῦ κρομμυδίου, ἦτο δὲ πολὺ μαλακὸς καὶ λαμπρός, ὡς ἥλιος. Δὲν ἠξεύρω δὲ ἂν τὰ φορέματα ταῦτα εἶχεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν του ἢ τῷ τὰ εἶχε χαρίσῃ κανεὶς φίλος· τὸν ἠκολούθει δὲ κῆρυξ μὲ κυρτοὺς ὤμους, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον Εὐρυβάτην, καὶ τὸν ὁποῖον πολὺ ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπελήπτετο».

Τότε ἡ Πηνελόπη δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κρατήσῃ τὸν θρῆνον· «Ναί», εἶπε, «τοιαῦτα φορέματα ἐφόρει ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἐγὼ τοῦ τὰ εἶχον κατασκευάσῃ. Κλαίω δέ, διότι δὲν θὰ τὸν ἐπανίδω πλέον».

Ὁ Ὀδυσσεὺς τότε μόλις κρατηθεὶς τῇ εἶπε· «Μὴ λυποῦ, ὦ σεβαστὴ σύζυγος τοῦ Ὀδυσσέως· ὁ Ὀδυσσεὺς ζῇ, εἶναι πλησίον τῆς χώρας τῶν Θεσπρωτῶν καὶ ἔρχεται φέρων πολύτιμα δῶρα. Σοὶ ὁρκίζομαι, βασίλισσα, εἰς τὸν Δία, ὅτι οἱ λόγοι μου ταχέως θὰ ἐκπληρωθῶσιν».

«Εἴθε νὰ ἐξετελοῦντο τὰ ὅσα λέγεις», ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη, «καὶ θὰ ἔβλεπες, ὁπόσα δῶρα θὰ σοὶ ἔδιδον· θὰ σὲ καθίστων μακαριστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι θὰ σὲ ἔβλεπον».

Ἔπειτα διέταξε τὰς ὑπηρετρίας νὰ πλύνωσι τοὺς πόδας τοῦ ξένου καὶ νὰ τῷ ἑτοιμάσωσι θερμὴν καὶ μαλακὴν κλίνην καὶ νὰ τῷ δώσωσι καινουργῆ ἐνδύματα.

«Δὲν μοὶ ἀρέσκουσιν, ὦ σεβαστὴ σύζυγος τοῦ Ὀδυσσέως, τὰ μαλακὰ καὶ καθαρὰ τῆς κλίνης σκεπάσματα, ἀφ' ὅτου ἔφυγον ἀπὸ τὴν πατρίδα μου· θὰ κοιμηθῶ ὅπως ἤδη ἔχω μάθη. Ὡσαύτως οὐδὲ τὸ πλύσιμον τῶν ποδῶν μου ἀρέσκει πλέον· δὲν θέλω διόλου καμμίαν τῶν ὑπηρετριῶν σου νὰ πιάσῃ τοὺς πόδας μου· ὅλαι εἶναι κακαὶ καὶ αὐθάδεις. Θὰ δεχθῶ μόνον νὰ μοῦ πλύνῃ τοὺς πόδας πιστὴ γραῖα, ἥτις νὰ ἐδοκίμασέ ποτε βάσανα, ὡς ἐγώ».

73) Ὀδυσσέως ἀναγνώρισις ὑπὸ τῆς Εὐρυκλείας.

Τότε ἡ Πηνελόπη ἀπαντῶσα εἰς τὸν ξένον εἶπεν· «Οὐδεὶς ξένος ἐξ ὅσων εἶδον ὡμίλησε φρονιμώτερον σοῦ. Εἶναι εἰς τὸν οἶκόν μου γραῖα πολὺ φρόνιμος, ἥτις ἀνέθρεψε τὸν δυστυχῆ Ὀδυσσέα, ἅμα τὸν ἐγέννησεν ἡ μήτηρ του· αὕτη θὰ σοῦ πλύνῃ τοὺς πόδας σου, ἂν καὶ εἶναι πολὺ ἀδύνατος. Ἔλα, Εὐρύκλεια, πλῦνε τοὺς πόδας τοῦ ξένου· καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν ξένον τοῦτον θὰ ἔχῃ ἡλικίαν, καὶ τοὺς αὐτοὺς πόδας καὶ χεῖρας. αἱ κακουχίαι ταχέως γηράσκουσι τοὺς ἀνθρώπους».

Καθὼς ἤκουσεν ἡ Εὐρύκλεια τοὺς λόγους τούτους τῆς Πηνελόπης, ἐσκέπασεν εὐθὺς τὸ πρόσωπόν της μὲ τὰς χεῖράς της καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. «Καλὰ κάμνεις, ὦ ξένε, καὶ δὲν θέλεις νὰ ἀφήσῃς τὰς μιαρὰς ταύτας ὑπηρετρίας νὰ σοῦ πλύνωσι τοὺς πόδας· οὕτω πως πράττων, ἀποφεύγεις τὰ σκώμματά των. Οὕτω θὰ ἐνοχλῶσι καὶ τὸν Ὀδυσσέα τοιαῦται ὑπηρέτριαι, ὅταν ἐπισκέπτηται τοὺς οἴκους τῶν μεγάλων. Ἀλλ' ἐγὼ καὶ χάριν τῆς Πηνελόπης καὶ χάριν σοῦ θὰ πλύνω τοὺς πόδας σου. Ἡ ψυχή μου, ὦ ξένε, εὐνοϊκῶς διετέθη ὑπὲρ σοῦ, εὐθὺς ἅμα σὲ εἶδον· οὐδεὶς ἐκ τῶν ξένων, οἵτινες ἦλθον ἐδῶ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὁμοι-

άζει τὸν Ὀδυσσέα κατὰ τὸ σῶμα, τὴν φωνὴν καὶ τοὺς πόδας τόσον, ὅσον σύ».

Ὁ Ὀδυσσεὺς δὲ τότε προσποιηθεὶς εἶπε μὲ ἀταραξίαν· «Ὦ γραῖα, καὶ ἄλλοι μοὶ εἶπον, ὅτι ὁμοιάζομεν πολὺ ἡμεῖς οἱ δύο, καὶ σὺ τώρα τὸ λέγεις».

Ἡ γραῖα ἔπειτα ἔφερε λαμπρὰν λεκάνην καὶ ἔχυσεν εἰς αὐτὴν ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ κατόπιν θερμόν. Τότε ὁ ἐπαίτης ἐστράφη πρὸς τὰ σκοτεινά, διότι ἐφοβήθη, μήπως ἡ γραῖα, πλύνουσα

Ὀδυσσεὺς καὶ Εὐρύκλεια.

τοὺς πόδας του, τὸν ἀναγνωρίσῃ ἀπὸ τῆς πληγῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε προξενήσῃ ποτὲ εἰς αὐτὸν ἀγριόχοιρος, ὅτε ἐκυνήγει εἰς τὸν Παρνασσόν, μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Αὐτολύκου, τοῦ πατρὸς τῆς μητρός του. Ἀλλ' ἡ γραῖα ἐγνώρισε τὸν Ὀδυσσέα, ὅτε ἡ χείρ της ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς πληγῆς. Εὐθὺς δὲ ἀφῆκε τὸν πόδα του νὰ πέσῃ ἐντὸς τῆς λεκάνης, καὶ ἐβρόντησε τὸ χάλκινον ἀγγεῖον· ἔγυρε δὲ τότε ἡ λεκάνη, καὶ τὸ ὕδωρ ἐχύθη εἰς τὴν γῆν. Χαρὰ δὲ καὶ λύπη κατέλαβον τότε τὴν ψυχὴν τῆς Εὐρυκλείας, οἱ ὀφθαλμοί της ἐπληρώθησαν δακρύων, ἡ δὲ φωνή της ἐκόπη. Τότε ἐξέτεινε τὴν χεῖρά της νὰ πιάσῃ τὸ γένειόν του καὶ τῷ εἶπε· «Βέβαια σὺ εἶσαι ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ ἐγὼ

δὲν σὲ ἐγνώρισα, πρὸ τοῦ νὰ σοῦ πιάσω τὴν πληγήν σου». Εὐθὺς δὲ ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Πηνελόπην διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἔλευσίν του, ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔκλεισε τὸ στόμα της καὶ διὰ τῆς ἄλλης τὴν ἔσυρε πλησίον του καὶ τῇ εἶπε· «Γύναι, θὰ μὲ ἀφανίσῃς, ἂν κάμῃς φανερόν, ὅτι εἶμαι ἐγὼ ὁ Ὀδυσσεύς· λυπήσου ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον μὲ τὸ γάλα σου ἔθρεψες καὶ κράτησέ το μυστικόν». Τότε ἡ Εὐρύκλεια ἐσιώπησε καὶ ὑπεσχέθη νὰ μὴ τὸ φανερώσῃ εἰς οὐδένα· ἐξῆλθε δὲ καὶ ἔλαβεν ἄλλο ὕδωρ καὶ ἔπλυνε τοὺς πόδας του, τὸ ἤλειψε μὲ ἔλαιον, τοῦ ἐσκέπασε τὴν πληγὴν μὲ ῥάκη, καὶ τὸν ἔφερε πλησίον τῆς ἑστίας διὰ νὰ θερμανθῇ.

Μετὰ ταῦτα ἡ Πηνελόπη ἐξιστορεῖ εἰς τὸν Ὀδυσσέα τὴν κατάστασιν τοῦ οἴκου της καὶ ζητεῖ τὴν συμβουλήν του. Τελευταῖον δὲ διηγεῖται εἰς αὐτὸν ἓν ὄνειρον, τὸ ὁποῖον εἶδε, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ τὸ ἐξηγήσῃ.

74) Τὸ ὄνειρον τῆς Πηνελόπης.

«Τρέφω εἰς τὸνοἶκόν μου», εἶπεν, «εἴκοσι χῆνας καὶ εὐχαριστοῦμαι ὅταν τὰς βλέπω. Ἀετὸς μέγας καταπτὰς ἐφόνευσεν ὅλας αὐτὰς καὶ ἔφυγεν. Ἐγὼ τότε εἰς τὸ ὄνειρόν μου ἤρχισα νὰ φωνάζω καὶ νὰ κλαίω. Ἦλθον τότε πρὸς ἐμὲ πολλαὶ γυναῖκες καὶ μὲ παρηγόρουν. Ὁ ἀετὸς δὲ ἐπιστρέψας ἐκάθισεν εἰς τὴν στέγην καὶ δι' ἀνθρωπίνης φωνῆς μὲ ἠμπόδιζε νὰ κλαίω. «Λάβε θάρρος, Πηνελόπη, διότι τοῦτο δὲν εἶναι ὄνειρον, ἀλλ' »ἀλήθεια· ἐγὼ ὁ ἀετὸς εἶμαι ὁ σύζυγός σου καὶ ἦλθον νὰ φο»νεύσω τοὺς μνηστῆρας». Αὐτὰ μοὶ εἶπεν ἐκεῖνος, ἐγὼ δὲ ἐξύπνησα καὶ στρέψασα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἶδον τὰς χῆνας εἰς τὴν αὐλήν μου νὰ τρώγωσι σῖτον».

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπεκρίθη τὰ ἑξῆς· ὅτι τὸ ὄνειρον εἶναι εὐεξήγητον· θὰ ἔλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ θὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς μνηστῆρας.

«Δὲν εἶναι πάντα τὰ ὄνειρα ἀληθινά, εἶπεν ἡ Πηνελόπη· ἄλλα τελεσφοροῦσι καὶ ἄλλα μένουσιν ἀπραγματοποίητα. Αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐγὼ εἶδον, φρονῶ ὅτι δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ. Ἄχ! πόσον θὰ ἔχαιρον ἐγὼ καὶ ὁ υἱός μου, ἂν τὸ ὄνειρον τοῦτο ἐπραγματοποιεῖτο! Ἀλλ' αὔριον θὰ εἶναι φοβερὰ καὶ κατηραμένη ἡ ἡμέρα εἰς ἐμέ, διότι πρόκειται νὰ φύγω ἐκ τῆς πλουσίας καὶ ὡραίας ταύτης οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἦλθον νεόνυμφος. Ἄχ! θὰ τὴν ἐνθυμῶμαι πάντοτε, καὶ εἰς τὸ ὄνειρόν μου ἀκόμη συχνὰ θὰ τὴν βλέπω. Αὔριον θέλω προτείνῃ ἀγῶνα μεταξὺ τῶν μνηστήρων· θὰ διατάξω νὰ στήσωσι κατὰ σειρὰν τοὺς δώδεκα πελέκεις, καθὼς τοὺς ἔστηνεν ὁ Ὀδυσσεύς. Ὅστις δὲ σταθεὶς πολὺ μακρὰν τανύσῃ τὸ τόξον καὶ διαπεράσῃ μὲ τὸ βέλος τοὺς δώδεκα πελέκεις, καθὼς ἐπέρα αὐτοὺς ὁ Ὀδυσσεύς, αὐτὸν θὰ ἀκολουθήσω εἰς τὴν οἰκίαν του».

«Καλῶς θὰ πράξῃς, ὦ γύναι», εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, «νὰ θέσῃς τοιοῦτον ἀγῶνα εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ὁ σύζυγός σου θὰ εἶναι ἐδῶ, προτοῦ οἱ μνηστῆρες τανύσωσι τὸ τόξον καὶ περάσωσι τοὺς πελέκεις».

Καὶ ἡ φρόνιμος Πηνελόπη ἀπεκρίθη τότε·

«Πολὺ μὲ εὐχαριστοῦσιν οἱ λόγοι σου, ὦ ξένε· ἤθελον προτιμήσῃ νὰ μένω ἄϋπνος καὶ νὰ σὲ ἀκούω. Ἀλλ' ἄνευ ὕπνου δὲν δύνανται νὰ μένωσιν οἱ ἄνθρωποι· οὕτω πως ὥρισαν οἱ Θεοί. Τώρα δὲ θὰ ἀναβῶ νὰ πλαγιάσω εἰς τὴν πολυστένακτον κλίνην μου, τὴν ὁποίαν ἐξακολουθῶ νὰ βρέχω μὲ τὰ δάκρυά μου ἀφ' ὅτου ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπῆγεν εἰς τὴν τρισκατηραμένην Τροίαν».

Ταῦτα εἰποῦσα ἀνέβη εἰς τὰ λαμπρὰ δωμάτιά της, αἱ δὲ ὑπηρέτριαι τὴν συνώδευον. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν κλίνην της ἔκλαιε τὸν ἀγαπητόν της Ὀδυσσέα, ἕως ὅτου τὴν κατέλαβεν ὁ γλυκὺς ὕπνος.

78) Ἡ Ἀθηνᾶ ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ὀδυσσέα. Ὄνειρον Πηνελόπης.

Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην του, ἀλλὰ δὲν ἠδύ

νατο νὰ κοιμηθῇ· ἐσκέπτετο πῶς αὐτὸς μόνος του νὰ φονεύσῃ τόσους μνηστῆρας. Ἡ ἐλεεινὴ κατάστασις τοῦ οἴκου του καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν ὑπηρετῶν του τῷ ἐνέβαλον μεγάλην ὀργὴν εἰς τὰ στήθη, ἀλλ' ἔβλεπε τὰς πολλὰς δυσκολίας τοῦ ἔργου. Ἐνῷ δὲ ἐκυλίετο εἰς τὴν κλίνην του, ἐνεφανίσθη πρὸς αὐτὸν ἡ Ἀθηνᾶ καὶ τῷ εἶπε·

«Διατί δὲν δύνασαι νὰ κοιμηθῇς, πολυπαθέστατε Ὀδυσσεῦ ; Δὲν εἶσαι εἰς τὴν οἰκίαν σου, πλησίον τῆς συζύγου σου καὶ τοῦ υἱοῦ σου;».

«Πῶς δύναμαι νὰ κοιμηθῶ», εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, «ὦ θεά, ἀφοῦ σκέπτομαι, πῶς νὰ φονεύσω τοὺς μνηστῆρας; ἀλλὰ καὶ ἂν τοὺς φονεύσω μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Διὸς καὶ σοῦ, ποῦ θὰ εὕρω καταφύγιον;».

Τότε ἡ Ἀθηνᾶ τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τῷ εἶπεν, ὅτι αὐτὴ θὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἐξ ὅλων τούτων τῶν δυσκολιῶν. Ἔπειτα δὲ τῷ ἐπέχυσεν ὕπνον γλυκὺν εἰς τὰ βλέφαρά του καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Ὄλυμπον.

Ἐνῷ δὲ κατελάμβανεν αὐτὸν γλυκὺς ὕπνος, ἡ Πηνελόπη ἐξύπνησεν, ἐκάθισεν εἰς τὴν μαλακήν της κλίνην καὶ πολὺν καιρὸν ἔκλαιεν. Ἀφοῦ δὲ ἐκουράσθη κλαίουσα, προσηυχήθη εἰς τὴν θεὰν Ἄρτεμιν καὶ εἶπεν·

«Εἴθε κάλλιον νὰ μὲ ἐφόνευες ὦ θεά, καὶ νὰ καταβῶ εἰς τὸν Ἅδην, ὅπου θὰ ἴδω τὸν Ὀδυσσέα, παρὰ νὰ ζῶ καὶ γείνω σύζυγος ἀνδρὸς κατωτέρου ἀπ' αὐτόν. Τὸ κακὸν ὑποφέρεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος κλαίῃ τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἀναπαύεται τὴν νύκτα· ἐγὼ ὅμως ἡ δυστυχὴς οὔτε ἡμέραν οὔτε νύκτα ἡσυχάζω. Τώρα εἶδον εἰς τὸν ὕπνον μου ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο πλησίον μου, ὡς ἦτο ὅτε ἐκίνησε μὲ τὸν στρατὸν εἰς τὴν Τροίαν· ἐχάρην δὲ νομίσασα, ὅτι ἦτο ἀληθινὸν καὶ ὄχι ὄνειρον».

76) Εὐχὴ ὑπηρετρίας.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀκούσας τὴν Πηνελόπην κλαίουσαν ἐσηκώθη

ἐκ τῆς κλίνης του, παρεμέρισε τὰ σκεπάσματα αὐτῆς καὶ παρετήρησε τὸν οὐρανόν. «Ζεῦ πάτερ», «εἶπεν, ἂν ἔπαυσαν τὰ βάσανά μου, δὸς εἰς ἐμὲ σημεῖον». Ἅμα εἶπε τοὺς λόγους τούτους καὶ ὁ Ζεὺς ἐβρόντησε. Τότε ὑπηρέτρια ἀλέθουσα σῖτον, ἐσταμάτησε τὸν χειρόμυλόν της καὶ εἶπε· «Ζεῦ πάτερ, ἐβρόντησας δυνατά, ἐνῷ ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ τὰ ἄστρα φαίνονται· βεβαίως εἶναι σημεῖον τοῦτο· εἴθε, πάτερ, ἡ σήμερον ἡμέρα νὰ εἶναι ἡ τελευταία τῶν μνηστήρων, διὰ νὰ παύσωσι τὰ βάσανα, τὰ ὁποῖα ὑποφέρω ἡμέραν καὶ νύκτα ἀλέθουσα». Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους τῆς ὑπηρετρίας ἐχάρη καὶ ἔλαβε πολὺ θάρρος.

77) Ὁ χοιροβοσκὸς καὶ ὁ βουκόλος.

Ἅμα δὲ ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἠγέρθη ὁ Τηλέμαχος, ἐνεδύθη, ἐκρέμασε τὸ κοπτερὸν ξίφος ἐπὶ τῶν ὤμων του, καὶ ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ ἀκόντιον. Σταθεὶς δὲ εἰς τὸ κατώφλιον, εἶπεν εἰς τὴν Εὐρύκλειαν· «Γραῖα, ἐδώκατε εἰς τὸν ξένον νὰ φάγῃ καὶ νὰ πίῃ, ἢ δὲν ἐφρόντισε κανεὶς περὶ αὐτοῦ;». Ἡ Εὐρύκλεια δὲ ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν· «Δὲν ἔφαγε, διότι, ὡς ἔλεγε, δὲν εἶχε πεῖναν, ἔπιε μόνον οἶνον, ὅσον ἤθελε· δὲν ἤθελε δὲ νὰ κοιμηθῇ εἰς κλίνην ἐστρωμένην δι᾽ ἐφαπλωμάτων, ἀλλ᾽ ἐπὶ δερμάτων· ἡμεῖς ὅμως κατόπιν ἐσκεπάσαμεν αὐτὸν μὲ μάλλινον σκέπασμα».

Τότε ὁ μὲν Τηλέμαχος ἐξῆλθε κατευθυνόμενος εἰς τὴν ἀγοράν, ἡ δὲ Εὐρύκλεια διέταξε τὰς ὑπηρετρίας νὰ σαρώσωσι, νὰ βάλωσιν εἰς τάξιν τὰ ἔπιπλα καὶ νὰ καθαρίσωσι τὰς τραπέζας. Ἐνῷ δὲ αἱ ὑπηρέτριαι εἰργάζοντο, ἦλθον καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν μνηστήρων καὶ ἔσχισαν ξύλα. Ἦλθε κατόπιν καὶ ὁ χοιροβοσκὸς φέρων ἐκ τῆς ἀγέλης τρεῖς καλῶς θρεμμένους χοίρους. Ἰδὼν δὲ τὸν Ὀδυσσέα, τῷ εἶπε· «Σὲ περιποιοῦνται τώρα καλλίτερον, ὦ ξένε, οἱ μνηστῆρες, ἢ ἀκόμη σὲ καταφρονοῦσιν;»—«Εἴθε, ὦ Εὔμαιε, εἴθε οἱ θεοὶ νὰ τιμωρήσωσι τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα

πράττουσιν εἰς τὸν ξένον οἶκον», ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεύς.

Ἐνῷ δὲ συνωμίλουν, ἐπλησίασεν αὐτοὺς ὁ αἰγοβοσκὸς Μελάνθιος καὶ ἤρχισε νὰ ὑβρίζῃ τὸν Ὀδυσσέα· «Ἀκόμη ἐδῶ εἶσαι, ἐπαῖτα; εἶναι καὶ ἄλλαι τράπεζαι φύγε ἀπ' ἐδῶ, διότι θὰ δαρῇς». Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν.

Τότε ἦλθεν ἐκεῖ καὶ ὁ βουκόλος Φιλοίτιος, φέρων δάμαλιν καὶ ἐρίφια, πλησιάσας δὲ τὸν χοιροβοσκόν, ἠρώτησε περὶ τοῦ ξένου. «Εἰπέ μοι», εἶπε, «ποῖον εἶναι τὸ γένος του καὶ ποία ἡ πατρίς του; Ὁ δυστυχής! καὶ ὅμως ἔχει ὄψιν βασιλέως». Στρέψας δὲ πρὸς τὸν Ὀδυσσέα, τοῦ ἔσφιγξε τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τῷ εἶπε·

«Χαῖρε, ὦ ξένε· εἴθε εἰς τὸ μέλλον νὰ γείνῃς εὐτυχής, διότι τώρα εἶσαι δυστυχής. Ἄχ! Ζεῦ, πόσον ὀλέθριος θεὸς εἶσαι, ἀφ' οὗ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐγέννησες, τόσον πολὺ βασανίζεις! Ὁσάκις βλέπω τοιοῦτον ἄνδρα, σκέπτομαι, τί ἄρα νὰ πάσχῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς ξένους τόπους ὑπὸ παίδων καὶ ὑπηρετριῶν! Ἐνταῦθα δὲ πάσχουσιν ἡ σύζυγός του καὶ ὁ υἱός του καὶ φθείρεται ἡ περιουσία του ὑπὸ τῶν ἀναιδῶν τούτων μνηστήρων, οἱ ὁποῖοι οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους σέβονται! Ὦ! καὶ νὰ ἤρχετο ἀπροσδοκήτως καὶ νὰ διεσκόρπιζε τούτους ἐκ τοῦ οἴκου του».

Εἰς ἐκεῖνον δὲ ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεύς· «Βουκόλε, φαίνεσαι πολὺ συνετός. Σοὶ ὀρκίζομαι λοιπὸν εἰς τὸν Δία, ὅτι ταχέως θὰ ἔλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ θὰ τὸν ἴδῃς. Ὅλοι δὲ οἱ μνηστῆρες θὰ φονευθῶσι».

Τότε δὲ ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν ὁ βουκόλος·

«Ὦ ξένε, εἴθε νὰ ἐξετέλει ὁ υἱὸς τοῦ Κρόνου ὅ,τι εἶπες, καὶ θὰ ἔβλεπες τότε τὴν δύναμιν τῶν ἰσχυρῶν χειρῶν μου.

78) Συμπόσιον μνηστήρων. Ὁ Κτήσιππος κτυπᾷ τὸν Ὀδυσσέα.

Μετ' ὀλίγον ἦλθον ἐκ τῆς ἀγορᾶς οἱ μνηστῆρες εἰς τὰ ἀνά-

κτορα καὶ ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν. Οἱ ὑπηρέται τότε ταχέως διεμοίρασαν κρέατα καὶ ἄρτον, ὁ δὲ Μελάνθιος ἐκέρνα οἶνον. Ὁ Τηλέμαχος ἔβαλε τὸν Ὀδυσσέα νὰ καθίσῃ εἰς τὸ κατώφλιον, τῷ ἔδωκε σπλάγχνα καὶ οἶνον ἐντὸς χρυσοῦ ποτηρίου καὶ τῷ εἶπε· «Κάθου τρῶγε καὶ πῖνε. Ἐμποδίζω δὲ νὰ ἀποτείνωσι προσβολὰς εἰς τὴν οἰκίαν μου. Προσέχετε λοιπόν, μνηστῆρες, εἰς τοὺς λόγους σας καὶ εἰς τὰς χεῖράς σας διὰ νὰ μὴ συμβαίνῃ φιλονικία.»

Μεταξὺ δὲ τῶν μνηστήρων ἦτο καὶ ἀνήρ τις καλούμενος Κτήσιππος, πλουσιώτατος ἐκ Σάμης· οὗτος ἔλαβεν ἐκ τοῦ καλαθίου ἕνα πόδα βοὸς καὶ τὸν ἔρριψε κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως· ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἔγυρεν ὀλίγον τὴν κεφαλήν του, καὶ ἐκτύπησεν εἰς τὸν τοῖχον.

Ὁ Τηλέμαχος τότε ἐγερθεὶς εἶπεν· «Ἔχε χάριν, Κτήσιππε, ὅτι ἐφυλάχθη ὁ ξένος, καὶ δὲν τὸν ἐπέτυχες, ἄλλως θὰ σοὶ ἤνοιγα τὰ σπλάγχνα διὰ τοῦ ἀκοντίου, ὁ δὲ πατήρ σου θὰ σοὶ ἡτοίμαζε ταφὴν ἀντὶ γάμου».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους πάντες οἱ μνηστῆρες ἐφύλαττον σιωπήν· μετὰ χρόνον δὲ πολὺν συνεβούλευσεν ὁ Ἀγέλαος αὐτοὺς νὰ μὴ ὑβρίζωσι τὸν ξένον, οὐδ' ἄλλον ἐκ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἔπειτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν Τηλέμαχον, τῷ εἶπε νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν μητέρα του μὲ ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι ἀνώτερος καὶ χαρίζει πολλά· αὐτὸς δὲ ν' ἀπολαύῃ ἥσυχος ἐν τῷ οἴκῳ του τὰ πατρικά του πλούτη.

Ὁ Τηλέμαχος τότε ἀποκριθεὶς τῷ εἶπε· «Δὲν ἐμποδίζω τὴν μητέρα μου νὰ λάβῃ εἰς σύζυγον ὅν τινα θέλει, τῇ δίδω μάλιστα καὶ ἄπειρα δῶρα· ἀλλὰ νὰ τὴν διώξω ἐκ τῆς οἰκίας μου, χωρὶς νὰ θέλῃ, τοῦτο θεὸς νὰ μὴ τὸ δώσῃ».

79) Ἡ Πηνελόπη προβάλλει τὸ ἀγώνισμα τοῦ τόξου.

Μετὰ μεσημβρίαν ἡ Πηνελόπη ἀναβᾶσα εἰς τὸν θάλαμον τοῦ

Ὀδυσσέως, ὅπου ἦσαν τὰ πολύτιμα αὐτοῦ πράγματα, ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ τὸ τόξον καὶ τὴν φαρέτραν του, καὶ τὰ ἔφερεν εἰς τοὺς μνηστῆρας· αἱ δὲ ὑπηρέτριαι ἔφερον κιβώτιον περιέχον δώδεκα χαλκοῦς πελέκεις. Ὡμίλησε δὲ πρὸς τοὺς μνηστῆρας οὕτω·

«Μνηστῆρες γενναῖοι, ἀκούσατέ μου σεῖς τώρα, οἵτινες ὡρμήσατε εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην τρώγοντες καὶ πίνοντες, ἐνῷ ὁ κύριος αὐτῆς ἀπουσιάζει ἐκ τῆς πατρίδος καὶ βραδύνει νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς ξένης χώρας· ὁ νοῦς ὑμῶν οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν ἠδυνήθη νὰ ἐφεύρῃ, ἢ ὅτι ποθεῖτε νὰ μὲ νυμφευθῆτε. Ἀλλά, μνηστῆρες, ἔρχεσθε· καὶ ἰδοὺ προτείνω εἰς ὑμᾶς ἀγῶνα τὸ μέγα τοῦτο τόξον τοῦ θείου Ὀδυσσέως· ὅστις δὲ εὐκολώτερον τανύσῃ τὴν χορδὴν αὐτοῦ καὶ διατρυπήσῃ μὲ τὸ βέλος δώδεκα ὅλας ἀξίνας, αὐτὸν θὰ ἀκολουθήσω παραιτοῦσα τὸ δῶμα τοῦτο τὸ κάλλιστον καὶ πλῆρες θησαυρῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἦλθον νεόνυμφος, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἐνθυμῶμαι συχνάκις εἰς τὸ ὄνειρόν μου».

Τότε ὁ Τηλέμαχος ἔστησε τοὺς πελέκεις κατὰ σειράν, ἐχάραξε γραμμὴν εὐθεῖαν καὶ ἐπάτησε τριγύρω τὸ χῶμα. Ἐδοκίμασε δὲ πρῶτος νὰ τανύσῃ τὸ τόξον τοῦ πατρός του· τρὶς ἐδοκίμασε νὰ τὸ τανύσῃ, καὶ τρὶς τὸν ἀφῆκεν ἡ δύναμις· ἤθελε δὲ ἀφεύκτως τὸ λυγίσῃ, ἂν δὲν ἔνευεν εἰς αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ παύσῃ. «Αἴ!», εἶπεν ὁ Τηλέμαχος ἀποθέτων τὸ τόξον ἐπὶ τῆς θύρας, «θὰ μείνω πλέον ἄνανδρος καὶ ἀνίσχυρος, ἢ εἶμαι ἀκόμη πολὺ νέος, καὶ δὲν ἔχω πολὺ θάρρος εἰς τὰς χεῖράς μου· ἀλλ' ἔλθετε, ὅσοι μὲ ὑπερβαίνετε εἰς τὴν δύναμιν· ἀρχίσατε τὴν δοκιμὴν τοῦ τόξου, ἵνα λάβῃ πέρας ὁ ἀγών».

80) Ὁ Ὀδυσσεὺς φανεροῦται εἰς τὸν Εὔμαιον.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης ὁ Εὔμαιος καὶ ὁ Φιλοίτιος, τοὺς ἠκολούθησε δὲ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ὅτε δὲ

ἦσαν μακρὰν τῆς θύρας καὶ τῆς αὐλῆς, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ὀδυσσεύς· «Βουκόλε καὶ χοιροβοσκέ, ἡ καρδία μου μὲ παρακινεῖ νὰ σᾶς ἐξηγηθῶ τι, νὰ τὸ εἴπω ἢ νὰ τὸ κρύψω; Ποίαν γνώμην ἔχετε, ἂν αἴφνης ἤρχετο ὁ Ὀδυσσεύς, θὰ ἦσθε βοηθοὶ τῶν μνηστήρων· ἢ τοῦ Ὀδυσσέως; Εἴπατε, τί ἡ ψυχή σας λέγει».

Εἰς ἐκεῖνον ἀπήντησεν ὁ βουκόλος· «Ζεῦ πάτερ, ἂς ἐγίνετο ἡ ἐπιθυμία μου αὕτη καὶ θὰ ἔβλεπες, τί ἀξίζουν αἱ χεῖρές μου». Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Εὔμαιος ηὐχήθη εἰς ὅλους τοὺς θεοὺς νὰ φθάσῃ ὁ Ὀδυσσεύς.

Ἀφοῦ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐγνώρισε τὴν ἄδολον γνώμην των, εἶπεν·

«Ἔφθασα, ἰδοὺ ἐγὼ αὐτὸς πρῶτος, ὅστις, ἀφοῦ ἔπαθον πολλὰ κακά, ἦλθον τὸ εἰκοστὸν ἔτος εἰς τὴν πατρίδα μου. Εἰξεύρω ὅτι ἐκ τῶν ὑπηρετῶν μου σᾶς τοὺς δύο μόνον ἔχω, οἵτινες μὲ ἀγαπᾶτε, οὐδ' ἤκουσα παρ' ἄλλου εὐχάς, ἵνα ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα. Διὰ τοῦτο εἰς σᾶς μόνον θὰ εἴπω πᾶν ὅ,τι μέλλει νὰ συμβῇ· ἂν θεός τις ὑποτάξῃ εἰς ἐμὲ τοὺς θαυμαστοὺς μνηστῆρας, τότε ἐγὼ θὰ δώσω εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ὑμῶν νύμφην καὶ κτήματα καὶ ὡραῖον οἶκον πλησίον μου καὶ θὰ εἶσθε φίλοι καὶ ἀδελφοὶ τοῦ υἱοῦ μου Τηλεμάχου. Καὶ ἰδοὺ θὰ δείξω τώρα εἰς σᾶς ἓν φανερὸν σημεῖον ἵνα μὲ γνωρίσητε καλῶς καὶ νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃ ὁ νοῦς σας· τοῦτο δὲ εἶναι ἡ πληγή, τὴν ὁποίαν μοῦ ἤνοιξε μὲ τὸν λευκὸν αὐτοῦ ὀδόντα ὁ ἄγριος χοῖρος εἰς τὸν Παρνασσόν, ὅπου μετέβην μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Αὐτολύκου».

Ταῦτα εἶπε καὶ ἐξεγύμνωσε τὴν πληγήν. Ἀφοῦ δὲ οὗτοι εἶδον καὶ ἐβεβαιώθησαν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Ὀδυσσεύς, ἔσφιγξαν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ ἔκλαιον καὶ ἐφίλουν τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους του. Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφίλησε τὰς χεῖρας καὶ τὰς κεφαλάς των. Θὰ ἔδυε δὲ ὁ ἥλιος καὶ αὐτοὶ θὰ ἔκλαιον ἀκόμη, ἂν δὲν τοὺς διέκοπτεν ὁ Ὀδυσσεύς.

«Παύσατε τὰ κλαύματα καὶ τοὺς θρήνους, μήπως σᾶς ἴδῃ κανεὶς καὶ τὸ ἀναφέρῃ εἰς τοὺς μνηστῆρας. Ἂς ἐμβῶμεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀλλ᾽ ὄχι ὁμοῦ. Πρῶτος ἐγὼ καὶ κατόπιν σεῖς χωριστά. Ἂς εἶναι δὲ τὸ ἑξῆς γνώρισμα εἰς ἡμᾶς· ὅταν ὅλοι οἱ μνηστῆρες θὰ φωνάζωσι νὰ μὴ δοθῇ εἰς ἐμὲ τὸ τόξον καὶ ἡ φαρέτρα, σύ, Εὔμαιε, τότε διάβα τὸ δῶμα καὶ φέρε τὸ τόξον εἰς τὰς χεῖράς μου· καὶ πρόσταξε τὰς ὑπηρετρίας νὰ κλείσωσι στερεῶς τὰς θύρας τῶν μεγάρων· ἂν δὲ ἀκουσθῇ βοὴ ἀνδρῶν, ἢ κτύπος εἰς τὸ δῶμα, πρόσεχε νὰ μὴ ἐξέλθῃ καμμία ἔξω, ἀλλ᾽ ὅλαι νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐργασίαν των. Σὺ δέ, Φιλοίτιε, κλεῖσον τὰς θύρας τῆς αὐλῆς μὲ τὸ κλειδίον καὶ καλῶς στερέωσον αὐτάς».

81) Ὁ Ὀδυσσεὺς ζητεῖ νὰ τανύσῃ τὸ τόξον.

Ἀφοῦ δὲ ὅλοι οἱ μνηστῆρες ἐδοκίμασαν καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τανύσωσι τὸ τόξον, ἀπεφάσισαν ν᾽ ἀναβάλωσι κατὰ πρότασιν τοῦ Ἀντινόου τον ἀγῶνα εἰς τὴν αὔριον· τότε ὁ ἐπαίτης ἐγερθεὶς εἶπεν εἰς τοὺς μνηστῆρας·

«Ἀκούσατέ μου, ὦ μνηστῆρες τῆς θαυμαστῆς βασιλίσσης, νὰ φανερώσω εἰς σᾶς ὅ,τι λέγει ἡ ψυχή μου. Τὸν Εὐρύμαχον καὶ τὸν θεῖον Ἀντίνοον πολὺ παρακαλῶ, ὅστις εἶπε καὶ αὐτὸν τὸν λόγον φρόνιμον, νὰ ἀφεθῇ τώρα τὸ τόξον, καὶ ἂς ἐλπίζωσι νὰ δώσουν οἱ θεοὶ αὔριον τὴν νίκην εἰς ὅν τινα θέλουν. Ἀλλὰ δότε καὶ εἰς ἐμὲ τὸ στιλπνὸν τόξον, ἵνα δοκιμάσω ἐνώπιόν σας τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου, ἂν ὑπάρχῃ ὡς ἄλλοτε ἢ ἐχάθη ἕνεκα τῶν δυστυχημάτων καὶ τῆς ταλαιπωρίας».

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, οἱ δὲ μνηστῆρες ἠγανάκτησαν ὑπερμέτρως, διότι ἐφοβήθησαν, μήπως αὐτὸς τανύσῃ τὸ στιλπνὸν τόξον· ὁ δὲ Ἀντίνοος πρὸ πάντων τὸν ὠνείδισε καὶ τῷ εἶπεν·

«Ὦ ξένε ἐλεεινότατε, ἔχασες ὅλως διόλου τὸν νοῦν σου· δὲν σοὶ ἀρκεῖ, ὅτι ἡσύχως συντρώγεις μεθ᾽ ἡμῶν τῶν ὑπερηφάνων

καὶ ἀκούεις καὶ τὴν ὁμιλίαν καὶ τοὺς λόγους ἡμῶν, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς ἄλλος πτωχὸς καὶ ξένος ἀκούει. Σὲ βλάπτει ὁ γλυκὺς οἶνος, ὅστις ζαλίζει ἐκείνους, οἵτινες τὸν ῥοφοῦσιν ὑπερμέτρως. Μεγάλην συμφορὰν προλέγω τώρα εἰς σέ, ἂν σὺ τὸ τόξον τανύσῃς· μὴ προσμένῃς πλέον προστάτην εἰς τὴν χώραν ἡμῶν· ἀλλὰ σὲ στέλλομεν εὐθὺς μὲ πλοῖον ν' ἀφανισθῇς ἀφεύκτως. Πῖνε καλλίτερον ἡσύχως ἐνταῦθα οἶνον καὶ μὴ φιλονικήσῃς μὲ τοὺς νεωτέρους σου».

82) Πηνελόπης λόγοι πρὸς Ἀντίνοον.

Πρὸς αὐτὸν δὲ εἶπεν ἡ συνετὴ Πηνελόπη·

«Ἀντίνοε, εἶναι ἄδικον νὰ στερῶνται οἱ ξένοι, ὅσοι ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τοῦ Τηλεμάχου ἱκέται· φοβεῖσθε, μὴ ὁ ξένος οὗτος ἤθελε μὲ νυμφευθῇ, ἂν ἔχων πεποίθησιν εἰς τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν του τανύσῃ τὸ μέγα τόξον τοῦ θείου Ὀδυσσέως; Ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνος τρέφει παρομοίαν ἐλπίδα· τοῦτο δὲν εἶναι ἀφορμὴ νὰ δυσαρεστῆσθε, ἐνῷ συμποσιάζετε».

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπήντησε πάλιν ὁ Εὐρύμαχος·

«Ὦ φρονίμη Πηνελόπη, οὐδεμίαν ἔχω ὑποψίαν, μὴ οὗτος σὲ νυμφευθῇ· τοῦτο δὲν ἁρμόζει· ἀλλ' αἰσχυνόμεθα τὸ στόμα τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, μήτις τῶν Ἀχαιῶν οὐτιδανὸς εἴπῃ ποτέ, ὅτι ἄνδρες ἀνάξιοι ζητοῦσι νὰ νυμφευθῶσι τὴν σύζυγον ἀνδρὸς λαμπροῦ, ἐνῷ δὲν δύνανται νὰ τανύσωσι τὸ στιλπνὸν αὐτοῦ τόξον· ἀνὴρ δὲ πολυπλάνητος πτωχὸς ἐλθὼν ἐκ ξένης χώρας ἐτάνυσεν αὐτὸ καὶ διεπέρασε διὰ τοῦ βέλους τὸν σίδηρον· οἱ λόγοι οὗτοι θὰ προξενήσωσιν ὄνειδος εἰς ἡμᾶς».

Πρὸς αὐτὸν δὲ πάλιν εἶπεν ἡ συνετὴ Πηνελόπη·

«Ἐκεῖνοι, οἵτινες καταφρονοῦσι καὶ ἀφανίζουσι τὸν οἶκον μεγάλου ἀνδρός, δὲν πρέπει νὰ θεωρῶσιν ὄνειδος τοῦτο. Ὁ ξένος οὗτος ἔχει σῶμα μέγα καὶ στερεόν, καὶ λέγει ὅτι ἐγεννήθη ἐξ εὐ-

γενοῦς πατρός. Δότε λοιπὸν καὶ εἰς αὐτὸν στιλπνὸν τόξον ἐκείνου· θέλει δὲ γείνῃ τοῦτο· ἂν οὗτος τανύσῃ τὸ τόξον τοῦτο, καὶ δώσῃ ὁ Ἀπόλλων τὴν δόξαν ταύτην εἰς αὐτόν, τότε ἐγὼ θὰ τὸν ἐνδύσω μὲ εὔμορφον χιτῶνα καὶ χλαμύδα καὶ θὰ τῷ δώσω ἀκόντιον καὶ καλὰ σανδάλια καὶ θὰ τὸν πέμψω ὅπου ἡ ψυχὴ του καὶ ἡ καρδία του θελήσῃ».

83) Τηλεμάχου λόγοι πρὸς τὴν μητέρα του.

Πρὸς ταύτην δὲ εἶπεν ὁ συνετὸς Τηλέμαχος·

«Οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἔχει, ὦ μῆτερ, τὴν δύναμιν νὰ δίδῃ ἢ νὰ ἀρνῆται τὸ τόξον, ἢ ἐγὼ μόνος· οὐδεὶς οὔτε ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἰθάκης οὔτε ἐκ τῶν νήσων δύνανται νὰ μ' ἐμποδίσῃ, ἂν ἐγὼ θέλω νὰ χαρίσω τὸ τόξον καὶ τὰ ἐνδύματα εἰς τὸν ξένον τοῦτον. Ἀλλ' ἀνάβα εἰς τὸ δῶμά σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ οἴκου καὶ διάταξον τὰς θεραπαίνας νὰ ἐργάζωνται, καὶ ἄφησον τὴν φροντίδα τοῦ τόξου εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ μάλιστα εἰς ἐμέ, ὅστις εἶμαι ὁ κύριος τῆς οἰκίας».

Ἡ Πηνελόπη τότε θαυμάσασα τὸν συνετὸν λόγον τοῦ υἱοῦ της ἀνέβη εἰς τὰ δώματά της· ἐκεῖ δὲ ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ τὸν ἀγαπητόν της Ὀδυσσέα, ἕως οὗ γλυκὺς ὕπνος ἔκλεισε τὰ βλέφαρά της.

84) Ὁ Εὔμαιος δίδει τὸ τόξον εἰς τὸν Ὀδυσσέα.

Ὁ δὲ χοιροβοσκὸς λαβὼν τὸ τόξον, ἔφερε πρὸς τὸν Ὀδυσσέα, οἱ μνηστῆρες ὅμως πάντες ἠπείλουν αὐτὸν καὶ εἷς τῶν νέων εἶπε πρὸς αὐτόν·

«Ἄθλιε χοιροβοσκέ, ποῦ φέρεις τὸ τόξον; ταχέως θαρρῶ, ὅτι οἱ κύνες, τοὺς ὁποίους τρέφεις εἰς τὰς ἐρήμους χοιρομάνδρας, θὰ σὲ φάγωσιν, ἂν βοηθήσῃ ἡμᾶς ὁ Ἀπόλλων καὶ οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου».

'Ακούσας τοὺς λόγους τούτους ὁ χοιροβοσκὸς ἐφοβήθη καὶ ἔφερε πάλιν τὸ τόξον ὀπίσω καὶ τὸ ἔθεσεν εἰς τὴν θέσιν του. 'Αλλ' ὁ Τηλέμαχος ἐξ ἄλλου μέρους τοῦ ἐφώναξε·

«Πάτερ, ταχέως φέρε ἐδῶ τὸ τόξον· δὲν θὰ σὲ ὠφελήσῃ, ἂν ὑπακούσῃς εἰς πάντας· φοβοῦ, μὴ ἐγώ, εἰ καὶ νεώτερός σου, σὲ ἀποδιώξω μὲ λίθους εἰς τὸν ἀγρόν, διότι εἶμαι πολὺ ἀνώτερος σοῦ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν· ἂν ἤμην εἰς τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν ἀνώτερος πάντων τούτων τῶν μνηστήρων, θὰ ἠνάγκαζον αὐτοὺς νὰ ἀφήσωσιν εὐθὺς τὸν οἶκόν μου τοῦτον, οἱ ὁποῖοι ὀργανίζουσι τὸ κακὸν εἰς τὸν νοῦν των».

Εἰς τοὺς λόγους δὲ τούτους τοῦ Τηλεμάχου ἀπὸ καρδίας ἐγέλασαν οἱ μνηστῆρες, καὶ ἡ ὀργή των κατεπραΰνθη. Τότε ὁ χοιροβοσκὸς ἔλαβε πάλιν τὸ τόξον καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ 'Οδυσσέως.

88) Ὁ Εὔμαιος ἐκτελεῖ τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου του.

'Αφ' οὗ δὲ ὁ Εὔμαιος ἔδωκε τὸ τόξον εἰς τὸν 'Οδυσσέα, ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης, ἐκάλεσε τὴν γραῖαν τροφὸν Εὐρύκλειαν, καὶ τῇ εἶπε· «Σὲ διατάττει ὁ Τηλέμαχος, ὦ Εὐρύκλεια, νὰ κλείσῃς στερεὰ τὰς θύρας τοῦ οἴκου, καὶ ἂν ἀκουσθῇ κρότος, νὰ μὴ ἀφήσῃς κανένα ὑπηρέτην νὰ παρουσιασθῇ· ὅλοι νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐργασίαν των».

Τότε ἡ Εὐρύκλεια ἔκλεισε τὰς θύρας τῶν μεγάρων· ὁ δὲ Φιλοίτιος ἐπήδησεν ἡσύχως ἔξω τοῦ δώματος, ἔκλεισε τὴν θύραν τῆς αὐλῆς καὶ τὴν ἔδεσε μὲ χονδρὸν καραβόσχοινον. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐκάθισεν ὅπου καὶ πρότερον, καὶ προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν 'Οδυσσέα.

86) Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξετάζει τὸ τόξον, τοξεύει καὶ ἐπιτυγχάνει.

Ὁ Ὀδυσσεὺς δὲ λαβὼν τὸ τόξον εἰς τὰς χεῖρας, τὸ ἐγύρισε πανταχόθεν, ἵνα ἴδῃ μήπως ὁ σάραξ εἰς τὴν ἀπουσίαν του εἶχε φθείρῃ αὐτό. Ἀφ' οὗ δὲ παρετήρησε τὸ τόξον πανταχόθεν, εὐθὺς ὡς ἐπιδέξιος κιθαριστής, ὅστις τανύει τὴν χορδὴν τῆς κιθάρας του, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὸς εὐκόλως ἐτάνυσε τὸ μέγα τόξον· καθὼς δὲ μὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα ἐτάνυσε τὴν νευράν, αὕτη ἐλάλησεν ὡς χελιδών. Τότε οἱ μνηστῆρες ἐτρόμαξαν καὶ ἤλλαξαν τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου των. Σημεῖον δὲ εὐθὺς ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βροντὴ μεγάλη· ἐχάρη δὲ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅταν ἤκουσε τὴν βροντήν, τὸ φοβερὸν τοῦτο σημεῖον τοῦ Διός. Ἔλαβε δὲ τότε ἐκ τῆς τραπέζης βέλος, τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ τόξου, ἔσυρε τὴν νευρὰν καὶ σκοπεύσας ἐτόξευσε· διεπέρασε δὲ τὸ βέλος ὅλους κατὰ σειρὰν τοὺς πελέκεις ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου. Στραφεὶς δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Τηλέμαχον τῷ εἶπε·

«Παντάπασι δὲν σὲ προσβάλλει, ὦ Τηλέμαχε, ὁ ξένος, ὅστις κάθηται εἰς τὰ μέγαρά σου· μήπως ἔσφαλα εἰς τὸ σημεῖον; μήπως ἤργησα καὶ μετὰ κόπου ἐτάνυσα ἐγὼ τὸ τόξον; Σῴζεται ἡ δύναμίς μου καὶ ἀδίκως μὲ καταφρονοῦσιν οἱ μνηστῆρες· καὶ εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ ἑτοιμάσωσιν οἱ Ἀχαιοὶ τὸ δεῖπνον, ἐν ὅσῳ εἶναι φῶς, διότι κατόπιν θὰ ἔχωσιν ἄλλην διασκέδασιν εἰς τὴν κιθάραν, τὸν χορὸν καὶ τὰ δῶρα τῆς τραπέζης».

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκαμε νεῦμα πρὸς τὸν Τηλέμαχον· οὗτος δὲ εὐθὺς ἐζώσθη τὸ ὀξὺ ξίφος του, ἔλαβεν εἰς χεῖράς του τὸ ἀκόντιον καὶ ἐστάθη εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός του. Ἔλαμπε δὲ οὕτω πως ὡπλισμένος.

87) Μνηστηροφονία.—Θάνατος τοῦ Ἀντινόου.

Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρριψε μακρὰν αὑτοῦ τὰ ῥάκη, μὲ τὰ ὁποῖα ἦτο ἐνδεδυμένος, καὶ ἐπήδησεν εἰς τὸ κατώφλιον κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας τὸ τόξον, καὶ ἔχων φαρέτραν πλήρη βελῶν. Μετὰ ταῦτα εἶπεν εἰς τοὺς μνηστῆρας·

«Ὁ φοβερὸς οὗτος ἀγὼν ἔλαβε τέλος πλέον· τώρα δὲ μένει νὰ σκοπεύσω εἰς ἄλλο σημεῖον, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐπέτυχε. Θὰ ῥίψω τώρα εἰς αὐτό, καὶ ἴσως θὰ τὸ κτυπήσω, ἂν ὁ Ἀπόλλων θελήσῃ νὰ μὲ δοξάσῃ».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔλαβε βέλος καὶ ἐσημάδευσε τὸν Ἀντίνοον, ὅστις τότε ἐσήκωνε τὸ ποτήριόν του νὰ πίῃ. Ἦτο δὲ μακρὰν νὰ φαντασθῇ, ὅτι θὰ εὕρισκε πικρὸν θάνατον ἐν μέσῳ τῶν συντρόφων του. Τὸ βέλος τοῦ Ὀδυσσέως ῥιφθὲν ἐκτύπησεν αὐτὸν εἰς τὸν λαιμὸν καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Τότε ὁ Ἀντίνοος ἔκλινε καὶ ἔπεσε τὸ ποτήριον ἐκ τῶν χειρῶν του, ἔρρευσε δὲ αἷμα ἀπὸ τοὺς ῥώθωνάς του καὶ ἔπεσε νεκρὸς ἀνατρέψας τὴν τράπεζαν, ἥτις ἦτο πλήρης κρεάτων καὶ ἄρτου.

88) Τρόμος τῶν μνηστήρων καὶ ἀλαλαγμός.—Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνακαλύπτεται εἰς αὐτούς.

Οἱ μνηστῆρες, ἅμα εἶδον τὸν Ἀντίνοον νεκρόν, ἀμέσως ἐπήδησαν ἀπὸ τῆς ἕδρας των καὶ ἔτρεχον εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἐξήταζον τοὺς τοίχους, ἵνα εὕρωσιν ὅπλα, πλὴν ματαίως ἐκοπίαζον, διότι οὔτε ἀσπίς, οὔτε ἀκόντιον ὑπῆρχεν ἐκεῖ. Τότε ὅλοι ὁμοῦ ἐφώναξαν πρὸς αὐτόν·

«Ὦ ξένε, κακῶς ἐσκέφθης νὰ τοξεύσῃς ἄνδρας· ὁ ἀγών σου οὗτος εἶναι ὁ τελευταῖος· μὴ ἐλπίσῃς, ὅτι θὰ σωθῇς, διότι ἐφόνευσες τώρα ἄνδρα, ὅστις ἦτο ὁ πρῶτος νέος εἰς τὴν Ἰθάκην· διὰ τοῦτο γῦπες ἐνταῦθα θὰ καταφάγωσι τὰς σάρκας σου».

Αὐτοὺς τοὺς λόγους ἔλεγον εἰς τὸν Ὀδυσσέα, διότι ἐνόμιζον, ὅτι ἀκουσίως ἐφόνευσε τὸν Ἀντίνοον· καὶ δὲν ἐνόησαν οἱ ἀνόητοι ὅτι τὸ δίκτυον τοῦ ὀλέθρου των εἶχεν ἁπλωθῇ πέριξ αὐτῶν! Ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ βλέμμα ἄγριον εἶπεν εἰς αὐτούς·

«Σκύλοι, ἐπιστεύσατε ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψω πλέον ἐκ τῆς Τροίας, καὶ διὰ τοῦτο ἀσπλάγχνως κατετρώγετε τὸν οἶκόν μου, ὑβρίζετε διὰ τῆς βίας τὰς θεραπαίνας μου, καὶ ζῶντος ἐμοῦ ἐγείνατε μνηστῆρες τῆς συζύγου μου ἀνόμως, καὶ οὔτε οἱ θεοὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸν οὐρανὸν σᾶς φοβίζουσιν, οὔτε ἡ ἐκδίκησις, ἥτις δύναται νὰ ἔλθῃ τῶν ἠδικημένων. Τώρα δὲ ἔχει ἁπλωθῇ πέριξ ὑμῶν τὸ δίκτυον τοῦ ὀλέθρου».

89) Ὁ Εὐρύμαχος παρακαλεῖ τὸν Ὀδυσσέα.— Θάνατος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου.

Ταῦτα εἶπε, μέγας δὲ τότε τρόμος κατέλαβε τὴν ψυχὴν τῶν μνηστήρων, καὶ ἕκαστος παρετήρει, πῶς νὰ διαφύγῃ τὸν ὄλεθρον. Μόνος ὁ Εὐρύμαχος ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπεν·

«Ἂν ἀληθῶς ἦλθες σὺ ὁ Ἰθακήσιος Ὀδυσσεύς, δικαίως κατακρίνεις τὰς πράξεις τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες ἔπραξαν πολλὰς ἀνομίας εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ εἰς τὸν ἀγρόν σου. Ἀλλ᾽ ἤδη κεῖται νεκρὸς ὁ πρῶτος αἴτιος πάντων, ὁ Ἀντίνοος· αὐτὸς διωργάνιζε τὰ ἔργα ταῦτα· καὶ δὲν ἐβίαζεν αὐτὸν τόσον ἡ ἀνάγκη, ἢ ὁ πόθος τοῦ γάμου, ἀλλ᾽ ἔτρεφεν ἄλλα εἰς τὴν ψυχήν του, τῶν ὁποίων τὴν ἐκτέλεσιν ἠμπόδισεν ὁ Ζεύς, ἤτοι νὰ γείνῃ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης καὶ διὰ δόλου νὰ φονεύσῃ τὸν υἱόν σου. Τώρα δέ, ἀφοῦ οὗτος ἔπεσεν ὡς ἥρμοζε, λυπήσου σὺ τὸν λαόν σου καὶ παρ᾽ ἡμῶν κοινῶς θὰ λάβῃς σὺ πάντα ὅσα ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν εἰς τὸν οἶκόν σου».

Τοῦτον ἀφ᾽ οὗ ἀγριοκύτταξεν ὁ Ὀδυσσεύς, τῷ εἶπεν·

«Εὐρύμαχε, καὶ ἂν πάντα ἐκεῖνα τὰ πατρικά μου μοὶ ἀποδο-

θῶσι, δὲν θὰ παύσω ἐγὼ φονεύων τοὺς μνηστῆρας. Τώρα δὲ προτιμήσατε σεῖς ἢ νὰ μάχησθε, ἢ νὰ ἀποφύγῃ ὅστις δυνηθῇ τὸν θάνατον· νομίζω ὅμως ὅτι οὐδεὶς θὰ ἀποφύγῃ τὸν ὄλεθρον».

Εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ τὰ γόνατα ὅλων τῶν μνηστήρων ἐλύθησαν. Ὁ Εὐρύμαχος ὅμως ὡμίλησε πτὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐνεψύχωσε·

«Δὲν θὰ κρατήσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτός, ὦ φίλοι, τὰς χεῖράς του, ἀλλὰ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ μᾶς φονεύῃ, ἕως ὅτου δὲν θὰ ἀπομείνῃ κανείς. Ἀλλ' ἂς πολεμήσωμεν. Σύρατε τὰ ξίφη σας καὶ προβάλετε πρὸς σωτηρίαν σας εἰς τὰ ταχέα βέλη του τὰς τραπέζας· ὅλοι δὲ ἂς ἐπιτεθῶμεν κατ' αὐτοῦ, ἴσως ἐκβάλωμεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κατωφλίου καὶ ἐκ τῶν θυρῶν καὶ ἐξέλθωμεν εἰς τὴν πόλιν. Ἐκεῖ τότε θὰ ζητήσωμεν βοήθειαν, καὶ ἴσως ὁ ἀνὴρ οὗτος ἤθελε ῥίψῃ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ βέλος».

Εἶπε καὶ ἀφοῦ ἔσυρε τὸ ξίφος του ὥρμησε κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος ἐγκαίρως τοῦ διεπέρασε τοὺς ὤμους μὲ τὸ ἀκόντιον, τὸ ὁποῖον διῆλθεν εἰς τὸ στῆθος· ἔπεσε χαμαὶ ὁ Εὐρύμαχος, καὶ τὸ μέτωπόν του ἐκτύπησε μετὰ κρότου εἰς τὴν γῆν. Ὁ Τηλέμαχος δὲ φοβηθείς, μήπως, ἐνῷ θὰ ἔσκυπτε νὰ ἐκβάλῃ τὸ ἀκόντιον, ἄλλος ἐκ τῶν μνηστήρων τὸν ἐκτύπα ὄπισθεν μὲ τὸ ξίφος του, ἐστράφη ὀπίσω, ἐστάθη πλησίον τοῦ πατρός του καὶ τῷ εἶπε νὰ φέρῃ ὅπλα, ἵνα πάντες ὁπλισθῶσι.

«Τρέξε», τῷ εἶπε τότε ὁ Ὀδυσσεύς, «καὶ φέρε ὅπλα, ἕως ὅτου εἶναι ἐδῶ βέλη νὰ παλαίσω, μήπως μὲ ἐκτοπίσωσιν ἐκ τῆς θύρας, ἐπειδὴ εἶμαι μόνος».

Τότε ὁ Τηλέμαχος δραμὼν εἰς τὸν θάλαμον, ἔφερεν ἀσπίδας, δόρατα καὶ περικεφαλαίας εἰς τὸν πατέρα· τότε δὲ ἐνεδύθη αὐτὸς καὶ ὁ βουκόλος καὶ ὁ χοιροβοσκὸς τὰ χάλκινα ὅπλα καὶ ἐστάθησαν πλησίον τοῦ Ὀδυσσέως. Καὶ ἕως ὅτου μὲν ὑπῆρχον βέλη, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσκόπευε καὶ ἐφόνευε πάντοτε ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς

μνηστῆρας· ἔπιπτον δὲ αὐτοὶ σωρηδόν· Ἅμα ὅμως τῷ ἔλειψαν τὰ βέλη, τότε ἀκούμβησεν εἰς τὸν παραστάτην τῆς θύρας τὸ τόξον, ἐφόρεσε περικεφαλαίαν, ἔθεσε πέρὶ τοὺς ὤμους του ἀσπίδα καὶ ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας δύο ἀκόντια.

90) Ὁ Μελάνθιος φέρει ὅπλα εἰς τοὺς μνηστῆρας.

Ἐνῷ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, ὁ Μελάνθιος ἀναβαίνει εἰς τὸν θάλαμον, καὶ φέρει εἰς τοὺς μνηστῆρας ἀσπίδας δώδεκα καὶ τόσας λόγχας καὶ περικεφαλαίας, δι᾽ ὧν οὗτοι ὁπλίζονται. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐδειλίασε, διότι εἶδεν, ὅτι θὰ ἤρχιζε δεινὸς πλέον ὁ ἀγών. Εἶπε δὲ τότε εἰς τὸν Τηλέμαχον. «Ἐξ ἅπαντος ἡ ὑπηρέτριά τις θὰ ἔφερε τὰ ὅπλα ταῦτα, ἢ ὁ Μελάνθιος». Ὁ δὲ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη·«Ἐγὼ πταίω, πάτερ μου, διότι ἀφῆκα ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ θαλάμου· πήγαινε δὲ σύ, ὦ Εὔμαιε, νὰ κλείσῃς τὴν θύραν καὶ νὰ ἴδῃς, ἂν ὑπηρέτρια ἢ ὁ Μελάνθιος πράττῃ τοῦτο».

Ἐνῷ δὲ ὡμίλουν οὕτω, βλέπει ὁ Εὔμαιος τὸν Μελάνθιον νὰ εἰσέρχηται πάλιν εἰς τὸν θάλαμον· τότε πλησιάζει καὶ τὸ λέγει εἰς τὸν Ὀδυσσέα. Οὗτος δὲ τῷ εἶπε· «πηγαίνετε καὶ κλείσατε τὴν θύραν, ἔπειτα συλλάβετε αὐτὸν καί, ἀφ᾽ οὗ τοῦ δέσητε ἰσχυρῶς χεῖρας καὶ πόδας, ῥίψατε εἰς τὸν θάλαμον καὶ κρεμάσατε αὐτὸν ὑψηλά, ὥστε νὰ βασανισθῇ πολύ, ἕως οὗ ἀποθάνῃ».

Αὐτοὶ ὑπήκουσαν καὶ ὑπῆγαν· εὗρον δὲ τὸν Μελάνθιον ἐντὸς τοῦ θαλάμου, χωρὶς αὐτὸς νὰ τοὺς ἐννοήσῃ, καὶ ἀφ᾽ οὗ τὸν ἔδεσαν, τὸν ἐκρέμασαν ὑψηλά, ἕως ὅτου ἡ κεφαλή του ἤγγιζε τὰ ξύλα τῆς ὀροφῆς.

Ἀφ᾽ οὗ δὲ ἔπραξαν οὕτως, ἐπέστρεψαν ὀπίσω καὶ ἔμενον ὡπλισμένοι πλησίον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τηλεμάχου.

91) Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος βοηθεῖ τὸν Ὀδυσσέα.

Οὕτως ἔνθεν μὲν τέσσαρες πνέοντες ἐκδίκησιν ἵσταντο, ἔνθεν δὲ

πολλοὶ καὶ γενναῖοι· Ἦλθε δὲ τότε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος. Τοῦτον δὲ ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐχάρη καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειάν του. «Μέντορ», εἶπεν εἷς ἐκ τῶν μνηστήρων, «μὴ βοηθήσῃς τὸν Ὀδυσσέα· διότι, ὅταν φονεύσωμεν αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του, θέλομεν ὁμοίως φονεύσῃ καὶ σέ. Τὴν αὐτὴν δὲ τύχην θέλουσι λάβῃ καὶ ἡ σύζυγός σου καὶ τὰ τέκνα σου, ὁ δὲ οἶκός σου θὰ καταστραφῇ».

Ταῦτα εἶπεν ἐκεῖνος, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ ἔτι μᾶλλον ὠργίσθη κατὰ τῶν αὐθαδῶν μνηστήρων. Ἔπειτα ἐπέπληξε τὸν Ὀδυσσέα μὲ πειρακτικοὺς λόγους, διὰ νὰ ἐμβάλῃ θάρρος καὶ ἡ νίκη νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ υἱοῦ του καὶ ὄχι εἰς τὴν βοήθειάν της. Μετεμορφώθη δὲ εἰς χελιδόνα καὶ ἐπέταξεν εἰς τὴν μαυροκαπνισμένην σκέπην τῆς ὀροφῆς.

92) Οἱ μνηστῆρες ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μέντορος οἱ μνηστῆρες ἔλαβον θάρρος καὶ ἓξ τούτων ἔρριψαν τὰ ἀκόντιά των κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσωσιν, ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ ἐματαίωσε τὸ ῥίψιμον αὐτῶν. Τότε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν δύο ὑπηρετῶν του ἔρριψαν τὰ ἀκόντιά των κατὰ τῶν μνηστήρων καὶ οὐδὲν τούτων ἀπέτυχε. Τέσσαρα σώματα ἔπεσον νεκρὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τότε πρὸς στιγμὴν ἀποσύρονται οἱ μνηστῆρες εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης, ἀλλ' ἔπειτα ὁρμῶσι πάλιν, ἐξάγουσιν ἐκ τῶν νεκρῶν τὰ ἀκόντια καὶ ἀκοντίζουσιν ἐκ νέου.

Τὸ ῥίψιμον ὅμως αὐτῶν καὶ πάλιν ἀπέτυχε, καὶ μόνον ἡ λόγχη ἑνὸς ἐπέρασε ξυστὰ τὸν ἁρμὸν τῆς χειρὸς τοῦ Τηλεμάχου, καὶ ἡ λόγχη ἑνὸς ἄλλου ἐγρατσούνισε τὸν ὦμον τοῦ Εὐμαίου. Ἠκόντισαν δὲ ἔπειτα καὶ οἱ μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τέσσαρα πάλιν σώματα ἐστρώθησαν εἰς τὸ ἔδαφος.

93) Ὁ Τηλέμαχος σῴζει τὸν Φήμιον καὶ τὸν Μέδοντα.

Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔσεισε τὴν ἀνδροφόνον αἰγίδα της ἐκ τῆς ὀροφῆς καὶ κατετρόμαξε τοὺς ἀπολειφθέντας μνηστῆρας. Οὗτοι ἐσκορπίσθησαν εἰς τὸ μέγαρον, ὡς ἀγελάδες, ὅταν ἡ ἀλογόμυια δαγκάνῃ αὐτὰς δυνατὰ καὶ τὰς τρέπῃ εἰς φυγήν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν ἄλλων κατεδίωκον αὐτοὺς ἐντὸς τῆς αἰθούσης καὶ ἐφόνευον αὐτούς· τὸ δὲ αἷμα ἐπλημμύρισε τὸ ἔδαφος.

Τὴν μαύρην δὲ μοῖραν διέφυγεν ὁ ἀοιδὸς Φήμιος, ὅστις διὰ τῆς βίας ἔψαλλεν εἰς τὰ συμπόσια τῶν μνηστήρων. Εἶχε λάβῃ εἰς τὰς χεῖράς του τὴν κιθάραν καὶ ἔστεκε πλησίον τῆς μικρᾶς θύρας, ἐδίσταζε δὲ τί ἐκ τῶν δύο νὰ πράξῃ, νὰ ἐξέλθῃ τῆς αἰθούσης εἰς τὴν αὐλὴν και νὰ καθίσῃ ἱκέτης εἰς τὸν βωμόν, ἢ νὰ τρέξῃ νὰ πιάσῃ τὰ γόνατα τοῦ Ὀδυσσέως. Ἀφῆκε δὲ τὸ ἔδαφος καὶ ἔτρεξε καὶ ἔπιασε τὰ γόνατα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἱκέτευε λέγων πρὸς αὐτόν·

«Σὲ ἐξορκίζω, Ὀδυσσεῦ, νὰ μὲ σεβασθῇς καὶ λυπηθῇς· θλῖψιν θέλεις καὶ σὺ αἰσθανθῇ κατόπιν, ἂν φονεύσῃς ἐμὲ τὸν ἀοιδόν, ὅστις ψάλλω τὰ ἔργα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἶμαι ἐγὼ αὐτοδίδακτος καὶ μυρία ᾄσματα ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν καρδίαν μου· θαρρῶ, ὅτι ψάλλω ἔμπροσθέν σου, ὡς εἰς Θεόν· μὴ θέλῃς νὰ μὲ φονεύσῃς. Καὶ ὁ ἀγαπητός σου υἱὸς Τηλέμαχος θὰ σοὶ εἴπῃ, ὅτι ἀκουσίως ἐσύχναζον εἰς τὸν οἶκόν σου, ἵνα τραγῳδῶ εἰς τὰ δεῖπνα τῶν μνηστήρων, διότι οὗτοι μὲ ἠνάγκαζον».

«Στάσου», εἶπε τότε ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ ἀοιδοῦ, «στάσου, ὦ πάτερ, καὶ μὴ κτυπᾷς αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους, διότι εἶναι ἀθῷος. Ἀθῷος πρὸς τούτοις εἶναι καὶ ὁ κῆρυξ Μέδων, ὅστις εἰς τὰ μέγαρα μὲ προσεῖχε πάντοτε ὡς υἱόν του καὶ μὲ ἠγάπα».

Ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Μέδων, κρυμμένος ὑποκάτω θρόνου τινὸς καὶ τυλιγμένος μὲ δέρμα βοός, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν θάνατον, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθε τῆς κρύπτης του. Ἔρριψε δὲ τὸ δέρμα τοῦ βοὸς ἀπ' ἐπάνω του καὶ δραμὼν ἔπιασε τὰ γόνατα τοῦ Τηλεμάχου καὶ τὸν ἱκέτευε.

Τότε χαμογελάσας ὁ Ὀδυσσεὺς συνεχώρησε καὶ τοὺς δύο καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν αὐλήν.

Οὗτοι δὲ προθύμως ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης καὶ ἐκάθισαν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Διός.

94) Φόνος τῶν ὑπηρετριῶν.—Καθαρισμὸς τῆς αἰθούσης.—Ὁ Μελάνθιος λαμβάνει τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του.

Ἔπειτα ὁ Ὀδυσσεὺς περιῆλθε τὴν αἴθουσαν ἐξετάζων μήπως κανεὶς ἐκ τῶν μνηστήρων ἔζῃ καὶ ἐκρύπτετο. Ἀφ' οὗ δὲ εἶδεν ὅτι ὅλοι ἦσαν φονευμένοι, ὁ εἷς ἐπάνω τοῦ ἄλλου, ὡς σωρὸς ἰχθύων, τότε εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του Τηλέμαχον νὰ καλέσῃ τὴν Εὐρύκλειαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἦλθεν αὕτη εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ εἶδε τὸν Ὀδυσσέα κατάμαυρον ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ τὴν κόνιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν, ἐθαύμασε καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ ἐκ τῆς χαρᾶς. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν ἠμπόδισεν εἰπὼν εἰς αὐτὴν τοὺς ἑξῆς λόγους·

Ὦ γραῖα, χαῖρε ἐσωτερικῶς, σίγα καὶ μὴ ἀλαλάζῃς· εἶναι ἀσεβὴς ὅστις χαίρει δι' ἀνθρώπους φονευμένους. Ἡ κατάρα τῶν θεῶν συνέτριψεν αὐτοὺς καὶ αἱ παρανομίαι των, διότι δὲν ἐσέβοντο οὐδένα ἐκ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων, ὅστις καὶ ἂν ἐπλησίαζεν αὐτούς, μικρὸς ἢ μέγας. Διὰ τοῦτο τώρα ἕνεκα τῆς ἀσεβείας των εὗρον κακὸν θάνατον».

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος, ὁ χοιροβοσκὸς καὶ ὁ βουκόλος ὡδήγησαν εἰς τὴν αὐλὴν τὰς κακὰς ὑπηρετρίας καὶ τὰς ἐκρέμασαν· αὗται δὲ ἐκρέμαντο ἐκ τοῦ σχοινίου ὡς κίχλαι ἢ περιστε-

ραὶ πιασμέναι εἰς τὸν βρόχον. Τελευταῖον δὲ ἐξήγαγον εἰς τὴν αὐλὴν τὸν Μελάνθιον, καὶ ἀνηλεῶς ἐφόνευσαν.

Μετὰ τοῦτο ἔφερεν ἡ Εὐρύκλεια κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὀδυσσέως θεῖον καὶ πῦρ καὶ ἐκάπνισαν τὴν αἴθουσαν, τὸ δῶμα καὶ τὴν αὐλήν, ἔπειτα ἐκάλεσε τὰς πιστὰς ὑπηρετρίας εἰς τὴν αἴθουσαν, αὗται δὲ κρατοῦσαι δᾷδας περιεκύκλωσαν τὸν κύριόν των, τοῦ ἔσφιγξαν τὰς χεῖράς του καὶ κατεφίλησαν τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους του. Τὸν ἥρωα δὲ τότε κατέλαβεν ἐπιθυμία νὰ κλαίῃ, διότι εἶδε τὴν πίστιν αὐτῶν.

98) Ἡ Εὐρύκλεια ἀναγγέλλει τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Πηνελόπην.

Πλήρης χαρᾶς ἀνέβη εἰς τὸ ἀνώγεων ἡ Εὐρύκλεια, ἵνα ἀναγγείλῃ τὴν χαροποιὸν ταύτην εἴδησιν εἰς τὴν Πηνελόπην. Ἡ δὲ Πηνελόπη ἐκοιμᾶτο βαθέως καὶ οὐδὲν εἶχεν ἀκούσῃ. Σταθεῖσα δὲ ἡ γραῖα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς κυρίας της εἶπεν·

«Ἐγείρου, Πηνελόπη, τέκνον μου, νὰ ἴδῃς ὅ,τι ἡ καρδία σου πάντοτε ἐπεθύμησεν. Ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰ καὶ βραδέως εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἐφόνευσε τοὺς αὐθάδεις μνηστῆρας, οἱ ὁποῖοι ἔφθειρον τὸν οἶκον καὶ τὴν περιουσίαν, καὶ ὕβριζον τὸν υἱόν σου».

Ἡ Πηνελόπη ὅμως δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τῆς Εὐρυκλείας, ἀλλ' ἐνόμισεν, ὅτι ἐσάλευσαν αἱ φρένες της. «Ἂν ἄλλη ὑπηρέτρια», τῇ εἶπεν, «ἤρχετο νὰ μοὶ εἴπῃ ταῦτα καὶ μὲ ἐξύπνα μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὤ! βεβαίως σκληρῶς θὰ τὴν ἐδίωκον· ἀλλ' ἔχε σὺ χάριν εἰς τὴν ἡλικίαν σου».—«Δὲν σὲ ἐμπαίζω», εἶπεν ἡ Εὐρύκλεια, «ὦ τέκνον μου, ἀλλὰ πραγματικῶς ἔφθασεν ὁ Ὀδυσσεύς· εἶναι ὁ πτωχὸς ξένος, ὅστις ὅμως ἐκρύπτετο ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς αὐθάδεις μνηστῆρας».

Εἰς τὴν διαβεβαίωσιν δὲ ταύτην τῆς Εὐρυκλείας, ἡ Πηνελόπη ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης, ἐνηγκαλίσθη τὴν γραῖαν καὶ χύ-

νουσα θερμὰ δάκρυα, τὴν ἠρώτησεν, ἂν πραγματικῶς ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ πῶς ἠδυνήθη εἷς μόνος νὰ φονεύσῃ τόσους μνηστῆρας. «Δὲν γνωρίζω, ἀπήντησεν ἡ Εὐρύκλεια· ὅτε προσεκλήθην εἰς τὴν αἴθουσαν εἶδον τὸν Ὀδυσσέα καταιματωμένον ἐν τῷ μέσῳ τῶν φονευμένων μνηστήρων. Τώρα δὲ ἐκαθαρίσαμεν τὴν αἴθουσαν ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ ἐθειαφώσαμεν αὐτήν. Ἐλθὲ νὰ ἴδῃς τὰ πτώματα τῶν μνηστήρων εἰς τὴν αὐλὴν σεσωρευμένα. Ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἦλθεν· ἐλθὲ νὰ τὸν ἴδῃς· αὐτὸς μὲ ἔστειλε νὰ σὲ φωνάξω».

«Δὲν δύναμαι νὰ τὸ πιστεύσω, ὦ γραῖα, ἀκόμη· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ Ὀδυσσεύς· ἐκεῖνος θὰ ἔχῃ ἀποθάνῃ εἰς τὰ ξένα, μακρὰν τῆς Ἑλλάδος· κανεὶς θεὸς θὰ ἐφόνευσε τοὺς μνηστῆρας, ὀργισθεὶς διὰ τὰς πολλάς των ἀνομίας».

«Τί λέγεις;», ἀπήντησεν ἡ Εὐρύκλεια, «δὲν πιστεύεις ἐνῷ ὁ σύζυγός σου εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν; Ναί, ἐκεῖνος εἶναι, τὸν ἐγνώρισα ἀπὸ τὴν οὐλήν, ὅτε χθὲς τὴν ἑσπέραν τοῦ ἔπλυνον τοὺς πόδας. Ἤθελον δ' εὐθὺς νὰ σοὶ τὸ εἴπω, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ ἠμπόδισε».

«Γραῖα», εἶπεν ἡ Πηνελόπη, «εἶναι δύσκολον σὺ νὰ ἐννοήσῃς τὰς βουλὰς τῶν θεῶν· ἀλλ' ὅμως ἂς καταβῶμεν νὰ ἴδωμεν καὶ τὸν υἱόν μου καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὸν φονέα»·

96) Ἡ Πηνελόπη ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ Ὀδυσσέως. Ὁ Τηλέμαχος ἐπιπλήττει τὴν μητέρα του.

Ὅτε δὲ ἡ Πηνελόπη εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐκάθισε πλησίον τοῦ πυρὸς καὶ ἀντικρὺ τοῦ Ὀδυσσέως· οὗτος δὲ καθήμενος εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὴν γῆν καὶ περιέμενε νὰ τῷ ὁμιλήσῃ ἡ σύζυγός του· ἀλλ' ἡ Πηνελόπη οὐδὲν ἔλεγεν, ἀλλ' εὑρίσκετο εἰς ταραχὴν καὶ ἀπορίαν, βλέπουσα αὐτὸν ἄλλοτε κατὰ πρόσωπον, ἄλλοτε δὲ τὰ ῥάκη, μὲ τὰ ὁποῖα ἦτο ἐνδεδυμένος.

Ὁ Τηλέμαχος τότε βλέπων τὸν δισταγμὸν τῆς μητρός του ὠνείδισεν αὐτὴν διὰ τῶν ἑξῆς λόγων·

«Μῆτερ, γυνὴ ἄσπλαχνον ἔχουσα ψυχήν, κακὴ μητέρα! Πῶς μένεις ὡς ξένη τοῦ πατρός μου, πῶς δὲν κάθησαι πλησίον του, νὰ ὁμιλῇς μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἐρωτᾷς; Τίς ἄλλη γυνὴ θὰ ἔμενε μὲ τόσην ἀδιαφορίαν μακρὰν τοῦ συζύγου της, ὅστις, ἀφοῦ ἔπαθε πολλά, ἦλθε τὸ εἰκοστὸν ἔτος εἰς τὴν πατρικήν του χώραν; Σὺ ἔχεις καρδίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ λίθου σκληροτέραν».

Τότε ἡ φρόνιμος Πηνελόπη ἀπεκρίθη πρὸς αὐτόν·

«Τέκνον μου, εἰς τόσην ἀπορίαν ἔπεσε τὸ πνεῦμά μου, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ ἀποτείνω εἰς αὐτὸν μήτε ὁμιλίαν, μήτε ἐρώτησιν, μήτε ν' ἀντικρύσω αὐτὸν κατὰ πρόσωπον. Ἤδη, θὰ τὸν δοκιμάσω καὶ θὰ πληροφορηθῶ, ἂν οὗτος εἶναι πραγματικῶς ὁ Ὀδυσσεύς».

97) Ἀπόφασις τοῦ Ὀδυσσέως περὶ τοῦ πρακτέου. Ἡ Πηνελόπη δοκιμάζει τὸν Ὀδυσσέα.

Εἰς τοὺς λόγους τῆς Πηνελόπης μειδιάσας ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του· «Ἄφησε, υἱέ μου, τὴν μητέρα σου νὰ μὲ δοκιμάζῃ· ταχέως θὰ ἴδῃ καὶ θὰ γνωρίσῃ· τώρα μὲ καταφρονεῖ, διότι μὲ βλέπει ἐνδεδυμένον μὲ τοιαῦτα ῥάκη· δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Ὀδυσσεύς. Τώρα ὅμως πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, πῶς θὰ εὐοδωθῶσι τὰ πράγματα, ἀφ' οὗ ἕνα μόνον νέον ἂν φονεύσῃ τις, δὲν δύναται νὰ μένῃ εἰς τὴν πατρίδα του, τί θὰ πράξωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐφονεύσαμεν τοὺς καλλιτέρους νέους τῆς Ἰθάκης;».

«Πάτερ μου», ἀπεκρίθη, «σκέψου καὶ ἀπαφάσισον· οὐδεὶς εἶναι σοφώτερός σου· ἡμεῖς θὰ σὲ ἀκολουθήσωμεν εἰς ὅσα ἂν μᾶς διατάξῃς».

«Πρέπει», εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, «νὰ λουσθῆτε καὶ νὰ ἐνδυθῆτε

λαμπροὺς χιτῶνας. Νὰ στολισθῶσι δὲ ἐπίσης καὶ αἱ κόραι· ἔπειτα ὁ θεῖος ἀοιδὸς νὰ τραγῳδῇ παίζων τὴν κιθάραν· καὶ ἂς ἀρχίσῃ ὁ χορός, ἵνα οἱ διερχόμενοι καὶ οἱ γείτονες λέγωσιν, ὅτι γίνεται γάμος. Εἶναι καλὸν νὰ μὴ ἀκουσθῇ ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τῶν μνηστήρων, πρὶν ἡμεῖς ὑπάγωμεν εἰς τὸν ἀγρόν· ἐκεῖ δὲ θὰ σκεφθῶμεν, τί πρέπει νὰ πράξωμεν».

Ἀφ' οὗ δὲ ἐλούσθησαν καὶ ἐνεδύθησαν, ἤρχισεν ὁ χορός, ἀντήχει δὲ πολὺ ἡ αἴθουσα ἀπὸ τὸ κτύπημα τῶν ποδῶν καὶ τὰ ᾄσματα. Ὅσοι δὲ διήρχοντο ἐκεῖθεν, ἔλεγον· «Τίς ἐκ τῶν μνηστήρων θὰ τελῇ τὸν γάμον του μετὰ τῆς Πηνελόπης; ἡ σκληρὰ δὲν ἤθελε νὰ μένῃ εἰς τὸ δῶμα τοῦ συζύγου της, μέχρις οὗ οὗτος ἐπιστρέψῃ».

Ἐν τούτοις ὁ Ὀδυσσεὺς ἐλούσθη καὶ ἐνεδύθη ὡραῖα φορέματα, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ τοῦ ἐλάμπρυνε τὸ σῶμα καὶ κατέστησεν αὐτὸν ὑψηλότερον καὶ παχύτερον· ἡ δὲ κόμη τῆς κεφαλῆς του ὡμοίαζε πρὸς ἄνθη ὑακίνθων. Ὅμοιος λοιπὸν πρὸς τοὺς θεοὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἐκάθισεν ἀντικρὺ τῆς Πηνελόπης. «Παράδοξον, ὦ γύναι, εἶπε τότε πρὸς τὴν Πηνελόπην, μὲ πόσην ἀναίσθητον καρδίαν σὲ ἔπλασαν οἱ θεοί! Οὐδεμία ἄλλη γυνή, βλέπουσα τὸν σύζυγόν της μετὰ ἔτη εἴκοσιν ἐπιστρέφοντα εἰς τὸν οἶκον του, θὰ ἐκάθητο μακρὰν αὐτοῦ».

98) Ἀναγνώρισις τοῦ Ὀδυσσέως ὑπὸ τῆς Πηνελόπης.

Ἡ Πηνελόπη ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ τὸν Ὀδυσσέα καὶ νὰ τὸν ἐρωτᾷ περὶ πολλῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτὸν μόνον καὶ εἰς τὴν Πηνελόπην ἦσαν γνωστά. Ἀφ' οὗ δὲ ἐβεβαιώθη, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ σύζυγός της, ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ κατεφίλει τὴν κεφαλήν του. Εἶπε δὲ εἰς αὐτόν·

«Μή, Ὀδυσσεῦ, μὴ ὀργισθῇς κατ' ἐμοῦ σὺ ὁ πρῶτος κατὰ τὴν

σκέψιν τῶν θνητῶν. Οἱ θεοὶ ἔπεμψαν εἰς ἡμᾶς πολλὰ κακά· δὲν ἠθέλησαν οἱ φθονεροὶ νὰ χαρῶμεν τὴν νεότητα ἀχώριστοι μέχρι θανάτου. Τώρα μὴ ὀργίζεσαι κατ' ἐμοῦ· ἠξεύρεις, ὅτι ἐντὸς τοῦ στήθους μου ἡ καρδία πάντοτε μὲ ἐτρόμαζε, μήπως κἀνεὶς ἐκ τῶν θνητῶν μὲ ἀπατήσῃ διὰ λόγων».

«Ὦ γύναι», εἶπε τότε κλαίων ὁ Ὀδυσσεύς, «ἀκόμη δὲν ἦλθε τὸ τέλος τῶν παθημάτων μου, τὰ ὁποῖα μοὶ εἶπεν ὁ Τειρεσίας, ὅτε κατέβην εἰς τὸν Ἅδην, ἵνα τὸν συμβουλευθῶ περὶ τῆς ἐπανόδου μου εἰς τὴν πατρίδα». Ἀφοῦ δὲ διηγήθη εἰς αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεὺς ὅσα τῷ εἶπεν ὁ μάντις Τειρεσίας, ἀνέβησαν εἰς τὸν θάλαμον ν' ἀναπαυθῶσι. Πολλὰς δὲ ὥρας διηγοῦντο ἀμφότεροι πρὸς ἀλλήλους τὰ παθήματά των, ἡ μὲν Πηνελόπη τὰ τοῦ οἴκου καὶ περὶ τῶν μνηστήρων, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀφ' ὅτου ἔφυγεν ἐκ τῆς Τροίας μέχρις οὗ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα.

99) Ὁ Ὀδυσσεὺς μεταβαίνει εἰς τὸν πατέρα του. Φανεροῦται εἰς αὐτόν.

Ἐν τούτοις ὁ Κυλλήνιος Ἑρμῆς κρατῶν χρυσῆν ῥάβδον ὡδήγει τὰς ψυχὰς τῶν μνηστήρων εἰς τον Ἅδην. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ Τηλεμάχου, τοῦ Εὐμαίου καὶ Φιλοιτίου ἐξήρχοντο, ἡμέρας ἤδη οὔσης, ἐκ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκίαν τοῦ Λαέρτου. Ἅμα δὲ ἔφθασαν, οἱ μὲν ἄλλοι εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, ἵνα ἑτοιμάσωσι τὸ γεῦμα, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς μόνος μετέβη εἰς τὸν ἀγρόν, ἵνα δοκιμάσῃ, ἂν ὁ πατήρ του τὸν ἀναγνωρίζῃ. Εὗρε δὲ αὐτὸν ἐργαζόμενον ἐν τῷ κήπῳ μὲ ἐνδύματα παλαιὰ εἰς οἰκτρὰν καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν. Ἅμα τὸν εἶδεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐστάθη εἰς μεγάλην ἀπιδέαν καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Καὶ κατὰ πρῶτον ἠθέλησε νὰ τρέξῃ καὶ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός του, ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ἡ φρόνησις καὶ ἤρχισε νὰ πειράζῃ καὶ νὰ προσποιῆται, ὅτι εἶδε τὸν Ὀδυσσέα πρὸ πέντε ἐτῶν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα, μεγάλη λύπη κατέλαβε τὸν Λαέρτην· ἔλαβε μὲ τὰς δύο του χεῖρας μαῦρον χῶμα καὶ ἔρριπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, κλαίων γοερῶς. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ βαστάσῃ ἑαυτόν· ἐχύθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός του, τὸν ἔσφιγξε λέγων εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὅτι ἐφόνευσε τοὺς μνηστῆρας.

Ἀλλ' ὁ Λαέρτης ἀπιστεῖ καὶ ζητεῖ σημεῖον παρ' αὐτοῦ· ὁ Ὀδυσσεὺς τῷ δεικνύει τὴν οὐλήν, ἔπειτα ἀριθμεῖ τὰ δένδρα τοῦ κήπου, τὸν ὁποῖον τῷ εἶχε χαρίσῃ ὁ πατήρ του εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ἀφ' οὗ ὁ γέρων ἤκουσε τὰ σημεῖα ταῦτα, τότε ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν του καὶ ἐλιποψύχει ἐκ τῆς μεγάλης συγκινήσεως. Ὁ Ὀδυσσεὺς δὲ παραλαβὼν τὸν πατέρα του ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου εὗρε καὶ τοὺς ἄλλους καταγινομένους νὰ κόπτωσι τὰ κρέατα. Ἐλούσθη δὲ ὁ Λαέρτης καὶ ἐνεδύθη λαμπρὰ φορέματα, ἐφάνη δὲ πολὺ μεγαλείτερος καὶ νεώτερος, ὥστε ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἔπειτα δὲ πάντες ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ εὐωχοῦντο.

100.) Οἱ Ἰθακήσιοι στασιάζουν κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἐνῷ δ' ἐκεῖνοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λαέρτου εὐωχοῦντο, διεδόθη εἰς τὴν πόλιν ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τῶν μνηστήρων. Συνηθροίζοντο δὲ οἱ Ἰθακήσιοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἄλλοι μὲν παρελάμβανον τοὺς ἐκ τῆς Ἰθάκης καταγομένους νέους καὶ ἕκαστος ἔθαπτε τὸν ἰδικόν του, ἄλλοι δὲ ἔθετον εἰς πλοῖα καὶ ἀπέστελλον τὰ σώματα τῶν ξένων μνηστήρων εἰς τὰς πατρίδας των.

Ἀφοῦ δὲ ἔθαψαν τὰ σώματα τῶν φονευθέντων, συνηθροίσθη ὅλος ὁ λαὸς εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ φονευθέντος Ἀντινόου Εὐπείθης παρώξυνε τοὺς Ἰθακησίους νὰ τρέξωσι κατὰ τοῦ

Ὀδυσσέως καὶ νὰ φονεύσωσι τὸν φονέα τόσων ἀνθρώπων. Τότε δὲ ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὁ ἀοιδὸς καὶ ὁ Μέδων, οἱ ὁποῖοι ἐσώθησαν ἐκ τῆς σφαγῆς, καὶ εἶπον, ὅτι ὁ φόνος τῶν μνηστήρων ἐγένετο κατὰ θέλησιν τῶν θεῶν. «Εἶδον ἐγώ,» εἶπεν, «εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ὀδυσσέως τὸν θεόν, ὅστις ὡμοίαζε πρὸς τὸν Μέντορα· οὗτος τὸν μὲν Ὀδυσσέα ἐβοήθει, τοὺς δὲ μνηστῆρας ἐτάραττεν».

Οἱ λόγοι οὗτοι κατεφόβισαν τοὺς πλείστους τῶν Ἰθακησίων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς. Οἱ λοιποὶ ὡπλίσθησαν καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Εὐπείθους ἐκίνησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λαέρτου, μελετῶντες ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως.

101) Ὁ Λαέρτης φονεύει τὸν Εὐπείθη. — Οἱ στασιασταὶ νικῶνται. — Ὁ Μέντωρ συνδιαλλάττει τὰ διεστῶτα μέρη.

Εἶχον δὲ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν τράπεζαν οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσέα, ὅτε οἱ ἐχθροὶ ἔφθανον ἤδη πλησίον τῆς οἰκίας. Πάντες δὲ τότε καὶ αὐτὸς ὁ Λαέρτης ὡπλίσθησαν καὶ ἐξῆλθον κατὰ τῶν Ἰθακησίων. Ἡ Ἀθηνᾶ ὅμως δὲν ἐλησμόνησε τὸν ἀγαπητόν της Ὀδυσσέα, ἀλλ' ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἦλθεν ἐκεῖ καὶ ἐφάνη ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος.

Ἐχάρη τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς Ἀθηνᾶς καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Τηλέμαχον εἶπε·

«Τηλέμαχε, εἰς τὰς μάχας διακρίνονται οἱ γενναῖοι ἄνδρες· μὴ καταισχύνῃς, σὺ τὸ γένος τῶν πατέρων σου, οἱ ὁποῖοι ἐδοξάσθησαν εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου διὰ τὴν ἀνδρείαν των».

Προς αὐτὸν ἀπήντησεν εὐθὺς ὁ Τηλέμαχος·

«Ἀμέσως τώρα θὰ ἴδῃς, ὦ πάτερ, ὅτι ὁ υἱός σου δὲν καταισχύνει τὸ γένος τῶν πατέρων του».

Τότε ὁ Λαέρτης πλήρης χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ εἶπε·

«Εὐφραίνομαι, ὦ καλοὶ θεοί, βλέπων τὴν ὡραίαν ταύτην ἡμέραν, καθ' ἣν τώρα οἱ υἱοί μου καὶ οἱ ἔγγονοί μου ἀγωνίζονται τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνδρείας».

Ἡ πλησίον δὲ τοῦ Λαέρτου ἱσταμένη Ἀθηνᾶ εἶπεν εἰς τὸν Λαέρτην· «Υἱὲ τοῦ Ἀρκεσίου, εὐχήθητι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ εἰς τὸν Δία, καὶ ῥῖψε τὸ μακρόν σου ἀκόντιον».

Ὁ Λαέρτης εὐχηθεὶς ἐτίναξε μὲ δύναμιν τὸ ἀκόντιόν του καὶ ἐκτύπησε τὸν Εὐπείθη εἰς τὴν χαλκίνην περικεφαλαίαν, διεπέρασε δὲ ἡ λόγχη αὐτὴν καὶ διῆλθεν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς κεφαλῆς. Ἔπεσε δὲ ὁ Εὐπείθης εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐβρόντησαν τὰ ὅπλα του. Ὥρμησε δὲ ἔπειτα ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ λαμπρὸς υἱός του καὶ ἐκτύπουν· ἤθελον δὲ καταστρέψῃ ὅλους, ἂν ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἐφώναζε μὲ δυνατὴν φωνήν·

«Ὦ Ἰθακήσιοι, παύσατε τὸν φοβερὸν ἀγῶνα ταχέως καὶ χωρίσθητε πλέον ἄνευ χύσεως αἵματος».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τρόμος κατέλαβε τὰς ψυχὰς τῶν Ἰθακησίων· οὗτοι ῥίπτοντες τὰ ὅπλα των, ἔτρεχον εἰς τὴν πόλιν ζητοῦντες σωτηρίαν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως κατεδίωκεν αὐτοὺς ὡς ἀετὸς καταδιώκων πτηνά. Ἐβρόντησε τότε ὁ Ζεὺς ἀπὸ τὰ ὕψη καὶ κεραυνὸν ἔρριψεν ἔμπροσθεν τῆς θεᾶς. «Ὀδυσσεῦ», εἶπεν εὐθὺς ἡ Ἀθηνᾶ, «παῦσε τὸν πόλεμον, μὴ ἐπισύρῃς κατὰ σοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ Διός». Χαίρων δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἀθηνᾶς.

Κατόπιν ἡ Ἀθηνᾶ ἔστησεν ἀγάπην εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη, ἡ κόρη τοῦ Διὸς τοῦ φοροῦντος τὴν αἰγίδα, ὁμοία οὖσα πρὸς τὸν Μέντορα καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν φωνήν».

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

102) Ὁποία τις ἦτο ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ Ὀδυσσέως.

Ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ ἐγνωρίσαμεν τοὺς Ἕλληνας, ὁποῖοί τινες ἦσαν κατὰ θάλασσαν. Εἴδομεν προσέτι ὁποῖα καὶ ὁπόσα δεινὰ ὑπέστη ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὰς κατὰ θάλασσαν περιπλανήσεις του. Ἡ καρδία ἡμῶν μετὰ συγκινήσεως ἀνεγίνωσκε τοὺς τρομεροὺς κινδύνους, οὓς ὑπέμεινεν ἐν τῇ νήσῳ τῶν Κυκλώπων, τῆς Κίρκης, τῶν Σειρήνων καὶ ἀλλαχοῦ, τὰς τρικυμίας καὶ τὰ ναυάγιά του. Ἐπεσκέφθη δὲ ὁ πολύτροπος οὗτος ἀνὴρ πολλὰς χώρας, ἔπλευσε πολλὰς θαλάσσας, διῆλθε πορθμοὺς καὶ τὸν Ὠκεανόν. Εἶναι λοιπὸν καλὸν νὰ ἴδωμεν ὁποίας γεωγραφικὰς γνώσεις εἶχε τότε ὁ ἔνδοξος οὗτος τῆς Ἰθάκης βασιλεύς. Καὶ πρὸς ἐξήγησιν τούτων ἂς ἐπιχειρήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν φαντασιώδη ταύτην θαλασσοπορείαν.

Ἀποπλέοντες ἐκ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, ἀπαντῶμεν ἐν πρώτοις τὴν νῆσον Κέρκυραν μεταξὺ Ἠπείρου καὶ Ἰταλίας. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαία *Σχερία*. Ἐκεῖ ἐβασίλευεν ἐνδόξως τότε ὁ βασιλεὺς τῶν Φαιάκων Ἀλκίνοος καὶ ἡ βασίλισσα Ἀρήτη καὶ ἡ καλὴ αὐτῶν θυγάτηρ Ναυσικάα, εἰς ἣν ὁ Ὀδυσσεὺς ὀφείλει τὴν σωτηρίαν του.

Ἀντικρὺ τῆς νήσου ταύτης ἐκτείνεται ἡ παραλία τῆς Ἠπείρου, ἣν κατῴκουν οἱ Θεσπρωτοί, περὶ ὧν διηγεῖται ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν πιστόν του χοιροβοσκὸν Εὔμαιον· βαθύτερον δὲ εἰς τὴν χώραν κεῖται ἡ *Δωδώνη*, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ἀρχαῖον ὁμώνυμον

μαντεῖον μὲ τὴν ὑψίκομον τοῦ Διὸς δρῦν. Ἐκ τῆς Ἠπείρου κατήγετο καὶ ἡ καλὴ τροφὸς τῆς Ναυσικάας.

Πρὸς ἀνατολὰς κλείεται ἡ χώρα τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τοῦ ὄρους *Πίνδου*, ἐξ οὗ πηγάζει ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος *Ἀχελῷος*, ὅστις ἐκβάλλει πλησίον τοῦ *Δουλιχίου*, τῆς ἀνατολικωτάτης νήσου τοῦ βασιλείου τῆς Ἰθάκης. Μακρόθεν δὲ βλέπομεν τὸ ὄρος *Νήριτον*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο τὸ χλοερὰν δάσος. Πετρώδης εἶναι καὶ σήμερον, ὡς τότε, ἡ νῆσος αὕτη, ἐπὶ πετρώδους δὲ ὁδοῦ βαδίζουσι καὶ οἱ νῦν κάτοικοι, ὡς τὸ πάλαι ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ πιστοῦ του Εὐμαίου. Εἶναι ἔτι καὶ ὁ λιμὴν τοῦ *Φόρκυνος*· καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ πλέον ἡ *ἐλαία*, ὁ δὲ θόλος τοῦ *σπηλαίου τῶν Νυμφῶν* κατέπεσε, διακρίνονται ὅμως ἀκόμη αἱ εἴσοδοι αὐτοῦ. Αἱ οἰκίαι καὶ αἱ μάνδραι τοῦ Εὐμαίου, ὡς καὶ ὁ οἶκος τοῦ Λαέρτου, βεβαίως δὲν ὑπάρχουσι πλέον σήμερον· ἀπαντῶσιν ὅμως ἐρείπια τοίχων, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι ἴσως ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσέως. Βλέπει δέ τις σήμερον ἐν Ἰθάκῃ πολλοὺς κήπους καὶ αὐλὰς οἴκων μετ' ἀκανθῶν περιπεφραγμένας.

Πρὸς νότον δὲ διευθυνόμενοι βλέπομεν τὰ δασώδη ὄρη τῆς *Σάμης* ἢ *Κεφαλληνίας*, καὶ κατωτέρω τὴν ὡραίαν *Ζάκυνθον* μὲ τοὺς ὑακίνθους της καὶ τὰς ἀμπέλους της, καὶ τῆς ὁποίας τόσον καλῶς ὁρίζει τὴν γεωγραφικὴν θέσιν ὁ Ὅμηρος. Ἡ ἀπέναντι τῆς Ζακύνθου παραλία εἶναι ἡ τῆς ἱπποτρόφου *Ἤλιδος*· μακρόθεν δύναταί τις νὰ ἴδῃ τοὺς λόφους τοῦ *Ἐρυμάνθου*, ἐφ' ὧν περιπατεῖ ἡ τοξότις θεὰ Ἄρτεμις.

Προχωροῦντες πλησιάζομεν εἰς τὴν *Πύλον*, ὅπου ὁ Τηλέμαχος μετέβη, ἵνα μάθῃ περὶ τοῦ πατρός του. Κάμπτοντες τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς Μεσσηνίας, βλέπομεν ἔμπροσθεν ἡμῶν τὸν Ταΰγετον μὲ τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ κορυφάς, τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος, πλὴν τοῦ θέρους, ὑπὸ χιόνων κεκαλυμμένας· ἐκεῖ εἰς τὰς δροσερὰς νύκτας ἐντὸς τῶν κατασκίων δασῶν, παίζουσι καὶ χορεύουσιν ἡ Ἄρτεμις καὶ αἱ Νύμφαι. Κάμπτοντες δὲ τὴν ἄκραν

τοῦ Ταινάρου, ἀφίνομεν πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ *Κύθηρα*, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θεὰ Ἀφροδίτη. Πρὸς ἀριστερὰ δὲ ἐκτείνεται ἡ πεδιὰς τῆς *Λακεδαίμονος* καὶ ἡ πόλις *Σπάρτη*, ἡ ἕδρα τοῦ βασιλέως Μενελάου καὶ τῆς ἀπίστου συζύγου του Ἑλένης, καὶ ὅπου μετέβη ὁ Τηλέμαχος, ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τοῦ πατρός του. Ἀπέναντι δὲ κεῖνται οἱ λόφοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκτεινόμενοι τελευτῶσιν εἰς τὸν *Μαλέαν*, ἐξ οὗ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εἰς τὴν Λιβύην. Μετὰ ταῦτα πρὸς βορρᾶν πλέοντες φθάνομεν εἰς τὸν *Ἀργολικὸν* κόλπον, εἰς οὗ τὸν μυχὸν εἶναι ὁ λιμὴν τῆς Ναυπλίας. Ἐκεῖθεν δὲ προχωροῦμεν διὰ ξηρᾶς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ὅπου εὑρίσκομεν τὰ μνημεῖα τῶν χρόνων τοῦ *Ἀτρέως* καὶ *Ἀγαμέμνονος*, τὰ σπήλαια καὶ τὴν πύλην τῶν λεόντων. Τὸ μέγιστον τῶν σπηλαίων ἔτι καὶ νῦν καλεῖ ὁ λαὸς μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἐκεῖ δὲ ἐπὶ τοῦ φρουρίου σώζονται ἀρκετὰ *Κυκλώπεια τείχη*. Τὰ μνημεῖα ταῦτα ἀναμιμνήσκουσιν εἰς ἡμᾶς τὸν *Πέλοπα*, τὸν υἱὸν τοῦ *Ταντάλου*, τὸν ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδε βασανιζόμενον ἐν τῷ Ἅδῃ.

Ἐκεῖθεν βαδίζοντες φθάνομεν εἰς τὴν *Κόρινθον*, τῆς ὁποίας εἷς τῶν ἱδρυτῶν ὑπῆρξεν ὁ *Σίσυφος*, ὃν ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδεν ὡσαύτως εἰς τὸν Ἅδην τιμωρούμενον. Ἐκ τοῦ *Ἀκροκορίνθου*, φρουρίου κειμένου ἐπὶ ὄρους, κατοπτεύει τις ἀμφοτέρους τοὺς κόλπους, τὸν *Σαρωνικὸν* καὶ τὸν *Κορινθιακόν*, καὶ τὴν ξηρὰν τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κεῖται τὸ ὄρος τοῦ *Παρνασσοῦ*, εἰς οὗ τοὺς πρόποδας κατῴκει ὁ *Αὐτόλυκος*, ὁ πάππος τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ ὅπου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης ἐπληγώθη ὑπὸ ἀγρίου συός.

Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Φωκίδος κεῖνται οἱ Δελφοί, ὅπου τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ προχωρῶν τις, ἀπαντᾷ τὸ *Σούνιον*, τὸ δυτικὸν ἀκρωτήριον τῆς χώρας τῶν Ἰώνων, ὅπου προσωρμίσθη ὁ Μενέλαος ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς Τροίας. Πορευόμενοι δὲ κατὰ μῆκος τὸν Ἰσθμόν, θέλομεν διέλθῃ διὰ τῶν βράχων ἐκεί-

νων, ἐξ ὧν ἡ *Ἰνὼ* πεσοῦσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγη. Ἐκεῖ που δὲ κεῖται καὶ ἡ πόλις τοῦ ἥρωος Θησέως, ὅστις ἐφόνευσε τοὺς ληστὰς καὶ κακούργους, ἡ ἀγαπητὴ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ ἰοστέφανοι *Ἀθῆναι*. Ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ ἀντικρὺ τῶν Ἀθηνῶν κεῖται ἡ Αἴγινα, ἡ πατρὶς τοῦ *Αἰακοῦ* καὶ ἡ *Σαλαμίς*, ἡ πατρὶς τοῦ ἀνδρείου *Αἴαντος*, δοξασθεῖσα ἔπειτα πολὺ περισσότερον διὰ τὴν ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς Ἐλευσῖνος καὶ τοῦ Κιθαιρῶνος φθάνομεν εἰς Θήβας, τὴν ἱερὰν πόλιν τοῦ Κάδμου, ὅστις ἦλθεν ἐκ τῆς *Φοινίκης* καὶ ἐδίδαξε τοὺς κατοίκους τὴν χρῆσιν τῶν γραμμάτων. Ἐκεῖθεν κατήγετο καὶ ὁ Τειρεσίας, ὁ σοφώτατος τῶν μάντεων, ὃν εἶδεν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ἅδην καὶ συνεβουλεύθη περὶ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὴν πατρίδα· ἐκεῖ δὲ ἐγεννήθη καὶ ὁ μέγιστος τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος *Ἡρακλῆς*. Κατ' εὐθεῖαν δὲ διὰ τῆς χώρας ὁδεύων τις ἀπαντᾷ τὴν λίμνην Κωπαΐδα, ἣν ἤδη ἀπεξήραναν, καὶ φθάνει εἰς τὸν *Ὀρχομενόν*, ὅπου ἐβασίλευεν ἡ Ἰνώ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου. Βορειοανατολικῶς φέρει ἡ ὁδὸς εἰς τὴν *Αὐλίδα* διὰ μέσου δασῶν, ἔνθα ἐθήρευεν ὁ *Ὠρίων*. Ἐκ τῆς πολυπλατάνου Αὐλίδος, ἔνθα ποτὲ ὁ στόλος τοῦ ποιμένος τῶν λαῶν Ἀγαμέμνονος προσωρμίσθη, πλέομεν πάλιν τὴν μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας θάλασσαν. Εἰς τὰ δεξιὰ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου πλησιάζομεν εἰς τὰς κορυφὰς τῆς *Οἴτης*, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ δυτικὰ ὅρια τοῦ βασιλείου τοῦ *Ἀχιλλέως*· αἱ κορυφαὶ αὗται προχωροῦσι πολὺ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀφίνουσι στενὴν μόνον πάροδον· εἰς τὸ στενὸν ἐκεῖνο συνέβη ὕστερον συμβὰν ἀξιομνημόνευτον· οἱ τριακόσιοι μετὰ τοῦ Λεωνίδου ἔπεσον ἐκεῖ ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὰς μυριάδας τῶν Περσῶν. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκεῖ ἐκτείνεται κόλπος πανταχόθεν σχεδὸν περικυκλούμενος εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βάθος ὑψοῦτο τὸ *Πήλιον*. Ἐντὸς τοῦ κόλπου ἐκείνου ἔκειτο ἡ *Ἰωλκός*, ἥτις, ὡς ὁ μῦθος λέγει, ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας·

ἐκεῖ κατεσκευάσθη ἡ *Ἀργώ*. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ Πήλιον, ὅπου ἔκειντο τὰ σπήλαια τῆς θαλάσσης, κατῴκει ἡ *ἀργυρόπεζα Θέτις*, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως. Πλέοντες δὲ πρὸς βορρᾶν, νέας ἀνακαλύπτομεν κορυφὰς τοῦ ὑψηλοτέρου τῆς Ἑλλάδος ὄρους, τοῦ *Ὀλύμπου*. Ἐκεῖ ἦτο τὸ κατοικητήριον τῶν θεῶν. Εἰς τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ἔζη τὸ πάλαι τὸ γένος τῶν Δωριέων, οἵτινε. ἔλαβον κατόπιν πολλὴν σπουδαιότητα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς βορρᾶν κεῖται ἡ χώρα *Πιερία*, ὑπεράνω τῆς ὁποίας διήρχετο ὁ Ἑρμῆς πορευόμενος εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀνήκει δ' αὕτη ἤδη εἰς τὴν *Θράκην*, ὅπου πρὸς βορρᾶν περατοῦται ἡ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου, ἐκεῖθεν δὲ ὁρμῶσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι.

Ἐν τῇ Θράκῃ εὑρίσκεται καὶ ὁ Ἕβρος, εἰς οὗ τὰς ἐκβολὰς κατῴκουν οἱ *Κίκονες* καὶ ἦτο ἡ πόλις Ἴσμαρος. Μεταξὺ δὲ τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κεῖται ὁ *Ἑλλήσποντος*, εἰς ὃν ἐκβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ τῆς *Τρωάδος*.

Ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀναφέρομεν, πλὴν τῆς Τροίας, τὴν Λυδίαν, τὴν πατρίδα τοῦ Ταντάλου, καὶ Πέλοπος. Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν κεῖται ἡ Λυκία, ὅπου κατῴκουν οἱ *Φοίνικες Σόλυμοι*· ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων αὐτῆς παρετήρησεν ὁ Ποσειδῶν τὸν Ὀδυσσέα πλέοντα προς τὴν Σχερίαν.

Ἐκ τῶν πολυπληθῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους γίνεται μνεία ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ τῆς *Λήμνου*, ἔνθα ὁ *Ἥφαιστος* εἶχε το ἐργαστήριόν του· ἡ *Δῆλος* μὲ τὸν περίφημον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος· ἡ *Σῦρος*, ἡ πατρὶς τοῦ πιστοῦ Εὐμαίου. Εἰς τὴν *Κρήτην* φέρουσιν ἡμᾶς αἱ διηγήσεις τοῦ Μενελάου καὶ Ὀδυσσέως. Εἶναι δὲ ἡ μεγαλόνησος αὕτη ἡ πατρὶς τῶν δικαστῶν *Μίνωος* καὶ *Ῥαδαμάνθυος*. Ἡ *Αἴγυπτος*, εἰς ἣν ἔπλευσεν ὁ Μενέλαος. Μὲ τοὺς Φοίνικας δὲν ἐγνωρίσθησαν οἱ Ἕλληνες, διότι οὗτοι αοἱ περίφημοι ναῦται καὶ ψεῦσται ἄνθρωποι, οἵτινες φέρουσι παντο-

δαπὰ πράγματα ἐντὸς τῶν μαύρων των πλοίων», διαπράττουσι ληστείαν καὶ δόλους.

Ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ βλέπομεν ἐπίσης καὶ τοὺς μακρυτέρους πλόας τοῦ Ὀδυσσέως, εἰς τοὺς *Λωτοφάγους*, δηλαδὴ ἐν τῇ Λιβύῃ. Οἱ ἄλλοι πλόες συνέβησαν εἰς μυθώδεις τόπους τῆς ἀγνώστου δυτικῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοὺς ὁποίους περικλείει ὁ *Ἄτλας*. Ἐκεῖ πρέπει νὰ εὑρίσκετο ἡ *Ὠγυγία*, ὁ ὀμφαλὸς τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ θαυματοποιὸς νῆσος τῆς Κίρκης *Αἰαία* καὶ ἡ χώρα τῶν Κιμμερίων. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἡ χώρα τῶν μακαρίων Αἰθιόπων, οἵτινες ἔζων εἰς τὸ τελευταῖον ἄκρον πρὸς Δυσμὰς καὶ πρὸς Ἀνατολάς. Πέριξ δὲ τῆς Γῆς ἔρρεεν ὁ *Ὠκεανός*, ἔξωθεν τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Ἅδην.

103) Πόλες καὶ οἶκος παρ' Ἕλλησιν.

Οἱ Ἕλληνες ἔκτιζον τὰς πόλεις των ἢ πλησίον ποταμῶν, ἢ πλησίον τῆν θαλάσσης, ἢ ἐπὶ λόφων καὶ ὀχυρῶν θέσεων ἕνεκα τῶν πειρατῶν. Περιέβαλον δὲ πάντας εἴτε μὲ προχώματα εἴτε μὲ τείχη ὑψηλὰ ἐκ λίθων μεγάλων ἀποτελούμενα. Αἱ πύλαι ἦσαν κατεσκευασμέναι ἐκ κορμῶν μεγάλων δένδρων καλῶς ἐστερεωμένων. Ἐπὶ τῶν τειχῶν ἵσταντο φύλακες, ἵνα φυλάττωσι καὶ ὑπερασπίζωσι τὴν πόλιν. Ὡραία πόλις ἔχει εὐρείας ὁδούς· οὕτως ἡ Τροία καλεῖται *Εὐρυάγυια*. Ἀνέγνωμεν ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ περὶ τῆς *ἀγορᾶς* τῶν Φαιάκων, ὅτι ἔκειτο πλησίον τοῦ λιμένος· ἐκεῖ πάντοτε εἰργάζοντο ἄνθρωποι· ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς τούτοις ἐγίνοντο καὶ αἱ συνελεύσεις τοῦ λαοῦ. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Φαιάκων ἵστατο καὶ βωμὸς πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἔξω δὲ τῆς πόλεως ἦσαν καὶ τὰ ἱερὰ ἄλση τῶν θεῶν. Εἰς ἓν δὲ τούτων οἱ κάτοικοι τελοῦσι τῆς Ἰθάκης τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφ' οὗ προηγουμένως φέρωσιν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τὴν ἑκατόμβην.

Τὸ μεγαλοπρεπέστατον οἰκοδόμημα τῆς πόλεως εἶναι τὸ *ἀνά-*

κτορον, ὅπερ εὐκόλως διακρίνεται ἀπὸ τῶν ἄλλων ἰδιωτικῶν οἰκιῶν. Τὸ ἀνάκτορον περιβάλλεται μετὰ τῶν πέριξ αὐτοῦ οἰκοδομῶν διὰ τείχους μετ' ἐπάλξεων, ὅπερ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ἀλκινόου καλύπτεται διὰ πλακῶν χαλκοῦ. Ἡ στερεὰ δίφυλλος πύλη ὡδήγει κατὰ πρῶτον εἰς τὸ προαύλιον· ἐκεῖ εὑρίσκει ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν γηραιὸν αὐτοῦ κύνα ἐξηπλωμένον ἐπὶ τῆς κόπρου· ἐν τῷ προαυλίῳ εὑρίσκονται τὰ ἱπποστάσια. Ἀπὸ τοῦ προαυλίου εἰσέρχεταί τις εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλήν. Περιβάλλεται δ' αὕτη διὰ στοῶν ὑποστηριζομένων ὑπὸ κιόνων· ὄπισθεν δὲ τούτων τῶν κιόνων κεῖνται κατὰ σειρὰν οἱ θάλαμοι· ἐν τῇ αὐλῇ κατετέθησαν τὰ νεκρὰ τῶν μνηστήρων σώματα· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς αὐλῆς κεῖται ὁ βωμὸς τοῦ *Ἑρκείου Διός*, ἐφ' οὗ θυσιάζουσι πρὸς τιμὴν ἐνδόξων ξένων, ὡς παρ' Ἀλκινόῳ.

Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς εἰσέρχεταί τις εἰς τὸν *πρόδομον*· Ἐκεῖθεν εἰσέρχεται δι' ὑψηλῆς τινος πύλης εἰς τὴν *αἴθουσαν* ἧς ὁ μὲν βηλὸς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ὀδυσσέως ἦτο ἐκ ξύλου μελίας, αἱ δὲ παραστάδες ἐκ κυπαρίσσου. Ἐν δὲ τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ἀλκινόου ὁ βηλὸς ἦτο ἐκ χαλκοῦ, αἱ δὲ παραστάδες καὶ τὸ ἄνω μέρος τῆς πύλης ἐξ ἀργύρου, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἦσαν χρυσοῖ καὶ ἀργυροῖ κύνες. Ὁ βηλὸς εἶναι ὀλίγον ὑψηλός, ἡ δὲ αἴθουσα χαμηλοτέρα αὐτοῦ· ἐκεῖ ἵστατο ὁ Ὀδυσσεύς, ὅτε ἤρχισε τὴν κατὰ τῶν μνηστήρων μάχην.

Τὴν ὀροφὴν τῆς αἰθούσης ὑποβαστάζουσιν ἐλάτιναι δοκοί, ὑπερειδόμεναι ἐπὶ σειρᾶς κιόνων. Ἐντὸς δὲ τῆς αἰθούσης κεῖται ἡ *ἐσχάρα*, ἐφ' ἧς ψήνεται τὸ κρέας δι' ὀβελῶν. Εἰς μακρὰς σειρὰς εἶναι τοποθετημέναι ἕδραι, πρὸ ἑκάστης δὲ τούτων μικρὰ τράπεζα. Τὴν ἑσπέραν ἀνάπτονται οἱ λύχνοι· οἱ τοῦ Ἀλκινόου ἦσαν τεχνηέντως εἰργασμένα ἀγάλματα ἐξεικονίζοντα εὐγενεῖς παῖδας. Εἰς τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης ἐκρέμαντο ὅπλα· ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφρόντισε ν' ἀφαιρεθῶσι ταῦτα πρὸ τῆς μάχης κατὰ τῶν μνηστήρων.

Απέναντι τῆς μεγάλης πύλης κεῖται θύρα, συγκοινωνοῦσα διὰ κλίμακος μετὰ τῆς *γυναικωνίτιδος*. Εἰς τὴν θύραν ταύτην ἐφαίνετο ἡ Πηνελόπη πλέκουσα τὸν ἱστόν. Ἑκατέρωθεν τοῦ μέσου οἰκοδομήματος ἦσαν οἱ θάλαμοι τοῦ ὕπνου· καὶ οὗτοι δὲ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ἀλκινόου εἶναι πλουσίως κεκοσμημένοι καὶ ἔχουσι μεγαλοτεύκτους θύρας.

104) Ἡ οἰκογένεια παρ' Ἕλλησιν.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς οἶκον πόλεως, ἵνα παρατηρήσωμεν, πῶς οἱ ἐνοικοῦντες ζῶσιν ἐν αὐτῷ, πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν τὸν τοῦ βασιλέως, διότι αὐτὸς μάλιστα ἐγένετο ἡμῖν γνωστὸς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ὀδυσσείας.

Ἄς ἴδωμεν δὲ κατὰ πρῶτον, πῶς οἱ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως διάγουσι τὸν βίον τὴν ἡμέραν. Πρὶν ἢ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, ἅπαντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἔχουσιν ἐγερθῆ. Οἱ ἄνδρες ἐνδύονται χιτῶνα καὶ ἐπανωφόριον, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ αἱ κόραι τὰς πλήρεις πτυχῶν ἐσθῆτας καὶ δένουσι περὶ τὴν ὀσφύν των τὴν ζώνην καὶ διὰ ταινίας τοὺς ὡραίους πλοκάμους τῆς κεφαλῆς των. Εἶτα λαμβάνουσι τροφήν τινα καὶ πάντες ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἔργον των. Ὁ βασιλεὺς μεταβαίνει εἰς τὴν ἀγοράν, ἡ βασίλισσα μετὰ τῶν γυναικῶν κλώθει, αἱ κόραι ἐπιλαμβάνονται οἰκιακοῦ τινος ἔργου, (π. χ. εἴδομεν τὴν Ναυσικάαν πλύνουσαν τὰ ἐνδύματα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν), καὶ οἱ ἀδελφοὶ πορεύονται εἰς ἐργασίαν. Ὅταν δὲν εἶναι ἀπησχολημένοι, εἰς τὸ νὰ ζεύγωσι τὰ ὑποζύγια καὶ μεταφέρωσιν ἐκ τῆς ἁμάξης εἰς τὴν οἰκίαν τὰ πλυμένα ἐνδύματα, δὲν αἰσχύνονται νὰ ἐργάζωνται εἰς τὸν οἶκον, εἰς τὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὸν κῆπον. Ἀκολούθως δὲ μετὰ τὴν ἐργασίαν λούονται καὶ ἀναπαύονται. Μετὰ τὸ λουτρὸν ἀλείφονται δι' ἐλαίου. Ἀναπαύονται δὲ παίζοντες ἢ γυμναζόμενοι· αἱ μὲν κόραι ῥίπτουσι τὴν σφαῖραν, οἱ δὲ παῖδες καὶ νέοι ἀσκοῦνται εἰς ἰσχυρὰ ἀγωνίσματα.

Δὶς τῆς ἡμέρας, τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν ἑσπέραν, συνήρχοντο ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ ξένοι τῆς οἰκίας πρὸς τροφήν. Ἀνέγνωμεν δὲ ὅτι ἐν τῇ τραπέζῃ παρετίθετο ἄρτος καὶ ἑψημένον κρέας καὶ συγκεκερασμένος μεθ' ὕδατος οἶνος· ἀλλὰ καὶ ὁ κῆπος καὶ ἡ χώρα προσέφερόν τι πρὸς βρῶσιν. Ἡ Κίρκη προσφέρει εἰς τοὺς ξένους μῖγμά τι συγκείμενον ἐξ ἀλεύρου, τυροῦ, μέλιτος καὶ οἴνου, ὅπερ δὲν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ἀσύνηθες. Ἡ ἐπιμελήτρια προετοιμάζει τὸ φαγητόν, ὑπηρέτριαι δὲ φέρουσι τὸ πρὸς πλύσιν τῶν χειρῶν ὕδωρ, καὶ τοποθετοῦσι τὰς τραπέζας καταλλήλως, ὁ δὲ κῆρυξ ἀναμιγνύει ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον καὶ οἰνοχοεῖ ἐκ τοῦ κρατῆρος εἰς τὰ ποτήρια. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ὁ κιθαρισμὸς καὶ τὸ ᾆσμα καὶ πάντες ἀκροῶνται μετὰ προσοχῆς τὸν περίφημον ἀοιδὸν ᾄδοντα μὲ τὴν λύραν τὰς πράξεις τῶν ἡρώων. Τὸ ἑσπερινὸν φαγητὸν παρατείνεται μέχρι νυκτός· τότε δὲ ἀνάπτονται οἱ πυρσοὶ οἱ ἐπὶ τῶν ἀξιοθαυμάστων λαμπτήρων. Κατὰ τὴν πόσιν σπένδουσιν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τελευταῖον εἰς τὸν Ἑρμῆν, ἵνα πέμψῃ εἰς αὐτοὺς γλυκὺν ὕπνον. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἑσπερινὴ προσευχή, ἔπειτα δὲ μεταβαίνουσιν οἱ ξένοι εἰς τὸν οἶκον καὶ κοιμῶνται εἰς τὰς κλίνας των.

Ἀλλ' ἡ μία ἡμέρα δὲν εἶναι ὡς ἡ ἄλλη. Ἔρχεταί ποτε ξένος εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἄσυλον, γίνεται τότε δεκτὸς φιλοφρόνως καὶ ἐρωτᾶται νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα, τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ βίου του. Σπένδουσιν εἰς τὸν Δία τὸν Ξένιον καὶ συνάπτεται φιλία, ἥτις καὶ ἐν τῇ ξένῃ χώρᾳ διαρκεῖ καὶ τῆς ὁποίας ἡ μνήμη πιστῶς διὰ δώρων διατηρεῖται. Τότε ὁ οἰκοδεσπότης θύει εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἑρκείου Διὸς τὸν ἐν τῇ αὐλῇ. Ἀλλὰ καὶ πτωχὸς ἄνθρωπος, ὡς ὁ χοιροβοσκὸς Εὔμαιος, φιλοξενεῖ πλουσίως τὸν ξένον, καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐμποδίζει τὸν ἐπαίτην νὰ σηκωθῇ, ὅταν οὗτος θέλῃ νὰ τῷ κάμῃ θέσιν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλαζόνες μνηστῆρες διαμοιράζουσι μὲ τοὺς ἐπαιτοῦντας ξένους τὸ δεῖπνον αὐτῶν.

Ἐπέρχονται εἰς τὸν οἶκον εὐχάριστοι καὶ λυπηραὶ ἡμέραι. Μετὰ χαρᾶς νέοι καὶ γέροντες περιμένουσι τὴν λαμπρὰν ἡμέραν τοῦ γάμου, καὶ ἡ καρδία τῶν ἀδελφῶν πάλλει ἐκ τῆς χαρᾶς, ὅταν ἴδωσι τὴν ὡραίαν αὐτῶν ἀδελφὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν νυμφαγωγῶν νὰ προπορεύηται τῆς γαμηλίου συνοδίας μεταβαίνουσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ συζύγου της.

Λύπη πληροῖ τὸν οἶκον, ὅταν ὁ πατὴρ ὑπὸ πονηροῦ τινος θεοῦ πειρασθεὶς κεῖται βαρέως ἀσθενῶν ἐπὶ τῆς κλίνης· πληροῦται δὲ πάλιν ὁ οἶκος χαρᾶς, ὅταν οἱ θεοὶ ἀπαλλάξωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀποδώσωσιν ὑγιᾶ εἰς τὰ τέκνα του.

Μὲ θλῖψιν ἀποχωρίζεται ὁ ἀνὴρ τῶν ἀγαπητῶν του, ὅταν ἡ μάχη τὸν καλῇ, καὶ δάκρυα ἀποσπῶνται, ὅταν οἱ μαχηταὶ ἐπιβιβάζωνται εἰς τὰ πλοῖα, διευθυνόμενοι εἰς τὴν Αὐλίδα. Τότε ὁ οἶκος ἐρημοῦται. Αἱ γυναῖκες κάθηνται εἰς τὴν ἐργασίαν των λυπημέναι. Ὁ γηραιὸς πατὴρ δὲν ἐπιθυμεῖ πλέον νὰ κατοικῇ εἰς τὸ ἀνάκτορον, ὅπου τὰ πάντα ἀναμιμνήσκουσιν εἰς αὐτὸν τὸν ἀπόντα υἱόν. Εἰς τὴν χώραν διατρίβων καὶ ἐργαζόμενος ζητεῖ νὰ λησμονήσῃ τὸν πόνον του. Πολλὰ δάκρυα ἔχυσεν ὁ Λαέρτης καὶ ἡ Πηνελόπη, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπῆλθεν εἰς τὴν μάχην τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης. Πόσον ὁ Πηλεὺς θὰ ἐπόθει καθ' ἡμέραν νὰ ἐπανίδῃ ἐπιστρέφοντα τὸν υἱόν του, καὶ πόσον ἐθλίβη ἡ καρδία του, ὅταν ἐκ τῆς ὀλοφυρομένης θεᾶς Θέτιδος ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἔπεσε μακρὰν τῆς πατρίδος του εἰς ξένην γῆν!

Δὲν ἔπρεπε πολὺ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους πολεμικοὺς χρόνους ὁ ἥσυχος θάνατος, ὁ ὁρισθεὶς εἰς τὸν Ὀδυσσέα, ὁ ὁποῖος ἐτελεύτησε γέρων ἐν εἰρήνῃ εὐλογούμενος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ!

Πῶς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐτίμων τοὺς νεκρούς, εἴδομεν εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀντήχει ὁ θρῆνος διὰ τον ἀποθανόντα, ἔκοπτον τὴν κόμην, ἤλειφον καὶ

ἔκαιον τὸ σῶμα, καὶ κατεσκεύαζον τάφον ἐπὶ τῆς τέφρας του. Ὁ ἐνταφιασμὸς ἐπερατοῦτο δι' ἀγώνων πρὸς τιμὴν τοῦ θαπτομένου. Εἰς τὴν νεκρικὴν θυσίαν εἴδομεν, ὅτι ἐγίνετο σπονδὴ ἐκ μέλιτος, γάλακτος, οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ διεσκορπίζοντο ἄλφιτα.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ βίος ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ, ὅμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν βίον τῶν ἰδιωτῶν. Διέφερον μόνον ὡς πρὸς τὰ διδόμενα δεῖπνα, τὰ ὁποῖα ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἦσαν πλουσιώτερα καὶ πολυτελέστερα, καὶ ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν, ἥτις ἦτο ὡσαύτως λαμπροτέρα ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων. Πάντα ὅμως τὰ ἄλλα, ἤτοι ἡ ἐργασία καὶ ἀνάπαυσις, ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη οὐδόλως διέφερον.

Κεφαλὴ τοῦ οἴκου, ἦτο ὡς πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ὁ πατήρ· πολὺ δ' ἐτιμᾶτο ἡ μάμμη. Ἡ Ναυσικάα τιμᾷ τὴν μητέρα της· ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τῷ Ἅδῃ τὴν μητέρα του μόνον θέλει νὰ ἐναγκαλισθῇ. Συζυγικῆς πίστεως λαμπρὸν παράδειγμα εἶναι ἡ Πηνελόπη. Εἰς τὸν οἶκον ἀνήκουσι πρὸς τούτοις καὶ οἱ θεράποντες καὶ οἱ δοῦλοι, περὶ τῆς φιλόφρονος τῶν ὁποίων συμπεριφορᾶς πολλὰ παραδείγματα ἀνέγνωμεν ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ. Ὁ Εὔμαιος ἀνετράφη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Λαέρτου· ἡ Εὐρύκλεια εἶναι ἡ τροφὸς τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἡ πιστὴ θεραπαινὶς τῆς Πηνελόπης. Οἱ κύριοι πολὺ ἠγάπων τὰς πιστὰς θεραπαίνας καὶ τροφοὺς καὶ ἐν γένει τοὺς τιμίους ὑπηρέτας. Ὁ ξένος ἐθεωρεῖτο ὡσαύτως ὡς μέλος τοῦ οἴκου· εὕρισκεν οὗτος φιλόξενον προστασίαν καὶ σκέπην εἰς τὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον κατέφευγεν ἢ ἐπορεύετο πρὸς ἐπίσκεψιν. Αὐτὸς ὁ ξένιος Ζεὺς ἦτο ὁ φύλαξ καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν ξένων.

108) Οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον πολλοὺς θεούς, διαφέροντας ἀλλήλων κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν. Δύνανται δὲ οὗτοι νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἑξῆς τέσσαρας τάξεις·

1) Ἡ πρώτη περιεῖχε τοὺς *Οὐρανίους* λεγομένους θεούς, ἐξ ὧν δώδεκα ἦσαν οἱ ἀνώτεροι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Διός.

2) Δευτέρα τάξις ἦτο ἡ τῶν θεῶν καὶ θεαινῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν κατῴκουν εἰς τὸν Ὄλυμπον.

3) Τρίτη τάξις ἦσαν οἱ *ἡμίθεοι* καὶ *ἥρωες*· καὶ ἡμίθεοι μὲν ἦσαν ὅσοι ἐγεννήθησαν ἐκ θεοῦ καὶ θνητῆς ἢ ἐκ θεᾶς καὶ ἀνθρώπου· ἥρωες δὲ ἦσαν ἄνθρωποι ἀνυψωθέντες εἰς τὴν τάξιν τῶν θεῶν διὰ τὰς μεγάλας αὐτῶν πράξεις.

4) Τετάρτη τάξις ἦσαν προσωποποίησις ἀρετῶν καὶ κακιῶν, δυνάμεων καὶ φαινομένων τῆς φύσεως.

Μεγάλοι θεοὶ καὶ θεαὶ ἦσαν ὁ Οὐρανός, ἡ Γῆ, ὁ Κρόνος, ἡ Ῥέα, ὁ Ζεύς, ἡ Ἥρα, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Πλούτων, ἡ Ἑστία, ἡ Δήμητρα, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἄρης, ὁ Διόνυσος (Βάκχος), ὁ Ἥφαιστος, ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη.

Ἀνώτατοι δ' αὐτῶν ἦσαν·

Ὁ Ζεύς, θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, ὑπέρτατος πάντων.

Ὁ Ποσειδῶν, θεὸς τῆς θαλάσσης.

Ὁ Πλούτων, θεὸς τοῦ Ἅδου.

Ἡ Ἥρα, σύζυγος τοῦ Διός.

Ἡ Δήμητρα, θεὰ τῆς γεωργίας.

Ὁ Ἀπόλλων, θεὸς τῆς μουσικῆς.

Ἡ Ἄρτεμις, θεὰ τοῦ κυνηγίου.

Ὁ Ἑρμῆς, θεὸς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς εὐγλωττίας.

Ἡ Ἀθηνᾶ, θεὰ τῆς σοφίας.

Ὁ Ἄρης, θεὸς τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἥφαιστος, θεὸς τοῦ πυρός.

Ὁ Διόνυσος, θεὸς τοῦ οἴνου.

Αἱ θεότητες τῆς δευτέρας τάξεως ἦσαν πολλαί.

Ὁ Πάν, οἱ Σάτυροι, θεοὶ τῶν ἀγρῶν καὶ δασῶν.

Ὁ Τρίτων, ὁ Πρωτεὺς καὶ ὁ Γλαῦκος, θεοὶ τῆς θαλάσσης.

Αἱ Ὠκεανίδες καὶ Νηρηίδες, θεαὶ ὡσαύτως τῆς θαλάσσης.
Αἱ Ναϊάδες, νύμφαι τῶν γλυκέων ὑδάτων.
Αἱ Ὀρειάδες, νύμφαι τῶν ὀρέων καὶ σπηλαίων.
Αἱ Μοῦσαι, προστάτριαι τῶν ὡραίων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.
Αἱ Χάριτες, θεράπαιναι, ἀκόλουθοι τῆς Ἥρας καὶ Ἀφροδίτης.
Αἱ Ἐρινύες, αἱ Μοῖραι, αἱ Γοργόνες, αἱ Ἅρπυιαι.

Ἐκ τῶν τῆς τρίτης τάξεως ἦσαν·

Ὁ Περσεύς, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, οἱ Διόσκουροι (Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης) καὶ ἄλλοι.

Τῆς δὲ τετάρτης αἱ θεότητες ἦσαν πολυάριθμοι. Αἱ κυριώτεραι δὲ τούτων ἦσαν ἡ Τύχη, ἡ Νίκη, ὁ Φθόνος, ἡ Ἔρις, ὁ Φόβος, ἡ Ἀνάγκη.

1)	Ἀλφαβητάριον Μέρος Α'..................	Λεπτὰ	15
2)	Ἀλφαβητάριον Μέρος Β'..................	»	35
3)	Ἀναγνωσματάριον τῆς Β' τάξεως..............	»	63
4)	Ὀδύσσεια διὰ τὴν Γ' τάξιν..............	»	70
5)	Ἱερὰ Ἱστορία Παλαιᾶς Διαθήκης............	»	25
6)	Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία................	»	25